

Vatra veche

Vatra veche

1

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 1 (73), ianuarie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Elleny Pendefunda • Planete în delir, acrilic pe pânză, 2012 • Ilustrația numărului: Elleny Pendefunda

Antologie „Vatra veche”

LEGĂMÂNT

Lui Mihai Eminescu

Știu: cândva, la miez de noapte
Ori la răsărit de Soare,

Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.
Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.
S-o lăsați așa, deschisă,
Ca băiatul meu ori fata

Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.
Iar de n-au s-auză dâșii
Al străvechii slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

GRIGORE VIERU

Vatra veche dialog cu pr. Jean-Louis Guillaud

SUMAR

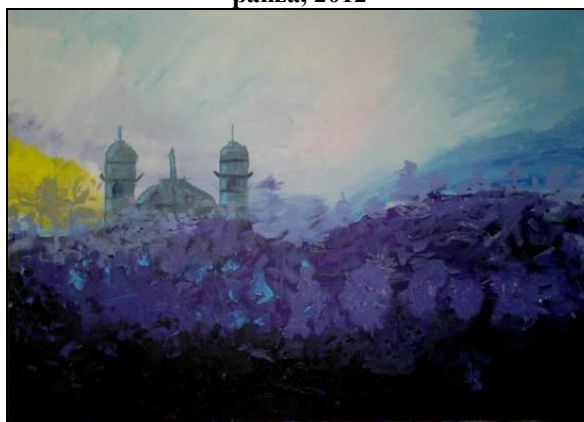
Antologie „Vatra veche”. Legământ, de Grigore Vieru/1
 Eminescu vecinic înamorat, de Răzvan Ducan/3
 Eminescu despre Gogol, de Dumitru Velea/5
 Poeme de Nicolae Băciut/6
Vatra veche dialog cu Părintele Jean-Louis Guillaud, de Tudor Petcu/7
Vatra veche dialog cu Mircea Săndulescu, de Flavia Topan/9
 Colțul negativist (Virgil Mazilescu), de Darie Ducan/10
Vatra veche dialog cu Ionel Simota, de Mihaela Aionesei/11
 Stefan Zweig între oglinzi paralele, de Ecaterina Țărâlungă/13
 Miscell@nea. După, de Valeriu Gherghel/15
 La catedră. Poezia de inspirație religioasă la Vasile Voiculescu și Tudor Arghezi, de Valentina Apostol/16
 Teologie și artă literară în proza lui Mihail Diaconescu, de Mihaela Varga/17
 Poezia lui Dumitru Ichim, de Ioan Gându/19
 Pasărea cu umbră de pește, poem de Dumitru Ichim/20
 Manifeste futuriste..., de Geo Constantinescu/21
 În memoriam. Cornelia Maria Savu, de Gheorghe C. Patza/24
 În memoriam. Aurel Curtui, de Mihaela Mudure/25
 Poeme de Radmila Popovici/25
 Amurgul iubirii. Dorință și sexualitate, de Aurel Codoban/26
 Ochean întors. Tăticu, de Decebal Alexandru Seul/27
 Cronica literară. Finis coronat opus (Mircea Vaida-Voevod), de Livia Fumurescu/28
 Semnal. Tainica simțire (Vasile Hatos), de Iulian Dămăcuș/30
 Tăcutele rostiri (Bianca Marcovici), de Mihai Batog-Bujeniță/31
 Tăcerile serbărilor galante (Cornelia Jinga Hetrea), de Valentin Marica/32
 Viața după Azelman (Persida Rugu), de Antonia Bodea/33
 Fascinația iubirii (Vasile Popovici), de Constantin Mănuță/34
 Între sentiment livresc și viața cotidiană (Maria Postu), de Corneliu Vasile/36
 Filtre. Nestinse candelă (Florica Gh. Ceapoiu), de Ioan Mazilu Crângașu/37
 Umbre și lumini (Alexandra Dereia), de Livia Ciupercă/38
 O poetă autentică: Doina Rândunica Anton, de Ion Cristofor/39
 Radiografia unui sentiment (Gina Moldovan), de Dumitru D. Silitră/39
 Tablete pentru fericire (Georgeta Paula Dimitriu), de Vasile Larco/40
 Proză satirică pe un pretext cosmic (C. T. Ciubotaru), de Corneliu Vasile/41
 Perspective narative în basmul cult contemporan (Adela Lungu-Schindler), de Maria Ivăniș-Frențiu/43
 O pledoarie pentru cultură și dialog (Teodor Tihan), de Tudor Sălăgean/44
 Corespondență Kirileanu – Iorga (Nicolae Scurtu), de Luminița Comea/46
 Psalm dragostei (Lucian Blaga/Mircea M. Pop), de Lucian Gruia/47
 Ancheta „Vatra veche”. Muzeul „Mihai Eminescu” din Iași, de Luminița Comea/47
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/49
 Î.P.S. Ioan Selejan, mângâietor de suflete, de Luminița Comea/52
 Dumnezeu se uită la inimă, de Gheorghe Nicolae Șincan/53
 Vatra veche dialog cu sociologul Mirel Bănică, Stelian Gomboș/54
 Nevoia de Țara Sfântă, de Nicolae Băciut/55
 Între fantastic și real. O călătorie a spiritului (Adrian Botez), de Octavian Constantinescu/56
 O carte despre românescul din noi (Marin Voican-Ghioroiu), de George Băciu/57
 Cămașa de zăpadă, poem de Ioan Vasiliu/57
 Picături de „Vatră veche”. Manualul omului, de Traian Dinorel Stănculescu/58
 Starea prozei. Ceața, de Tania Nicolescu/59
 Poeme de Violeta Deminescu/60
 Oameni pe care i-am cunoscut. Maria Magdalena Crișan, de Veronica Pavel Lerner/61
 Biblioteca Babel. Cezar Curiel, traducere de Elisabeta Boțan/62
 Reinaldo Arenas, traducere de Alice Valeria Micu/62
 Daniel Montolo, traducere de Elisabeta Boțan/63
 Luis de Gongora, traducere de Petru Solonaru și Cristian Pavel/63
 Jurnal de călătorie. Am văzut sfârșitul lumii, de Alexander Bibac/64
 Întoarcerea la Saint Gervais, de Octavian D. Curpaș/65
 Vatra veche dialog cu Pavel Cușu, de Ben Todică/67
 Vatra veche dialog cu Michaela și Alexander Rustandi, de Ioan Barbu/69
 Biblioteca Babel. Arjan Caliço, traducere de Nicoleta Calina/70
 Carte poștală. Chiriaș la bloc în marea metropolă, de Anica Facina/71
 Interferențe culturale. „Post scriptum” la Alcalá, de Elisabeta Boțan/72
 Interferențe. André Cruchaga, lumi și suburbii, de Elisabeta Boțan/73
 Curier/74
 Cenaclul Literar „Nicolae Băciut”, de Luminița Boboc/79
 Lumea lui Vasile Larco/80
 Literatură și film. Trenul lui Simenon, de Alexandru Jurcan/81
 Film. „Exodus – zei și regi”, de Ben Todică/81
 Teatru. Cehov, Livada de vișini, de Cristian Ioan/82
 Festivalul Internațional de Teatru Oradea (FITO), de Zeno Fodor/83
 Mici artiști mari: Ellen Pendefunda, de Suzana Fântânariu-Baia/84
 Starea prozei. Musca în lapte, Sâmbătă, la furat, de Oleg Carp/88

Elleny Pendefunda • Coborârea Duhului Sfânt, acrylic pe pânză, 2013

Elleny Pendefunda • Taina pădurii, acrylic pe pânză, 2012

Elleny Pendefunda • Catedrală în amurg, acrylic pe pânză, 2012

Elleny Pendefunda • Spiritul Crăciunului, acrylic pe pânză, 2013

EMINESCU "vecinic înamorat"!

(I)

Petru Creția, în *Testamentul unui eminescolog* Ed. Humanitas, București, 1998, spunea: „Nu trebuie să ne odihnim într-un Eminescu gata obosit de tradiție”. Luând aceste cuvinte ca un motto mă avânt în a-l citi din nou pe Eminescu, cu sinceritate, „...sărutându-i versul / ... nu slăvindul de neînțeles”, cum spunea Nichita Stănescu.

A-l citi și a-l tălmăci, inclusiv în viața lui cotidiană, atât de agitată, atât de bine „înramată” în reprezentarea grafică a unei sinusoide, cu alternanțe și amplitudini inconstante, între foarte greu și acceptabil, între suficiență și insuficiență, între sănătate și boli, între nefericiri și fericiți, „etern” sau trecătoare, etc. E o citire și o tălmăcire de încercător, subsemnatul neîndrăznind, în fața POETULUI, să-și atribuie alt statut.

Iubirile lui Mihai Eminescu nu sunt decât dezvoltări proprii întrui iubire de POET.

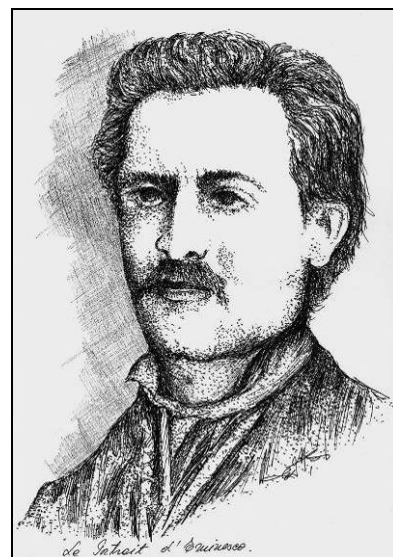
În foarte multe cărți dedicate lui Mihai Eminescu se vorbește, catalogându-i-se iubirea, în general, platonice pură, spiritualizată, idealizată. De acord până la un punct. De la respectivul „punct” încolo, timp ce ține de maturizarea fizică, iubirea devine și carnală, hormonii săi masculini cerând, prin trup, dreptul la satisfacție (ca și cei feminini, de altfel). Însuși Schopenhauer, a cărui filosofie a îmbrățișat-o Eminescu cu atâta cerbicie, este de părere că problema iubirii platonice are mari carențe, ca să mă exprim neviolentând cuvântul. Filosoful german, în „*Viața, amorul, moartea*” o spune pe șleau: „*Amorul platonice e o prostie, căci amorul nu se mulțumește nici chiar cu un sentiment reciproc, ceea ce dorește, ce caută, ce pretinde este posedarea însăși, este a simți ființa iubită, dorită, în puterea sa vitală, bărbătească, să simtă posedând în toată plenitudinea, cu toată forța simțurilor dezlănțuite prin plăcere*”.

Și totuși, la cei 13-14 ani ai săi, cât avea, de când i se știe lui Eminescu prima (?) iubire, cu simțurile încă nematurizate, acesta nu poate fi decât o iubire platonice: „...în primăvara și vara anului 1863 (după ce părăsește Gimnaziul din

Cernăuți, unde reușește să termine două clase, a treia și a patra – n.m.), în codrii Baisiei, la lacul «încărcat cu flori de nufăr», sub teii în floare” (Victor Crăciun, prefață la cartea *Ei l-au cunoscut pe Eminescu*, Ed. Junimea, Iași, 1971) i se manifestă întâia dragoste pentru o foarte tânără copilă din satul copilăriei, Ipotești, „înger de palidă lumină”, pe nume Casandra, (Casandra Elena, fiica lui Gheorghe Alupului), de prea timpuriu trecută la cele veșnice, de „hitropică”: „...Ea a murit. Am îngropat-o-n zare. / Sufletul ei de lume este plâns. / Am sfărmat arfa și a mea cântare / S-a înăsprit, s-a adâncit, s-a stins...” („Aveam o muză”).

Ulterior, ca reminiscență literară a acestei iubiri, scrie Eminescu poeziile: „De-aș avea” (publicată la 25 februarie 1866 în revista „Familia” a lui Iosif Vulcan, ce apărea la Pesta), „O călărire-n zori” (15 mai 1866, rev. „Familia”, Pesta), „Din străinătate” (17 iulie 1866, rev. „Familia”, Pesta), „Frumoasă-i”, „Lida”, „De ce să mori tu”, „Mortua est” (1 martie 1870), „Iubitei (Amor)” și altele.

O altă iubire este consemnată de memorialiștii vieții marelui POET, de cei care au avut privilegiul să fie colegi cu Eminescu la Cernăuți și/sau Viena, sau la pasajele posturi unde acesta a fost, sau pur și simplu să-l cunoască în diverse împrejurări. „*Eufrosina Popescu, o copilă de o rară frumusețe*”, de „vreo 17 ani”, este consemnată în amintirile mai multor contemporani, amici, prieteni sau cunoștințe de ale marelui poet: „*Studentii care-mi spusese că și Eminescu se află în această trupă, susțineau cu toată tăria că Eminescu este amoretat de dânsa și că din cauza ei s-a lăsat de școală (de la Cernăuți – n.m) și s-a angajat la teatru, însoțind trupa prin Transilvania și Banat*” (Teodor V. Ștefanelli (1849-1921), coleg cu Eminescu la Cernăuți și Viena, ajuns judecător la Câmpulung, în cartea *Amintiri despre Eminescu*, București, 1912). Același memorialist lasă și alte mărturii referitoare la această iubire. „*Am fost amoretat de dânsa – i-ar fi spus Eminescu – și nu o pot uita. I-am făcut și poezii*”. Acesta este de părere că poeziile „La o artistă” (publicată la 18 august 1868, rev. „Familia”, Pesta) și „Amorul unei marmore” (19 septembrie 1868,

Constanța Abălașei-Donosă,
Portret

rev. „Familia”, Pesta) sunt reflecția literară a acestei iubiri trecătoare. Iacob Negruzzi (1842-1932), cel care a condus revista „Convorbiri literare” de la Iași, în cartea sa *Amintiri din „Junimea”* (1921) amintește și el de această iubire. Ba chiar mai mult (!): „*La Cernăuți (în 1868 – n.m.), viind odată o trupă de actori români sub direcția Doamnei Fanny Tardini, tânărul Eminescu a părăsit școala din admirație sau poate dintr-un amor precoce pentru una din actrițe, și s-a tocmit ca suflor, cutreierînd cu acea trupă mai toate orașele române, până ce iarna a ajuns la București. Acolo, se zice că din gaura de suflor vedea des o doamnă sau domnișoară frumoasă ce venea regulat la teatru... și se aprinse de un amor platonice așa de mare pentru dânsa, încât multe nopți le-a petrecut viitorul poet, după sfârșirea reprezentației, sub ferestrele femeiei adorate fără că aceasta să aibă o idee măcar de pasiunea ce inspirase...*”. Asemeni stelei care „de mult s-a stins în drum / în depărtări albastre / Iar raza ei abia acum / Luci vederii noastre”, din poezia „La steaua”, tot astfel „lumina stînsului amor” îl urmărea „încă” și la Viena, ca student extraordinar la Universitate, în toamna anului 1870.

Același Teodor V. Ștefanelli consemnează, în lucrarea citată, cum că după o seară petrecută la un restaurant, pe la 6 dimineața, Eminescu, bine dispus, exclamă „O! Eufrosina, Eufrosina! În urma →

RĂZVAN DUCAN

întrebărilor mele, îmi destăinui apoi cât de mult a iubit el pe acest drăcușor împielit de actriță și cât de drăguță și frumoasă era”. (Unii memorialiști vorbesc de Lina Popescu, unde Lina poate fi un diminutiv al Eufrosinei!). Chiar și Caragiale, care l-a cunoscut pe Eminescu în 1868, și cu care, ulterior, va lucra, ca și gazetari, la „Timpul”, „oficios” al Partidului Conservator, în „În Nirvana”, care este un material comemorativ post-factum, publicat în iulie 1890, amintește de această iubire: „Am aflat eu că dumneata ai și scris... fii bun și arată-mi și mie o poezie de dumneata – i-ar fi spus Caragiale. Eminescu s-a executat numaidecât. Era o bucată dedicată unei actrițe de care el era foarte înamorat...poezia aceasta îmi pare că s-a publicat prin '68 sau '69 în «Familia» din Pesta”.

Despre cele două genii, unul în poezie, iar celălalt în teatru, interesante rânduri scrie în „Amintiri despre Eminescu”, Ed. Junimea, 1971, I.A.I. Brătescu-Voinești (1868-1946): „În materie de dragoste, Eminescu era de o timiditate dusă până la naivitate, Caragiale de o îndrăzneală dusă până la cinism”. De altfel, între cei doi au existat și momente foarte tensionate, având ca subiect amorul, la „mijloc” fiind prinsă chiar Veronica Micle! Dar până la Veronica, o mărturie interesantă vine de la același Teodor V. Ștefanelli, care povestește în aceleași „Amintiri...”, că în anul 1870, seara, pe când se întorceau de la teatru, el și Eminescu au scăpat două dame, care fuseseră atacate pe stradă de un derbedeu. Invitate la ele au făcut cunoștință cu Eliza „de o frumusețe rară, cu păr blond și ochii mari și frumoși de un albastru fermecător”, de vreo 25 de ani, și tante, o brunetă „cu ochii mari negri și cu niște gene ce păreau că-i umbresc pelița albă a feței”, de vreo 34. Celei dintâi, mai în joacă, mai în serios, într-una din vizitele ulterioare, Eminescu i-ar fi făcut o declarație de dragoste la care aceasta a spus: „– Domnule, d-ta ai făcut declarația nu pe tonul glumei ca colegii d-tale, ci ai făcut o adevărată poezie. Ori ești un mare artist, ori poet. Ce frumos știi să vorbești. Încă nimeni nu m-a divinizat ca d-ta...”. Ulterior, Teodor V. Ștefanelli va menționa: „...mi-a rămas impresia că acest înger cu părul blond i-a

servit adese ca model în poeziile sale”. „Înger și demon” pare poezia inspirată de această Eliza, cu „ochii ei cei mari, albaștri, de blândețe dulci și moi”.

„Bognár, marea tragediană de la Burgtheater” (Teatrul Curții Imperiale), este alt nume de femeie ce în 1870, la Viena, l-a dorit pe Eminescu în anturajul ei. Samoil I. Isopescu (n.1850?) menționa în „Momente din viața lui Eminescu” („Adevărul literar și artistic”, 15 apr. 1923) că „Eminescu primea, din când în când, un bilet de vizită pe care era tipărit:

Constanța Abălașei-Donosă, Eminescu și Veronica, grafică

„Bognár, Hofschauspielerin”. Și jos în colț, era indicată ziua și ora când trebuia să se adune lumea în locuința artistei... (...) ...dânsa îl iubea, căci „Eminescu era băiat frumos și vorbea o limbă nemțească interesantă”... (...) ...Că Eminescu ar fi avut oarecare sentimente de iubire pentru această Bognár nu aş putea să spun”!

G. Călinescu, în „Viața lui Mihai Eminescu”, e de părere că „viața sentimentală a poetului, cu toată discreția lui în materie erotică, nu mai rămâne îndoială, dată fiind firea sa, că a fost bântuit, și aici ca și în țară, de cele mai violente pasiuni pentru femei zărite în treacăt sau cunoscute de aproape”.

În același registru trebuie înțelese, cred, și versurile din „Scrisoarea II”: „Și privind pînjeniișul din tavan, de pe pilaștri, / Ascultam pe craiul Ramses și visam la ochi albaștri / Și pe margini de caiete scriam versuri dulci, de pildă / Către vreo trandafir și sălbatică Clotildă...”

Tot Călinescu vorbește despre „hârțiile rămase” de la Eminescu „unde apar aluzii la o primă dragoste senzuală pentru o femeie măritată, la care ședea în gazdă”. Autorul „Istoriei literaturii române de la origini până în prezent” (1941) mai amintește că la hotelul din

Botoșani, înainte de a pleca la Berlin (1872), în timp ce „romante răscolitoare” plecau „spre timpanul poetului, acesta nu-și lua ochii de la juna curtezană (Natalița – n.m.), care acompania la gitară pe fratele său”. Și tot la Berlin vorbește despre „mica prietenă, Milly, și ea cu ochi albaștri, o lucrătoare cusătoreasă sau așa ceva”, ca să amintească și despre „marginile caietelor sale”, unde „apar dulci însemnări ieșite dintr-o pană stăpânită de melodia unui nume, nebunii caligrafice în voia unei reverii: „Clarisse, Bon soir, mon étoil et mon ange! Clarisse... Bon soir, bon soir! Chère amie... Clarisse Vernetz... Clarisse Vernetz a ta amică... Clara Brommer Clarisse Vernetz dein Freundin, Clarisse Vernetz deine Freundin.” (M.E., I,3). Nume de iubite?? Întrebare, probabil, fără răspuns!

În epocă se mai vorbea și de „niște relațiuni ale lui Eminescu – de data aceasta la Iași – cu dna Burlă, care urma să se despartă de soț...”, aceasta nefiind alta decât poeta Matilda Cugler-Poni! De asemenea, din perioada când lucra, ca gazetar, la București, la „Timpul”, se vorbește și de o domnișoară „fată de boier”, „urmărită” de POET în Cișmigiu, dar și despre „înamorarea” de o cântăreață suedeză (pe care o vedea „în fiecare seară la Coloseul Oppler”, după D. Teleor, scriitor, pe numele adevărat Dimitrie Constantinescu Teleorman (1858-1920) – în „O serată cu Eminescu”), etc.

Întâlnirea cu Veronica Micle are loc la Viena, în toamna anului 1872, unde aceasta a venit din motive medicale, în casa unei cunoștințe comune (dna Lowenbach, vechea gazdă a lui Eminescu). Să ni-l închipuim pe Eminescu, în prima din cele patru fotografii, „solo”, știute, făcută la Praga, în atelierul lui Ján Tomáš, tânăr, frumos și sănătos ca un zeu („Eminescu era de o vigoare trupească extraordinară...”, Ioan Slavici în „Eminescu – omul”) și Veronica, de aceeași vârstă cu Eminescu, căsătorită de la 16 ani cu profesorul Ștefan Micle, cu 30 de ani mai în vârstă decât ea (căsătorie aranjată din motive strict materiale, de către mama sa) care, având veleități literare și chiar talent literar, îl admira pe poet de când publicase în „Convorbiri literare” poemele „Venere și Madonă” (la 15 aprilie 1870) și „Epigonii” (la 15 august 1870).

Eminescu despre Gogol

Joi, 2 decembrie 1876, se reprezintă la Iași comedia lui N.V. Gogol, **Revizorul general**, în versiunea românească a lui Petru Grădișteanu (1841-1921), de fapt o adaptare după versiunea franceză a lui Prosper Mérimée (1853). Spre deosebire de scriitorul francez care a respectat structura și numele personajelor comediei lui Gogol, Petru Grădișteanu o supune unei adaptări și localizări: acțiunea se petrece în România; revizorul general vine de la București; numele personajelor, uneori și profesia, sunt schimbate (de pildă: primarul *Anton Antonovici Scvoznic-Dmuhanovschi* devine subprefectul *Hariton Zorkidescu*; judecătorul *Liapchin-Tiapchin* – *Blegoviceanu*; dirigintele poștei *Ivan Kuzmici Sepchin* – latinizatul *Romulus Flavius Tercilian*). Petru Grădișteanu mai are meritul și de a fi raportorul primei **legi de organizare a teatrelor** din România, din 6 aprilie 1877, prin care s-au creat primele **Societăți dramatice**, iar în anii 1898-1899, a fost și director al Teatrului Național din București.

Mihai Eminescu este în această perioadă redactor la **Curierul de Iași**. În data de 5 decembrie 1876, el publică, pe lângă alte două articole de politică externă, **Turcia și Iarăși evreii**, cronică la spectacolul **Revizorul general**, sub titlul generic **Revista teatrală**. De fapt, cronică are o structură antitetică – totdeauna Eminescu **demonstrează**. Prezintă, cum s-au desfășurat în spectacol, două piese: **Pantalonul roșu**, „*farsă destul de veselă într-un act*”, și **Revizorul general**, „*comedie de obiceiuri în trei acte*”. Contrastul dintre ele luminează superficialitatea celei dintâi și profunzimea celei de-a doua. Și, implicit, pe de o parte, dezavuarea, din partea poetului și a evoluției obiective a artei, a comedioarelor de alcov și a vovedilurilor franceze, care invadează teatrele românești pervertind gustul și maniera de joc a actorilor, iar pe de altă parte, aprecierea orientării spre lucrările înrădăcinate în viața reală a poporului pe care îl reprezintă, a pieselor serioase precum adevărul și natura. După descrierea celei dintâi, căreia îi

lipsește „*elementele unui conflict dramatic*”, cu situații comice „*jignitoare pentru un simț mai sănătos*”, cu multe „*nerozii*”, Eminescu conchide în stilul său tăios: „*În sine, farsa franceză nu are nici un merit și nici pretinde să-l aibă. Ea a servit pentru a trece vremea spectatorilor veniți la început și a deschide spectacolul pentru ca cei veniți din urmă să nu piardă nimic din Revizorul general, de Nicolae Gogol.*”

Chiar prin această traducere „aproximativă” – dovadă că teatrul nu-l formează cuvintele –, Eminescu, tânărul de 26 de ani, surprinde substanța, ceea ce în termenii aceia și de după s-a numit, realismul situației dramatice și, mai mult, rădăcinile ei ontologice. „*Gogol e după unii cel mai original, după alții cel mai bun autor rus. Lucrul stă însă astfel – scrie poetul – : el și-a-nrădăcinat în minte viața reală a poporului rusesc; tipurile sale sunt copiate după natură, sunt oameni aieva, precum îi găsești în târgușoarele pierdute în mijlocul stepelor căzăcești.*” Privind caracterul **popular** al operei lui Gogol, poetul execută filiații între el și alții scriitori cu substrat popular, ajungând la I. Creangă (suntem în 1876!), Ioan Slavici și Anton Pann. Eminescu îl pătrunde și-l definește pe Gogol, ca un scriitor care **are ceva de spus**. „*Ca toți scriitorii, cari nu se silesc să ni spuie ceva, pentru a ne procura petrecere, ci care au de spus ceva adevărat, fie chiar un trist adevăr, Gogol nu vânează nicăiri efectul, pentru că el n-a scris pentru tantieme, nici pentru succes, ci pentru că i-a plăcut lui să scrie cum simțea și vedea lucrurile, fără a se preocupa mult de regulile lui*

Aristotel.” El nu face parte din nevinovații vinovați de neînțelegere, care cred că arta înseamnă a da câteva „*minute de veselie privitorilor*”. Pentru inconștienți și negândire s-a creat divertismentul. Prin personajele sale, Gogol forează adevărul vieții și al sufletului omenesc. În pofida faptului că s-a spus că personajele sale sunt „goale”, aventura spiritului creator al lui Gogol se desfășoară pe treptele unei **fenomenologii a sufletului**. Eminescu, tânărul de 26 de ani care tradusese la solicitarea lui Pascaly, pe când era sufleur, cel mai important op din istoria criticii de teatru, **Arta reprezentării dramatice** a hegeliului H.T. Röscher, își susține aserțiunile pe temeuri filosofice. Din unghiul „*pătrunderii idealității și a adevărului natural*”, Gogol, ca un adevărat poet dramatic, „*se transpune și scrie – cum notase poetul pe marginea traducerii – cu sufletul acelor personaje pe care le reprezintă în opul său*”. Spre deosebire de febrilitatea adulterină a comediilor franceze, Gogol **crează precum natura**. Comparația eminesciană și dezvoltarea reflexivă a ei ne vin în consens: „*Ai într-o răsadniță deosebite semințe; cade o ploaie și toate răsăr în plină lumină, fiecare în felul ei. Ai și aici o răsadniță de oraș provincial, în care toți dormitează în păcate moștenite, fără ca lumea să se preocupe mult de ei... când, iată că apare un revizor și toate aceste plante s-arată pline, greoaie, de-a dreptul pe scenă și cunoști că nu-i între ei nici o imitație în carton, nici un caracter afectat – răutatea și înjosirea omenească s-arată așa cum sunt, și râdem de ele.*” **Comedia** satirică a lui Gogol, ca orice profundă comedie, atinge apele freactice ale **tragicului**, dând reverberații **melancolice**. „*Râdem – scrie mai departe Eminescu – și... după opinia unora, adevărata comedie trebuie să te facă melancolic... ne întristăm*”. Și încheie fără dubiu: „*Acesta este efectul piesei lui Gogol ca și acela al adevărului și naturii. Natura și adevărul sunt serioase*”. Din acest unghi aprecia și creația lui Molière, care „*n-a avut alt profesor decât natura*”. Simțim în subtext, în definirea lui Gogol ca geniu, teza →

DUMITRU VELEA

NOUL AN CEL VECHI

Un an mai nou,
dac-o să vină,
cel vechi, atuncea,
unde pleacă?
Dacă cel nou este tăcut,
cel vechi
nu poate să tot tacă –
îți va vorbi,
ecou după ecou,
ca verdele uitat
pe sub zăpezi;
poți să-l asculți
și poți să-l crezi,
măcar în ce a fost păcat –
nu ca să-l ierți
și nici să-l lauzi,
ci să-l primești,
nevindecat
și ca o rană
să-ți rămână,
când sângerând,
când lăcrimând –

Anul cel nou
va sta mereu la pândă –
să-ți fie bucurie și osândă.

22 decembrie 2014

CÂNDVA

Cândva,
mă mai temeam de fluturi,

de fâlfâirile plăpânde,
căci printre flori
atâtea mâini flămânde
pe aripi le-ar fi pus cenușă,
că-ți vine de zăpezi
să-ți scuturi
măcar un ultim anotimp
ce ți-a rămas, de-o vreme,
ca-n mânășă.

Cândva,
mă mai temeam de zbor,
să nu ajung prea sus,

să nu devin alcor,
să nu mai văd
cum dai în floare
în fiecare zi,
cu-o lăcrimare
ce-n ochii tăi s-ar limpezi.

Cândva,
mă mai temeam de mine,
când eu l-a cunoscut
pe eu,

când încă mă țineai
între cuvinte,
să nu ne-audă Dumnezeu.

22 decembrie 2014

CINA CEA DE TAINĂ

Să vină vremea,
dacă vrea să vină –
cum sângele
pe lama de cuțit
e doar rugină
dintr-un trup
din care-a curs,
cândva, lumină.

Să vină vremea,
dacă n-a rămas
nimic
din stropul
care-a fost
un pic de rouă
și un pic de vină.

Să vină vremea,
ca în taină,
cea din urmă cină.

29 decembrie 2014

NICOLAE BĂCIUȚ

→ esteticii kantiene, că **geniul creează ca natura, prescrie legi naturii**. Iar, subîntins acesteia, teza eminesciană a **corelatelor**: în aplicare aici, între **comic** și **tragic**, din spațiul estetic extinsă și în spațiul extra-estetic. „*Oricât de ridicole ni s-ar părea în costumele lui Momus, mizeria, nimicnicia caracterelor omenești și înjosirea lor pot produce veselie, dar aceasta va fi însoțită de o tristă rezonanță... De aceea s-au și observat, că umoriștii cei mai veseli în scrieri, actorii cei mai comici pe scenă, sunt între cei patru pereți ai lor triști și ipocondrii. Gogol însuși, cel mai glumeț scriitor al rușilor, a avut în suflet un fond de nepătrunsă melancolie, care au fost în stare să-i nimească spiritul sub greutatea ei*”.

Și în considerațiile asupra jocului actorilor se recunosc teze ale lui H.T. Röttscher: de pildă disocierea dintre „*actorul dezvoltat*” care simte „*omul poetului*” și „*actorul nedezvoltat*” care simte „*ce ar simți el însuși*”; sau chiar amintește maxima teatrală, provenind de la Lessing, în

cuvintele sale, că uneori „*un actor este dator să gândească nu numai cu autorul, dar adesea și în locul lui*”. Nu e locul să detaliez caracterizările făcute jocului actorilor, dar se înțelege că odată cu comedioarele franceze Eminescu desfide și jocul emfatic, „*maniera rea de pronunție*”, în favoarea actorului care „*se posedă pe sine însuși*”, cum adnotează pe același tratat, „*această posesiune dacă știe a o domina e artist*”. În consecință: o aidoma disociere derivă și în ceea ce privește anomalia publicului și a gusturilor sale. În fine, **Revizorul** este o „*comedie de obiceiuri*”, cu o structură „*mai mult epică decât dramatică*” și cu personaje „*copiate după natură*”.

Dar Eminescu nu s-a adâncit doar în detalii de artă teatrală, ci și-a ridicat privirea asupra corelațiilor dintre comedia **Revizorul** și „*poemul*” **Suflete moarte**, zguduitoră capodoperă a lui Gogol. Sub influența lecturii **Sufletelor moarte**, rezumă, citează și corelează: „*Trezite prin arătarea misteriosului străin, caracterele dintr-un oraș de provin-*

cie se desfășură împrejurul-i cu o varietate rară, iar sfârșitul? Necunoscutul călător redispăre în întunericul din care ieșise, și lumea în urmă-i rămâne cum au fost înaintea venirii lui. Tot astfel ș-aici. Trezite din apatie prin vestea că sosește un revizor general, caracterele unei mici reședințe de subprefectură s-arată deodată în toată înjosirea lor, până ce străinul, care a jucat în rolul de revizor, merge în lumea lui, și-i lasă pe toți cum i-a găsit”.

Cu aceste triste cuvinte, Eminescu intuiește și anunță marea temă a literaturii ruse și nu numai, a **redempțiunii umane**. O lume osândită, în veșnică așteptare a Celui ce a spus: *Eu vin curând*, a Salvatorului (cu tot ce presupune: nădejde și deznădejde), trezită din apatie la vestea sosirii unui salvator și recăzută în apatie după înșelarea așteptărilor – această idee cu realitatea și lumea ei cu tot a luat proporții de nebănuț de la Gogol la Dostoievski, încununându-se în **Legenda Marelui Inchizitor**.

Doamne, ce tristă este lumea!

Vatra veche dialog

pr. Jean-Louis Guillaud

**vicar al Bisericii Catolice
Ortodoxe din Franța**

(I)

Părintele Jean-Louis Guillaud este profesor de teologie la Institutul Ortodox Sfântul Dionisie Areopagitul din Paris. După un parcurs în sânul Bisericii Romano-Catolice, a întâlnit ortodoxia la vârsta de 21 de ani. În paralel cu activitatea sa din cadrul Bisericii ortodoxe, a deținut pentru aproape 40 de ani diferite funcții în sânul unei bănci franceze. Din iunie 2009 este vicar al episcopului Gherontie de Saint-Denis, a fost hirotonit în 1972 pentru Biserica Ortodoxă a Franței de trei episcopi delegați la Paris de către Patriarhul Iustinian al României.

Familia Kovalevsky și ortodoxia franceză

– Este bine cunoscut faptul că familia Kovalevsky a însemnat foarte mult pentru dezvoltarea culturii rusești în societatea franceză, dar în același timp, pentru evoluția ortodoxiei care avea nevoie să își găsească rădăcini în Franța. Puteți să îmi ne spuneți câteva cuvinte despre circumstanțele care au determinat familia Kovalevsky să emigreze în Franța?

– Ca mulți alți ruși, familia Kovalevsky a fost nevoită să își părăsească țara ca urmare a revoluției comuniste din secolul trecut. Cei trei frați Pierre, Maxime și Eugraph, cel mai tânăr, s-au născut la Saint Petersburg chiar la începutul secolului. În 1920, vorbim deja de niște adolescenți exilați împreună cu părinții lor din Ucraina orientală, leagănul familiei. De ce Franța? Tatăl lor avea o proprietate pe Coasta de Azur moștenită de la unchiul său, celebrul sociolog Maxime Kovalevsky care a ținut cursuri la nenumărate universități din

Occident. Apoi părinții Kovalevsky s-au cunoscut și logodit la Paris, unde erau amândoi membri ai secției ruse în cadrul Expoziției Universale din 1900. Desigur, toată familia vorbea excelent franceză, și de asemenea multe alte limbi europene învățate în copilărie în familiile bune ale societății ruse din acea epocă, adesea cu diferite guvernante a căror limbă maternă era diferită de limba rusă.

Permiteți-mi să citez o anecdotă semnificativă ca urmare a acestui exil. Blocați câteva zile la cheiul Constantinopolului, tânărul Eugraph Kovalevsky are îndrăzneala de a strecura pe sub ușa tuturor bisericilor ruse din oraș o foaie în care își expune propria doctrină cu privire la evenimentele istorice, spunând că Revoluția este permisă de Dumnezeu pentru a purifica Biserica și pentru explozia universală a ortodoxiei. Ce viziune clară la acest adolescent de 15 ani! Cei mai mulți dintre compatrioții săi credeau că Revoluția va fi de scurtă durată și că vor reveni curând în țara lor, dar el vedea dincolo, el discerneva acolo o misiune pentru Biserica rusă în această circumstanță tragică.

– Aș dori să vă întreb dacă în cazul lui Eugraph Kovalevsky, cel mai tânăr dintre cei trei frați Kovalevsky, se poate observa un aport teologic de netăgăduit adus ortodoxiei în Franța, un fel de filosofie a speranței, dacă îmi permiteți această expresie.

– Da, aveți dreptate! Povestind

în jurnalul său intim această anecdotă de la Constantinopol, Părintele Eugraph o comentează scriind: *Lupt împotriva panicii istorice, împotriva dorinței de a reveni înapoi și împotriva sentimentului că răul este mai puternic decât binele.* El era ancorat în speranță : tânăr adolescent, el avusese intuiția, viziunea Trinității. La un moment dat scrie astfel: *Totul îmi părea instabil, viața mea atât de scurtă, lumea atât de fragilă, ființele umane atât de puțin existente. În Trinitate găseam instantaneu solul fertil, ceva real, imediat, care nu înșală, de neclintit și repetam pentru a nu dispărea: Trinitate-Unitate, Unicul meu Prieten! Aveam cam zece ani la vremea aceea!*

El își punea speranța în Sfânta Treime. Și pentru această operă colosală de restaurare a ortodoxiei occidentale, era nevoie de o mare doză: sigur, a fost urmat și admirat de unii, dar de asemenea urât și umilit, neînțeles de confrății săi ruși; s-a regăsit aproape singur, abandonat, pus la încercare, și el însuși avea din când în când crize de angoasă, dar se redresa, împins de o forță divină. I se poate aplica fără îndoială ceea ce sfântul Pavel îi spune despre Abraham: *sperând împotriva oricărei speranțe*, el a crezut și a devenit tată al unei mulțimi de nații.

– Înainte de a merge mai departe, v-aș fi recunoscător dacă ați putea prezenta această personalitate originală și importanța sa în orizontul eclezial al Franței.

– La Paris, în 1925, Eugraph întemeiază împreună cu mai mulți tineri emigranți ruși frăția Sfântului Fotie, unde el acumulează materiale teologice, liturgice și canonice despre Biserica din Orient și cea din Occident. În tot acest timp, el face studii strălucite la Institutul Teologic Sfântul Serghie. În această vreme, în cursul unui pelerinaj la Poitiers, el este constrâns de o forță irezistibilă să calce pe dedesubtul mormântului Sfintei Radegonde, și Sfânta îi confirmă că misiunea sa va fi renașterea ortodoxiei în Franța.

În 1936, îl întâlnește pe Monseigneurul Irene Winnaert, un vechi preot al Bisericii Romane pe care a →

TUDOR PETCU

**Traducere în limba română de
autor în colaborare cu Laura
Bolohan (Franța)**

**Icoană specifică bisericii ortodoxe
de rit occidental**

părăsit-o, fiind convins că credința și eclesiologia acestei Biserici se îndepărtaseră de tradiție. Eugraph recunoaște în Monseniorul Winnaert și în comunitatea sa *popoarele din Occident care se îndreaptă înspre ortodoxia credinței și restaurarea Bisericii lor în spiritul Bisericii primitive*. Și astfel, în acel an, la cererea frăției Sfântului Fotie prezentând această mișcare, Mitropolitul Sergheiei de Moscova întemeiază – sau, mai degrabă, restaurează – Biserica Ortodoxă Occidentală.

Eugraph este hirotonit preot și, la sfârșitul războiului, el reia aproape de la zero misiunea de a edifica Biserica Ortodoxă a Franței, redusă atunci la trei sau patru credincioși. El celebrează liturgia după vechiul rit al Galilor, rit căruia încă i se mai spune *după Sfântul Germain de Paris*, un episcop al secolului al VI-lea. Deschide în noiembrie 1944 – cu susținerea frăției Sfântului Fotie și cu ajutorul lui Vladimir Lossky – Institutul Saint-Denys, institut de teologie al Bisericii Ortodoxe a Franței, care primește, printre administratorii săi și corpul său profesoral, reprezentanți ai tuturor curentelor creștine. Părintele Eugraph propune până la moartea sa cursuri strălucite.

În 1964, el este hirotonit episcop, cu noul nume de Jean de Saint-Denis, de către arhiepiscopul Ioan (Maximovitch) de San Francisco, un sfânt autentic, taumaturg și clarvăzător care a avut curajul să recunoască opera Părintelui Eugraph. Până la moartea sa survenită în 1970, episcopul Jean de Saint-Denis își dedică viața sa, timpul său, energia sa unei misiuni pe care el o numea *cea mai mare operă a epocii noastre*, însemnând restaurarea în ortodoxia universală a chipului legitim, nemuritor și ortodox al Occidentului.

– Cu permisiunea dvs., mi-ar plăcea să discutăm mai mult despre sistemul teologic al lui Eugraph Kovalevsky. S-ar putea spune, din punctul dvs. de vedere, că ideile sale au adus inovații în teologia ortodoxă? Care ar fi aceste inovații? Pe de altă parte, charisma personală și reflecția sa teologică i-au permis să aibă o abordare specifică și originală a ortodoxiei franceze și occidentale?

– A avut el un sistem teologic? Poate! Dar pentru el, cum îi plăcea să spună în cursurile sale, *totul este teologie*. Încă din copilăria sa, el a fost „subjugat” de Dumnezeu, și Cuvântul lui Dumnezeu, gândirea divină – la el – cuprinde totul. A adus ceva nou? Nu neapărat, în măsura în care considerăm că gândirea sa a fost impregnată de învățăturile tradiționale ale Părinților Bisericii. Și nu este o întâmplare dacă el s-a „ridicat la ceruri” la 30 ianuarie 1970, cu ocazia sărbătorii celor trei sfinți doctori ai Orientului, Vasile cel Mare, Grigore de Nazianz și Ioan Gură-de-Aur. Și în plus, într-o vineri la ora 15:00, asemenea **Domnului!** Episcopul Jean de Saint-Denis, ca sfântul **Apostol Toma**, „a scos [din coasta Domnului înviat] viața veșnică, făcând să izvorască abundent dogmele divine ale cunoașterii lui Dumnezeu” (text liturgic occidental din 21 decembrie).

După exemplul lui Maxim Mărturisitorul, care **considera** că destinul elementelor lumii reprezintă o achiziție sau ca o creștere a autonomiei – îndumnezeirea oamenilor, umanizarea animalelor, animalizarea vegetalelor, vegetalizarea mineralelor –, episcopul Jean de asemenea prevedea autonomia potențială a fiecărei particule din lume. O autonomie ce se află în creația Tatălui, demonstrată și activată de către Fiul, împlinită și garantată de

Întâlnirea dintre Patriarhul Iustinian al BOR și Monseniorul Germain de Saint-Denis.

Sfântul Duh. Opera celor trei persoane ale Trinității și opera concordantă a omului permit progresiv eliberarea și libertatea glorioasă a copiilor lui Dumnezeu. S-ar putea spune că **Episcopul Jean de Saint-Denis** a văzut Occidentul – și Franța în mod particular – ca un element al lumii mergând înspre eliberare. Umplut de speranța ancorată în misterele Trinității și a Învierii Fiului Omului, el a văzut – și lucrat pentru – restaurarea Bisericii antice primitive a Galilor care era ortodoxă și care a fost progresiv aservită Bisericii Romei și deviațiilor sale. Viziunea sa eclesiologică originală nu a fost aceea de a face *tabula rasa* din trecutul creștin pierdut al Franței (ceea ce preconizează mereu anumiți ortodocși bine intenționați cerându-ne să uităm riturile și cutumele noastre și să adoptăm ritul bizantin), ci de a permite Occidentului să regăsească autonomia și libertatea Bisericilor sale, îmbogățite de tradiția vie a ortodoxiei.

Apropo de teologia episcopului Jean, am putea să formulăm astfel: *Nu ceva nou, ci o reînnoire a tradiției!* Și acest demers este pentru creștinii contemporani, fie că sunt din Orient sau din Occident, pentru că episcopul Jean avea un dar – poate pedagogic – de a ști să vorbească simplu și profund omului de astăzi despre misterele divine.

– Care sunt celelalte nume ale familiei Kovalevsky care au jucat un rol semnificativ în evoluția ortodoxiei în Franța?

– Pierre, care s-a ridicat la ceruri în 1978, era primul născut. A fost un istoric remarcabil, care avea dragoste față de adevărul istoric și care s-a străduit să readucă la lumină sursele istoriei. Era un fel de cavalier în totalitate devotat Bisericii, în special în serviciul concret al liturghiei (va rămâne subdiacon 57 de ani până la sfârșitul vieții sale la catedrala Alexandre Nevsky unde va forma numeroși acoliți). Pe de altă parte, a fost un pionier al mișcării ecumenice în Franța, foarte apreciat de către responsabili celorlalte biserici creștine pentru cunoștințele sale și pentru deschiderea sa de spirit. Astfel, a reușit să facă cunoscută ortodoxia în Franța și în Europa, și a apărut în fața rușilor Biserica ortodoxă occidentală renăscută.

Vatra veche dialog

MIRCEA SÂNDULESCU

„AȘ SPUNE CĂ ȚI-AI RATAT VIAȚA... CÂND ȘANSELE DE A IUBI AU TRECUT PE LÂNGĂ TINE, CA NIȘTE CORĂBII ÎNTUNEcate ÎN NOAPTE

(II)

– Există două feluri de a fi în lume: omul de acțiune și omul contemplației. Între învingători și învinși există și o altă categorie? De pildă, cea a „lupilor de stepă”?

– Trebuie să fii și de acțiune și de contemplație. A contempla e un proces esențial în scenarizarea vieții. Cine nu scenarizează nu-și închipuie posibilitățile, probabilitățile a ceea ce i s-ar putea întâmpla și, ca atare, poate fi luat prin surprindere de emoții sau de gesturi spontane, negândite, pe care, mai târziu, le regretă amarnic. Viața e plină de paradoxuri: învingător poate să fie de fapt cel învins, și invers, depinde din ce unghi te uiți. Uneori, „a fi de acțiune” e stupid. Un prozator, de acum o sută de ani (i-am uitat numele, ceea ce nu regret, căci e ca și inexistent în literatura engleză), a călătorit de la Londra la New York, cu vaporul. Traversarea a durat 14 zile. Abia dacă a ieșit o dată, de două ori din cabină. A scris continuu, într-un fel de febră. *Dicționarul literar* nici măcar nu pomeneste titlul romanului. Probabil că, atunci când a ajuns în New York, a povestit cu multă satisfacție că a scris, de la cap la coadă, un roman în timpul croazierei. Azi, am spune ce pierdere de timp, ce falsă „activitate”. La asta mă refeream când spuneam că, uneori, a fi de acțiune e stupid. Uneori, a nu face nimic e cel mai bun lucru. Cred că mai bine și-au folosit timpul, în acea croazieră, cei care s-au plimbat pe punte. Sau la meditație. Într-adevăr, e bine, e plăcut să meditezi pe punte, rezemat de

balustradă, privind valurile de smoală. Să simți timpul, care e altfel perceput acolo, în imensitatea oceanului. Să savurezi inflexiunile vocii femeii de lângă tine, inflexiuni care sună altfel, decât în bucătărie sau pe stradă. Foșnetul rochiei sale. Să sorbi agale dintr-un *drink* – iată, un alt fel de a petrece timpul, decât să te îngropi într-o cabină și, ca un autentic grafo-man orgolios și trufaș, să scrii pagină după pagină, pagini pe care nu le va citi nimeni sau, odată citite, nu vor însemna mai nimic pentru cel ce-a citit. „Învins” e cel din cabină. Aviz grafomanilor. Datorită ușurinței cu care putem publica astăzi orice, oriunde, oricum, sunt sute de pseudo-scriitori, care ar face mai bine să iasă pe coarta vieții și să privească hărțuiala valurilor. În ultima parte a întrebării mă întrebai de „lupii de stepă”, dar nu-mi amintesc contextul în care am scris asta, așa că nu pot comenta.

– De ce e mai dureroasă mediocritatea sau gândul „nefaptei”, al simfoniei ne-cântate? Obsesia marelui destin...

– Te doare mereu gândul că ai fi putut face ceva și n-ai făcut-o sau că ar fi trebuit să nu faci ceva.

– Poate fi, oricând și oriunde, înlocuită fericirea prin tensiunea căutării? Cum?

– Când căutăm, vrem să și găsim. Unii zic că drumul e mai interesant decât ajungerea. Mie îmi plac amândouă; găsirea, ținta, e ca un orgasm și, bineînțeles, există tristețea *post coitum*.

– Doar din remușcare se nasc oamenii adevărați? Cum poate reuși

un om să fie mai mult decât un simplu „funcționar al vieții”?

– Remușcarea este minunată, când văd la unul din elevii mei remușcare reală, mă apropii mai mult de ei. E ca și când mi-ar fi dăruit o piatră prețioasă. Dar remușcarea se poate și mima. Cât despre partea a doua a întrebării tale, pot spune că e bine să fii un „funcționar al vieții”, mai ales dacă ai norocul să fii și exaltat, dionisiac. Dincolo de „funcționar al vieții”, se ascunde, foarte adesea, un exaltat. Uite, ca profesor de liceu, fie în București sau New York, a trebuit să fiu un funcționar educațional, dar dincolo de manieră, cravată, rigoare, am rămas mereu vagabondul din Brăila, erotizatul, exaltatul. Vai de societatea în care oameni nu știu să fie funcționari! Funcționaritatea indivizilor e esențială pentru progresul și disciplina economică a unei țări. Dar vai și de lumea în care exaltarea e izgonită din cetate!

– Menirea artistului este să dezvăluie „duhul lumii ascunse” ori, dimpotrivă, blagian, să sporească nepătrunsul ei ascuns?

– Menirea artistului e duală, să dezvăluie, dar și să adâncească misterul. Blaga o spune cel mai bine: „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”.

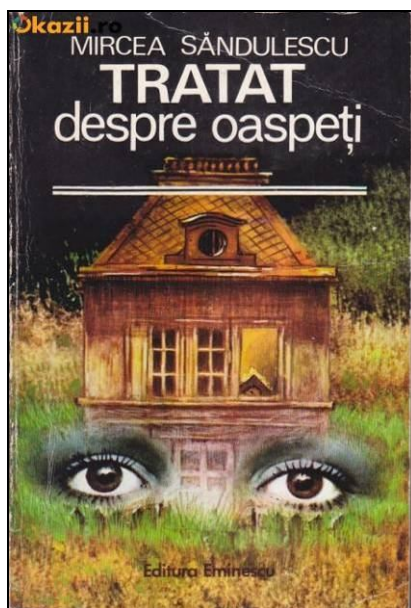
– Cât de fericit este Mircea Săndulescu în singurătatea tăcerilor lui?

– Tăcerile favorizează contemplația. Contemplarea îl împinge pe funcționar în exaltare, în dionisiac. (Marile exaltări sunt tăcute, nu isterice.) Eu sunt și una și alta. La mine, cei doi nu mai sunt separați, ci siamezi. Una din preocupările mele e cum pot să funcționez dionisiacul și invers, cum să exaltez funcționaritatea.

– Care este locul împlinirii unei scriitor? Va mai avea cartea, în viitorul previzibil, cui să se adreseze?

– Împlinirea unui scriitor stă în a stârni emoții, dar și în a activa idei într-un cititor. Vom avea mereu nevoie de cărți bine scrise, dar, din păcate, se scrie prea mult azi, prea lung, plicticos, prea același sos vechi și logoreic. Îmi plac nuvelele sau romanele scurte, tensionate, care știu să meargă la inimă. Inima e cea care mișcă totul. Dacă ajungi la inima cititorului, ești bun. Cartea trebuie să fie un animal de pradă, vorace, perfid, abil. Nu știu cât e viața o „pradă”, →

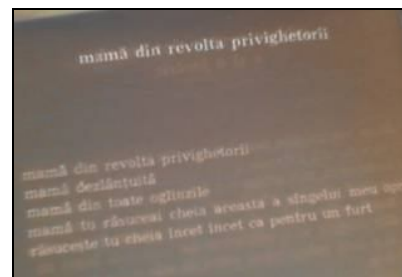
FLAVIA TOPAN

Colțul negativist

Poezia lui Virgil Mazilescu e un exemplu de receptare ca receptare a miraculosului, cam pe aceeași linie cu G. Bacovia, pentru care aura (+textul) lucrează (lucra, până la negativism), mai mult decât (doar) textul. În *Mamă din revolta privighetorii*, Mazilescu oferă un veritabil foietaj semantic asupra construcției poemului – rareori, la el, atât de vizibilă ca aici. Adevăratul imn adus fecundității e la jumătatea distanței dintre spectralitate și bioritmul dereglării simțurilor (bioritm postrimbaud), oglinzile pentru voce sunt, ca să spun așa, reiterant, grăitoare în acest sens. Dar cântecul privighetorii, disponibilitatea fecundării suportă o mutație: *mamă din revolta privighetorii*. Erotismul e suprimat lacunar dar cu o mare

intelligență aluzivă. *Mamă* e numită, ulterior, din istoricizarea profesiunii. Cu toate acestea, poemul rămâne tradițional ca centri de conotare, câmpul instrumental, lexicul, sunt cele agrare de la Vergiliu încoace. *Cheia sângelui* însă e bascularea nu numai din proprietate în furt, ci și din lizibil în ilizibil (cheie în sens muzical). *Furtul* (ca pentru un) e o coerență de minus a sângelui care se împacă foarte bine în minusul negativismului, potențându-se. Ne aflăm aici nu doar într-o logică aparte, ci într-o geometrie a trunchiului de con care, stând jumătate în poemul de facto, prin perspectiva conică a dezlănțuirii în oglinzi, își creează un alt trunchi de con cu baza lipită de a sa în negativ, unde i se mută centrul. Avem, prin aceasta, aproape forma unui cocon,

care, iarăși, depășește limitele naturaliste și provoacă mutația dincolo de limitele și așa enorme ale poemului. Mama nu e doar din revolta privighetorii, auzul nu e transcendență prin văz etc. Coconul trece de ou, de pântecul femeii și astfel avem o întoarcere – echivoc barbiană – la primordialitatea care, de această dată nici nu mai e decât în al doilea rând cea a increatului, ci a geometriei. Geometria înainte de toate.

DARIE DUCAN

→cum spunea Preda, dar știu că cititorul este. Cel care „sare” pe cititor e scriitorul. Mă întrebați cui i se va adresa cartea, în general, în viitorul previzibil: cred că i se va adresa celui care caută și n-a ajuns. Celui care face sex, fără să iubească. Celui care e doar funcționar al vieții, fără exaltare, dar care vrea să sporească. Celui ce e singur și stă cu un pahar în mână, rezemat de balustrada unui pachetot care traversează oceanul.

– În ce măsură v-a ajutat exilul să vă locuiți iubirea?

– Am trudit mult în exil. Am muncit de la 7,30 dimineața până la 10 seara, în școlile americane. După liceul de zi, care se termină la 4, moșaiam cu o cafea și un sandviș în birtul vreunui pakistanez (iritat că nu fac o consumație mai costisitoare) și așteptam ora 5,30 să merg la liceul seral din vecinătate. Ziua, munca era normală, previzibilă, copii de treabă și respectuoși. Seara era junglă. Am predat literatura și gramatica engleză vagaboandelor gravide din Brooklyn, cuțitarilor din Bronx, curvelor din Jamaica-Queens, foștilor drogați scoși afară să fie reeducați. Am predat oriunde am găsit de lucru. Ziua titular, seara suplinitor. N-aș fi început munca de seară acolo, dacă, într-o zi, secretara de la liceul de zi nu m-ar fi întrebat dacă pot să preiau

clasele unui profesor de la un liceu seral din zonă. Titularul de acolo, am aflat mai târziu, era furios pentru că un student frustrat, din cine știe ce motive, îi tăia se (nu-i dezumflase) toate patru cauciucurile. Omul nu voia să mai predea acolo și gata. Școala aceea, cu studenți cu reputație proastă, a fost una din școlile cele mai intense pentru mine. Am aruncat incandescență peste ei, le-am invadat timpanele cu engleza mea accentuată românește. I-am trezit, mulți, de cum intrau în clasă, literalmente puneau capul pe *desk* și dormeau. (Cei care nu dormeau, scanau celulare.) Nimeni nu trata încăperea și pe profesor ca „școală”. Erau înalți, voinici, oameni maturi fizic, deși n-aveau decât 16-18 ani. Odată, a intrat un director să mă inspecteze. Se așază în fundul încăperii și începe să ia note, cu expresia cuiva care, de la început, a văzut ceva care nu-i convenea. Eu am continuat imperturbabil ceea ce

faceam și anume lecția despre *Bătrânul și marea*, a lui Hemingway. Le-am vorbit mai puțin de bătrânul pescar, de peștele prins în adânc la care avea pretenții și un alt pește (care, vorace, tot mușca din peștele capturat)... triada pescar – pradă – rival. Le-am vorbit mai mult de metafora dragostei, spunându-le că, atunci când iubești, e uneori la fel, tu ai cucerit o femeie, și, iată, vine un altul să ți-o ia. Dar, față de lumea sălbatică a adâncurilor, în societate, ehei, e altfel. Uneori, nu mai ai ce face și trebuie, pur și simplu, să renunți să mai lupți pentru „prada” ta. Directorul nu mai scria nimic și se juca cu pixul, ca și cum ar fi fumat o pipă. Studenții se treziseră cu toții. Directorul, mai târziu, după ore, pe ocolite, îmi dă de înțeles că el crede că sunt „prea liberal”. Am plecat din școala aceea cu cauciucurile întregi și cu idealismul pedagogic spart. Un profesor nu trebuie atât de mult să manipuleze informații, date, astea se găsesc cu duimul pe net. Profesorul trebuie să exalte, să stârneasca gânduri și orizonturi noi – dacă se poate cu rezonanțe în viața personală, foarte „funcționărescă”, de altfel. Atunci creștem, ne intensificăm: când funcționarul nu-l mai exilează pe exaltat și amândoi vin să bea un pahar pe coverta mișcătoare a vieții.

Deși nu este covăsnean „de-al nostru”, ci locuiește în Miercurea Ciuc, având rădăcinile în comuna Șcheia, județul Iași, poetul Ionel Simota este prezent, de ani de zile, la multe dintre manifestările de suflet organizate de societatea civilă românească din județul nostru. A debutat în anul 1995 cu volumul „Dialog în cer”, deși încă din liceu a fost remarcat, având publicate poeme atât în revista liceului cât și în alte publicații locale din Iași și Vaslui. În prezent, are 16 volume publicate, dintre care o antologie și două volume de opere complete.

„Pentru poetul iubirii, Ionel Simota, ca și pentru Grigore Vieru, poezia nu e o glumă, o pălăvrăgeală, ci e o mărturisire, un destin, o suferință, un mod de a se despo-văra, de a se căuta pe sine, de a se regăsi”, spunea profesor Ligia Dalia Ghinea într-una din cronicile făcute la unul dintre volumele dumneavoastră.

– *Ce este poezia în viziunea poetului Ionel Simota și care sunt criteriile după care vă ghidați atunci când apreciați un text literar?*

– Am mai spus asta, poezia este darul suprem pe care mi l-a dat Dumnezeu. Am impresia că nu scriu eu, ci că altcineva scrie prin mine. Criteriile pentru aprecierea unui text sunt simple, important este să găsesc o strălucire, o melodicitate a cuvântului, un trup frumos al poeziei.

– *Au trecut 21 de ani de la debut. Ce sentimente vă încercă atunci când vă auziți poemele nu doar recitate, ci și cântate? Presupun că pentru un autor astfel de manifestări au un impact copleșitor, poate fi ceva mai plăcut de atât? Un premiul literar ar putea egala această stare?*

– Este un sentiment plăcut și frumos să ți se întâmple toate astea, dar e și un lucru care te obligă. În momentul când ți se recită, ți se cântă versurile, apar responsabilități. Nu ai voie să greșești, doar să evoluezi. Nu există nimic mai înălțător ca poezia recitată, cântată, niciun premiu nu poate egala această stare, pentru că poezia este iubire și dacă reușești să o transmiți, nimic nu mai contează. De aceea nici nu particip la concursuri. A lăsa o urmă în sufletul cititorilor este mai important decât un premiu.

– *Sunteți un autor cunoscut și apreciat, atât în școli, presă, cât și de personalități culturale, membruUSR*

Vatra veche dialog Ionel Simota

„Cred în iubirea dintre oameni și atât cât ea nu dispăre, va exista și poezia.”

filiala Brașov din 2007, cu un palmares de invidiat, președintele Asociației Cenuclului „Buna vestire” din Miercurea Ciuc din 1998, iubit și îndrăgit deopotrivă atât de elevi cât și de cei mari. Vă simțiți un om împlinit?

– Am puține așteptări de la cei din jur și multe așteptări de la mine. Când reușesc să umplu golul propriei umbre, mă simt un om împlinit.

– *De curând v-a apărut volumul „Cântare și tăcere”, care începe cu un „Poem autobiografic” emoționant în care este evocată copilăria. Păreți copleșit de nostalgia acelor vremuri, de parcă ați fi purtat un dor imens în suflet pe care abia acum îl conștientizați. Ați ajuns în Miercurea Ciuc după 1990, prin repartitie cum se obișnuia pe atunci, ce impact a avut această schimbare? Au trecut mulți ani de atunci, aveți vreun regret legat de faptul că ați ales să rămâneți când puteați să vă întoarceți în locurile natale? Iașul este un recunoscut centru cultural și istoric, credeți că ați fi reușit mai multe „acasă” sau că spiritul artistic se poate dezvolta oriunde cu condiția să fie exploatat?*

– A avut un impact foarte puternic. Venit dintr-un centru cultural precum Iașul, unde îmi trebuia timp să pot participa la toate manifestările culturale, m-am trezit dintr-o dată ca într-un pustiu. Lipsa crasă de a exista o vână românească m-a făcut să mă gândesc la întoarcerea acasă, dar ar fi fost un act de lașitate din partea mea. Îmi amintesc că atunci m-am așezat la masă și am scris primul poem pe aceste meleaguri, pe care l-am trimis și a fost publicat în „Curierul poliției”.

Imposibila donație se numește: „Hai străinule, să-ți dau / tot ce vrei din țara mea / scaunul pe care stau / însă munții, nu-i pot da...”. Chiar dacă mi-a fost greu la început, am înțeles că acesta este destinul, că trebuie să rămân, să fac ceva în acest sens.

– *Cum se împacă poezia cu activitatea d-voastră profesională, de ofițer de poliție, care necesită vigilență și echilibru? Dar cu viața personală? Muza este deseori capricioasă și își cere drepturile neținând cont de nimeni și nimic. Reușiți să le împăcați astfel încât să nu afecteze pe nimeni?*

– Poezia a fost întotdeauna un fel de refugiu frumos, cum e pentru cer pădurea. Muza mea e viața. Dacă există viață, există muză. Pentru un poet muza este frumosul care i se întâmplă. Mă încarc cu lucruri frumoase și-i mulțumesc lui Dumnezeu că mi se întâmplă și când am timp scriu. Scriu pentru că vreau să las o urmă din mine, îmi asum ce scriu și mă simt împlinit, iar asta nu are cum să-mi afecteze celelalte activități, sunt sarcini separate.

– *Cât de importantă este lectura celui care scrie? Și pentru că știu cât de importantă, dar răspunsul este necesar pentru cititori, vin cu o altă întrebare. Cum convingeți tinerii din ziua de astăzi să lectureze, știind că preocupările lor sunt internetul și telefonul?*

– Foarte importantă! Lectura este produsul a ceea ce scriem. Dar și mai important este ce scrii și cât de ușor e drumul către cititor. Tinerii nu sunt dispuși să mediteze. Ca să-i prinzi trebuie să-i atingi, să se regăsească în ceea ce citesc. Recunosc, în adolescența mea un mare impact l-a avut Păunescu, pentru că s-a apropiat mult de sentimentele trăite odată cu primele iubiri. Mi-am asumat să scriu simplu, să ating. Să poată înțelege și tânărul și mama și bunica. Desigur, există sortimente pentru toate mințile și fiecare alege ce i se potrivește.

– *Într-o lume preocupată cu de toate, ce rol are poezia? Mai credeți în efectul ei? Ne poate influența să fim mai buni, mai iertători, mai iubitori?*

– Poezia are rol de a echilibra viața. Cred în efectul ei magic și sunt extrem de fericit că pot face asta. Cu siguranță ne face mai sensibili, →

MIHAELA AIONESEI

mai atenți, mai iubitori, pasionali, pasionați. Depinde de rolul și locul pe care i-l oferi în sufletul tău.

– *Este important pentru un tânăr autor să fie susținut de persoane importante sau credeți că o carte bună se poate prezenta și singură atrăgând atenția prin calitatea ei? Ce îndemn aveți pentru ei? Aveți un autor preferat sau care v-a influențat?*

– Este importantă susținerea, altfel răătăcesc, nu-și găsesc drumul. Am făcut și eu asta de multe ori la cenaclul „Buna vestire”. Au venit tineri care erau dezorientați, le-am arătat calea, i-am îndrumat către reviste, i-am susținut cu ce am putut. Dacă ar sta în puterea mea, i-aș îndemna să citească. Prin poezie nu își vor tămădui doar răni, vor înflori. Prin poezie am construit iubiri și-i sfătuiesc să facă la fel.

O carte bună se poate prezenta și singură cu condiția să existe o corelare între prezentare și conținut. Degeaba are o înfățișare comercială și conținutul lasă de dorit. Cred că pe toți cei de vârsta mea, autorul care i-a influențat cel mai mult a fost Eminescu, dar o mare importanță au avut-o și autorii studiați în școală și care se numără printre preferați, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș.

– *Ce părere aveți despre tendințele literaturii contemporane? Este un nou val și „ce e val ca valul trece”, vorba poetului Eminescu, sau credeți că modernismul va avea câștig de cauză pe viitor?*

– Tendințele literaturii contemporane, modernă și contemporană, are din păcate o parte mică, bună, și o parte destul de mare care nu are nimic în comun cu literatura pură, ci mai degrabă cu cea pornografică, arta urâtului. Artă nu poate fi decât frumoasă, nu poate fi hidoasă. Literatura bună nu trece, dar nu putem spune asta acum, ea se va sedimenta cu timpul.

– *Se spune că „scrisul este ca dragostea. Este nevoie de doi. Scrisul și inspirația”. Credeți în ea? Aveți o relație atât de strânsă încât să nu vă fie teamă că într-o zi vă va părăsi? Sau dețineți secretul iubirii eterne? Ce urmează? Aveți deja un proiect literar?*

– Eu scriu tot timpul. Grație divinului, am inspirație cum am respirație. Cred în iubirea dintre oameni și atât cât ea nu dispăre, va exista și poezia, nimic nu poate rupe

această legătură. Îmi doresc să public în continuare. Am în pregătire un volum de poezii de dragoste. Am un proiect în derulare, un volum cu poeme traduse în franceză și engleză. Deci, după cum spunea cineva „poezia se manifestă ca o boală, ca un guturai care trece sau nu se vindecă niciodată.” Eu nu mă voi vindeca niciodată.

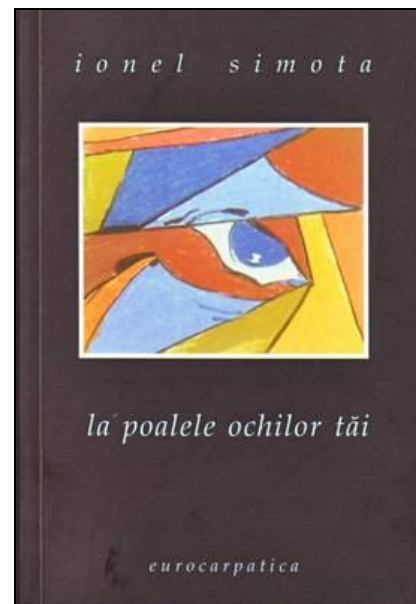
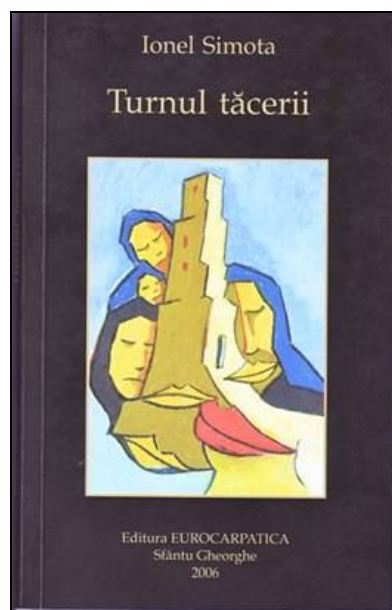
– *Îmi place să umblu la cutiuța cu amintiri. Aveți una preferată? Una care s-a înscris în veșnicia sufletului? O amintire care vă evocă o nostalgie peste care treceți mai greu?*

– Cele mai frumoase amintiri și care nu pot fi egalate de nimic, sunt localizate în copilăria mea și sunt legate de mama, sunt nostalgii împovărătoare. O parte din ele le-am cuprins în poemul autobiografic...

– *M-am oprit intenționat la întrebarea cu numărul 13! Sunteți născut în ziua de 13 iulie 1971. Ați simțit influența acestei cifre în viața d-voastră sau considerați că este doar o superstiție?*

– 13, cât noroc mi-a purtat în viață! Toate zilele de 13 au fost frumoase, chiar dacă a fost marți 13. Sunt un om norocos, care a simțit ajutorul lui Dumnezeu în orice situație și pentru asta îi mulțumesc.

– *Și eu mă simt norocoasă că mi-ați dat ocazia să mă apropiu pentru puțin timp de universul interior al poetului Ionel Simota. Înainte de a vă adresa mulțumiri pentru acest moment de suflet care m-a ajutat și pe mine să găsesc răspuns unor întrebări, aș vrea să adresați un gând*

cititorilor.

– Să nu renunțe niciodată la poezia din ei, pentru că fiecare se naște cu poezia, iar poezia înseamnă frumos.

*

Iar pentru că Ionel Simota a amintit de primul poem pe care l-a scris pe meleaguri transilvane, închei acest interviu cu versurile poeziei:

Imposibila „donație”

*Hai, străinule, să-ți dau
tot ce vrei din țara mea,
scaunul pe care stau,
însă munții nu-i pot da.
Eu te las și poți să iei
pâine, sare, apă, foc...
munții nu, că sunt ai mei
și nu am ce pune-n loc.
Și nici deal nu-ți dau vreunul,
sau câmpiile cu ape,
însă-ți dau, ca tot românul,
omenie, cât încap.
Îți dau tot ce vrei să știi
din istoriile sfinte;
îți arăt eroii vii
ce-s în suflet și morminte.
Doar un lucru să nu-mi ceri;
să îți dau vreun colț de țară,
eu nu vreau să-mi dai averi
și-apoi să m-alungi afară.
Colțu-acesta-i dar ceresc,
fără el aș fi străin,
aici oaspeții-i primesc,
le dau pâine, le dau vin,
însă niciun colț de țară
nu-l pot da la vreun străin.*

Târgu Secuiesc

Stefan Zweig între oglinzi paralele

(II)

După 22 de ani, într-un alt mileniu

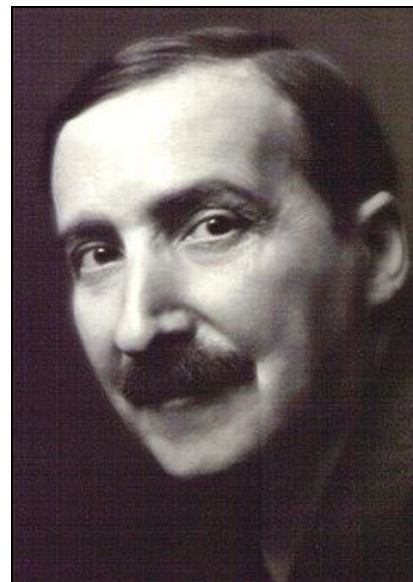
O nouă lectură prilejuiește întotdeauna, după o acumulare de evenimente trecute prin filtrul cititorului, o altfel de înțelegere a întregului. Zweig, care a scris *Castellio contra Calvin. Un strigăt împotriva morții* într-un moment hotărâtor al Europei, pe când Hitler abia venea la putere, a făcut din ea mesajul îngrijorat al intelectualului față de constrângerile ființei omenești confruntată cu Puterea. Turnanta României din 1989 mi se părea că o face actuală pentru invocarea drepturilor omului într-o societate liberă. Iar acum, după 22 de ani, cred că acest eseu rămâne la fel de actual pentru temeuri mai largi, care țin de invocarea identității și a globalizării ca parte a fiecărei culturi și a fiecărui individ.

Am putea defini scriitorii după ținta de fond a demersului lor creator. Clasa cea mai numeroasă are în comun faptul că tinde să deschidă ochii cititorilor asupra lumii prezentului prin cea mai veche metodă literară: comunică un ansamblu de cunoștințe și de emoții care-i fac să înțeleagă și să simtă mai clar, după măsura fiecăruia, unde se află scriitorul și el însuși, cititorul, în întregul culturii unui neam. Adică, în sens mai larg, unde ne așează pe toți prezentul în fluxul devenirii națiunii...

Dar există și a doua clasă de creatori, care nu vizează astfel de ținte. Creația este, pentru toți aceștia, un derivat al condiției umane, dincolo de orice fel de limite (geografice, politice, culturale, sociale, naționale etc.). Sensurile mesajului lor literar sunt înglobate în meditația asupra limitelor și capacităților literaturii ca semn chiar al felului, cuantumul și tipului de umanitate aflată în fiecare dintre noi. De la astfel de scriitori pricepem, cu mintea și sufletul, cum este făcută Lumea ca întreg, de la începuturi până astăzi, din ce rădăcini a înflorit și cum a evoluat, asemenea unui uriaș copac mereu în creștere. Spre care ceruri ideale își trimite frunzișul stufos. Ce bariere sunt de străpuns în calea luminii și dacă ele sunt plasate dincolo de ființa omenească, în structura societăților

umane sau chiar înăuntrul ființei, ca un ghidaj neștiut al evoluției speciei. Cărțile acestor scriitori nu sunt mesaje legate de un interval de timp, ci sunt accesări fulgurante, stranii, pline de interes și complexe asupra umanității ca semn planetar. Între limita individului și voința de afirmare a speciei există tensiuni permanente, opțiuni posibile, căi de urmat și căi de abandonat. Nimic nu rămâne amorf, trunchiul și crengile uriașului copac al civilizațiilor structurează și duc la strălucire cristalele fiecărei culturi, fiecărui creator și fiecărui om. Întregul și nu partea se află în centrul acestui fel de creație. Cât din întreg poate fi reperul insului ca parte și cât din partea fiecăruia se transmite, este recunoscut de întreg: aceasta este substanța creației pentru astfel de scriitori. Cititorii nici nu se gândesc că pot întâlni asemenea cărți sau că ele sunt posibile, până în clipa când se lovesc brusc și definitiv de lumina lor, pe care-o văd precum un fulger în plină noapte, dând strălucire plafonului unic al subteranelor proprii.

Stefan Zweig face parte, pe deplin, din a doua clasă de creatori. Zweig nu și-a scris cărțile ca pe niște repere ce semnalizează creșterea prin vremuri a uriașului copac al civilizațiilor (este interesant că, în traducere, Zweig înseamnă chiar Creangă!), ci după impulsurile - mai potrivit ar fi de spus loviturile - pe care le-a primit dinspre realitatea imediată. Ele au fost acelea care i-au produs declicul de înțelegere al Lumii ca întreg, a văzut câte un punct nodal, apoi altul, a refăcut în final silueta marelui arbore și s-a așezat sub coroana lui protectoare. Mai exact spus ar fi: el, creatorul și omul, este produsul ultim al acestui întreg, fructul căzut pe Pământ, și asta e ceea ce ne comunică prin lucrările sale. Este absolut neîndoienic că totalitatea scrierilor ne face să intuim copacul în toată amplitudinea lui, să-i bănuim, dincolo de ceea ce a scris autorul, încrengături care au avut și vor mai avea cauze și efecte pe termen lung. Acest mesaj a fost lăsat de Zweig nu doar cititorilor, ci și altor scriitori, din viitor, dotați cu harul de a privi magma mișcătoare a Lumii și de a descrie, punând asupra fierberii continue a civilizațiilor, propriile lor reflectoare: niște perspective fulgurante, stranii și pline de interes...

La 1900, pe când Europa și Lumea întreagă intrau în veacul al XX-lea, Zweig a scris *Vergessene Traume (Vise uitate)*, istoria primei sale iubiri și a primei deziluzii. Nimic nu părea să indice evoluția viitoare și tipul de scriitură al autorului. Afară de titlu: *Vise uitate* este numele peșterii de la Chauvet, din sudul Franței, unde se află celebrele picturi rupestre ale Omului de Neanderthal, din Paleolitic. Și apropierea nu e deloc întâmplătoare. Cartea îți oferă amprenta propriilor tăi pași prin meandrele trecute ale unui sentiment... Creatorul care avea să devină își acordează astfel instrumentul cel mai precis prin care ne va transmite semnale de pe viitorul lui traseu. Sentimentul este măsura unică și universală a omului din noi, iar știința și rațiunea n-au făcut decât să-l pregătească.

În 1903, a scris *Wunder des Lebens (Miracolul vieții)*, unde apare pentru prima oară ideea conflictului dintre religii, dar și soluția rezolvării lui datorită celui mai vechi și solid simțământ uman: dragostea. Folosirea perioadei de apariție a protestantismului în Olanda, care promitea toleranța (pe fondul acțiunii Inchiziției catolice) ca mod de viață al comunităților multietnice (evrei și protestanți în acest caz), este premonitoare pentru traseul de scriitor al lui Stefan Zweig, evreu perfect asimilat în universul cultural al Vienei, ateu, dar care începea să simtă ca pe o restrângere de drepturi umane încordarea - nu doar politică, ci și socială și etnică - ce prevestea apropierea primului război mondial (era născut la Viena →

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

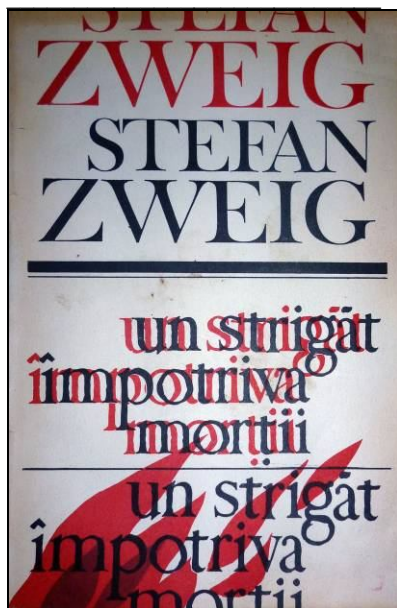
în 1881). Astfel, descoperea în trecut un punct nodal al prezentului, o cale pe care mersese lumea occidentală pentru a se ajunge în prima jumătate a veacului XX la conflicte generate de chiar fundamentele religiei. Iar această falie a umanității, care se născuse unică și se împărțise pe temeiuri pentru el de nerecunoscut și de neacceptat, a rămas tema predilectă tuturor scrierilor sale.

Anul 1907 a fost interesant din punctul de vedere al creației lui Zweig pentru că și-a făcut precizările de parcurs în ce privește perspectiva față de evenimentele anunțate ale veacului XX. Două piese de teatru, *Thersites* și *Jeremiah*, par că stau una în fața celeilalte, într-un joc de oglinzi ale căror imagini se multiplică la infinit. *Thersites* (adică Îndrăznețul), ca personaj mitologic inspirator, are în istorie două imagini: una pre-homerică, în care apare ca nobil aeolian din Thessalia, inteligent și mereu gata să spună lucrurilor pe nume, iar alta în *Iliada* lui Homer, unde apare diform fizic (barbar, ca și tracul Esop, tot diform fizic) și necugetat, deoarece, fiind de partea troienilor, îl sfătuiește pe Achile să-i convingă pe greci să renunțe la război. A fost apostrofat și bătut de Ulisse, grecul, adeptul războiului. Zweig cunoștea cu siguranță ambele paliere ale mitului, deoarece, în drama sa, preluând imaginea homerică a lui Thersites, nu încetează să lumineze, pe tot parcursul piesei, motivele de fond ale discriminării Îndrăznețului: el era barbarul, ne-grecul, pacifistul. De aceea nu trebuia ascultat, ba chiar trebuia urât și ostracizat, bătut la propriu. Faptul că discriminarea și victimizarea „celuilalt” începe cu civilizația greacă, unde toți cei care nu erau greci erau obligatoriu barbari, a fost și a rămas până astăzi una dintre cele mai solide ramuri ale marelui copac al civilizațiilor omenești. Profund, în mentalul colectiv și individual, se află ascuns acest reper pe care numai conștientizarea lui perpetuă și deschiderea umanistă le pot păstra între limite nedăunătoare pentru polifonia vocilor omenești. *Jeremiah* este o piesă de teatru și ea foarte interesant concepută. Acestui profet pre-biblic, o Cassandra *avant la lettre*, îi vorbește, prin vocea mamei ajunse în Ceruri, chiar Yahve – Dumnezeu unic, despre dispariția marelui templu al Ierusalimului, centrul identitar al tuturor urmașilor

lui Sem, fiul lui Noe. Două chestiuni de fond aduce în discuție această piesă: una e identitară și se leagă de supraviețuirea Lumilor Vechi la impactul cu atacatorii, Lumile Noi aduse de marile migrații. A doua se leagă de fundamentarea actului creator al lui Zweig însuși ca apărător al semnului identitar al lumii sale originare. Nu întâmplător citim mesajul esențelor pronunțat de vocea mamei. Ea era Zeița Mamă (Ishtar, Astarte, Hebat, Cybele, Artemis), întruchiparea pământeană a unei ordini mitologice: făcătoarea vieții și, deci, a Lumii. Poate nu întâmplător autorul o invocă în acești termeni chiar pe mama lui, care aparținea unei familii de bancheri evrei naturalizată de mai multe generații la Ancona, pe țărmul adriatic al Italiei. Portul era un capăt al vechiului Drum al Mătăsii. A trimis o expediție în China cu 4 ani înaintea venețianului Marco Polo. Cetatea fusese republică înaintea Veneției. Colonie a Syracusei (la rândul ei colonie feniciană), ea păstra amintirea apartenenței la lumea veche a Levantului, pe care grecii și apoi romanii o făcuseră să dispară de jur împrejurul Mediteranei. La 178 î.H. Ancona s-a aliat cu tracii și ilirii din Epir în războiul contra romanilor, așa cum, numai cu un sfert de veac în urmă, după înfrângerea Carthaginei, fenicianul Hannibal fugise la tracii din Bythinia. Astfel Lumile Vechi au apărut unitatea implicită a civilizației lor, rămasă în plină libertate după căderea Troiei. Ar fi o eroare să credem că Zweig nu stăpânea istoria propriei sale familii ca parte a istoriei identitare a pro-

priului său neam. Asemenea lui Hunderwasser, arhitectul evreu din Viena, ori lui Daghani, pictorul evreu din Bucovina, care colindaseră toată Mediterana de Est în căutarea propriei lor identități și propriei salvări, Zweig a folosit simbolul mamei ori de câte ori a trebuit să identifice esența lui umană cu aceea a Lumilor Vechi din Mediterana de Est.

În 1927, a publicat *Sternstunden der Menschheit* (*Orele astrale ale omenirii*), care cuprindea 5 din cele 12 eseuri ce vor face parte din reeditarea apărută în 1940. Prima apariție a cărții, ca și a doua, aparțin ele însele unor momente importante ale istoriei europene: în 1927 se împlineau zece ani de la Revoluția rusă din octombrie 1917, care a proiectat împărțirea Europei în două sisteme sociale; primul război mondial a dus la Tratatul de la Trianon, adică la dispariția Imperiului Austro-Ungar, unde trăia Zweig însuși, și la apariția unor state naționale cu modificări majore de granițe față de secolul precedent. Dintr-o lume în interiorul căreia se circula nestingherit, s-a ajuns la una împărțită în entități, unde fiecare nou venit putea pătrunde doar cu pașaport. Încă o Lume veche și unitară dispărea astfel în favoarea unora mai mici. Iar 1940 avea să fie anul când Germania nazistă își începea expansiunea armată în Europa. Cele douăsprezece *Ore astrale ale omenirii* au fost, în cariera lui Stefan Zweig, înțelegerea capacității speciei umane de reeditare a trecutului. Analiza și speranța sunt cei doi poli majori ai cărții. Palierele analizei sunt două: cuprinderea în timp a planetei de către civilizațiile omenești; istoria europeană ca parte determinantă a întregului civilizațiilor și deci răspunzătoare pentru modificările de fond ale viitorului apropiat. Din prima categorie a analizei fac parte eseurile despre descoperirea Polului Sud sau despre primul zbor peste Pacific. Din a doua categorie fac parte puncte nodale ale istoriei: cucerirea Bizanțului de către otomani, încheierea perioadei Goethe în cultura europeană, înfrângerea finală a lui Napoleon la Waterloo, după care a urmat Tratatul de la Viena din 1815 (tentativă de restaurare a situației europene de dinainte de 1789 – Revoluția Franceză), care însă doar a anunțat valurile revoluționare de la 1830 și 1848 și apariția statelor naționale. Toți au fost factori de →

Se poate întâmpla ca o carte bună /excelentă/ieșită din comun să treacă neobservată? Am mai pus această întrebare aici și cred că am răspuns negativ.

Observ acum însă, citind Stoner de John Williams și cronici literare englezești și americane, că acest lucru se poate întâmpla foarte bine. Când s-a tipărit prima ediție, în 1965, cartea nu a stârnit niciun interes. S-au vândut cam o mie de exemplare (poate 1500, poate 2000), ceea ce pentru Statele Unite (și spațiul anglo-saxon) e foarte puțin. Criticii au ignorat cartea. Și lumea a uitat-o. Într-un cuvânt: autorul și cartea lui n-au avut noroc.

Și-au amintit brusc de ea, ca printr-o intuiție bizară, editorii de la New York Review Books Classics și au retipărit-o în 2003, apoi în mai multe rânduri, în 2006, în 2013. Din prudență, autorul murise în 1994, la 71 de ani. În 2013, Stoner a devenit cartea anului, cel mai căutat op literar, capodopera pierdută și regăsită, un bestseller incontestabil: 164.000 de exemplare vândute în câteva luni. Cititorii le-au dat o palmă

răsunătoare criticilor. Nu văzuseră corect. Criticii au sărit ca arși. Recenzii peste recenzii. Investigații. Nedumiriri. Anchete: cum s-a putut? Cine e vinovatul? Cei mai mulți teoreticieni literari – cuprinși de o binemeritată căință – se întreabă cum s-a putut petrece un atare accident regretabil. Cum poți ignora un roman foarte bun? Un răspuns isteț este greu de formulat. Până acum n-am găsit unul. Să constăți că Stoner este un titlu neatractiv mi se pare insuficient. Să afirmi că romanul e pesimist și că americanii nu gustă poveștile deprima(n)te, la fel. Oricum ar fi, Julian Barnes a spus că Stoner este „the must-read novel” al anului trecut (2013) și cronicile au salutat în unanimitate evenimentul.

Erori de apreciere se fac mereu. Judecata de gust e nesigură. Oricine poate greși. Păcătuiesc nepedepsiți și editorii, și criticii, și vulgul profan. Numai Dumnezeu e infailibil. Așa se spune. În 1965, au greșit aproape toți. Exegeții au fost cuprinși pesemne de o ciudată orbire. Acum încearcă să-și spele păcatele. Își fac „mea culpa”. Văd în John Williams un prozator colosal. Mă îndoiesc că lui John Williams notorietatea și frisonul mulțimii de cumpărători îi mai pot fi de vreun folos practic. Întrezăresc

doar un mic folos teoretic. Dar poate este și el mirat (și marcat) de amploarea acestei revizuirii. Când a murit, n-a știut că dăduse lumii un bestseller. Din fericire, Nancy Gardner, văduva lui John Williams, trăiește și se poate mândri cu succesul defunctului.

Singura învățătură pe care o putem trage din această întâmplare este că nu se recomandă scriitorilor să-și facă iluzii. De niciun fel. E periculos să-ți dorești notorietatea și, cu atât mai mult, să speri în justiția posterității. Posteritatea e întotdeauna după, începe în forță imediat după deces, iar Justiția stă cu ochii legați și cu un satâr în mână. Moartea este, de felul ei, cinică.

Închei cu un titlu din The New York Times: „You Should Seriously Read ‘Stoner’ Right Now”. Dacă amânăm și de această dată, peste alți cincizeci de ani va fi cu adevărat târziu și inutil. Citiți cu atenție Stoner fix acum!

Eu am ajuns la pagina 70. Voi reveni cu impresii despre roman. Voi?

John Williams, Stoner, New York: New York Review Books Classics, 2003, 288p.; John Williams, Stoner, traducere de Ariadna Ponta, Iași: Polirom, 2014, 268p.

VALERIU GHERGHEL

STEFAN ZWEIG...

→modificare a cursului istoriei. Și chiar dacă, în timp, Zweig însuși și-a reconsiderat jaloanele propriei sale analize, din care nu făceau parte, inițial, Magellan (1938), Calvin (1936), Balzac (1946) sau Romain Rolland (1921), totuși accentele de concepție au fost puse în 1927: parcursul omenirii are astfel de chei de control asupra cărora trebuie nu doar să medităm, ci și să veghem. El însuși, ca scriitor, va face asta prin fiecare carte viitoare. Va face-o inclusiv prin pilda propriei sale vieți.

Imediat după venirea la putere a lui Hitler (numit cancelar în 1933), Zweig a publicat, în 1934, *Triumph und Tragik des Erasmus von Rotterdam* (*Triumful și tragedia lui Erasmus din Rotterdam*). El exaltă în figura marelui umanist de la începuturile Protestantismului marea speranță a începutului de veac XVI de armonizare a Lumii în numele toleranței (religioase, culturale,

politice, sociale, în ce privește concepția asupra Universului), fără sechestrarea nici unui ideal omenesc și pentru echilibrarea exceselor Inchiziției, care-i considera eretici și-i ardea pe rug pe toți aceia care erau de altă părere decât Vaticanul. Adică, în termenii antichității greco-latine, pe toți „barbarii”...

Dar adevăratul strigăt de protest, de acuzare și de disperare al lui Zweig față de ceea ce se întâmpla în și cu Europa primei jumătăți de veac XX avea să vină în 1936, în plin război civil spaniol, în plină ascensiune a fascismului și avea să se numească *Castellio gegen Calvin oder Ein Gewissen gegen die Gewalt* (*Castellio contra Calvin sau O conștiință contra violenței*). Atunci a părăsit brusc și definitiv țara care-l formase ca om și a revenit la condiția evreului rătăcitor de pe vremea Inchiziției. La fel ca Hunderwasser, plecat tot din Viena și ca Arnold Daghani, plecat de la București, a colindat lumea în căutarea armoniei

originare și pierdute. Condiția Rătăcitorului s-a dovedit a fi mai mult decât o identitate. Redevenea, din cauza intoleranței celorlalți, un destin. Putem considera această carte a lui Zweig drept vârful lui de înțelegere asupra Lumii ca întreg, de la origini până în prezent. Tot ceea ce urmează, în registrul vieții personale, ca și al creației, a fost căutarea unei soluții.

Ajuns în cele din urmă în Brazilia (astăzi membră a alianței BRICS – Brazilia- Rusia-India-China-Africa de Sud), a crezut că aceea este țara care oferă cele mai multe deschideri posibile pentru viitorul umanității. A scris deci *Brasilien. Ein Land der Zukunft* (*Brazilia – o țară a viitorului*), care a văzut lumina tiparului la Stockholm, în 1941. Autorul s-a sinucis împreună cu soția sa la doar câteva luni mai târziu, pe 22 februarie 1942, înainte de a fi împlinit 61 de ani.

București, 2014

POEZIA DE INSPIRAȚIE RELIGIOASĂ

LA VASILE VOICULESCU ȘI
TUDOR ARGHEZI

În *Psalmi*, fluxul lirico-dramatic nu este unul obișnuit, ci un nesfârșit spectacol al minții, iar aparentul dialog cu Dumnezeu e, de fapt, monolog, poetul zbatându-se între concret și absolut și căutându-și partea incompletă, latura ideal-divină. Dacă la Eminescu, Luceafărul găsește un Demiurg – Conștiința universală în cer, unde și rămâne Geniul său, Arghezi își dorește Dumnezeu pe Pământ – într-un înălțare omului concret.

Situat între două nopți, cea a umbrei inițiale, și cea a umbrei finale în care se varsă grămezile de oseminte, poetul-om este sfâșiat de faustiana sete ontologică și stă în fața divinității cu toate marile lui întrebări. Noaptea nu constă însă în năzuința spre absolut, ci în umana și înfricoșătoarea dramă a imposibilității cunoașterii totale. Din această conștiință neliniștită și lucidă se naște implorarea și dorul chinuitor al psalmistului: *Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune, / Nici omul meu nu-i poate omenesc. / Ard către tine încet ca un tăciune / Te caut mut, te-nchipui, te gândesc (Psalm)*. Dumnezeu li s-a arătat primilor oameni, iar pe vremea aceea îngerii lui grijeau și pruncul și bărbatul și femeia. Înselat de imaginea Lui, poetul așteaptă revelația unei iviri din cristal, ori îl caută pretutindeni: *Mă uit în tine, ca într-o chilie / Mă uit în ceruri, în împărăție / Mă uit în gol, mă uit în vizuini / Te caut printre spinii din grădini*.

Dar timpul omului nu coincide cu timpul Ființei, iar cel care pipăise locul urmei sale cu zăbava trăiește un acut sentiment de singurătate cosmică. *Psalmiile sunt o luptă a poetului cu sine însuși, cu evidența sentimentului de solitudine ce-l copleșește* (N. Manolescu). Uneori, gestul cunoașterii ia forma unei activități primordiale – vânătoarea – dar poetul ipostaziat într-un tâlhar de ceruri se oprește în fața gestului prometeic lovindu-se de interdicția divină: *Dar eu râvnind în taină la bunurile toate / Ți-am auzit cuvântul zicând că nu se poate*. Dornic de certitudinea existenței lui Dumnezeu (*Vreau să te pipăi și să urlu: este!*), poetul sfâșiat de o neliniștită patimă cerească, trăiește suferința limitelor umane; de aici, lacătele, drugii, ocolul (simboluri ale spațiului închis) *Nu pot să fug din marele ocol sau Sunt, Doamne, prejmuț ca o grădină / În care paște un mânz*. Călătoria cunoașterii devine odisee fără

sens care se oprește în punctul inițial, iar căutătorul este închis într-un castel labirintic, ca un erou kafkanian: *Piscul sfârșește în punctul unde-ncepe / Marea mă-nchide, lutul m-a oprit / Am alergat și-n drum m-am răzvrătit / și n-am scăpat din zarea mării stepe*.

Arhaicul către care tinde constant poezia sa îl face să îndrăgească tot ce a fost creat de mâna lui Dumnezeu și păstrat astfel. *Ancorarea permanentă în mit, în credință nu supără. Imaginile îngerilor, prezente în toată lirica poetului nu pledează pentru încadrarea sa în sfera ortodoxismului dar ortodoxismul lui V. Voiculescu este anterior aceleia al Gândirii*. (G. Călinescu) S-a remarcat că în poezia lui Vasile Voiculescu apar îngerii profani, ba chiar lascivi, uneori, reduși la simple elemente de decor. Îngerii sunt dematerializați până la abstractizare, uneori rămânând simple nume. Dimitrie Micu observa că apartenența la tagma angelică nu este întotdeauna realitate, ea fiind aspirație virtualmente, sau îngerete așa cum apare în *Înger amânât: Coborât pe line aripi de suspine, / La un loc cu viermii, lin să nu-l deștepte, / Se-ntoarce-n carne, alte vremi s-aștepte, / Alba îngeret închegată-n tine!* Nu numai prezența îngerilor evocă sentimentul religios, ci și unele poetizări ale multor pagini din biblie: *Iisus pe ape, Pregătire de cină, Cina cea de taină*. În general, poezia de inspirație religioasă a lui Vasile Voiculescu acuză cerebralitatea și meditațiile.

Un ușor fir arghezian transpare în *Așteptare sub cortul pustiei, Plângere către heruvim. Imagini cu îngeri* apăruseră și în volumul *Din țara zimbrului: Când vine clipa Domnului / Acum în vremea-nfrângerii / Te pleacă Maicii-Domnului / Să ne trimită îngerii*. În *Pânga* ne întâmpină Îngerul Nădejzii, heruvimul nevăzut cu sabia de foc de la poarta Paradisului, un înger groaznic și Îngerul cel mare – moartea. În *Poeme cu îngeri* schimbarea de stil e vizibilă: *îngerii prezentați de*

Voiculescu chiar din primele poezii devin acum niște locuitori ai satelor și ai câmpurilor. (N. Manolescu)

Numai în *Poeme cu îngeri*, Vasile Voiculescu izbește cu acea notă care-i dă originalitatea, punându-l de altfel într-un grup de poeți pentru care îngerul este un instrument mitologic elementar. *Acum poetul e ortodoxist, tradiționalist și continuă alături de Blaga cântarea jelei metafizice* (G. Călinescu). Universul spiritual românesc se prelungește în îngeri, înfiorate plâsmuiri ale unui misterios fluid subteran.

Temele religioase (Nașterea, prezentarea magilor, moartea lui Iisus) abundă în lirica poetului culminând cu elanul mistic din *Pasărea lui Dumnezeu: Un vultur are cuib în mine / Îl simt cum fâlfâie mereu / și vulturul, precum știți bine / E pasărea lui Dumnezeu*. Călinescu observa demitizarea îngerilor care seamănă în brazde sămânța poeziei: *Cerească floare, albă, strălucită / Cu blând miros de rai e Poezia? / Sămânța ei de îngeri e zvârlită / și brazda caldă-i e copilăria*. Ipostaza de creștin convins că cerul nu poate fi uimit îi sugerează imagini de un monumental serafic: *Soarele a năvălit înlăuntrul meu / și cu el odată. / Lumea toată. / Îngerul luminător a zburat aiurea. Lăsându-și înfiptă securea: / Cocioaba sufletului de-atunci însă-i plină, / De soare, de slavă și de lumină*.

Universul liric al poetului n-a păstrat religiozitatea la baza structurii intime a operei. *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară* oferă imagini ale unui creștinism contaminat de Platon. În *Întrezăriri*, materia lirismului nou o dă înclinația spre jocul psihologic, spre izvoarele tulburi ale sufletului.

Psalmiile lui Tudor Arghezi preaslăvesc măreția lui Dumnezeu, caută coborârea acestuia pe Pământ și se aseamănă cu poezia lui Vasile Voiculescu prin meditațiile continue asupra condiției umane pe Pământ. Dar poezia lui Vasile Voiculescu este critică față de îngeri, care apar profani, față de cerebralitate și meditații.

Prof. VALENTINA APOSTOL
Colegiul Tehnic „Pontica”, Constanța

Bibliografie:

1. Călinescu, George – *Istoria literaturii române de la origini, până în prezent*, Ed. Minerva, București, 1985;
2. Ilincar, Valerica – *Fiorul religios în lirica lui Vasile Voiculescu și a lui Tudor Arghezi*, Timișoara, 2011;
3. Mincu, Marin – *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, Ed. Pontica, Constanța, 2007

Elleny Pendefunda • Acesta este cartea nașterii cerurilor..., acrylic pe pânză, 2014

TEOLOGIE ȘI ARTĂ LITERARĂ ÎN PROZA LUI MIHAIL DIACONESCU

(IV)

Un alt model asumat de scriitor este marele teolog și filosof al culturii Dumitru Stăniloae. Este un model față de care romancierul a manifestat o profundă admirație, unită cu dorința de a-l urma în propria sa operă teoretică.

Pentru a desluși influența părintelui Stăniloae asupra lui Mihail Diaconescu, preotul și universitarul Dumitru Radu realizează, în prealabil, un pertinent expozeu al contribuțiilor celui ce ne-a lăsat *Teologia dogmatică ortodoxă*.

Sunt reluate în acest expozeu importante părți din expunerea prezentată de părintele Dumitru Radu în cadrul sesiunii științifice solemne *Centenar Dumitru Stăniloae*, organizată de Academia Română în ziua de 13 noiembrie 2003. Sesiunea s-a desfășurat în *Aula Magna* a Academiei Române.

Este subliniat în mod deosebit faptul că toate creațiile părintelui Dumitru Stăniloae în domeniul teologiei sunt fundamentate atât pe gândirea patristică, pe care o repune în circulație prin monografii și traduceri documentate, cât și prin apelul la existențialismul teologic al lui Karl Barth, Emil Brunner și al altor cugetători din cultura europeană occidentală a secolului al XX-lea.

Părintele Stăniloae însuși afirmă în mod explicit: „*Ne-am silit să înțelegem învățătura Bisericii în spiritul Părinților, dar în același timp să o înțelegem așa cum credem că ar fi înțeles-o ei astăzi. Căci ei nu ar fi făcut abstracție de timpul nostru, așa cum n-au făcut de al lor*” (în *Teologia dogmatică ortodoxă*, 1978, Vol. I, pag. 6).

În cel mai pur spirit existențialist, părintele Stăniloae aprofundează îndeosebi „*noțiunea de persoană*” (subl. Dumitru Radu), în general, și *realitatea supraexistentă a Persoanei Divine a lui Iisus Hristos*, care ne ajută „*să înțelegem mai bine persoana umană ca tensiune ontologică permanentă însetată de comuniune*”.

Reținem importanța noțiunii de *persoană* în concepția teologului Stăniloae, care, transfigurată artistic,

respectiv epic, devine procedeul de modelare utilizat de Mihail Diaconescu în crearea eroilor săi reprezentativi.

În același timp, în concepția părintelui Stăniloae despre *persoană* sesizăm un mod profund personal de a dialoga cu gânditorii reprezentativi ai personalismului filosofic american și european.

Un domeniu al teologiei pe care părintele Dumitru Stăniloae a ținut să-l aprofundeze este *filocalia*, respectiv iubirea omului creștin față de frumusețea netrecătoare. În acest sens, marile contribuții ale teologului Stăniloae nu puteau să nu rezoneze cu sensibilitatea artistică a romancierului și esteticianului Mihail Diaconescu, fiul preotului de la Vulturești.

„*Iubirea de frumusețe nemuritoare*”, arată Dumitru Radu, „*este totodată și bunătate*”, ca trăsătură morală fundamentală.

În acest sens, părintele Dumitru Radu prezintă câteva din scrierile marelui teolog Stăniloae, referitoare la vechile scrieri creștine în acest domeniu. Scrierile filocalice, arată exegetul operei lui Mihail Diaconescu, sunt „*o cale sigură de meditație și de cercetare a cugetului nostru*”.

Scrierile lui Dumitru Stăniloae sunt o „*dogmatică și o morală în acțiune*”, o „*spiritualitate dinamică*”.

Pentru cine a citit romanele lui Mihail Diaconescu este evident faptul că problemele și noțiunile discutate de marele teolog Stăniloae au avut un profund ecou asupra *fenomenologiei narative a spiritului românesc*. Mihail Diaconescu însuși a recunoscut de mai multe ori faptul că a scris o „*literatură cu program*”. A scris o literatură *tezistă*, admirabil validată artistic.

„*Părintele profesor (Stăniloae – n.n.) mi-a marcat viața*”, afirmă Mihail Diaconescu. „*Mi-a marcat-o profund (sublinierea noastră) și în bine. Mi-a marcat-o definitiv*”.

Deși lecturile romancierului din teologii europeni de diverse orientări sunt uimitor de bogate – Hans Urs von Balthasar, Karl Barth, Yves Congar, Paul Tillich, Nicolai Berdiaev, Kallistos Ware, Rudolf Bultmann, Karl Rahner, Ioannis Zisoulas, Olivier Clément, Jean Danielou și mulți, mulți alții – nici unul nu l-a cucerit în măsura în care a făcut-o opera lui Stăniloae prin „*întreaga ei demnitate și frumusețe*”.

Părintele Dumitru Radu concluzionează că influența teologului Stăniloae asupra lui Mihail Diaconescu s-a manifestat în cel puțin patru domenii: o influență de ansamblu asupra întregii sale opere literare; în concepția, structura și realizarea tratatului *Istoria literaturii daco-romane*; în modul cum scriitorul a prezentat în romanul *Depărtarea și timpul* relația dintre eternitate, timp, istorie, eon, calendar și viața omenească; în modul cum tema jertfei este evidențiată de romanul *Sacrificiul*.

Cu toată admirația pe care Mihail Diaconescu a avut-o și o are față de scrierile părintelui Dumitru Stăniloae, prilejul de a-l cunoaște personal nu s-a ivit însă decât în noiembrie 1989. A fost o întâlnire despre care romancierul mărturisește că i-a prilejuit „*unul dintre cele mai frumoase momente ale vieții mele*”. Este firesc să fi fost așa, afirmă Dumitru Radu, întrucât era întâlnirea dintre un scriitor de orientare spiritualistă și teologul caracterizat de Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I drept un „*gigant al Ortodoxiei*” și, totodată, „*fiu preacinstit al poporului român*”.

Un alt mare erudit cu o influență covârșitoare asupra destinului literar și științific al lui Mihail Diaconescu a fost latinistul, elenistul și savantul patrolog Ioan G. Coman, cel care, în 1979, a publicat volumul *Scriitori bisericești din epoca străromână*. Este un volum care, după afirmația romancierului, „*a schimbat, pur și simplu, istoria literaturii române*”.

Lectura acestui volum, în vara anului 1982, în liniștea casei părintești de la Vulturești, l-a determinat pe Mihail Diaconescu să conceapă romanul *Depărtarea și timpul*, publicat în 1986, în care eroul principal e Dionysius →

MIHAELA VARGA

Exiguus, unul dintre scriitorii de valoare universală ai epocii străromâne (dacoromane).

Dionysius Exiguus, născut la Tomis în a doua parte a secolului al V-lea, acolo unde pe atunci înflorea o puternică școală teologică, este înfățișat epic în anii săi tineri, când, asaltat de mari dileme sentimentale, științifice și morale, își caută drumul în viață.

Într-o altă ordine de idei, Mihail Diaconescu a mărturisit că tratatul său fundamental, *Istoria literaturii dacoromane*, n-ar fi putut fi conceput și realizat fără contribuțiile prealabile și decisive aduse de „strălucitul creator de școală științifică Ioan G. Coman”.

Despre acest mare erudit, părintele Dumitru Radu afirmă că „a studiat tocmai modul cum imensa moștenire culturală greco-latină a fost preluată în literatura creștină patristică”. În acest sens, aportul lui Ioan G. Coman la studierea culturii unor secole despre care se știe atât de puțin este de neprețuit.

Autorii la care s-a referit Ioan G. Coman în tratatul său fundamental de *Patrologie* (în trei volume), acoperind aproximativ 700 de ani, au fost „mari cugetători și străluciți scriitori de limba greacă (în Răsărit) sau de limba latină (în Apus)”. Ei au inclus în operele lor religioase cunoștințele epocii, de la filosofie, istorie și logica formală până la științe ale naturii, ca geometria, meteorologia, botanica, anatomia, geografia sau mineralogia. Acest fapt le sporește valoarea și din perspectiva istoriei științei. Ei au îmbinat „rugăciunea caldă și enciclopedia înaltă”, după cum scrie marele savant Ioan G. Coman în *Introducere* la tratatul său de *Patrologie*.

Partea consacrată modelelor intelectuale ale lui Mihail Diaconescu se încheie cu un capitol în care este subliniată tocmai influența asupra operei sale a unor autori patristici. Nume ca Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, Minucius Felix, Teofil al Antiohiei, Sfântul Clement Romanul, Origen, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Fericitul Augustin, Sfântul Ioan Cassian, Sfântul Atanasie cel Mare, Nicolae Cabasila și mulți alții sunt des invocați de Mihail Diaconescu, în contexte literare de o mare varietate.

Ei l-au ajutat pe esteticianul Mihail Diaconescu să-și precizeze doctrina despre frumos în tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*.

În scrierile marilor autori patristici, Mihail Diaconescu a găsit „un mare număr de principii, demonstrații și concluzii legate de vasta și inepuizabila problematică a frumosului”, alcătuind o complexă „doctrină despre frumos fundamentată pe principii religioase”.

Potrivit lui Mihail Diaconescu, „Ortodoxia pornește în formulările ei estetice de la frumusețe ca atribut al Divinității la frumusețea lumii, la frumusețea omului, a lucrărilor sale și cu deosebire a operelor de artă. Nicio altă doctrină estetică nu are o astfel de extindere”. Așa cum remarcă Dumitru Radu în încheierea capitolului, cei care sunt familiarizați cu romanele lui Mihail Diaconescu găsesc în ele tocmai ideile teoretice sistematizate în tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*.

După analiza modelelor care au influențat în mod decisiv principiile teologice ce guvernează opera literară, teoretică și istorică a lui Mihail Diaconescu, părintele profesor Dumitru Radu analizează, în partea a treia a volumului său, spiritul și logica demonstrațiilor în fenomenologia narativă.

Kenoza, starea de smerenie pe care Dumnezeu Și-a asumat-o întrupându-Se în istorie ca om, în persoana divină și umană a Mântuitorului Iisus

Hristos, golindu-Se astfel de măreția, gloria și strălucirea Sa Dumnezeiască, a devenit în creștinism un model moral și spiritual sublim.

Acest model sublim înseamnă pentru creștini un îndemn puternic și permanent la slujire plină de smerenie (de trăire kenotică) a semenilor. De aceea, părintele Dumitru Stăniloae vorbește despre *existența umană ca pro existență*.

Prin *kenoză auctorială*, esteticianul și scriitorul Mihail Diaconescu extinde noțiunea la necesara smerenie a artistului, atât în actul creației, al elaborării operei, dar mai ales, subliniază Dumitru Radu, în raporturile scriitor – public. „În spirit kenotic, scrie exegetul, trebuie înțeleasă și afirmația lui Mihail Diaconescu, conform căreia nu gloria literară îl interesează, ci iubirea publicului devotat cărților sale”.

Ceea ce face, de fapt, Mihail Diaconescu în construcțiile sale teoretice dedicate esteticii și artei cuvântului este să repună în discuție vechi noțiuni teologice, să le dezvolte, să le exemplifice și, mai ales, să le utilizeze în contexte din afara teologiei.

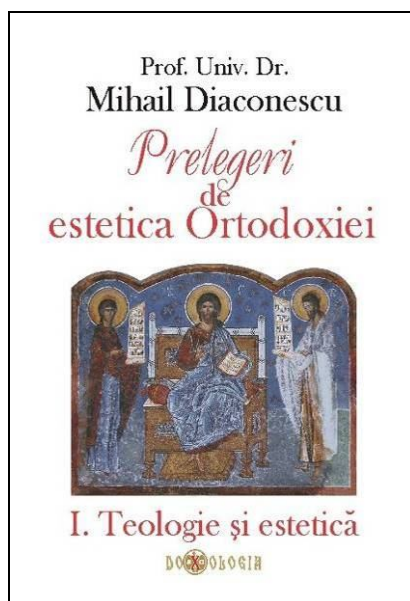
Așa procedează cu conceptul de *kenoză*. Și tot așa procedează cu termenul de *diaconie*.

Mihail Diaconescu vorbește, și chiar insistent, de *diaconia artistică*. Astfel, *diaconia*, acțiunea celui care slujește lui Hristos, Bisericii Sale și oamenilor de pretutindeni este extinsă la domeniul artei, al teoriei literare și al esteticii.

Părintele Dumitru Radu arată că, din punctul de vedere al teologiei ortodoxe, respectiv al misterologiei, „prin extensiune, toți creștinii au această dimensiune a slujirii apropiate, chiar prin Sfânta Taină a Botezului. Altfel spus, preoția obștească (universală) este o diaconie”.

În doctrina sa estetică și literară, Mihail Diaconescu sintetizează ceea ce el consideră a fi misiunea lui ca scriitor orientat de valorile creștine ale slujirii umanității. El afirmă: „Mă consider un diacon al Cuvântului”.

Desigur, el dezvoltă în numeroase scrieri această idee, dar mai ales în capitolul *Arta este diaconie* din tratatul *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*.

Poezia lui Dumitru Ichim

(III)

**Și întinericul m-a împresurat,
dar nu m-a cuprins**

Într-o clipă tainică, anume îngăduită de Sus, m-am pomenit închis, la propriu, nu la figurat, precum se întâmplă în visele rele premonitorii sau în nălucirile demonice descrise în Patericul egiptean, în interiorul unei temnițe fără nicio ieșire, cu pereții alcătuiți numai din cuvinte strâmbate, frânturi de cuvinte stricate, morfeme anagramate, răsturnate sau neterminate, toate neinteligibile, dar oroarea ororilor, fiindcă, paradoxal, vedeam în întineric, până și trupul, în întregime, îmi apărea plăsmuit numai din cuvinte stricate sau resturi de cuvinte stricate: respiram cu un torace din cuvinte, îmi mișcam mâinile și picioarele formate din cuvinte, urmăream involuntar șiruri șerpuitoare de cuvinte fără sens (altceva decât dislexia și metamorfopsiile descrise de psihometriști, dar lucrate tot de cel rău în organele noastre!), într-o tăcere stranie și inexplicabilă, lipsită de orice posibilitate de comparație (căci, de pildă, în camera specială de antrenament al cosmonauților, izolată total fonic, aceștia își aud totuși bătăile inimii, pe când nefericitul de mine nu percepeam absolut nici un sunet, dinafară sau dinlăuntru!).

Păream, pe scurt, în mod absolut terifiant (dincolo de orice absurd ființial sau experiență perceptivă extrasenzorială sau unisenzorială), o aberantă plăsmuire doar pe jumătate vie sau pe jumătate deja moartă, golită de orice fel de semnificație omenească, apărând definitiv malformată numai din cuvinte strâmbate sau frânturi de cuvinte stricate dintr-o limbă moartă, părăsită or fără niciun înțeles cognoscibil, o formă monstruoasă fără niciun termen de comparație sau identitate precisă, dar, vai mie, conștientă încă de existența sa și zăcând definitiv zidită într-o temniță din cuvinte strâmbate, fără nicio posibilitate de ieșire, dar și într-o tăcere mormântală!

Eram obligat să realizez și mai cu seamă să accept, într-un mod absolut crud și neomenesc, că mă

aflam singur și total izolat, într-un univers aberant, ineluctabil, intruabil, inodor, incolor, dar și indelebil, configurat numai din cuvinte strâmbate sau frânturi de cuvinte stricate, o mișcare indescriptibilă și dintr-un soi de întineric pe care totuși îl sesizam acut, deși amputat brusc de mai toate simțurile, printr-o stranie percepție vizuală a mișcării în întineric, pe care în starea de oripilare implozivă în care ajunsesem, o consideram unicul element "concret" și întrucâtva inteligibil, de care încercam să mă agăț, dacă putem denumi astfel ceva atât de straniu, într-un ocean nesfârșit de abstracțiuni, mișcat prin nemișcare și nemișcat printr-o reală sau părută mișcare, imposibil de precizat, fiindcă tăcerea împrejmuitoare și asurzitoare (sic) ce-mi fusese hărăzită nu-mi îngăduia nici măcar un embrion de înțelegere logică, nici uni-, nici pluri-dimensională, ci doar aproximări din aproximări și un soi de percepții fulgurante, iscate însă din alte fulgurații abisale cotropitoare, ceea ce era mai mult decât cumplit pentru mine...

Dar, supliciu inuman abia începuse: încercând să strig ceva, cuiva, oricui, pentru a scăpa din groaznicul univers inextricabil în care mă chinuiam continuu, mi-am perceput efortul ca pe altceva și mai groaznic; în locul sunetului familiar al vocii mele am constatat – oripilat – cum, la fiecare încercare de-a striga, câțiva mici curenți turbionari, alcătuiți din aceleași frânturi de cuvinte stricate, porneau din mine spre pereții temniței din cuvinte

strâmbate, atingându-i ca într-o mișcare filmată cu încetinitorul, după care printr-un proces implacabil erau încorporați lent în ei. Asistam disperat, dar încă lucid, la această infernală încorporare a frânturilor de cuvinte și anihilare a oricărei tentative de comunicare prin ceva sau altceva, fără a mă putea opune cumva, căci procesul încorporării (aș spune chiar devorării cuvintelor strâmbate sau stricate de alte cuvinte și mai degradate) părea ireductibil și ireversibil.

Într-o stare de panică continuă, indescriptibilă și insuportabilă, fără vreun corespondent omenesc cât de cât decelabil, m-am azvârlit atunci de nenumărate ori în toate direcțiile, încercând să evadesc cumva din această înfricoșătoare temniță din cuvinte, dar terifiantul încă și mai terifiant decât orice descriere din seria producțiilor horror, abia atunci își arăta capacitățile malefice ale unei torturi încă și mai înspăimântătoare: de cum atingeam pereții temniței din cuvinte, în care eram zidit și încă viu, în orice punct aș fi încercat să-i străpung, se căsca imediat un hău alcătuit tot din strâmbatele cuvinte, ca un sorb nesfârșit, în care frânturile acelor cuvinte stricate se roteau amețitor, amenințător, aș zice vorace, în aceeași tăcere fără vreun termen de comparație, pe care am resimțit-o însă extrem de acut, fiindcă mă strivea ca pe ceva cu totul neînsemnat și neglijabil, mai exact ca pe un nimicofil siderat de groază și totuși încă reactiv sau poate doar convulsiv...

Nu știu dacă încercarea mea înfricoșătoare a durat o clipă sau o perioadă mai lungă, măsurabile convențional pe pământ (mi s-a părut o veșnicie), dar într-un paroxism trăit și greu de comunicat al terifiantului, mai terifiant decât orice terifiant, brusc m-am aruncat pe jos, în închisoarea aceea formată din frânturi de cuvinte stricate, așezându-mi plăsmuirea hădă (mă rog, trupul), alcătuită tot din rămășițe de cuvinte strâmbate, în forma semnelui Sfintei Cruci și miracolul s-a produs!

Încă o dată, desigur numai cu binecuvântarea Împăratului Vieții și Acoperământul Maicii Cuvântului, rugăciunile de foc ale mamei mele, făcute și trăite în duh și adevăr, m-au salvat de la moartea sufletului, →

Dr. IOAN GÂNDU

căci după ce pereții temniței din cuvinte au dispărut, iar trupul meu și-a recăpătat înfățișarea sa firească, niciodată nu m-am mai lăsat ispitit de demonii imaginației pe nicio punte profană, oricât de ademenitoare ar fi fost ea, ci cu umilința duhului, inima înfrântă și smerită, pe care Dumnezeu nu o urgisește, nu am mai căutat să aflu ceea ce nu mi-a fost dat să cuprind, primind, cu smerită cugetare și sfântă bucurie, doar ceea ce mi se cuvenea, dându-I slavă lui Dumnezeu pentru toate, fiindcă să nu uităm nicicând: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut. Întru El era viață și viața este lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o” (Ioan I, 1-5).

Cuvintele-lumină și nebiruita lor slavoslovire

Primisem o lecție extrem de drastică și dureroasă, dar salutară: ceva primordial și atât de dumnezeiesc cum este limbajul omenesc, cu rădăcinile adânc înfipite în Taina Cuvântului, nu poate fi folosit de niciun om (fără riscuri majore și urmări nefaste), după voia sa proprie, înafara unei reale, exigente și statornice autocenzuri spirituale, morale și culturale, întrucât cuvintele, în funcție de folosirea lor arhetipală, consensuală și firească, sunt teofore, cosmofoare, evanghelice, sfințitoare, slujitoare, ziditoare, învietoare și pline de iubire, pace, bucurie și lumină, sau, dimpotrivă, folosite cu intenții putrede, murdare, maladive, nocive și distructive, sunt purtătoare de energii bolnave, pângăritoare, pline de mânie fără judecată, ură, răutate, tulburare, tristețe grea și beznă fără sfârșit, toate năruitoare și pustiitoare, căci tatăl tuturor minciunilor asta vrea; toți oamenii să cadă, să decadă și să se piardă prin gând, cuvânt sau faptă, fiindcă, pe ultima treaptă a păcătuirii, el știe demult, fiind vechi în rele, că nu mai e nevoie de nicio ispitire a lor din partea sa, întrucât aceștia și-au ajuns singuri, loru-și, demoni!

Cuvintele-lumină, străvechi și sfințitoare, determină, poartă și cheamă realitățile liturgice tainice, precum și realitățile taumaturgice,

slujitoare și binefăcătoare ale liturghiei de după Liturghie, la fel de tainice, iar cuvintele ajunse putrede sau putrezicioase, prin folosirea lor murdară, batjocoritoare, sfidătoare și malefică (ca în “liturghia” neagră a sataniștilor), provoacă, împrăstie și invocă realități demonice înfricoșătoare și pierzătoare de suflet, în cazul în care cei căzuți pradă lor nu se întorc la timp de pe drumul larg al pierzării... De aceea apare evident faptul că ceea ce nu am rostit încă sau am grăit cu folos, în scop ziditor și mântuitor, este tot sub stăpânirea noastră, iar ceea ce am azvârlit în lume necugetat sau, și mai grav, în scop malefic premeditat, ne devine stăpân al voinței noastre slăbănogite prin păcat...

PASĂREA CU UMBRĂ DE PEȘTE

Era aceeași Pasăre
ce-ntru-nceput de lumi
se purta pe deasupra genunii
și-a firii
semănând peste-adâncuri de ape
lumina -
primul grăunț al iubirii.

Acum
era deasupra Celui care
își aplecase capul
spre fața râului,
să ne culeagă
lacrimile
din valurile verzi,
umbra fluidă, rotundă,
când iubirea o pierzi.

Unii ziceau c-ar fi soare,
alții - întruchiparea de nor
înspre grâu,
dar nu avea aripi, cum nici inima
n-are,
ci numai flăcările-ntinse
a zbor.

Pasăre
a sfântului sărut!
Numai îndrăgostitul Te șoptește,
cum apele-și sorbeau
genunea spre-nceput
asemeni cu pleoapele,
din două - zborul întreit
al Păsării
cu umbră de pește.

**DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario**

Spovedindu-mă, cu duh umilit și pe deplin sincer bătrânului, înțeleptului și mult încercatului meu Duhovnic, cu multă, reală și nerătăcită experiență duhovnicească, acesta mi-a zis cu bunătate și simplitate: „Fiule, cred că știi deja de ce a trebuit să treci prin această extrem de grea încercare și severă cercetare duhovnicească, de Sus venită? Fiindcă ai primit darul scrisului semnificativ, iar acesta este un dar apostolic, care nu suportă de fel, ca și vorbirea folositoare de suflet, nici măcar o fărâma de deșertăciune sau slavă deșartă! Or mintea noastră, ajunsă țărână, este prima care desfrânează și preadesfrânează, gândind, vorbind sau scriind cuvinte, idei, cugetări putrede sau putrezicioase, într-un cuvânt, deșarte...”

Dă-i slavă lui Dumnezeu și mulțumește-I smerit, până la sfârșitul acestei vieți pământești, că El a îngăduit să pui în aplicare sfatul înțelept al mamei frăției tale la momentul potrivit, scăpând nevătămat, ba chiar mai întărit, curățit și luminat decât înaintea acestei încercări proniator venite, dar ai mare grijă ca orice gândești, rostești sau scrii, de-acum încolo să fie cu discernământ nebiruit, bărbăție duhovnicească și smerită cugetare, căci Împăratul Hristos inima ne-o cere, primind rugăciunile și slavosloviile noastre numai după ce mintea noastră a coborât smerită în inimă...”

Revenind la Poezia, pe care o oficiați, statornic și neobosit, ca un sacerdot al cuvintelor-lumină, în tot ceea ce are ea mai frumos și adânc, am temeuri reale să cred că va aduce mângâiere, bucurie și întărire tuturor celor care se vor apropia de ea cu dragoste, credință, nădejde, onestitate și sensibilitate, dar și cu o percepție intelectuală pe măsură. Mie, păcătosului, mi le-a adus deja pe toate trei. Vă mulțumesc după datină și vă cer iertare, dacă v-am greșit cu ceva prin tot ce-am scris.

Slavă lui Dumnezeu pentru toate. Amin.

23 septembrie 2014

**Zămislirea Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul;
Sfintele Cuvioase Xantipa și Polixenia**

Manifestele futuriste marinetiene și teoretizarea avangardismelor spaniole

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX se caracterizează prin avansul fără opreliști al științelor cu aplicabilitate practică și dezvoltarea fără precedent a unei civilizații tehnice, unde omul comun, omul aflat la adăpostul valorilor tradiționale, imuabile, părea depășit, strivit de aceste cuceriri care îl îndepărtau din ce în ce mai mult de natura din care face parte și care l-a creat.

În fața acestei realități a civilizației vitezei, care îngăduia cucerirea ultrarapidă de noi spații, a luminii electrice care conferea noi și feerice imagini nocturne orașelor tentaculare și a telegrafului, ce deschidea noi căi de comunicare între ființele umane de pe diferite continente, omul își descoperă noi trăiri, noi moduri de a exista, dincolo de cele de până atunci, considerate imuabile, convenționalizate într-o permanență a nemiscării ce și-a creat propriile canoane și valori, în umbra cărora indivizii și societățile se simțeau în siguranță.

Or, în aceste condiții, forța imaginativă a omului de artă simțea noi orizonturi că se deschideau vieții prin mijlocirea acestor cuceriri ale rațiunii practice. Astfel, se produce pentru unii o reacție de respingere instinctivă a acestor realități, într-un soi de neoromantism patriarhal, nostalgic, orientat încă spre vechile structuri greu încercate de transformări, pe când alții, în special tinerii, îi căutau o reprezentare cât mai complexă, astfel încât să le reveleze esențele, dincolo de aparențele triumfătoare ale noii civilizații. Astfel, apare viziunea celebrului poet și teoretician francez, Charles Baudelaire, căutând în expresia poeziei sale "corespondențe" unde efemerul timpului său și eternul se suprapun.

Referitor la această atitudine tranșantă, afirmă cercetătorul român Matei Călinescu: „Pentru Baudelaire era modern un spațiu semantic privilegiat, un loc al coincidenței contrariilor, unde, pentru o clipă fulgurantă, devenea posibilă o alchimie poetică prin care noroiul se transforma în ceva prețios și

straniu”¹. Astfel, s-a născut ceea ce numim astăzi "estetica urâtului" care a devenit un loc comun în estetica de mai apoi a modernismului și postmodernismului.

Dar, prin această viziune, se intuiește efortul poezilor de a reda tot ce e mai inexprimabil în gândire și de a găsi o cale de înțelegere și de numire prin artă a acestei lumi. Astfel, după postromantism apare decadentismul modern, cultivând, ca și în alte epoci istorice care cunoscuseră decadența lor (vezi barocul după epoca de triumf și echilibru renascentist) un nou stil complicat, axat cu predilecție pentru rafinament și senzualitate, cu înclinații ori spre asceză mistică, ori, dimpotrivă, spre ruina morală. În acest context, s-a născut creația unor Paul Verlaine, Arthur Rimbaud sau Huysmans în Franța, iar în Spania un Valle-Inclan sau Manuel Machado. Când acest fel de a fi și sensibilitate se transferă din viață în artă apare ca personaj dandy-ul, omul ce vrea să trăiască în mijlocul societății uniformizate precum un aristocrat al spiritului, prin cultul artificialului și al excentricității, pentru a epata și a-și exprima dezacordul cu acel mod de a fi, comun, comod, burghez.

Symbolismul, apărut ca urmare a acestei atitudini, face un pas înainte, evidențiind corespondențele dintre percepțiile senzoriale și lumea spirituală. Astfel, se intelectualizează lirismul reflexiv, se cultivă sensurile cele mai profunde și muzica cuvintelor, pentru a le mări forța de sugestie. Manifestul symbolismului l-a publicat în 1886 Jean Moréas, în ziarul francez *Le Fi-*

garo. Reprezentanții lui sunt, în afară de autorul manifestului, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud și Jules Laforgue. În opera lor, au cultivat cu precădere sinestezia, metaforele rare și mai ales simbolurile ce dezvăluiau misterele vieții și ale infinitului. Aceste două curente novatoare au influențat ceea ce se numește modernismul spaniol și hispanoamerican, avându-i ca reprezentanți pe celebrii Ruben Dario, Antonio Machado și Juan Ramon Jimenez.

Pentru aceștia, cuvintele, în poezie, la fel, nu sunt doar purtătoare de sens comun, practic, ci, mai ales, sunt revelatoare de asociații insolite ce declanșează noi și profunde emoții. Astfel, se rupe tradiționala logică a discursului, creându-se o nouă realitate a sugestiilor care o îmbogățește pe cea reprezentată în poezia tradiționalistă, încă foarte mult cultivată, dar fără relief, chiar de pe atunci.

Dar reprezentarea mult mai complexă a acestui timp tranzitoriu și imanența lui, manifestă în curentele avangardiste ce au apărut, o înaltă conștiință a rolului lor la începutul secolului XX. Cu ele apare în mod mult mai radical ideea de luptă dusă împotriva tiraniei trecutului și a vechilor forme și moduri de gândire. Astfel, expresionismul, futurismul, ultraismul, creaționismul, cubismul, suprarealismul apar în viziunea lui Matei Călinescu ca o "versiune radicalizată și puternic utopizată a modernității"². Cercetătorul român le vede ca o continuare a acestei viziuni, deși, cum vom vedea, avangardiștii spanioli îi reneagă pe înaintașii moderniști, în aceeași manieră rotundă și contondentă ca pe ceilalți reprezentanți ai poeziei tradiționale. Formele poeziei lor doresc transformarea radicală a artelor contemporane, combătând radical viziunile mimetice asupra realității și concepând arta ca un teritoriu pur de căutare și experiment.

Unul din primele manifeste avangardiste cu mare ecou în Spania celor vremuri a fos lansat de scriitorul italian Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944) care a apărut tot în ziarul francez, *Le Figaro*, la 20 februarie 1909, intitulat *Manifestul futurismului*.

Ecouri ale acestui program se →

GEO CONSTANTINESCU

¹ Matei Călinescu, *Cinci fețe ale modernității*, București, Ed. Polirom, 2005, p. 93.

² Ibidem, p. 101.

manifestă prin apariția de noi focare futuriste în diverse țări. În Spania, Ramon Gomez de la Serna l-a tradus imediat în revista *Prometeo* și a creat el însuși un *Manifest* special pentru spanioli.

Manifestul lui Marinetti proclama cu multă emfază „dragostea pentru pericol, obișnuința energiei și a temerității”³. Raționalismului promovat de cubiști îi contrapune forța irațională a intuiției și senzualitatea proprii culturilor mediteraneene. Epoca civilizației explozive, a vitezei cuceritoare de noi spații în timpuri cât mai scurte, frenezia înălțărilor pe verticală a orașelor tentaculare i se pare plină de esențele viitorului și le exaltă vigoarea, îndrăzneala și violența pe care le asociază cu virilitatea (declară disprețul față de femei, considerate legate prin structură mai mult de tradiție): „Noi vrem să exaltăm mișcarea agresivă, insomnia febrilă, pasul îndrăzneț, saltul mortal, pământuirea și lovitura de pumn”⁴.

Preluând de la romantici credința mesianică în destinul artei lor, se consideră în avans față de epocă. Dar își asumă prezentul cu întreaga conștiință a efemerității sale. Agresivitatea mișcării înseamnă trăirea progresului, a noii deveniri a omului. Dacă expresioniștii lăsau în creația lor loc sentimentelor firești de alienare, de angustie și teamă, futuristul Marinetti își trăiește și promovează exaltarea neînfrănată în fața acestor realități și acceptarea noului mod de a trăi în mod periculos. Prin urmare, schimbarea și noul devin coordonatele acestei estetici. În acest fel, se simte eliberat de conștiința neliniștitoare a timpului, făcând suportabil un prezent al nisipurilor mișcătoare pe care se sprijină noile valori.

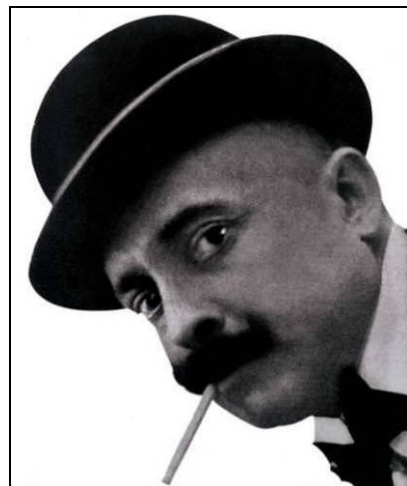
Revolta față de trecut capătă accente dramatice: „Vrem să distrugem muzeele, bibliotecile, academiile de orice soi, feminismul și toată josnicia oportunistă și utilitară.”⁵ În fața noii civilizații, istoria, muzeele, bibliotecile, deci instituțiile încremenite ale valorilor tradiționale se resimt nu ca suporturi

pentru devenire, ci mai degrabă lanțuri în calea zborului spre noile orizonturi. Poetul trebuie să facă abstracție de canoanele gândirii, iar limbii trebuie să-i dea noi avânturi pentru a capta și numi această nouă realitate. La fel, expresiile comune, încremenite în chingile utilitarismului și ale banalității concrete trebuie să fie depășite de valoarea transcendentă a cuvântului.

Poetul italian cere ”să cântăm vibranta fervoare nocturnă a arsenalelor și a șantierelor navale incendiate de violente lune electrice; anotimpurile nesățioase devorate de șerpini care fumegă, fabricile suspendate de nori care par precum răsucitele fuioare ale fumurilor proprii; podurile asemănătoare gimnaștilor giganti care traversează râurile, strălucitoare în soare cu străfulgerări de cuțite; vapoarele aventuriere care strălucesc la orizont, locomotivele cu piepturi largi care sună pe șine precum enormii cai de oțel struniți prin tuburi și zborul lunecos al aeroplanelor a căror elice se ondulează în vânt ca stindardele și par să aplaude precum o gloată entuziasată”⁶.

Marinetti simte nevoia să iasă din turnul de fildeș al valorilor așezate, tradiționale, imuabile, să pătrundă în peisajul industrial care rănește și transformă natura, unde fierul și sticla se topesc în laminoare și în enorme cuptoare și prelucrate măiestrit descriu noi orizonturi, noi peisaje ale civilizației. Cum observăm, metaforele marinettiene împlânzesc, umanizează peisajul, îl apropie de universul de percepție al cititorului: becurile electrice par „lune”, deci pure elemente clasice ale peisajului cosmic liniștitor, de vis, podurile imense sunt antropomorfizate precum „gimnaștii giganti”, iar „locomotivele” sunt „enormii cai de oțel”. În acest fel, el nu provoacă cititorul prin scandaluri asemănătoare celor ale spectacolelor dadaiste, ci-l seduce pe acesta, cu o artă fină, particulară.

În *Manifestul tehnic al literaturii futuriste*, apărut în 1912, Marinetti recomandă creatorilor de poezie distrugerea sintaxei clasice ”dispunând substantivele hazardului, așa cum ele se nasc”. Propune folosirea verbelor la infinitiv pentru

ca poetul să scape de teroarea persoanelor, deci a subiectivității limitatoare. La fel, propune abolirea adjectivelor pentru ideea de esențializare a discursului: „ca substantivul să-și conserve culoarea sa esențială”. Aboleşte punctuația pentru ca discursul să nu fie supus torsiunilor și piedicilor gramaticii, iar cuvintele pe care tradiția le considera nepoetice ca să pătrundă în poezie, el le impune: ”nu există categorii de imagini nobile sau grosolane sau vulgare, excentrice sau naturale”⁷.

În Spania, după ce Ramon Gomez de la Serna a publicat *Manifestul* lui Marinetti în revista *Prometeo*, în 1909, un an mai târziu a creat el însuși o *Proclama futurista a los espaoles* tot în revista *Prometeo* II, 20 (1910). La fel ca *Manifestul* poetului italian Gomez de la Serna își propune să evoce în creația generației sale agerimea, viteza, tinerețea, agresivitatea. Cu aceeași conștiință a timpului care se schimbă prin acțiunea cuceritorilor noilor spații, aviatorii și șoferii: Îi cheamă pe contemporani la ”Conspirație la lumina soarelui, conspirație de aviatori și șoferi! Ridicarea unei sulite de lemn spre înaltul răpus de fulgere cu o sută de vipere electrice și o ploaie de stele ondulând pânza acestui spațiu. Voce tinerească care-i suficient s-o auzi fără a ține cont de cuvinte...”

Dar aceste entuziasme futuriste ale începuturilor nu-și găsesc ecouri decât mai târziu în programele avangardismelor spaniole, cele ultraiste și creaționiste. Astfel, în *Manifesto ultraista*, Isaac del Vando Villar apărut în revista *Grecia*, nr. 20 →

³ *Poeticas de la vanguardias historicas*, Antologia, Edición de Domingo Rodenas de Moya, Madrid, Ed. Marenostrum Comunicacion, S. A., 2007, p. 89.

⁴ Ibidem, p. 89.

⁵ Ibidem, p. 90.

⁶ Ibidem, p.90.

⁷ Ibidem, p. 97.

(1919) se ridică hotărât împotriva generației anterioare, moderniste (los novecientos). Afirmă autorul: „Valle-Inclan, Azorin, Ricardo Leon care sunt cei ce reprezintă în literatura noastră trecutul trist ne ocupă locul proeminent la care suntem creditori. Asta pentru că ei sunt niște plagiatori conștienți și inconștienți ai clasicii noștri și niciun lucru nou n-au relevat și nici nu vor putea să ni-l reveleze. Și noi suntem curați de acest păcat și avem imagini și idei moderne pentru a face să înflorească din palimpsestele lor noi flori ale căror parfumuri prin felul lor exotic vor delecta cele mai subtile genii care simt aviditatea futurismului artistic”. Conștiința de generație a timpului său este și mai radicală aici. Cei care erau considerați maeștrii lor pe calea reînnoirii expresiei poetice sunt la fel de culpabili ca și cei pe care îi imitaseră. La fel, le atrage atenția și celor tineri care nu se înscriu în preceptele liricii ultraiste: „Poeții se ocupă doar să schimbe locul vechiturilor ornamentale pe care rubenienii le-au moștenit de la Gongora – trandafirii, lebedele, faunii, zeii greci, peisajele calme și îngrădite spre care să înșire de milioane de ori palidele adjective: inefabil, divin, albastru, misterios”. Cum spuneam, autorii manifestului văd în căutarea de noi forme de expresie poetică definirea epocii în care își desfășoară activitatea, iar lupta nu este doar cu limba, care trebuie să se autodepășească, ci și cu realitatea însăși și cu faptele care se opun noii definiri a omului și a societății. Prin urmare, grație sintezei de adâncime a conținutului de viață extraartistic se conferă greutate și sens poeziei însăși. Fără acesta, procesul de înnoire pur lingvistică devine caduc.

În *Proclama ultraista*, publicată în revista *Ultra*, nr. 21 din 1 ianuarie 1922, se afirmă tranșant: „Ultraismul înclină astfel spre formarea unei mitologii emoționale și variabile. Versurile sale, care exclud pălăvrăgelele și victoriile ieftine obținute prin risipa de cuvinte exotice, au textura decisivă a radiotelegramelor”. Esențializarea, trăirea în plan metafizic a concretului devin calea spre o nouă mitologie a prezentului, spre adevărul acestei epoci.

Dar adevăratul sens al înnoirilor expresiei poetice în ton cu esențele

umane ale lumii contemporane, apar în cadrul curentului creaționist, mult mai încheșat din perspectiva raportării la trecutul depășit, dar nu în sens destructiv, ci mai degrabă în ideea de reconstrucție a limbajului, pentru a evidenția o nouă ontologie. În acest sens chilianul Vicente Huidobro publică în 1914 articolul *Non serviam*, în care se ridică în mod explicit împotriva ideii de artă ca mimesis al naturii perfecte și propune ca ”noi înșine putem crea realități într-o lume a noastră, într-o lume care așteaptă fauna și flora sa proprii. Flora și fauna pe care doar poetul le poate crea, prin acest har special pe care i l-a dat însăși Mama Natură lui și numai lui”⁸. Creatorul, poetul începutului de secol XX, nu se mulțumește cu cântarea și definirea

Elleny Pendefunda • Răsărit de lumină sau Să fie lumină!, acrylic pe pânză, 2013

frumuseții perfecte a naturii, ci va crea el însuși frumusețe a trăirii și a gândirii care, dacă nu o va întrece pe aceasta, cel puțin se va adăuga cu brio celei existente.

În manifestul în versuri *Arte poetica*, Vicente Huidobro se adresează creatorilor astfel: „Inventează lumi noi și îngrijește cuvântul / Adjectivul, când nu dă viață, ucide.”⁹ Aici apare în mod clar preceptul marinettian, privind abolirea adjectivelor pentru ideea de esențializare a discursului: „ca substantivul să-și conserve culoarea sa esențială”. Discipolul lui spaniol, marele poet Gerardo Diego, recomandă ca poetul să cultive, pe lângă imaginile directe, imaginile reflectate sau simple, imaginile duble, sau imaginile triple sau cvadruple, sau imaginile multiple. Despre acestea, ultime, afirmă că aceasta (imaginea multiplă) „Nu explică nimic: este intraductibilă în proză.

Este Poezia, în cel mai pur sens al cuvântului. Este, de asemenea, și în manieră exactă, Muzica, care e în mod substanțial arta imaginilor multiple; orice valoare disuasivă, scolastică, filosofică, anecdotică e în mod esențial străină acesteia. Muzica nu vrea să zică nimic”... „Fiecare conferă litera sa interioară Muzicii și această literă imprecisă variază după starea noastră emoțională. Prin urmare: cu cuvintele putem face ceva foarte asemănător Muzicii prin intermediul imaginilor multiple.”¹⁰ Apropierea poeziei de muzica pură înseamnă plurisemnificarea ei într-o defnirea unui timp bogat prin însuși vârtejul devenirii sale, înseamnă atingerea inefabilului trăirii în acest timp ce nu se mai oprește în mod naiv pentru contemplarea narcisiacă a propriei stagnări. Creaționismul înseamnă o nouă devenire de sine a limbajului poetic, însă nu prin negare, ci prin afirmarea unei noi frumuseți, fără a se cantona în convenții bătătorite ale firii și în bălțiri desuete ale gândirii. Preluarea a multor precepte marinettiene și adaptarea lor spațiului lingvistic și vital iberic, dar nu prin respingerea pură și simplă a tradiției poeziei spaniole, ci prin adâncirea cuceririlor ei prin îmbogățirea semnificației cuvintelor noii poezii, a permis apariția pleiadei de poeți a cunoscutei generații a anului 1927, una din cele mai profunde și de mare impact ale Europei acelor timpuri, din care amintim doar pe: Pedro Salinas, Gerardo Diego, Federico Garcia Lorca, Vicente Aleixandre, Damaso Alonso etc.

Bibliografie

- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, București, Ed. Polirom, 2005.
Poeticas de la vanguardias historicas, Antologia, Edición de Domingo Rodenas de Moya, Madrid, Ed. Marenostrum Comunicacion, S. A., 2007.
Antología comentada de la Generación del 27, Madrid, Ed. Espasa Calpe, S. A., 2007.
Cano, José Luis, *Lírica española de hoy*, Madrid, Ed. Cátedra S. A., 1992.
Alvar, Carlos, Mainer José Carlos y Navarro, Rosa, *Breve historia de la literatura española*, Madrid, Alianza Editorial S. A., 1998.

⁸ Ibidem, p. 195.

⁹ Ibidem, p. 195.

¹⁰ Ibidem, p. 199.

In memoriam

Cornelia Maria Savu

(04.09.1954 – 22.11.2014)

*Astfel plecam din cuvinte
înghețând într-o trestie seara*

Poeta Cornelia Maria Savu s-a născut în Vatra Dornei, unde a urmat cursurile școlii generale și ale liceului „Ion Luca”, fiind o elevă de excepție. A absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română (secția română-engleză) la Universitatea din București.

A fost repartizată ca profesoară de limba engleză în comuna Cârlibaba, județul Suceava, unde și-a cunoscut fostul soț, profesorul Viorel Tipuleac, pe atunci director coordonator, în prezent decedat.

Până în 1990, a fost profesoară de limba engleză în orașul Vatra Dornei, iar pentru scurt timp a lucrat ca metodist la Centrul de Cultură și Creație Populară Suceava. După Revoluție s-a stabilit în București, unde a fost redactor la Editura „Ion Creangă”, apoi redactor și editor senior la cotidianul „Curierul Național” și la revista „Cultura”.

A debutat publicistic cu poeme în „România literară” și „Luceafărul”. Debutul editorial a avut loc în 1973 cu volumul „Totem în alb”, Editura Albatros, prefața fiind semnată de Nicolae Balotă.

Ulterior a publicat mai multe volume de versuri: „Uraniu, forme și oameni de zăpadă” (1978), „Emblema” (1980), „Aventuri fără anestezie” (1983), „Semne de viață” (1987) și „Roman cu sertare”, Editura Vinea (2005) și „Dacia 21” (2012).

A colaborat cu grupaje de poezii, eseuri și articole la revistele *România literară*, *Luceafărul*, *Tribuna*, *Steaua*, *Cronica*, *Transilvania*, *Bucovina Literară*, *Ateneu*, *Amfiteatru*, *Convorbiri literare*, *Pagini bucovinene*,

Contrapunct ș.a., precum și la *Cotidianul*, *Curierul Național* și *Cultura*. De asemenea, poemele sale au apărut în reviste literare din Europa și SUA. Multe dintre ele au fost traduse în antologii de limba engleză, franceză, germană, maghiară, sârbă și polonă.

A primit mai multe premii naționale, printre care premiul „Nicolae Labiș” pentru poezie, premiul pentru jurnalism cultural al USR și al Asociației publicațiilor literare și editorilor din România (APLER), premiul pentru poezie al Asociației Scriitorilor din București, pentru volumul „Roman cu sertare” (2005).

Membră a Uniunii Scriitorilor din România, a fost decorată de Președinția României cu Ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor (2004).

Esența poeziei sale se află într-un fragment scris de Nicolae Balotă, care a semnat prefața volumului de debut: „Nimic din imagismul neînfrânat al atâtor pseudolirici, nimic din desfrâul metaforic care ne îndepărtează uneori de poezie ca de tărâmul gesticulației sterile. O concentrare asupra mijloacelor, o decantare a apelor afectului, o înaintare sigură în universul verbului... o înclinație vădită spre dramatic face ca plasma lirică să prindă forme baladeste, ori parabolice. Poezie a unei inteligențe care-și pune neconținute întrebări și se lasă întrebată de tot ceea ce întâmpină”. Cu privire la valențele poeziei Corneliei Maria Savu au exprimat opinii critice Nicolae Balotă, Laurențiu Ulici, N. Manolescu, Eugen Simion, Valeriu Cristea,

Pentru mine, ziua în care m-am născut este una ca oricare alta. O zi de toamnă, în care simt foarte viu frisonul începutului de an școlar, de an universitar (pe vremea mea). Nu mă sperie trecerea timpului, încerc să prețuiesc fiecare clipă și, cât se poate, să-i adaug și un panăș de umor, de împăcare cu sinele, acestea fiind o moștenire de familie.

CORNELIA MARIA SAVU

Dan Cristea, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihail Iordache, Daniel Dimitriu, Ioan Holban, Dan C. Mihăilescu, Adrian Dinu Rachieru, Al. Cisteleanu ș.a.

Redăm mai jos câteva referințe critice:

1. „Pus sub semnul lucidității lui Blaise Pascal, vol. *Emblema* marchează asumarea totală a destinului de poet.” (Mihail Iordache – *Pagini bucovinene*, nr.3, 1982).

2. „*Semne de viață* este unul dintre cele mai bune volume de poeme ale acestui deceniu.” (N. Manolescu – *România literară*, 1988).

3. „Textele de început, scrise în adolescență, impresionau prin maturitatea reflexivă și, mai mult poate, prin bogăția și diversitatea lexicului, cu totul ieșit din comun cu totul ieșit din comun în raport cu vârsta autoarei.

Particularitatea primelor două cărți, dincolo de frenezia lexicală (o constantă, aceasta, a tuturor cărților poetei), este aerul criptic al imaginii poetice, mereu sedus de simboluri și construcții abstracte, cu pereții de aer și încăperi labirintice (Laurențiu Ulici, în vol. *Literatura română contemporană*, I, *Promoția 70*, Editura Eminescu, 1995).

Moartea poetei Cornelia Maria Savu a fost cauzată de o insuficiență respiratorie acută.

A fost înmormântată în cimitirul Străulești 2 din București, cheltuielile de înmormântare fiind suportate de Uniunea Scriitorilor din România, Asociația Publicațiilor Literare și Editorilor din România (APLER) și Societatea de gestiune a drepturilor de autor (operascris.ro), în contextul în care scriitoarea nu avea rude.

Poeta rămâne în amintirea celor care au cunoscut-o ca o fire veselă, mereu deschisă comunicării și prieteniei.

Odihnească-se-n pace!

GHEORGHE C. PATZA

In memoriam

Aurel Curtui

(1934-2014)

L-am cunoscut pe profesorul Aurel Curtui în anul al II-lea de facultate, când am studiat împreună cu dânsul ceea ce astăzi numim „early modern English literature”, adică literatura engleză a secolului al XVII-lea și al XVIII-lea. Profesorul naviga cu multă abilitate printre primejdiile ideologice pe care le presupunea predarea acestei perioade din punctul de vedere al marxismului dominant pe vremea aceea. Abia mult mai târziu am realizat că predarea literaturii puritanilor te putea duce cu gândul și alte tipuri de rezistență la totalitarism prin religie, Dryden – unul dintre subiectele preferate ale lui Aurel Curtui – putea fi o mască pentru foarte actuala discuție a relației dintre etic și estetic în vremuri tulburi și schimbătoare și așa mai departe. Cursurile profesorului Aurel Curtui erau sobre, informat, consistente. Examenul lui era o probă de seriozitate și temeinicie. Cele 20 de întrebări la care trebuia să răspunzi în scris te obligau să parcurgi toată materia. Nu puteai risca să nu studiezi toate cursurile, așa cum mai încercau unii studenți cu alți profesori. Norocul era exclus la examenele lui Aurel Curtui. Respecta studenții și era respectat de ei.

La începutul anilor 90, când universitatea reînnoia legătura cu tradiția interbelică a promovării în învățământul superior prin concurs,

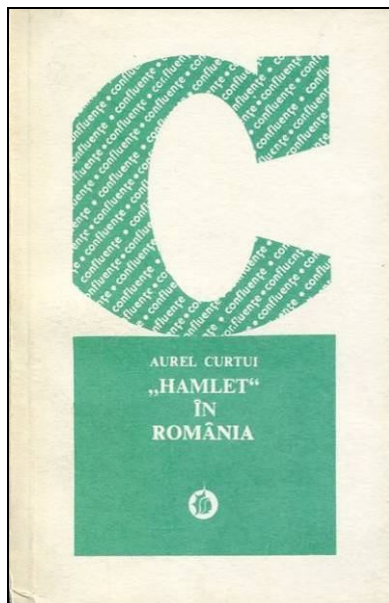
profesorul Aurel Curtui a fost președintele comisiei de concurs atunci când am devenit asistentă la Catedra de engleză (cum se numea pe atunci). Lui și decanului de la ora aceea, profesorului Liviu Petrescu, le voi fi întotdeauna recunoscătoare pentru că totul s-a desfășurat conform legii. Etica universitară nu a fost afectată prin niciun fel de încercări de ingerințe.

Om sobru, cumpănit, echilibrat, Aurel Curtui nu era lipsit de simțul umorului. Mult mai târziu, când am ajuns colegi de catedră, am avut norocul să mă număr printre cei pe care îi considera extrem de apropiați. Observațiile lui privind caracterul oamenilor nu erau lipsite de un anume umor trist, pentru că profesorul avea multă înțelegere pentru slăbiciunea naturii umane. Ultimii săi ani la catedră au fost afectați de problemele sale de sănătate, dar omul Aurel Curtui, discret și reținut, evita să se plângă.

L-am întâlnit pentru ultima dată pe Aurel Curtui la o lansare de carte organizată de Editura Limes la Biblioteca Britanică din Cluj-Napoca. Era vorba de un volum de poezie religioasă din secolul al XVII-lea, tradusă de Ioana Sasu-Bolba, selectată și prefăcută de mine. Generos, bine dispus, profesorul s-a bucurat de cartea noastră. Apoi comunicarea dintre noi a devenit doar telefonică, iar acum ea trebuie să treacă de barierele lumii fizice.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!

MIHAELA MUDURE

* * *

înconjur lacul
veverițele se adună
ca la nuci de pădure
maidanezii
vin ca la oasele aburind
peștii sparg
gheața sar îngheață
în aer
atârnă de mine
semn
de întrebare
mă afund
niciodată fața cealaltă
două târziu ceasul
mă ține vigilent
de vorbă
ca pe un șofer
pe timp de noapte
își trimite roțițele dințate
să-mi cerceteze
emisfera dreaptă a
creierului
sînt cum aceștia îmi
zdrăcesc irecuperabil
clarviziunea
zebră ștearsă zac
pe bulevardul moscovei
buzele roților
mă sărută
de la un capăt la altul
cu sânge canin
mirosul acesta de abator
e marele meu
război
nu mă întreba va veni
și vara orele noastre
de vină se vor gusta
feline se vor ghemui
din toți colții vor naște pui
îi vor abandona
pe străzi prin subsoluri
vor revoluționa
orașul
acum sânnii îmi naufragiază
pe valurile respirației
sunt o mare
moartă învie-mă
râule
de dragul corailor noștri
curgi
luna surâde plină
de sine
zar bizar
ce nu-și arată
niciodată
fața
cealaltă

RADMILA POPOVICI

AMURGUL IUBIRII

(XXVII)

DORINȚĂ ȘI SEXUALITATE

A treia formă în care găsim dorința se leagă de teoriile freudiene. Ea se bazează pe un model ontologic care nu a fost încă deplin și clar elaborat, care este și acum în dezvoltare și în limitele căruia gândim și noi astăzi. Acest model ontologic dizolvă celelalte modele – ale transcendenței și imanenței substanțiale ori formale – și situează Absolutul – în măsura în care mai putem vorbi despre Absolut – altundeva decât în spațiu, într-o altă lume, în timp, la origine, la sfârșit sau în eternitate. Pentru prima tematizare, „ceea ce este” era realitatea; pentru a doua, ceea ce este era relativ la ceea ce cunoaștem; pentru a treia tematizare, „ceea ce este” și ceea ce cunoaștem este relativ la ceea ce comunicăm. Pentru Platon, cele două lumi erau realitatea în diferite grade; pentru modelul ontologic modern propus de Kant, la care îl putem atașa pe Spinoza, realitatea era construită în cunoaștere; pentru modelul căruia îi aparține psihanaliza, realitatea este comunicarea, interpretarea. La Freud, nebunia, nevroza, visul, actele ratate, tot ceea ce face obiectul psihanalizei sunt discurs, un discurs care spune indicibilul, adică dorința însăși.

Cel mai simplu ar fi să spunem că pentru vechea filosofie ceea ce exista cu adevărat era lucrul substanțial în sine, ca entitate; pentru filosofia modernă conta și relația dintre entități; pentru modelul ontologic care începea să fie odată cu Freud și mai este încă al nostru, ceea ce contează în primul rând este relația dintre entități, pentru că ea constituie entitățile, le face să existe. Astfel, la

Platon instanța cea mai importantă este cerul Ideilor pure, obiectul dorinței; la Spinoza important este subiectul dorinței, omul; pentru Freud importantă este însăși dorința, care, ulterior, permite constituirea subiectului și obiectului dorinței. Tot așa, la Platon este vorba de suflet, la Spinoza este vorba de suflet și corp, la Freud este vorba mai degrabă despre corp, pentru că relația clasică dintre suflet și corp devine în filosofia modernă relația dintre conștient și inconștient, iar inconștientul, instanța psihică a corporalității, este primordial față de conștient.

Se cuvine să prevenim de la început că la Freud aceste instanțe ale filosofiei clasice sunt evanescente. Freud preferă să vorbească, analitic, mai degrabă despre pulsuni decât despre dorință. Rămâne însă foarte important faptul că în această teorie maximală, dorința este circumscrisă în sfera a ceea ce am numit tradițional iubire, întrucât e legată de sexualitate mai puternic decât fusese vreodată înainte. Importanța forței pulsionale a sexualității, caracterul proteic și metamorfozabil al satisfacerii ei este probabil descoperirea cea mai explozivă între descoperirile psihanalizei. N-am schematizat prea mult psihanaliza dacă am vedea în ea, în principal, investigarea conflictului dintre sexualitatea și cultura occidentală.

Teoria freudiană s-a născut într-o perioadă de început a istoriei noului model ontologic.⁴ De aceea nu este lipsită de unele ambiguități și retardări. Astfel, ea ar putea fi considerată ca un ultim avatar al idealului ascetic, întrucât facilitează Eului cucerirea Sinelui, conform imperativului pe care și l-a fixat: acolo unde se află Șinele, trebuie să se afle Eul. Adesea, conceptele fizice și chimice folosite îi dau o aparență de filosofie a naturii, iar de o perspectivă biologică, pe care propria lui descoperire o depășea foarte mult, pare că Freud n-a reușit niciodată să se despartă. Dar în dezvoltările pe care i le-au dat Freud și numeroșii săi discipoli, psihanaliza apare totuși ca o filosofie a omului și a culturii deschisă mai degrabă spre prezent și viitor decât spre trecut. Iar în nucleul său ideatic profund, psihanaliza freudiană, cu stilul ei de a gândi realitatea, dorința și alteritatea,

aparține modernității noastre târzii, postmodernității noastre, ca o piatră | de temelie. După cum, foarte probabil, și mitologiilor ei: psihanaliza freudiană, o hermeneutică a miturilor Occidentului, este totodată ea însăși și o mitologie modernă a sexualității și a corpului.

Prima propoziție, axioma care fundează psihanaliza freudiană, este diviziunea psihicului în conștient și inconștient. Inconștientul⁵, o instanță impersonală în structura psihicului uman, devine realitatea psihică esențială.

Freud leagă inconștientul de un amalgam de pulsuni. Pulsunea (*Trieb*) este un impuls, imbold spre un scop a cărui atingere pune capăt unei tensiuni inițiale.

AUREL CODOBAN

4. *Evoluția ei a cunoscut mai multe etape succesive, care au înlocuit prima topică a aparatului psihic – inconștient, preconștient și conștient – cu a doua – sine, eu și supraeu –, iar pulsunile Erosului au fost teoretic contrabalansate de pulsunile Thanatosului.*

O prezentare mai tehnică am făcut – pentru a invoca nostalgic trecutul – în „Le plaisir produit par l'art: L'Eros psychanalytique et la polysemie”, în Cahiers roumains d'études littéraires, Bucarest, Editions Univers, nr. 1/1982.

5. *În inconștient, reprezentantele pulsuniilor – cum ar fi iubirea și ura – coexistă fără să se contrazică. Numai forțele lor diferă și în baza puterii lor se ajunge la un compromis, așa cum deja ne prevenise Spinoza. Există mereu în noi, în inconștientul nostru, coprezențe, iubirea și ura pentru același obiect al dorinței, numai că în doze diferite. Întrucât iubirea și ura coexistă, niciodată nu iubim pe cineva fără să nu-l și urâm puțin (un pic) și niciodată nu urâm pe cineva fără să nu ținem puțin la el. (Acesta este motivul pentru care sfatul meu pragmatic este următorul: cultivați față de cel de care vreți să vă separați indiferența, singura care este favorabilă unei despărțiri reale. Ura continuă să se lege de obiectul dorinței și poate realimenta oricând un rest de iubire în sufletul nostru. Atunci când plecați, fiți indiferenți, nu mai întoarceți capul înapoi, →*

nici măcar pentru a urî. Adică lăsați să se reorienteze spre un alt obiect cuplul pulsional iubire-ură...)

Inconștientul ignoră timpul: procesele sale nu sunt ordonate temporal și nu sunt modificate de curgerea timpului. Timpul dorinței este prezentul etern, ea nu suportă acțiunea timpului: de aceea nu ne schimbăm niciodată – dorințele noastre pot varia cantitativ, dar rămân intacte în calitatea lor. De asemenea, inconștientul nu cunoaște decât afirmația. În inconștient nu există nici negație, nici îndoială, nici grade ale certitudinii. Toate acestea apar o dată cu apariția conștiinței – care, ca în celebra glumă cu „și conștiința nu și nu”, 3 este într-adevăr un Neinsager – și cu instalarea cenzurii între inconștient și preconscious.

Cele două procese emblematice pentru inconștient și teoria lui, psihanaliza, sunt refularea – îndepărtarea și ținerea la distanță de conștiință a unui anumit conținut psihic - și sublimarea - o formă a defulării cu valoare culturală, care îngăduie revenirea mascată în conștiință, după deplasare și condensare, a ceea ce a fost refulat. Procesele psihice primare ale inconștientului se regăsesc în dinamica viselor, în bolile psihice, dar și în marile creații artistice, culturale și religioase. Axele acestor procese sunt: a) deplasarea – o reprezentare poate transmite întregul său quantum de investire altei reprezentări –, similară cu ceea ce se petrece în limbaj în cazul metonimiei; și b) condensarea – o reprezentare poate să-și însușească întreaga investiție a mai multor altele –, ceea ce se petrece în cazul metaforei. Dorința – și iubirea – se ascunde mereu în simptome care au structura unor metafore și metonimii. În raport cu aceste axe apare o „logică” specifică a simbolurilor și a pulsionilor ale cărei principale aspecte sunt: a) răsturnarea în contrariu (iubirea se poate schimba în ură și invers); b) reîntoarcerea asupra sa (agresivitatea îndreptată asupra celorlalți devine tendință de autodistrugere). Semnele iubirii aparțin domeniului inconștientului: eul-conștiință este suspendat, apare senzația satisfacerii tuturor nevoilor și nu mai există decât prezentul...

Ocean întors

Tăticicu

Tăticicu! Este cel care m-a întâmpinat prin noiembrie 1976, când, coborât din autobuz, am pășit pragul Dispensarului uman Izvoarele Sucevei. Pe numele din buletin Ștefan Hutopilă, acesta avea funcția de „sanitar”, deși nu deținea o pregătire în acest sens. Mai era „administrator”, prin asta vreau să spun că „ținea la zi” toată scriptologia instituției. Era, cum s-ar spune, deși fără „pregătiri speciale” omul „de bază” al dispensarului, loc de activitate, în care, de unde să fi știut atunci că voi prinde „rădăcini adânci” pe parcursul a 35 de ani.

Tăticicu însă avea să-și încheie misiunile ca „vizitiu”, deși continua să-și „onoreze, și-n continuare, când era solicitat de medici (că mulți s-au perindat) și „funcțiile” anterioare.

De ce anume l-am ales tocmai pe el ca „personaj principal” al acestei însemnări? Ei bine, din motivele arătate și nu numai.

Ștefan Hutopilă avea o „vorbă”. „Cine muncește mai greșește”. În sensul că, mai cu seamă, într-un loc de serviciu având comuna cu teritoriul cel mai întins din județ (3 sate și vreo 20 de cătune, toate răsfricate pe văile și înălțimile munților) izolat de lumea „dezlănțuită”, a fi vizitiu nu era la îndemâna oricui. Vremea capricioasă, drumuri prăpăstioase și mai cu seamă ghinionul de a fi dotat și cu cai nărași (de asemenea cabaline n-am prea dus lipsa). Ce să mai lungesc vorba - o plecare pe teren era totdeauna riscantă din motivele arătate.

Însă cum e cu „vorba” lui Tăticicu? Se mai întâmpla, de necaz, după o astfel de „aventură” prin munți să ne înecăm oful cu un pahar de țarie. Și mai fiind flămânzi, repede

ne prindea „flama”. Ștefan era obișnuit cu țaria. O procura, când mergea pe la spital, alcool de 90 de grade pe care-l „potrivea” cu apă. Eu aveam de făcut vaccinări, trebuia să-mi văd pruncii, notând în caietul de activitate, cu semnătura mamei, starea lor de sănătate. Altfel doctorul avea pedepsele lui până la nefericita penalizare din salariu sau, în cazul unui deces, anchetă și sancțiuni disciplinare mult mai aspre. Eu „nu mă jucam cu misiunea”. Urcam pe la casele din cătune și vedeam toți pruncii din acea zi. Așteptat de Ștefan pe drumul din vale, ce ducea la dispensar, îl aflam deja „cherchelit”, însă era rezistent la băutură. Cine nu trebuie, îmi șoptea la ureche, și trăgeam la rândul-mi câteva înghițituri, din șap. Astfel că, la dispensar, unul dintre numeroșii medici cu care am lucrat, doctorul Kun (ungur) era foarte exigent cu „drojditul” și mă cunoștea imediat, cerându-mi caietul.

– Voi verifica dacă ți-ai făcut datoria prin coclaurile unde ați umblat. Cu vizitiul nu am treabă.

Dacă se repeta situația, eram aspru criticat. Și s-a mai repetat!

Atunci văzând că nu e de glumă, Tăticicu i se adresa rugător: domnu’ doctor, „cine muncește și greșește”.

„Nu. Nu are voie!”

Asta până ce el, șeful nostru, s-a întors din Brodina de Sus, pe nelipsita-i motoretă, cu pete de sânge pe față și pantalonii rupți pe genunchi, poticnindu-se „bine făcut”.

– Na, c-am pățit-o și eu. Unde ești, Tăticicule, să te pup că mare dreptate ai avut.

Mai, mai să văd moartea „cu ochii”, după trânta de pe motoretă cu care cât pe aici să iau contact cu hăul unei prăpastii.

Și așa a fost.

Tăticicu a urcat la Domnul de vreo 15 ani. Alți doi vizitii mai apoi. Femeia de serviciu a murit la o vârstă venerabilă, nu de mult. Alți colegi de muncă au luat drumul străinătății, doctorul Kun la fel.

Cu alte cuvinte, din colectivul de muncă găsit în 1976 am rămas singurul, și eu în prezent, pensionar. Iar pe cei mutați la Domnul am datoria sacră să mă rog la Cel de Sus, să-i primească în Împărăția Sa.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Elleny Pendefunda • Chaos,
acrylic pe pânză, 2014

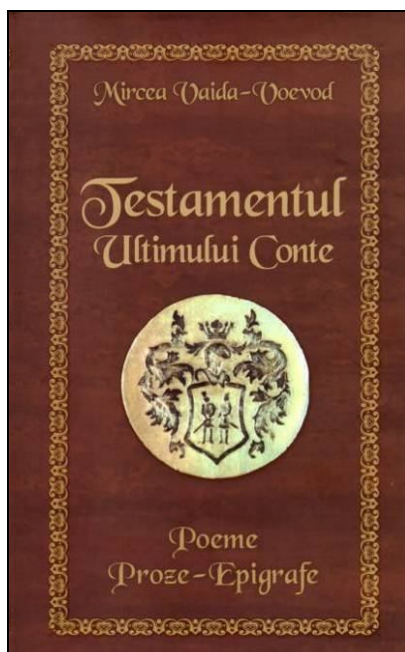
FINIS CORONAT OPUS

(Sfârșitul încoronează opera)

„Orgoliul doare, e o putere ca o pală de vânt / Care urcă din pământ.”

(Mircea Vaida, *Lumini depărtate ruinele*)

Prin volumul *Testamentul ultimului conte* (Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2014), **Mircea Vaida-Voevod** realizează, în conformitate cu genericul acestei cronici, o adevărată încununare a traseului său existențial, familial și literar, clădit pe mitul eternei reîntoarceri (Mircea Eliade). Cartea are o triplă semnificație (răscumpărarea prin dovezi și mărturisiri zguduitoare a adevărului privind rolul istoric și destinul zbuciumat al înaintașilor, descendența voevodală a autorului, dar și reunirea unor frânturi din valoroasa lui operă literară anterioară, în care a îngropat orgoliile, umilințele și frustrările care i-au marcat viața. Încă din anul 1988, Petru Poantă aprecia că: *„Literatura devine pentru Mircea Vaida-Voevod (...) singurul substitut posibil al unor însemne heraldice pierdute (...) Muntele și Istoria, precum și blazoanele de noblețe (...) nu sunt elemente ale imaginarului poetic, sunt mai degrabă proprietăți ale unei biografii orgolioase.”* Autograful de pe volumul dăruit la ceas aniversar prezintă „această carte de orgolii, sentimente și stafii”, colegilor de facultate, concitadini cu familia sa, ca fiind în parte martori „ai acestui trecut, care e sânge din sângele meu”. Revolta dureroasă acumulată în suflet de-a lungul anilor (ca elev etichetat venetic și umilit în fața colegilor, nedreptatea de a nu fi primit bicicleta anunțată ca premiu pentru clasarea lui pe locul I la concursul școlar de cultură generală, obligația absolventului de liceu de a se angaja muncitor necalificat din cauza originii sale sociale, neajunsurile materiale din tinerețe, simulacrul de proces al judecării lui ca student al Facultății de Filologie din Cluj, doar pentru că era descendentul familiei Vaida-Voevod și alte numeroase frustrări) a rodit în poezii și în proze de certă valoare, învăluite în mascate forme literare. În această carte, cu harul literatului și cu emoția poetului, scriitorul se despovărează oarecum de suferințele îndurate pe tot parcursul vieții,

realizând o ingenioasă mixtură între trecutul glorios al neamului său de patrioți și zbuciumata istorie a familiei sale, răsfântă dureros și asupra destinului său.

Apărut într-o excelență prezentare editorială și tipografică, volumul devine un simbolic reflector, care luminează istoria Corindeștilor, sub numele căreia intuim neamul Vaida-Voevod „hărăzit să îmbrățișeze lesne orice era împotriva jugului de fier al oprîmării naționale, tot ceea ce se opunea deznaționalizării”. Coperta și supracoperta de un maroniu auster, înviorat de chenarul și înscrisurile aurii (având în mijloc sigiliul neamului Vaida-Voevod și pe dosul copertei monograma stilizată a nepotului, purtător de adevăruri și taine ale înaintașilor săi), poartă pecetea nobiliară, tănuită îndelungată vreme, în cenușii conjuncturi politice. Subtitlul *Poeme, Proze – Epigrafe* sugerează admirabil conținutul acestei cărți mozaicate, în care adevărul și ficțiunea, rămășițele gloriei strămoșilor și argumentatele dovezi de patriotism se împletesc cu fiorul trăirilor poetice. Dedicată tatălui, numit „ultimul conte”, cartea se deschide cu un sugestiv citat din *Ghepardul*, de Giuseppe Tomasi di Lampedusa (*„...semnificația unui neam nobil e în întregime cuprinsă (...) în amintiri esențiale; și el era ultimul care să dețină astfel de amintiri (...). Ultimul era el.”*), edificator pentru datoria asumată a scriitorului, ultimul descendent al neamului său nobil, de a scoate la

lumina cunoașterii amintiri și documente ale înaintașilor, despre istorii particulare, pe fondul istoriei naționale și internaționale, într-o urzeală de evenimente și personalități, de verticalitate patriotică și de compromisuri conjuncturale, înseilând particularul în istoria netrucată a generalului.

Structurat în două părți mari, cuprinzând proză și poezie, volumul începe cu facsimilul scrisorii din 1948 a lui Alexandru Vaida-Voevod, adnotată de agenții securității cu FI (foarte interesant) și cu precizarea olografă a Dorei Vaida, mama scriitorului, că a fost găsită la locuința din Brad, cu ocazia percheziției domiciliare din martie, 1956. Epistola e adresată fiului său Mircea, tatăl scriitorului, căruia îi încredințează datoria salvării familiei, valorificând „decorația papală Sf. Grigore, de care e legat titlul de conte papal, cu dreptul de moștenire asupra fiului prim născut. Astfel, după moartea mea, moștenești tu titlul”. Se mai preciza cădecorația a fost depusă „la Astra, împreună cu cea de Cavaler de Malta...toate în gradul cel mai înalt”. Cu convingerea că, valorificându-le, fiul său ar putea obține „rezultatul de a salva situația familiei”, Alexandru Vaida-Voevod îi sugerează fiului său oportunitatea valorificării titlul de conte, dobândit ca recompensă pentru meritele patriotice ale familiei. Arestarea tatălui și prigonirea urmașilor în regimul totalitar au împiedicat dezvoltarea acestor adevăruri, care se convertesc în istorie nefalsificată. Înțelegem astfel geneza și titlul acestui volum, prin care scriitorul împlinește o dorință a bunicului său și o datorie nefinalizată a tatălui său – ultimul Conte, deținut în închisorile comuniste.

Formația filologică și cunoștințele epigrafice i-au facilitat scriitorului cercetarea unor documente, înscrisuri și însemne, care să recompună arborele genealogic al familiei din neamului voievozilor implicați în istoria locurilor, începând cu anul 1489, cu *blazoanele nobiliare* ilustrate și descrise detaliat în primele pagini ale cărții, până la meritele patriotice ale lui Alexandru Vaida-Voevod, care au condus la condamnarea fiului său, din motive politice, la 20 de ani de temniță grea, ceea ce s-a răsfânt →

LIVIA FUMURESCU

asupra familiei. Autorul acestui volum a înțeles din copilărie că îi fusese „pecetluit destinul” și s-a retras „într-o realitate virtuală, paralelă, într-un turn de ivoriu”, talmăcind în scris durerile familiei, într-o imaginară întâlnire transcendentă cu Contele, care începuse, dar fusese împiedicat să împlinească rugămintea tatălui său. Printr-un ingenios colaj epico-narativ, impregnat de nuanțele trăiri lirice proprii stilului lui Mircea Vaida-Voevod, se construiește compozițional această primă parte a volumului. Precizarea din *Argument* motivează apariția cărții, ca împlinire a unei datorii familiale și civice, mereu amânate, până la momentul potrivit al scoaterii la lumina tiparului a istoriei nemăsluite a neamului său, spre știința contemporanilor, dar, mai ales, a urmașilor. Ciclul prozelor se deschide cu poezia *Remember*, având virtuțile unui motto, topind trăirile ultimului descendent care a parcurs Golgota numeroaselor încercări ale unui destin „pecetluit”: „...mă-ntorc sărac, fără cununi de laur, / pe trepte pline cu monezi de aur, / cu triști cezari întorși cu fața-n jos / și luminez în taina lumânării, / pe sub pământuri / noaptea amintirii”.

Proza scurtă *Copil bătrân* e o parabolă bazată pe îndemnul Apostolului Pavel despre ocară și știința răbdării în *Epistola I către Corinteni*, metaforic pus în gura micului Amos – copil bătrân, care avea harul cronicarului-oracol, introdus pentru a motiva înțeleptele reflecții ale celui „exilat din reședința divină”, dar a cărui „putere de a răbda... are o limită”. Metaforicul manuscris despre soarta familiei Corinda se oprea la pagina 99, iar avalanșa evenimentelor se transformă într-un carusel al abuzurilor abătute asupra familiei: arestarea tatălui, memoriile inutil repetate ale mamei, imaginara reluare a scrierii, de la pagina 100, de către Amos, eliberarea Contelui, prigonirea și destrămarea familiei, frustrările ultimului descendent etc.

Mai extinsă, cu numeroase detalii autobiografice, narațiunea *Agonia contelui*, se compune din secvențe retrospective și din relatări aparent disparate, dar care, asemeni pieselor unui puzzle, se completează treptat într-o compoziție unitară sub semnul maximei din generic: „*Vulnerant omnes, ultima necat*”

(Toate rănesc, ultima ucide). Developând biografia tatălui său, prin personajul Corinda, numit de toți – Contele, scriitorul recompune genealogia neamului voevodal, fie prin personaje-martor (Marta Pușcălaului, cunosătoare și devotată vieții, umbrei și duhului Voievozilor, a pângării raclelor și a incendiului Bisericii), fie evocându-și stră-străbunicii, străbunicii, bunicii și părinții, dar și persoane cunoscute din zona Ardealului sau doar a Bradului, care apar și în alte scrieri (vecinul Luca, profesorii Lupei și Benea, vecinii Lascu și Timcu, minerii în haine de lucru, „cu lămpile de carbid” etc.). Admirabil este conturată personalitatea Teniței Bocăescu, personaj „omniscient și omniprezent”, care sesizează, prin gesturi și cuvinte, demolarea fizică și psihică a Contelui vlăguit, eliberat din închisoare, confruntat cu pierderea a doi fii și cu schimbările social-politice în care el nu se mai regăsea. Cunoștințele de istorie ale scriitorului se țin în urzeala descriptivă a amintirilor care reînviau pictural silueta exterioară, dar și interiorul conacului, convorbirile de taină ale nobilului Corinda cu Nicolae Ursu în 1783, zidurile castelului „martore la multe istorii”, localitățile din Apuseni etc. Gravurile și fotografiile reproduse în carte și evocarea fastului de altădată din castelul și palatele acestui neam voevodal vorbesc despre măreția unui trecut, care pentru nepot e îngropat sub ruine. Din ceața memoriei afective se decupează locurile încărcate de amintiri, precum „clopotnița bisericii vechi, cimitirul cățarat pe spinarea aridă a povârnișurilor”, dealul „plin de osemintele alor noștri”, magica Noapte a Învierii sau portretul bunicului „cu înfățișare severă, cu un uriaș cap leonin, încărunțit... omul a cărui umbră m-a urmărit ani de-a rândul și uneori n-a lipsit mult să mă strivească”. Cu harul scriitorului, Mircea Vaida-Voevod pendulează între trecut și prezent, între adevăr și ficțiune, între amintiri și realități adânc săpate în memoria sa, învolburându-se pentru a fi scoase la lumină. Frânturi de viață, frânturi de gânduri, frânturi de istorie se înnoadă și se deznoadă în secvențe reale (mutarea familiei în clădirea vechiului Dispensar din B., arestarea tatălui, percheziția domiciliară,

neajunsurile materiale ale familiei și eliberarea Contelui, care, trecut prin ororile detenției, devenise apatic și imperturbabil la aflarea noutăților sau la frunzărirea actelor cu toată averea sa „dusă pe apa sâmbetei”) sau imaginare (discuțiile „orgoliosului sobor” al Corindeștilor, evocând istorii și umbre ale trecutului, cu strămoșii dispăruți în negura vremurilor, cu jurnalul controversat scris de Calistrat Colan, cu istoria Ardealului marcată de îndârjirea Corindeștilor și de rezistența lor la deznaționalizare și oprimare etc.).

Scene de mare sensibilitate umană, exprimate cu incontestabil talent literar, evocă legătura dintre vii și morți a partenerilor vârstnici, prin vizitele săptămânale prelungite ale Contelui la mormântul Dorei, pe care o simte tot mai aproape, căreia îi împărtășește intenția lui de a se muta la bloc („La urma urmei, m-am mutat de atâtea ori”) și bucuria succesului pe care fiul lor Radu îl avea în lumea literară („cea mai concretă cale de supraviețuire”).

Mutarea la bloc a Contelui, „specie exterminată, dispărută”, și priveliștea cimitirului, care parcă-l chema, încheie „agonia Contelui”, frământat de gândul că lăsa urmașilor moștenire „un dosar pocit, compromițător, care vă va urmări până la mormânt și poate mai departe...”

Partea a doua a volumului recompune cugetări și stări emoționale exprimate în poezii noi sau mai vechi, selectate pe aceeași tematică dezvoltată și în prima parte, precum a împlinirii unei datorii („azi, când boala în cârdășie cu anii/ îmi sfășie din piept bolovanii/ chiar de mi e greu să-ndur, o să mă-ntorc →

să-i fiu poruncă...”), a gloriei pierdute („Îți las, îți las... pierdute moșii, ceruri deșarte, / steme aurite și un deal plin de oase”), a dorinței de restabilire a adevărului („Pe drumurile pustii caut urme / și aflu că ele sunt numai în sufletul meu”), a obsesiei trecutului („Mă urmărește trecutul ca un câine”), a ruinelor și a blazonului, a însemnelor nobiliare pierdute („Blazonul meu e o conversație...”), a apartenenței la istoria neamului și a locurilor copilăriei și adolescenței („Sunt dealuri acoperite cu iarbă, / la Brad, în Țara Zarandului”), a nedreptelor judecăți („Cine are drept să judece, / cu gheara în rană înfiptă!... În genunchi, simt iertăciune și vină...”) și a regretelor pentru greșeli chinuind conștiința, în fascicule de lumină și umbră („Doamne – de aceea mă iartă, / să mă despartă nu-i cine, / pe mine însumi de mine”). În retorta unui spirit introspectiv, zbuciumat de întrebări, regrete și neliniști, proiectate liric într-un context filozofic de mare profunzime, este exprimat sentimentul perisabilității omului și al reintegrării în veșnicia naturii („Într-o zi pe o prispă de deal / ne va cosi coasa pe toți”), dar și premoniția calmă a sfârșitului („La ceasul amurgului vested / va să-mi cânte coasa la creștet”), prin metafore care se compun și se recompun în armonii poetice răscolitoare.

La p. 183-184-185, poeziile exprimă mândria nepotului față de rolul hotărâtor al bunicului său la înfăptuirea Marii Uniri, confirmate prin reproducerea parafei care a pecetluit istoricul eveniment, semnat în 1918, și a stiloului cu care s-a semnat Unirea, moștenirea sa de mare preț: „Unirea s-a semnat cu pana de aur, / bunicul mi-a lăsat moștenire / o pană de aur!” și „...am moștenit-o într-o cutie cu inscripția: «Paris-Rue de la Pais» și dedesubt – / «Pana pe care am folosit-o în 1918!»”. Ca o compensare a orgoliului său rănit de repetate ori, dar și a nedreptelor pătămări îndurate, moștenirea acestor dovezi ale istoriei înfăptuite de bunic obligă la verticalitatea și onestitatea nepotului: „De pana de aur a bunicului mă tem, / că mă obligă la onoare...” Or, scrierile lui Mircea Vaida-Voevod s-au născut ca o dreaptă revanșă, dintr-un imperativ sentiment al datoriei față de înaintași, dar și din suferința celui al cărui

orgoliu a fost rănit și poate prea aspru judecat, în contextul social-politic al vremii. Concepută pe structura volumului „Das testament des letzem grafen” (apărut în limba germană în 1989), mult îmbogățit afectiv, conceptual, grafic și poetic în cartea „Testamentul ultimului conte”, conform afirmațiilor autorului, se înlocuiește „realitatea cu o dimensiune paralelă, aparținând amintirii trăite sau moștenite”, încununând o impresionantă operă, de certă valoare literară, umană și istorică.

SEMNAL

Tainica simțire

Recent a avut loc la Cluj lansarea volumului de poeme și poezii *Tainica simțire*, scrise în perioada 1986-2013 în România și în Italia, unde autorul locuiește temporar. Vasile Hatos a debutat în 2013, în revista *Vatra veche* și a continuat să publice în revistele *Nomen Artis* și *Itaca*. Publică poeme traduse în italiană în antologia *Voci fiorentine*. Din 2012, este membru al *La Camerata dei Poeti*, din Firenze, Italia. Cartea de față se dorește o expresie a experienței autorului acumulată pe „calea cunoașterii de sine, care este o cale a suferinței”, după cum afirmă acesta în Bibliografia care este inclusă în volum alături de o Postfață – *Tainica simțire și suferința metafizică* – semnată de Mihai Păstrăguș. Așa după cum remarcă Terezia Filip într-o recenzie a cărții din revista *Nomen Artis*, nr. 10/2014 (p. 65-67), „miza lirică a acestui volum e sinceritatea și natura

expansivă a simțirii, intuirea marilor teme: singurătatea, iubirea, fericirea, cunoașterea”. Poeziile sunt tablouri din copilărie, satul natal, cu senzații, vise, spaime, revelații, într-o expresie narativă; de remarcat atât prin introspecția sufletească dar și prin realizarea artistică sunt: *Simțirea* p. 10: „Simt foșnetul frunzelor/ce-mi inundă fruntea / Și alerg după lumini colorate / Venite din vreo Cale Lactee” și *Întâlnirea cu lupul. Inițierea* p. 5-9: „În interiorul Universului meu / Eu cad peste punți de mătase / Iar timpul îl simt în mine, / Este un întreg Univers”. Cititorul va constata preocuparea permanentă a poetului pentru autocunoaștere și găsirea căii spre fericire, spre Dumnezeu prin puritatea copilăriei, a iubirii aproapelui, a cunoașterii. În ecouri bacoviene sau eminesciene, poetul se confesează scriind despre iubire, despre orizontul copilăriei sale – *Confesiune, Noaptea, Trăirile...*

Sunt de acord cu observațiile recenzorilor în ceea ce privește expresia/valoarea poetică – aceasta din urmă apreciază Mihai Păstrăguș – „poate fi generatoare de valori estetice cu condiția existenței talentului artistic, adică acea capacitate subiectivă de a fantaza materialul poetic”, în timp ce Terezia Filip constată referindu-se la *Tainică simțire*, că volumul este „perfectibil din punct de vedere al formei și stilului”, iar calitățile lirice ale autorului „se cer sprijinite de o stilistică pe măsură, de o cultură a imaginii poetice”. Desigur, demersul autorului se cade a fi apreciat pozitiv în contextul actual, când omul trebuie să facă față atâtor probleme existențiale, cartea aceasta oferind o soluție – salvarea prin cultură.

IULIAN DĂMĂCUȘ

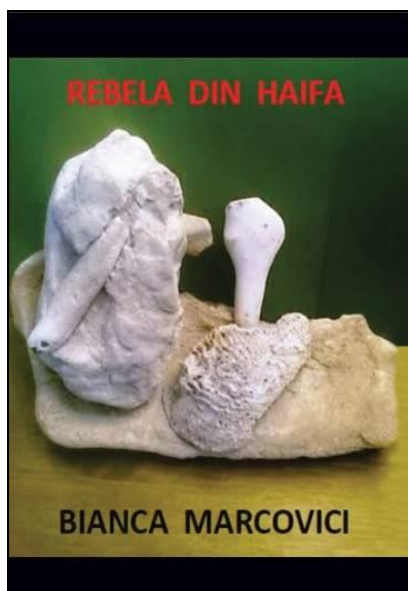
Hatos Vasile, *Tainica simțire*, Ed. Amanda Edit București, 2014

TĂCUTELE ROSTIRI

Aflându-mă, prin vară, cu prilejul unei invitații, la Comunitatea Evreilor din Iași, am avut bucuria de a fi invitat de domnul rabin al comunității, Tobias pe numele său cu referințe biblice, la o rugăciune, un **Kadiș**. Nu mai participasem niciodată la un asemenea eveniment și dincolo de o curiozitate firească, mă simțeam onorat, mai ales că o rugăciune, indiferent în ce limbă sau religie se rostește, nu poate fi decât un lucru bun și de multe ori extrem de folositor. Așadar am îndeplinit toate cerințele pentru a participa și, deși nu cunosc limba ebraică, am rămas impresionat de puterea rostirilor rabinului, rostiri pe care, firesc, nu le înțelegem, dar le simțeam vibrând undeva adânc în ființa mea, în ceea ce numim, de multe ori, suflet. Și pentru prima oară m-am gândit că iată, Dumnezeu, cel care cunoaște toate limbile universului, bine a făcut că a vorbit oamenilor în ebraică. Puteau Să-L înțeleagă toți oamenii chiar dacă nu cunoșteau cuvintele. Comunicarea devenind astfel mai presus decât barierele lingvistice.

Poate că această amintire ar fi rămas undeva în adâncul subconștientului dacă nu aș fi citit recentul volum de proză scurtă al Biancăi Marcovici: **Rebela din Haifa** (ed. G.A- Israel 2014, coperțile Delu Marcovici și o minunată prefată de Adrian Grauenfels), un titlu frumos inspirat din chiar felul de a fi al autoarei.

Până acum, știam despre Bianca Marcovici că este o poetă de o impresionantă profunzime, ale cărei versuri transmit cititorului o anumită neliniște, o tulburătoare nevoie de a înțelege mai bine lumea, deloc prietenoasă, în care trăim și în care trebuie să ne ducem cu demnitate, până la sfârșit, menirea. Mai știam și despre faptul că, deloc neglijabil, este o violonistă care, doar din pricina jocurilor nedrepte ale sorții, nu o vedem pe marile scene ale lumii, dar faptul că are muzica, înțeleasă în cel mai înalt sens, adânc înrădăcinată în ființa sa intimă, se reflectă perfect în poezia sa și, de ce nu, chiar și în acest volum de proză scurtă, un gen aflat, de mai multă vreme și total pe nedrept, cumva la periferia creației literare.

Știm cu toții că scriitorii, indiferent de categorie, au tentația de a trece și la alte genuri, ceea ce nici nu este rău chiar dacă de multe ori se întâmplă ca unul din genuri să fie ceva mai prejos decât cel în care s-au consacrat. Sau poate așa ni se pare nouă cititorilor... Cert este că nu așa stau lucrurile cu Bianca Marcovici, iar excepționala sa putere de sugestie prin textul prozei este rezultatul unei îndelungate experiențe în nobila artă a scrisului, precum și a faptului că poeta nu se dezice de sine, ci se păstrează la fel de lucidă, dureros de lucidă chiar, extrem de analitică și de o sinceritate puțin obișnuită la un creator literar. Nu este de mirare, pentru că, începând cu anul 1985, Bianca Marcovici a publicat douăzeci și cinci de volume de poezie și a fost aproape întotdeauna pe podiumul premianților, ca să nu mai vorbim de prezența în antologii, culegeri sau dicționare. De ce, ne-am putea întreba!? Nu, nu este niciun mister și nicio întâmplare. Bianca are o capacitate extraordinară de a rezona cu cititorul, de a-i transmite dincolo de cuvintele citite: trăiri, senzații și sentimente, deloc ușor de suportat, dar în aceeași notă de sinceritate despre care am vorbit și care devine convingătoare chiar de la primele versuri (frazе).

Prin urmare, apariția volumul de proză nu ne relevă, ci ne confirmă talentul multilateral al autoarei. Și, la fel ca în poezie, fără niciun fel de fabulație sau de ficțional, ci totul dintr-o realitate de multe ori aproape brutală pe care nu toți o cunoaștem, dar pe care Bianca Marcovici o înfruntă ca un om normal, cu spaime, cu dârzenie, cu umor, sau cu mânie,

dar niciodată cu detașare. Poate că aici este și secretul succesului ei permanent, marea putere de a convinge, pentru că trăiește, sau a trăit, din plin ceea ce scrie. Citind proza ei, vei urca în clădiri moderne cu acel gen de lifturi care îți permit să vezi panorama de la înălțime, un fel de tortură a vremurilor noastre, te vei prăbuși cu unul dintre ele pentru că un inconstient i-a scos siguranța pentru liniștea sa personală, dar vei gusta și o vorbă de duh precum că liftierii pot vorbi mai lesne cu Dumnezeu. Te vei îngrozi de mai multe ori, fiindcă suferi de claustrofobie, pulsul ți se va accelera când, cu un copil în brațe și cu altul de mână, vei coborî în siguranța relativă a unui bunker, vei trăi o normalitate bizară atunci când rachetele își fluieră lugubru cântec și vei înțelege mai bine cât de lungă este o zi atunci când gheara răului este adânc înfipită în viața unor oameni care au o singură vină: își iubesc pământul zălogit de miticii lor strămoși și se străduiesc să facă, din respect pentru aceștia, pe acest pământ, moștenire sacră, o adevărată grădină în care copiii lor să se simtă, după milenii de rătăcirii, acasă. Pare atât de puțin, dar cu ce preț... Deseori, cu prețul spaimei că tu și copiii tăi puteți fi, împreună cu alții, la fel de nevinovați, închiși pentru totdeauna într-un mormânt de beton, exact bunkerul în care te-ai adăpostit, dar peste care a căzut o bombă. Oare câți dintre noi ar putea spune că au avut parte de așa ceva și mai ales că, deși viața nu i-a scutit de grele încercări, au reușit să le depășească și acum își privesc nepoții cu acea dragoste pe care numai cel ce-a trecut prin chinurile unor repetabile renașteri o poate da. Vom înțelege din lectură rostul lacrimii din dosul pleoapelor atunci când mama își privește, de la fereastră, fiica mergând la serviciu. Firesc, dar de ce lacrimă? Pentru că slujba fetei tale este armată, iar armata este astăzi în război. Și astăzi, așa cum a fost și ieri și cum va fi și mâine... Iar tu ești mama fetei care pleacă la serviciu...

Însă autoarea știe să te convingă și de faptul că toate acestea se întâmplă deoarece, la un moment dat, ai avut curajul de a lua o hotărâre. Aceea de a nu mai trăi în „raiul” care te umilea și te tortura la doar un →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Tăcerile serbărilor galante

Marea și larga lume, scria Părintele Daniil Sandu Tudor, aude *Cântecul păsării unice*, îl ascultă, îi răspunde și îl însoțește *până sus de tot*, ca pe o *ascuțime* de înțeles trăit. Cântecul păsării unice e rugăciunea, desigur, *nemărginită suire*.

Citindu-i Corneliiei Jinga Hetrea versurile, simțindu-le molcomul, culoarea, piatra de hotar și fiorul dumnezeiesc, le includ în rotundul metaforei Jertfelnicului Părinte Daniil. Căci, poezia, generic, credem, e un cântec al păsării unice. Apoi, în ramura de gând a poetei, e *suflet tremurând* între deșertăciunea clipei și lumina veșniciei, tâmpla eului liric așezându-se în palma vie a lui Dumnezeu, mărturisind că omul se poate înălța – poate fi, așadar, *nemărginită suire* – prin har divin, binecuvântare, prin frumusețe și adevăr. Poeta numește căi ale nedestrămării ființei, pereclitate, însă, în antinomiile vieții.

Tandrețea, visul, plutirea, reîntoarcerea la părinți, dialogul cu Dumnezeu, cu toamna, cu ploaia, cu zarea se amestecă cu forme ale remușcării, nedumeririi, neliniștii. Conștientizând acest contradictoriu, poeta, în limpede rugăciune – *Nu mă pierde, Doamne, în nimicnicie!* – prefigurează timpul mântuirii, simțind *liniștea pământului, speranța asfințitului și iertarea păcatului*. Căutându-se pe sine, într-un timp, vorba psalmistului, când *pâinea-i de zgură*, căutând liniștea în *rochie de seară*, poeta află albia roditoare a poeziei. E clipa ei de sublim pe care vrea s-o lase în arheologia timpului ca ecou etern. Expresiv așază, ca motto al unui volum de versuri, cuvintele: *Să ne rămână urma prin timpul mult prea secătuit de cei ce cred că Dumnezeu există numai pentru ei*.

În arheologia timpului, Cornelia Jinga Hetrea așază uimiri, împăcări lăuntrice dar și revolte, laurii tăcerii sau *țipăt de amintiri*, zvâcnetele cerului și ale pământului, adâncimile

telurice și zările celeste reverberând în gestul sublim al sărutului.

Dacă timpul vine din veșnicie și curge înspre veșnicie, ne întrebăm cum îl încărcăm cu plămada sufletului nostru? Este și întrebarea ce dă trup și spirit poemelor antologiei de față. Eliberându-se de agrestul clipelor, sufletul poetei se încarcă în binefacerile timpului, vrând să le amplifice prin înflorirea tandră a cuvintelor. A acestor cuvinte care exprimă mesaj poetic, dar și uman. Poetul și omul (cei din antologie!) știu că dacă vorbesc de cer, arbori, anotimpuri, părinți, pământ, zare, cruci, jertfe, căi de viață și gând netede sau întortocheate, deslușiri și nedumeriri, trebuie să fie cer, arbori, anotimpuri etc., să asculte cântecul păsării unice și să-i răspundă acestuia prin cântecul lor, ca să nu fie doar umbre alunecând în neant; dimpotrivă înrămuriri de neînserată lumină.

VALENTIN MARICA

→metru de copila ta care te aștepta să ieși de la „o mică discuție cu organul”. Cine nu știe ce înseamnă asta ar fi bine nici să nu afle, dar în niciun caz să găsească motive de îndoială. Și chiar dacă pleci cu întreaga familie, vei vedea cum mătușile tale, două doamne culte, elegante și de un rafinament social pe care îl putem considera pe veci pierdut, își vor trăi cu demnitate alături de tine în noua țară condiția modestă, dar pe care și-au autoasumat-o ca alternativă la libertatea(!) bine controlată a țării de unde plecaseră. Și care mor, la fel cum au trăit, discret și elegant, așa cum reușesc să moară numai adevăratele doamne.

Bianca Marcovici este și o foarte bună observatoare a vieții din jurul ei. Vede cum o femeie de o frumusețe exotica își mistuie viața inutil pentru un bărbat a cărui singură calitate este doar un narcisism pronunțat, iar în contextul unei societăți foarte austere în privința moralei, acest lucru nu poate fi decât păgubos. Și ce să facem!? Păi, vom face ca tânăra din narațiune. Vom răbda cu acel stoicism din totdeauna al femeilor, cel care, istoricește vorbind, s-a dovedit a fi biruitor. Dar din nou se ridică întrebarea cu ce preț? Mmm, prețul este pe măsură, foarte mare, ba chiar insuportabil, pare a ne avertiza

autoarea, o fină cunoscătoare a realităților din jurul ei.

Are însă o descriere acidă, într-o notă perfect ironică, a celui care este personajul principal al dramei mai sus menționate, descriere care, în aceeași cheie ironică, se mai repetă într-o altă poveste: „*Scria de zor poeme. Cu astea le cucerea. Era un scamator de cuvinte*”. Și o mai găsim la fel de caustică și într-o așa zisă recomandare: *Să scrie la "Întrebări pentru femei frustrate", de la ziarul "Anonim", redactat de bărbații veseli? Fiecare bărfă e trasă de chiloși*. Am citat din volum, pentru că Bianca Marcovici se păstrează, la fel ca în scrierile anterioare, o ironistă de mare finețe, o demnă continuatoare a marilor scriitori evrei, cei care au dat acestei lumi, aflată într-o profundă criză morală și acum două mii de ani, norme de conduită care deși absolut necesare ba chiar aspre, fiind exprimate cu mult spirit au putut fi ușor asimilate în orice cultură.

Însă mai are autoarea un fel de a spune unor lucruri pe nume folosindu-se de, hmm, ce frumos, nepoții ei: „*Safaranit*” este un cuvânt care-mi sugerează totul! *Nepotul meu l-a inventat. Are doi ani și jumătate și deja cunoaște noua limbă!* („*Safa*”) *adică limbă în ebraică...* („*ranit*”) e prescurtarea de la „*romanit*” în

ebraică, safaranit e cuvântul inventat... ca un fel de esperanto! La început am râs când nepotul meu a conceput acest cuvânt cu atât de multe semnificații. Sună superb safaromanit... safaranit! Limba în care mi se spune: „ce faci, safta, bunica... Bianca!” Și tot ea mai rostește un fapt de o excepțională frumusețe, într-o singură frază: *Dar, astăzi, poeta calcă uneori pe cernoziom numai să-și amintească rădăcinile*.

Ce putem înțelege și bine ar fi să o facem! Bianca Marcovici, așa cum ne-a mai spus-o și în alte volume (de versuri), se dorește a fi nu numai omul punte între două culturi, ci chiar mai mult, așa cum ar trebui să ne dorim cu toții, omul aparținând liber acestei planete în care să fi dispărut granițele artificiale geografice, culturale, etnice, confesionale sau rasiale, toate, absolut toate, inventate, și să redevenim doar oameni simpli doritori de frumos, de pace și bună înțelegere, așa cum, culmea, în teorie, ne învață toate religiile acestei lumi. Ce bine ar fi! Dar până atunci, tu, cititorule, trăiește prin cuvintele acestei atât de speciale, creatoare de lumi prin forța cuvântului, o realitate așa cum rar îți este dat să o întâlnești în viața ta. Și mulțumește-i Biancăi Marcovici că știe să te facă părtaș la marea ei dragoste de viață.

VIAȚA DUPĂ AZELMAN

O biografie lirică a poetei Persida Rugu se înscrie cu peste două decenii în urmă, printr-un prim mesaj editorial, discret și pur încifrat în sublimări adolescente.

Cu volumul de poeme „*Desculță în iubire*” (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990), poeta plonjează cu îndrăzneală în lumea metaforei, prin profunzime, maturitate și ingeniozitate în interceptarea și interpretarea misterului existențial.

„*Desculță în iubire*”, această unică sintagmă poate constitui un întreg poem-halo de viață, viață surprinsă în clipa teandricității sale, în clipa sacră a transcenderii în inefabil, în sublim. Ca un corolar al acestei trăiri, poemul „*Geneză*”, care deschide volumul, încheagă esența a ceea ce poate însemna Iubirea: „*Rătăciți pe o stradă piezișă/ de munte/ doi tineri subțirateci / au ucis / întunericul lumii / strivindu-l / într-o sărutare*”.

Tulburătoare prin sentimentul acut al propriei regăsiri, ca într-o diafană „poveste de iubire”, epicul e punctat de mișcări succinte în trepte spre sublimitate, în tonurile unui dramatism asumat ca inerent.

Pe linia poeziei moderne, metafora concentrează trăirea existențială în formula clasică prin unicitate, a expresiei, transgresată de vizionarismul unei sensibilități romantice.

Depășind inocența primelor metafore-iubiri, trăite frust, senzorial, și, în același timp, sublim, precum sugerează prospețimea vocabulei „*desculță*”, poeta accesează în perspectivă, cu temeritate, zone lirice mai puțin sondate, ca în volumul de versuri „*Faraonul albastru*”.

Metafora evoluează spre ziceri oraculare, prin care se esențializează misterul existențial; universul poetic subsumează lumi paralele, se recrează în infinite ipostaze, deschis valențelor inepuizabile ale cuvântului.

Astfel, mai târziu, în volumul *Viața după Azelman* (Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2010, ediția a III-a), cuvântul devine „*podul uitat / peste care n-a pășit încă nicio umbră*”... altfel spus, taina existenței de după moarte aparține doar aventurii „întru cuvânt”... „*Somnul cerne aripi line / într-un cântec sunt cu tine // flacăra așterne dorul / blândă pasăre zăvorul // între dealuri peste vii / nori de gheață aurii // arbori printre valuri*

sure / peste zăriște pădure // ramură de ceară arsă/ licăr aspru de mătășă //se așterne pe câmpie / peste inima pustie // lacrimi poduri de pelin / frunze ninse de venin // arde râul curge calea / semne macină cărarea” („*Peste Mureș*”).

Poemele volumului „*Viața după Azelman*” ne poartă alături de autoare într-un „*exercițiu de respirație*” („*Cade ziua ca o pasăre / din cârligul timpului / sângele urcă spre miezul secunde / trupul rămâne același // fără de sfârșit lumina*”), pe drumul căutării în sine și de sine, topind experiențe existențiale în trăiri dramatice, prin interiorizare poetică, în evanescență și sublimare, spre jocul blagienelor metafore revelatorii.

Simbolistica volumului e semnalată încă din titlu: „*Viața după Azelman*”, în care descifrăm semnul absolut sub care se așează trăirea, prin lexemul „*viața*”, urmat de acel misterios nume: „*Azelman*”, explicat de autoarea însăși prin înțelesul: *Dumnezeu-Om de la A la Z*, implicând astfel un sens atotcuprinzător, printr-o sintagmă care își poate avea și complementaritatea succesivă, în sintagma *Omul-dumnezeu de la A la Z*.

În versurile Persidei Rugu e o înverșunare a scormonirii, un joc al esențializării în expresii poetice neașteptate, rod al unor meditații profunde pe marginea lucrurilor, în orizontul unei ordini prestabilite, al cărui mister poeta încearcă să-l dezvăluie.

Demersul amintește de stănescianul „*grai al lucrurilor*”, de acea interferență a regnurilor identificate în unicitatea lor, doar prin verbul poetic, precum în „*Avatar*” („*Pe frunzele din taina serii/ coboară zimții lunii-adânci/ în ape te ascunzi și merii/ se scutură de ploi când*

plângi// se zbat în mine flăcări crude/ de parcă morții toți mă vor/ să cern tăceri din ramuri ude/ și să le-aștern balsam pe dor// În zori când luna arsă/ lasă o lacrimă pe teiul stâng/ din carnea mea se iscă vremea/ și veacuri peste noi se frâng”).

Simțurile se mobilizează concertate sub bagheta unei sensibilități exacerbate, realizând o orchestrație cu totul inedită, mereu surprinzătoare prin nașterea unor imagini care concură, depășindu-se: „*De atâta durere/ pasul nu te mai poate ajunge// strigătul a devenit un ochi/ fără vedere*” („*Post-scriptum*”).

Tematica volumului de versuri este „*marea trecere*”, într-o durere profundă, izbucnită dintr-o experiență directă, aceea a pierderii fratelui poetei care, în mod definitoriu, a însemnat pentru ea un adevărat mentor, un model ce i-a jalonat vârsta copilăriei. De aceea, aici e spațiul unde se regăsesc vibrații, se identifică semne ale comuniunii umane ideale: „*Vântul pustului a bătut prin inima mea/ mi-a risipit umbra oglinzile clepsidra/ somnul de echinox m-a cuprins/ când m-am trezit eram singură/ păsări de jar m-au frânt/ sângele meu țipa fără nădejde/ fiare m-au vândut ochii mei adăstau/ lângă flăcări de Eden/ ascultând lumina/ glezna șopotitoare a adâncului// nicăieri sub orizontul de frunze/ sufletul meu nu-și găsește precum odinioară/ vizuina singurătății/ din dulapul cu mătășuri dantele catifea/ sau corabia mâinii tale de pe țărmul năpădit/ de îngeri*” („*Plecarea fratelui*”)... ori, precum într-un „*doliu cosmic*”, în poemul „*Întoarcere la fratele din vis*”: „*E seara de Ajun și morții stau la masă/ fantasmile se plimbă-agale-n casă/ și toți sunt vii de parcă timpul cerne/ o pârtie de gheață printre semne// acolo sunt și tâmpla mi-este plină/ de lacrimi și colinde lângă cină/ de arbore de dor de piatră arsă/ de cetina ce-n suflet rană lasă// Pe spini pășesc zăpezi tot cad pe umeri/ la poartă ies te-aud cum stele numeri/ și mi le-arunci sub pomul din fereastră/ ard flori de ger pe cer și-n umbra noastră*”...

Uneori un strigăt, alteori o revoltă, un refuz ori un accept însoțit de o sfâșiere lăuntrică transfigurează totul, într-un cataclism universal: „*Sfâșiate gânduri culeg între ape/ somnul inundă aripile/ piatra tăcerii →*

ANTONIA BODEA

arde / rădăcini înăbușă țipătul/
cocorii alunecă spre zările altor vieți/
din toate coboară luna/ ca o tîpsie de
ierburi/ fredonează țâțanile ușilor
aceleași solfegii/ pragul vorbește de
umbra miresmei/ numai tu de dincolo
de/ frunze pîndești răsăritul/ și totul/
totul totul/ spinii văzduhului matca
luminii/ fiarele nopții emisfere de foc/
poduri șerpuite/ crengile dintre
amurguri/ sunetele abisului tremură/
pentru clipa de rug a mării priviri//
esență” („Dincolo de frunze”).

Impresii dintr-un univers proiectat în fabulos și în mit, stîrnesc angoasa, tivesc conturul unui suflet pustiu, jertfit unui spațiu golit de esențe, sugerat obsesiv prin vocabula „fără”, asociat unei blagiene enumerări a „corolei de minuni a lumii”: „Există un univers întreg fără tine/ cum există ocean fără comori/ nori fără insule/ arbori fără muguri fără păsări fără ploii/ există un univers întreg/ fără tine/ în care inima mea/ refuză să pășească// există un univers întreg/ și tu ești zbaterea/ lui/ înviere și strigăt și sânge/ tăcere de rocă flăcări de mirt/ anotimpul se frînge în umbre de somn/necunoscut și pîzmaș univers/ fără tine” („Nisip cu violete de Parma”).

De altfel, imaginea „podului peste Mureș”, acel „pod roșu” ce apare ca un sfîșietor laitmotiv, sugerează accesarea într-o altă dimensiune existențială, ca o epifanie a mitului trecerii, ca o urcare dincolo de cotidian, într-un immanent al sacralului.

Prin vămile „podului uitat”, printre „tăceri ascuțite” („Tăceri ascuțite inundă pustiul dintre frunze/ dintre inimi/ ardere în arca din sânge// păsări ciugulesc liniștea mormîntului/ pasul tău/ înfrunzită zbatere de clopot/ îmi treieră carnea”), doar Cuvîntul poate trece prin magia somnului „celui hăituit de moarte” („Somnul celui hăituit/ alunecă frînt/ pe celălalt mal/ printre calendare de cactuși semne de foc/ trepte de șerpi// arborii gem în furtună// somnul celui hăituit de moarte/ și-a găsit adăpost/ între pleoapele mele”).

Parcursul liric, de o deschidere nelimitată, până dincolo de orizont, până dincolo de colțul curcubeului, răscolind ere în transcendere cosmică, marchează stări relevante ale spațiului și ale timpului, printr-o suită de

mottouri definitorii, ce reverberează ciclic („Podul Roșu”, „Coborîrea în arenă”, „Al treilea ceas”, „Pe muchia cerului, Posada”) spre pierderea fulgerătoare, spre „Marea Trecere”...

Deschis prin poemul „Podul Roșu” („Plopii fără șir pe cale/ alb întunecă privirea/ dincolo de ape-n zare/ izvorăște nerodirea// Podul Roșu se înalță/ ca o stavilă de sânge/ peste flacăra de gheață/ pe sub ramura ce plînge// Frate-al meu ce știi durerea/ dincolo de lutul aspru/ masa tainei e tăcerea/ și țărâna somn albastru// Poarta râului se zbate/ iar în leagănul de carne/ arborii devin cetate/ păsările cern icoane// Podul Roșu se înalță/ ca o stavilă de sânge/ peste flacăra de gheață/ pe sub ramura ce plînge”), într-o tonalitate baladescă reiterată în alte câteva poeme („Chemare”, „Mioritică”, „Plîns”, „Metopă”, „Ardere vie”, „Rituri”), alternînd cu note din dulcele stil clasic („Curg arborii”, „Ger”, „Mărțișor de dincolo”, „Hic et nunc”, „Cicatrice smulsă”, „Pe râul mut”, „Metopă”, „Voce de dincolo de sunet”, „Miercurea cenușii”, Meditație la marginea unui pod”, „Timp fără de timp”, „Umbra cocorului rănit”, „Podul din martie”, „Flăcările umbrei”, „Hotar de păsări”, „Poem din sângele meu”, „Sistru ascuns printre pini”, „Decembrie lângă râu”, „Pod cu îngeri”, „Ora ursitoarelor”, „Suflete hăituite”) sau cu tăsnirea eliberată a versului alb, în stil expresionist („Ierburi de lavă”, „Șoapta lui Icar”, „Clopot în toamnă”, „Piatra de sacrificiu”, „Anotimpul de trestii”, „Umbra unei femei prin labirint”, „Rădăcinile vîntului”, „Ca zăpezile lunii”, „Ecou din Stradivarius”, „Sâmburi de strigăt”, „Absență”, „Spații cu menhire”), volumul „Viața după Azelman” devine un veritabil și amplu poem al Vieții în totalitatea semnificațiilor sale, aducînd corolarul a tot atâtea stiluri existențiale, ca expresii ale tuturor dimensiunilor omului.

Inițial rostit prin baladă, acest poem al vieții se revarsă în mit, prin sugestia sintagmei din titlul poemului care încheie volumul, „Intrarea în mit”: „Despic torțe pentru supunerea elementelor/ un poem înalță piatra de/ sacrificiu// rădăcinile zidesc ușa// fluviul strigă dincolo de amintirile/ noastre”.

FASCINAȚIA IUBIRII

Sub semnul celebrului dicton „Iubirea care mișcă sori și stele” al lui Dante Alighieri din *Paradisul – Divina comedie* se află volumul de versuri *Sete de albastru* semnat de Vasile Popovici și apărut la Editura VIF, Constanța, 2013.

Vasile Popovici nu este un nume necunoscut în literatură. Născut la 20 dec.1938, în comuna Corni, județul Botoșani, este poet, prozator, folclorist, eseist, epigramist, critic literar și a scris aproape douăzeci cărți (alte volume aflându-se sub tipar) din care enumerăm: *Paradoxuri*, vol. I (Poezii), Ediția a II-a, refăcută și revizuită, *Joc perpetuum*, vol. II (Poezii), Ediția a II-a, refăcută și revizuită, *Obsesia nonsensului - Poezii, Între Esență și Nimic – Poezii, Remember – reflecțiile unui neoplaz*.

La începutul volumului, se află un fel de prefață sub dictonul dantesc enunțat mai sus, în care încearcă o analiză explicită a versurilor sale. După câteva citate din Rochefoucault, Sir Walter Scott ori I.L. Caragiale, ne atenționează despre ipostazele iubirii din poezia sa: „francă”, platonică, imaculată, nevinovată, ideală, altruistă, în antiteză cu luciditatea rațiunii pure.

Volumul se deschide cu poezia *Mai ții tu minte...* scrisă într-un stil curat, clasic, capabilă să trezească vii sentimente și emoții: „Mai ții tu minte-n luncă noaptea răcoroasă,/ că ne-apucase frigul, am făcut un foc/→

CONSTANTIN MĂNUȚĂ

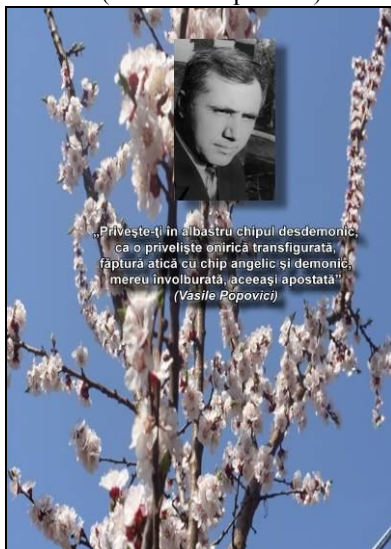
și cum, pe ani lumină, steaua norocoasă/ ne trimitea blagoslovire și noroc?/ Mai ții tu minte, ai vreo tremurare/ când cerul nopții arde-n foc întins?/ acum ai alte-ngrijorări și ți se pare/ că alte focuri ard, dar tot de necuprins? ” și în poezia Gentillesse, poezie ce face parte din tema iubirii – dimensiunea fundamentală a volumului de versuri în discuție: „ Eu sunt poet, iubito! /și-ți pot da tot ce vrei,/ îți dau 2-3 luceferi,/ dar ce să faci cu ei?/ Te pot plimba în voie/ cu Carul mare-ori Mic,/ pe drumuri de lactee,/ prin Marele Nimic./ Îți pot da tot ce vrei,/ și soarele și luna,/ din stele câte-ți dau,/ nu poți avea nici una./ Ți-aș da un univers/ ca să le ai pe toate,/ nu cum aveau sunt, /ci metamorfozate./...Mai bine-ți dau o floare/ în fiecare zi.../ și vom vedea noi cum e/ cu „to be, or not to be”.

Poetul este preocupat de motivul biblic din Cartea Facerii, când Dumnezeu i-a creat pe primii oameni, Adam și Eva, într-o oarecare măsură asemănătoare lui Tudor Arghezi din ciclul de poezii *Tablouri biblice* (*Versuri de abecedar*), cinci poezii apărute în 1944 în *Revista Fundațiilor Regale*: Adam și Eva, Paradisul, Poruncă, Păcatul, Pedepsa.

Aflat la ora mărturisirilor, poetul explică într-o viziune proprie păcatul originar al primului cuplu Adam și Eva: În ziua a șaptea, Domnul, punând Cuvântul la-ncercare, își terminase marile capitole ființiale, ontologice ale universului. După ziua de odihnă, în marea Lui dumnezeire, începe desăvârșirea creației, ordonând, de la minus la plus infinit, subcapitolele ontice pe scara axiologică. Așadar: Adam! Una la mână! Și întru neplătiseala întâiului pe arealul necuprinsului, Dumnezeu o măiestrește pe Eva. În costumul evitic, impudică, nu-și puse în față măcar frunza aceea de lipan; asta pentru că jivina alunecătoare, care nici până acum n-am întreat pe nimeni de unde apăruse, încă n-o ademenise la ispită.

„Cât n-au mușcat din măr,/ nu era bai./ Adam și Eva/ erau singurii din rai,/ goi pușcă,/ scoși proaspăt din tipar/ și n-aveau/ nicio frunză de lipan,/ măcar./ Când s-au lăsat ispitei/ spre robire,/ călcând porunca austeră,/ grea,/ când s-au văzut/ cu-atâta dezgolire,/ se întrebau/ de-i bună la ceva ” (Inocență).

Pornind de la ideea că divinitatea e oglinda a ceea ce e necunoscut în om – Heidegger, *Originea operei de artă*, poetul nu scrie o poezie religioasă, gnoseologică în adevăratul sens al cuvântului, ci portretizându-o pe Eva, își dorește refacerea imaginii iubitei: „Te-am căutat prin risipire să te-adun/ din infinituri și din colb de stele,/ din fiecare Evă să te recompun/ imagine din visurile mele...” (Ascunsă dup'o stea).

„Privește-ți în albastru chipul desdemoni-
ca o privește onirică transfigurată,
faptura atică cu chip angelic și demonic,
mereu involburată, aceeași apostată”
(Vasile Popovici)

Glisând pe timpul ademenitor, ireversibil și implacabil/ inexorabil, vede portretul femeii în diferite variante și ipostaze: „Eu vreau femeia înspumată ca și marea în furtună,/ cu țâța dulce ca porumbu-n lapte când îl fierbi,/ ca șerpilor-n șerpărie care, piatră scumpă-și fierb din spumă,/ femeia atică, cu pasul sprintar ca la goanelor de cerbi./ Eu vreau femeia-abis, din funduri de oceane, neatins,/ femeia-vis ce-n zori să nu se destrame;/ hiperboreele ne curgă liniștit prin părul nins,/ când vremea /ceea va veni și ne va prinde-n rame.” (Eu vreau femeia) ori „așa cum flori de colț pe creștete alpine/ Dau muntelui sublimul culmilor neatinse,/ La ceasul brumelor prin vremurile nins,/ Și un blestem e bun când vine de la tine.” (Și un blestem e bun) sau femeia este efigia mișcătoare pe albastrul infinit: „Privesc spre cer cu sete de albastru,/ să se pogoare din senin Fortuna,/ să fim doar noi sub cer, să fim totuna./ Îmi voi purta ca pe un dar cununa,/ mă voi ruga cu rugă de sihastru,/ privind spre cer cu sete de albastru.” (Privesc spre cer).

O iubire terestră, alături de cea divină, apare în poeziile Plata, cu trimitere la poezia lui G. Coșbuc *Rea de plată*: „Cine-n cale mi te-a scos/

Așa zveltă-mbujorată?/ Mulțumescu-i cui te-a scos/ Că-mi erai îndatorată./ Faci pe sfânta, pe nebuna,/ Mofturoasă și în draci./Nebunatic, știi una?/ Plata în natur'o faci./...Mi se zbate-n mine dorul,/ Când te-mpotrivești ușor,/ Și-ascultăm apoi izvorul,/ Îmblânziți de-atâta dor.” (Plata) ori: „Îmi amintesc de parc-aș fi visat/ cum luna-și lasă pleoapă, rușinoasă,/ iar tu, candidă, castă, mai lăsat/ să îți deschei trei bumbi de la cămașă...” (Îmi amintesc) și *Balada sihastrului*, în ultima strofă: „Mi-a spus povestea, ce i-am zis baladă,/ O babă, descântând în ceașcă doi tăciuni;/ Găsiu printre abșibilduri, într-o ladă,/ Pe o copert'a unei cărți de rugăciuni.” Ultima strofă a poeziei *Corolar* își trage esența din poezia blagiană *Glas de seară* prin sintagma: „veni-va zi”: „Vrei să știi cât pot iubi?/ Cât să nu te iau cu mine/ Când veni, - veni-va zi.”

Din literatura universală e prezent Omar Khayyam, așa cum reiese cel puțin din poezia *Neastâmpăr*: „Te știu naiadă-ntre/ limanuri,/ cum te-au imaginat/ poezii,/ poveste spusă/ pe la hanuri/ cum n-au mai auzit/ drumeții.”, dar idolul suprem e Shakespeare – care apare în poeziile *Amor barbar*: „Cercam/ s-aprind amorul cu dulcegării,/ cu-mbrățișări/ și cu sărut de poezie;/ parfum shakespearean/ și fantezie/ turnam pe trupul ei,/ în noaptea feerică,/ târzie.”, Verb auxiliar prin versurile: „Ești cel dintâi/ și ultim suvenir;/ erai,/ ai fost și încă ești/ un verb ajutător/ ce-l folosești/ în zicerea/ aceea-a lui Shakespeare.”, Conjugare, unde apar și Franz Liszt, și A. Rodin: „Te-ascult ca pe o uvertură de Franz Liszt;/ Ca pe-un Rodin în dăltuire te admir/ Și te conjug cu verbu- „a fi” a lui Shakespeare./În datum, pentru tine doară mai exist.”

Livrescul din poezia lui Vasile Popovici, influențele exercitate de marii creatori ai literaturii naționale și universale au partea lor benefică, indicând faptul că autorul este un intelectual în poezie și aici l-am apropiat de poetul Corneliu Sturzu.

Lirismul este unul subiectiv și nu obiectiv ca la G. Coșbuc, ceea ce pune eul poetic în diferite ipostaze lirice.

Explicând titlul *Sete de albastru* ca un panaceu absolut, universal, iubirea are menirea de a-i face pe oameni mai buni și altruști.

Placheta de versuri (**Cutia poștală a cerului**. București, eLiteratura, 2013) conține o Notă biografică, de unde aflăm că autoarea e doctor în filologie, membru al Uniunii Scriitorilor din România, cu opt cărți, colaborări la reviste de cultură și numeroase premii. Din referințele critice, menționăm, între alții, pe cele ale lui Marcel Crihană, care observă starea de solitudine și tristețe, Liviu Comșia, care subliniază sensibilitatea rănită de cruzimea lumii, și Horia Gârbea, care menționează neliniștile și căderea în timp.

Poeta asociază poemul cu o pradă pentru o cină în doi („La început poemul doare”), adresându-i o scrisoare Afroditei, cunoscută îndeobște ca o întru-chipare a perfecțiunii feminine, disociindu-se de aceasta, în timp ce se acumulează scrisorile necitite și ar vrea s-o privească în ochi (*Cutia poștală a cerului*).

Dragostea și poezia sunt îngemănate în aceste versuri, decorul incluzând elemente ale vieții și tehnologiei contemporane: netul, e-mailul, computerul, hârtia de scris, tastatura, tabloidele, numărul 112, doză, parcare, cafea decofeinizată, sterilizator, graffiti. Personajul masculin al cuplului este suspectat că se pregătește pentru întâlniri cu „sufletele manechinelor înfrumusețate”, care „se apleacă lasciv, se-ndoiesc, deci există” (*Niciodată pentru mine...*). Totuși, ea are încredere într-un scenariu al dragostei, deși din crâmpoie dispersate în timp și în oraș, pe bănci, pereți, bicepși (*Scenariu nescris*). Trăiește (locuiește) cu amintirea bărbatului (bărbaților), care o obsedează (*Amintiri clandestine*), regretă imposibilitatea de a întoarce timpul, pe care el l-a petrecut cu alte femei (*Atingeri molipsitoare*), reclamând numeroase opreliști în intenția de

a comunica cu cel iubit, toată lumea fiindu-i ostilă (*Variante*).

Interesante desincronizări apar în timp și spațiu. Într-o piesă a plachetei, biletul ei este pentru mâine, iar al lui și-a pierdut demult valabilitatea (*Depărta-re*), totuși sensul e existența în aceleași coordonate, alături (*Adevăruri trunchiate*, *Îmi scrii de dincolo de timp*).

Poezia îi e indispensabilă, abandonarea scrisului o aseamănă cu ținutul respirației sub apă (*Dezvătărea de poezie*). Dispariția din această lume și-o regizează și contemplă, cu concluziile firești: evocă biblioteca, neplata chiriei și apoi scăparea de obligații: doctorul de familie, plata asigurărilor, răspunsul la e-mail și telefon, citind știrile despre moartea proprie și observând ipocrita durere a autorilor (*Lipind pagini lipsă*). Sentimentul însingurării, inutilității, cu imagini din realitatea imediată și din trecut (*În căutarea savorii pierdute*, *Călătorind spre Halta Șoimul*), sau desprinderea de trecut (*Poemul care îmi răvășește simțurile*, *Puncte de reper*) sunt alte aspecte care individualizează scrisul poetei, dându-i o notă de melancolie, regret, dar și, mai rare, aspecte de revanșă. Spiritul feminin e omniprezent: mă îmbrac într-o cumintire decoltată și mă consolez cu ea” (*Câți ani de fericire mai am*, *Îmi scrii de dincolo de timp*, *Vina de a nu te fi putut vinde*). Prețul cerut de autoare pentru „poemul clandestin” pe care îl concepe este destul de mare: un atriu, un ventricul sau rămânerea pentru totdeauna! (*Nota de plată*).

În „Adevăruri trunchiate”, pe când lumea exterioară urzește scenarii urâte sau macabre, iubitul, cu care, am arătat mai sus, se contopește, îi aduce flori, prilejuindu-i remarcă. „să fii iertat că ai crezut că femeile/ se hrănesc doar cu flori și poezie”. Tot un poem de dragoste este „Poate am trecut de mii de ori”, în care iubitul este evocat absolut de toate lucrurile înconjurătoare, computerul îi este poetei „psihiatru, duhovnic și coleg de celulă”, iar faptul că a stat aplecată asupra tastaturii a făcut-o să nu-l recunoască, deși a trecut de mii de ori pe lângă el.

Sentimentul singurătății, al rățcirii prin locuri necunoscute, unde nimeni nu o recunoaște, e prezent în *Călătorind spre halta Șoimul*, într-un vagon de clasa a treia (clasă care nu mai există de mult în circulația feroviară, dar poate că poeta vrea să imprime patina timpului), iar stația căutată nu este găsită, pe geam apărând doar orașe suprarealiste.

Asaltul grijilor și preocupărilor prozaice, cotidiene, e sugerat în *Lipind pagini lipsă*, unde locuitoarea clandes-

tină evocă biblioteca, neplata chiriei, apoi cum a scăpat de obligații, doctorul de familie, asigurările, activitatea de a răspunde la mesajele electronice. Tot aici, citește știri despre propria dispariție, provocând ipocrita durere a celor care au cunoscut-o. Autoarea este într-o perpetuă căutare și mișcare și nu intenționează să se oprească în mai multe locuri descrise, construindu-și o aură haiducească sau de western: e căutată, oferindu-se o mare recompensă, pentru o vină neprecizată (*Voi ști să mă opresc*). Totuși, „urmărirea generală” este determinată, în altă piesă, „Poemul care îmi răvășește simțurile”, „pentru intrarea prin efracție”, aici apărând „seiful” și „cuvintele-gardian”. *Ar fi atât de ușor să te pierzi*, titlul altei poezii, pare a semnifica datoria morală de a nu abandona condiția demnității, ai putea să uiți tot ce n-ai înțeles, agreat, pe cei care te-au trădat, însă un avocat angajat să o apere pe poetă nu s-ar promova decât pe sine și ar pierde-o.

Numeroase sunt expresiile inedite folosite de autoare, unele inspirate din viața contemporană: „umbra în lesă”, „frumuseți strivite”, „amintire decoltată”, „în spatele perdelei uzate a memoriei”, „rest de plajă/ căzută din buzunarul rupt al mării!”, „să cineze din poemul vânat în secret de un braconier”, „un înger îți face semne cordiale”, „a-mi îndulci cura de depoetizare”, „frumusețe sintetică”, „conducta spartă a realității”, „arunci ca o monedă a viitorului/ o ultimă privire”.

Dintre toate poeziile, majoritatea de dragoste și singurătate, într-o lume grăbită, a computerelor și comunicării virtuale, „Dezvătărea de poezie” este una cu caracter sintetic, hotărârea de a abandona scrisul implicând false satisfacții: parcă ai fi înțărcat a doua oară, poți admira algele și peștii care smulg câte o bucată din poem, autorul fiind dat dispărut, într-un mediu acvatic, poemul ajungând să preia funcțiile poetului (cine cui anunță dispariția, cine pe cine stăpânește, de fapt?), poemul fiind extirpat „ca într-un proces de lobotomie”. Așadar omul, sentimentele, aspirațiile acestuia, ajung să construiască poemul, care prinde viață și devine indispensabil existenței.

Maria Postu este o poetă care știe să construiască un univers artistic convingător, cu imagini specifice și noi, mediul trepidantei existențe actuale, într-un mare oraș, se înțelege, nereușind să afecteze umanitatea, dragostea, demnitatea, așteptarea și așteptările, întregul talent și efort mergând către arta deplină.

CORNELIU VASILE

Nestinse candel

...cu tot asediul curentelor, modelor, ismelor... **Clasicul** nu poate fi nici, cel puțin, fisurat; maculat de barbari fiind în ori și ce clipă... Asta arată încă de la primele versuri lirica dnei Florica Gh. Ceapoiu și reîntărește în proaspătul volum (*Nestinse candel*, Editura Semne, 2013) poeta.

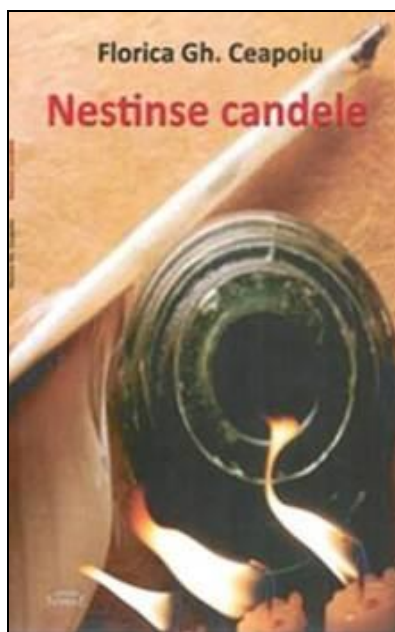
Existențialismul (cit.: *homo homini lupus*) este ținut la distanță de dna Florica Gh. Ceapoiu, care se simte în *anotimpul poeziei* ca în grădinile suspendate ale Semiramidei, pe unde se plimbă cadentând ritmurile renaștentiste ale sonetului italian din care iau naștere imagistica serenă și invenția verbală.

Volumul, cu titlul de mai sus, este împărțit ca un triumghi echilateral, după forma (fixă) a poemului cultivat: sonet, rondel sau catren.

Sonetele, primele din acest volum, au aspectul interior de pastel, la care poeta inoculează stări personale sau meditații pe marginea existenței cotidiene. Dacă n-ar fi citadină, s-ar spune că autoarea are nostalgia codrilor, a căsuțelor ascunse în grădini paradisiace, a „biserițelor din răzoare”; o neliniște creatoare a poetei, care în proaspătul-i volum (cu titlu consonant și complementar...) recunoaște: „mă bântuie trecutul necetat” (*Cântec în surdină*).

Poeta, dna Florica Gh. Ceapoiu, cunoaște bine legile fixe ale *Ars Poetica*, iar ceea ce desfășoară pe paleta d-sale nu este verbiajul unui gramfon, ci idea, versul și imagistica, bine armonizate și temperate: „Visezi, poete, în cotlonul gri, / Când n-ai arginți păstrați în vistierie; / Lipsit de zâmbet și de bucurie, / Răstălmăcești cuvântul a trăi” (*În cotlonul gri*), parcă ar „răstălmăci” eminescianul „poezie – sărăcie”! ...sau: „Sub pânza de păianjen din tavan, / Îmbrac singurătatea-n dalba-i formă” (*Pe calea fumului*); ...sau: „Prin orologiile sale vechi, / În freamăt și lumini reînnoite, / Natura-mamă-nvață să evite / Capcanele cu lovituri străvechi” (*Zboruri înfrățite*).

Este curioasă (pentru mine) senzația că poeta pare, în majoritatea

producțiilor sale lirice, a nu fi poetă, ci... poet, și anume, prin logica în gândire și expresie, ca și prin predilecția pentru rime... masculine.

Dar, iată și o strofă... feminină: „Trist fulguiește-n luna lui april; / Caișii toți se pleacă sub ninsoare – / Prăpădul de polen, nectar și floare / Stârnește lacrimi mute de copil” (*Vinovata dalbă fiară*); sonetul din care am citat având o gradație matematică și un final iluminat.

Următoarea parte a acestui volum este intitulată *Slujind luminii* și cuprinde același număr de rondeluri cu al sonetelor: 34.

Registrul acestei „partituri” glisează între tonalități mai puțin *giocos* (cu toate că fratele rondelului în arta sunetelor, rondoul, este mai liber, mai lejer...), ceea ce ne induce o meditație mai accentuată decât aceea pe marginea sonetelor, în majoritate pasteluri, în simbioză cu anima poetei.

Rondelurile conținute în volumul despre care vorbim, „Tot mai sărac c-un asfințit / Sau c-un deșert pierdut în vale, / Prin tine verbul se prăvale, / Din poezie trece-n mit” (*Trecerea în mit*), sunt mai „serioase”, ideea din care crește materia este mai solidă și compactă.

Este, de asemenea, interesant de adăugat că, în rondel, poeta folosește și endecasilabul sonetului, mijloc rar întâlnit – doar la poetul Ion Horea am mai citit o asemenea (de mare valoare) creație.

Inscripții în fildeș se intitulează partea a treia a volumului *Nestinse*

candel, parte care conține 78 de catrene.

Această a treia parte, ca de altfel și celelalte două, începe cu un motto concentrat și revelator: „În vâlul nopții-nveșmântând idei, / La foc mornit din vreascuri și surcele, / Pun vorbelor cununi, brățări, inele / Și mană sufletească drept temei”; iar prima „inscripție în fildeș” (primul catren) sună ca o profesiune de credință a oricărui creator de valori estetice: „Prins în mrejele risipei, / Noaptea o petrec prin cânt – / Împlinind un jurământ, / *Adâncesc adâncul clipei*” (*Crezul poetului*), respectiv, dilată... Timpul. Dar poeta, dna Florica Gh. Ceapoiu, „întregește rotundul horei”, înscriindu-se, încă, în lărgimea cercului, în ultimă instanță, a sferei de viață în care ne zbatem, în cecitate, fiecare.

La prima vedere, am crezut că aceste catrene sunt „vreascuri” rămase după fățuirea diferitelor poeme, a versurilor finite și răs... ; dar nu..., catrenele sunt mici piese unitare, fiecare cu viața ei proprie și propriul ei mesaj; singurul „păcat” al unora (nu multe...) este acela că poeta pare a se întoarce la Costache Conachi sau Ienăchiță Văcărescu cu „turturelele” domniilor lor, sau la „oracolele” adolescenței în care notam filosofice precum: „Amorul e un lucru foarte mare!”.

În general, aceste catrene reprezintă fragmente (omogene) ale stărilor poetei, dna Florica Gh. Ceapoiu, ale împrejurărilor sau ale impresiilor..., ale amintirilor sau ale regretelor (târzii...); ale micilor minunății oferite de viața cotidiană sau marilor și grosolanelor fapte ale acesteia, **Viața...**; cu meditații dureroase pe marginile acestora. (Ca o „notă specială”, pentru mine, rămâne catrenul *Din străinătate*).

Arta Poetică a dnei Florica Gh. Ceapoiu, comprimată în, deja cunoscutele poeme de-a lungul unui deceniu, în formă fixă, este (în pofida unor „liberi versificatori”) o artă reală, fără compromisuri, generată de fructele sau uscăciunile, necurățeniile și otrăvurile existenței omenești..., așa numi-o „frescă a sentimentelor”.

IOAN MAZILU CRÂNGAȘU

Umbre și lumini

Recentul volum semnat de Alexandra Derea, **Anotimpul lui Beliar**, dispus în două secvențe („*Nisipuri de argint*” și „*La marginea lanului*”), poate fi citit precum un vast poem în versuri, o confesiune lirico-dramatică, în care domină oniricul de sorginte fantastică. Cu vădită degajare, intuim acea stare de „*regresiune*”, de „*spleen du malheur*” suprapus unei stări de „*spleen de l'amour*”, precum o îmbrățișare întru armonizare, subtil învăluit în magma mitologicului.

Parafrazându-l pe I.D. Sîrbu, am putea intui în acest univers creat cu atâta minuțiozitate, un adevărat „*tratat de malologie*”, într-atât ne resimțim de încolăciți într-acest univers de un pitoresc al dezagregării și al coborârii în neant. Rătăcirile poeticalui sunt răvășitoare. „*Luntrea se rotește-n loc*”, deși nu avem a ne îndrepta – nici înspre „*insula lui Euthanasius*”, nici înspre un alt tărâm de basm, care să ne încante. Luntrașul rătăcește total dezorientat („*navigator fără mare, fără busolă, fără hartă*”), întru așteptare, în totală ambiguitate; în fața unor istovitoare căutări, de aici și descurajantele asocieri și trăiri contradictorii („*vreau s-o apăr...*” – „*nu pot*”). Se dorește „*tras la mal*” – și totuși, se pierde-n ceața răvășitorului vis, ucigând lumina, cântecul, frumusețea vieții („*vreau*”, „*să-mi descarc arma de foc*”, „*s-aud al vieții vaier*”). Intuim o zbatere continuă („*Mi-e teamă chiar de umbra mea*”), tumult răvășitor („*anevoios, mă zbat...*”). Ni se conturează o „*lume de dincolo*”, grotescă, acolo unde „*nisipurile mișcătoare stau la pândă*”. Ce e drept, universul descris este populat de personaje mitice, dar grotești. Lor li se asociază „*corbi cu aripi de tăciune*”, ciori, personaje ale maleficului. Se preferă armele de luptă, ura, răzbunarea și moartea. Ne simțim înlănțuiți într-o „*lume uitată*”, o lume care „*zace în ruine...*” – îndrăzneată și subtilă descriere, înfricoșător tablou de vis în vis.

Îndrăznind o comparație, am putea întrezări, pe de o parte, un „*braț de fier*” care ucide, iar pe de altă parte – pe Micul Prinț (eroul lui Antoine de Saint-Exupéry) cel care îmbrățișează Trandafirul (viața, lumina, frumosul).

În timp ce „*brațul de fier*” – „*scoate pumnalul*”, Micul Prinț traversează planetele întru cunoaștere. În timp ce „*brațul de fier*” se află față-n față cu „*monștrii din Zona interzisă*” – Micul Prinț preferă comuniunea, prietenia, iubirea. Fiecare-și alege acele învăluri, pe care le consideră balsamice.

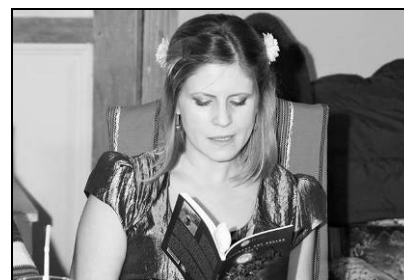
„*În lan, neclintit era doar Brațul de Fier. / Începutul. / Și gândul său, de temut: / Eu Sunt cel ce Sunt: / YEHOVA*”. Viziunea poetei este îndrăzneată, dar care nu se cuvine prin comparație cu Înaltul. În **Vechiul Testament**, Vocea Divină, Unica, rostește pentru noi toți: „*Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău, care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei. Să nu ai alți Dumnezei afară de mine!...*” (**Exodul** 20. 2-3) Așadar, avem a reține, Dumnezeu nu este „*brațul de fier*”:

„*Dumnezeu este Iubire!*”

„*Dumnezeu este Lumină!*”

„*Dumnezeu și Tatăl este lumină în lumină!*” (**Filocalia**, vol. III, 1994, p. 57). Parcurgând volumul **Anotimpul lui Beliar** (ediția 2014), cititorul poate întrezări, totuși, speranța că „*vuietul mării*” ar putea întrerupe acest „*grotesc joc*” al visului în vis, de sorginte nietzscheană.

Orice s-ar zice, și-oricât de pesimiști am fi, și-oricâți nori negri ne-ar cuprinde ființa, și-oricâte dezamăgiri ne-ar da târcoale, să nu uităm: Luna rămâne protector neîntinat, pur, etern. E drept, poate dormi „*în patul prins în sfori de crengi*”, dar – să reținem – visele vor dăinui, „*însorite*”. Să-i cerem

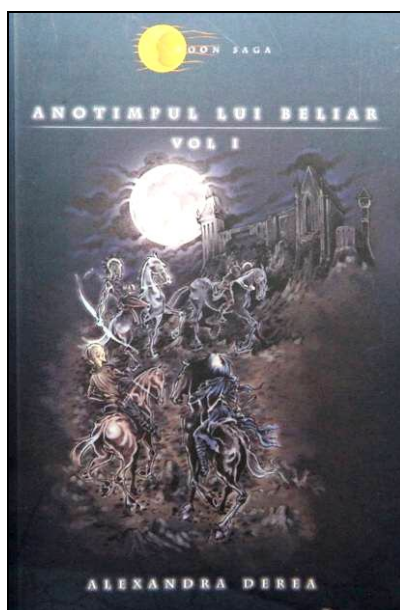
protecția. Să-i fim, asemenea. Prin voința-i divină (în cazul în care o dorim protectoare), ea ne va ajuta să ne descotorosim de „*stihiiile*” din „*cetatea*” visurilor rătăcitoare (și nedorite). În mod cert, ne șoptește și vocea lirică, „*se vor prăbuși în mare*”. În „*marea*” neantului, purificându-ne pe noi, ființe minuscule și îndumnezeite de la Tatăl Ceresc.

Ce e drept, acest prim volum al poetei Alexandra Derea, din seria „*moon saga*”, ce voit se lasă dominat de umbrele gândului malefic, dar în care am putea intui (cu un plus de atenție) că zâmbetul realității va triumfa în fața unor flash-uri de vis ale nocturnului (inevitabil, uneori) din noi, care bânuie ființa în momente de distanțare de mângâierile vieții – și bătând, nu la „*poarta de fier*”, ci la Poarta cea dătătoare de Lumină. Nu „*cortina nopții*” se cuvine să domine ființa, ci o „*cortină*” strălucitoare, mângâioasă, precum înmiresmata „*cunună cu sânziene*” care ar putea să acopere orice „*mlaștină*”, orice „*pisc înghețat*”, întunericul din vis, dar și cel din realitatea trăită. Iată profunda lecție de viață, pe care acest poem ni-l relevă.

Citind poemul tinerei poete, înțelegem că orga sufletului ei degajă acorduri mai mult decât sumbre. Însă cuvântul ni s-a dat și întru mângâiere, iertare, smerenie, iubire. Și-avem a nu uita, din curbura unui timp al depărtării, Micul Prinț ne șoptește, generos și mângâios: să „*ascultăm muzica inimii: e tare frumos pentru cine știe să audă...*” (Antoine de Saint-Exupéry, **Scrisori către o necunoscută**)

Așadar, în acest abrupt picaj într-un spațiu și-ntr-un timp, oglindit în toată splendoarea maleficului, imaginar bogat, subtil de îndrăzneț, demn de pana unui tânăr creator, am putea întrezări și speranța unei noi viziuni regizoral-poetice, sperăm, optimiste, în seria a doua a vizionarului poetic „*moon saga*”.

LIVIA CIUPERCĂ

O poetă autentică: Doina Rândunica Anton

Născută la 6 noiembrie 1956, la Mediaș, Doina Rândunica Anton debutează editorial foarte târziu, abia la 49 de ani, cu volumul de versuri *Cuvinte din interior* (Editura Echim, Sighetul Marmăției, 2005). Citind prezentarea de pe coperta a patra a recentului volum *Tărâmurile de rouă* înțelegem o parte din rațiunile pentru care poeta și-a amânat, oarecum fără voia ei, intrarea în literatură atât de târziu.

Abia în 2013 va publica cea de-a doua sa carte, *Hei, copii, vă salut din Euforia!* (Editura Limes, Cluj-Napoca), volum distins cu un prestigios premiu al Uniunii Scriitorilor Filiala Cluj în mai 2014. Nu știu cât a contribuit viața ei plină de meandre la întârzierea debutului poetei din Nord, dar sunt sigur că i-am remarcat imediat talentul de excepție în fermecătoarea sa carte pentru copii, în care dă glas instinctului ludic, dar și harului de pedagog ce vrea să încante și să instruiască în același timp.

Nu numai acest volum dedicat celor mici, ci și recentul volum *Tărâmurile de rouă* (Editura Singur, 2014) dovedesc o sensibilitate poetică matură, scrisul Doinei Rândunica Anton dovedind o siguranță a dicției, o cultură bine asimilată. Iată, de pildă, o frumoasă poezie de dragoste, în care sentimentul nu e clamat, ci transcris cu finețea sugestiei. Poeta se dovedește o sensibilitate solară, luminoasă, universul ei liric fiind purificat de scoriile cotidianului. Nici una din ipostazele liricii feminine de astăzi, nici una din sfidătoarele ipostaze ale erosului situat în imediata apropiere a pornografiei nu o tentează pe autoarea de față. Cuvincioasă până la timiditate, poeta refuză cu obstinație frivolitatea de ultimă oră a suratorilor ei, preferând ipostaza poeziei de dragoste scrisă în ritmuri ce se apropie de un modernism temperat sau de un luminos clasicism. Chemările de dragoste ale cuplului se petrec aici într-un univers al luminozității și transparențelor, ca în poemul *Nu vreau să se stingă luminile*: „Nu vreau să se stingă luminile în mine / Când cu mâinile întinse voi căuta îngerul / Nici când somnul meu se va rățăci / Prin Valea Ploilor / După urmele genunchilor

mei. / Nici când mă voi însera / Dintr-odată de dor. / De pază aș vrea să-mi stea / Până în cântecul oaselor luminile, / Despletite și îndumnezeite. / Chipul tău în fereastra lor / Ca o icoană să fie, / Gura ta ieșind din tandra, Dulcea explozie a inimii / Să mă găsească, / Să mi se încredințeze doar mie.”

Poeta pare a fi obsedată de puritate, de conturul luminos și fraged al realului, iubirea fiind întrezărită în zona unei spiritualități luminoase, ce refuză brutalitatea carnalului. Principalele motive lirice ale acestui lirism auster sunt decelabile în zona purității și a spiritualului (lumina, stelele, pădurea de mesteceni, lacrima, roua, îngerul, icoana, amiaza, aripile, fluturii etc.). Confesivă, poezia Doinei Rândunica Anton se ivește sub un accentuat regim reflexiv, poeziile ei de dragoste fiind nu atât discursuri amoroase, cât meditații asupra eternului sentiment. Castă, iubirea ei pare a se consuma sub zodie pur declarativă, scenariul iubirii funcționând în regimul purei ipoteze precum în *Umbra unui dor uitat*: „De-ai fi aici nu te-aș putea iubi. / Aș sta ascunsă-n frunze și în vânt, / În zidurile albe tremurând / Cu razele de amiază... / În marginea cărărilor aș sta/Ca licuricii..., / Nu aș putea să mă arăt într-o zi, / Nu aș putea să mă-mpart, / Căci eu sunt umbra unui dor uitată / De-ai fi aici nu te-aș putea iubi, / Căci pentru tine, încă, / Eu nu m-am întrupat.”

Uneori lirica de dragoste a poetei din Nord ia forma purei negativități, în celebrarea absenței ca în poemul *Nu*, dar nota deceptivă e, în chip paradoxal, absență. Sfâșierea și lamentația nu fac parte din gama de

sentimente ale acestei poezii de iubire, luminoasă și adeseori candid-glacială. Uneori poeta, sedusă de fantezii borgesiene, își proiectează discreta idilă în universul imaginar al bibliotecii antice: „Mi-ai spus /— Așteaptă-mă în bibliotecă / Era prin 286 î.H.../ În palatul muzelor / răcoarea purta rochia mea verde / ca pe o armură inutilă. / Când ai venit? Când ai plecat? / Nu știe decât lumina prăfuită / a celor 400.000 de papirusuri / pe care le-ai furat. / Încă le mai citești între două mușcăături / ale șerpoacei Mnemosyne, / încă îți mai spui: /— Ce frumoasă era în rochia ei verde!” (*Lumină prăfuită*).

Austere, nu lipsite de o autentică tensiune spirituală, poemele din volumul *Tărâmurile de neocolit* aparțin unei sensibilități autentice, cu o gravitate rilkeeană, cu rare salturi în ghidușie și cu o marcată pasiune pentru decorativ și vegetal, sunt ipostaze ale unui talent pe care suntem convinși că e nevoie să-l urmărim cu toată atenția.

ION CRISTOFOR

RADIOGRAFIA UNUI SENTIMENT

Așa cum de-a lungul timpului creațiile populare, doinele, precum și poezia, au fost parte integrantă din destinul poporului român, prin redarea fidelă a epocilor respective, tot așa și Gina Moldovan prin volumele sale de versuri „Orizontul iubirii”, volum de debut, și versurile prezente între copertile acestei cărți „Universul unei trăiri”, ambele publicate la Editura „Nico” Târgu-Mureș, vine și îmbină într-un mod original exodul, mai mult sau mai puțin voluntar, provocat de evenimentele din decembrie 1989, patriotismul, dorul de casă și țară și, nu în ultimul rând, dragostea, iubirea, toate trăite și exprimate cât se poate de personal, pornind de la suflet către suflet: „Mi-e atât de dor / De țara mea, de casa mea / Aici viața-i pustie, / Nu ai bucurii, / Nu ai nicio stea...” (*Drumul vieții*).

Amprenta tematică a Ginei Moldovan este incontestabilă pentru vremurile pe care le traversăm. Mesajul versurilor sale reprezintă „UNIVERSUL UNEI TRĂIRI” după o experiență de-o viață.

DUMITRU D. SILITRĂ

TABLETE PENTRU FERICIRE

Iată că poeta **Georgeta Paula Dimitriu** din Iași, medic de profesie, a găsit tabletele pentru fericire, tablete, care nu fac parte din acea „specie publicistică de mici dimensiuni, cu accente pamfletare”, conform DEX, ci sunt trăiri sufletești, sfaturi de viață, de conviețuire, pe care le poate oferi numai o persoană erudită, trecută prin diferite situații sociale, familiale sau conjugale, așa cum este octogenara mai sus amintită. Toate aceste sentimente, trăiri poetice, autoarea le-a adunat într-un volum de poezii, intitulat atât de sugestiv și de atrăgător: **TABLETE PENTRU FERICIRE**, realizat de Editura „Stef” din Iași în anul 2013.

Fericirea, acea stare de mulțumire sufletească a fost, din cele mai vechi timpuri, în atenția scriitorilor, a pictorilor, a sculptorilor, immortalizând-o, ca semn al dăruirii, în operele lor. Platon spunea că: „fericirea cuprinde cinci părți. O parte este a lua hotărâri bune, a doua este a avea simțuri bune și sănătate trupească, a treia, reușita în ceea ce întreprinzi, a patra-i reputația bună printre oameni și a cincea, abundența de bani și a bunurilor folositoare pentru viață”. Așadar, fără una din aceste părți, fericirea nu este deplină. Dar cine le are pe toate și pe tot parcursul vieții? Octavian Paler afirma că „nu există fericire de care să nu-ți amintești fără tristețe”, iar Jules Renard intuia: „dacă s-ar sădi casa fericirii, cea mai mare încăpere ar fi sala de așteptare”.

Doamna doctor **Georgeta Paula Dimitriu**, prin optimismul care o caracterizează, prin experiența sa de viață, înzestrată cu talent aparte în versificare, a indicat soluții pentru găsirea și păstrarea fericirii în cele cinci etape principate ale vieții unui om, alese de autoare și anume: copilăria, adolescența, tinerețea, maturitatea și bătrânețea, adăugând încă două: grădinița și școala, adică perioada în care copilul acumulează cunoștințele necesare vieții. Pentru fiecare din cele șapte perioade ale vieții, autoarea, mamă la rândul ei, ne prezintă preocupările, frământările, îndoilele, reușitele sau nerealizările omului, acesta, omul, fiind personajul principal din prezenta carte de poezii. Iată o frământare a micuțului: *E-așa înalt pătucul meu/ Și*

toate lucrurile-n casă,/ Ei nu văd cât de mic sunt eu,/ De mine numănu-i pasă?// (Copilăria, p. 13). Desigur, nu trece neobservată în aceeași poezie, și dezinformarea privind aportul berzei în aducerea pe lume a copiilor: *„Ei m-au luat de m-au crescut,/ Doar barza m-a adus pe lume!//* Se pare că pentru prima dată un copil se crede mare, atunci când pășeste pragul grădiniței, deși pentru început la grupa mică și este perioada de maximă sinceritate: *„Făceam, desigur, multe ghidușii/ Dar dânsa ne ierta, cu noi râdea;/ Naivitatea noastră de copii/ Ca o mămică o înțelegea.//* (Grădinița”, p. 21). Ei, la școală se schimbă rânduiala: *Aici sunt alte reguli, alți colegi,/ Unele lucruri mai greu le-nțelegi,/ Ai teme pentru-acasă să le faci,/ N-ai voie să vorbești, în clasă taci!//* („Școala”, p. 24).

A doua oară, după părerea mea, un copil se crede mare, este atunci când ajunge în pragul adolescenței: *Putere au să sfarme munții,/ Ei cred că nimeni nu-i întrece.../* spune autoarea în „Adolescența”. Timpul, acel mediu omogen nedefinit, analog spațiului, nu poate fi oprit, vine în ciclul vieții tinerețea, poeta precizează că: *aceasta-i zburcumată/ Ca marea când e agitată; De vise și nerealizări/ De planuri și de frământări.//* Mai spune autoarea că tinerețea este perioada când se acumulează cunoștințe, când tinerii trebuie să-și pregătească viitorul, iar eu cândva, am afirmat epigramatic: *Sunt astăzi tineri, fete și băieți/ Nu-nvață și fac pe isteții/ Apoi se dau cu capul de pereți.../ Dar de pereții școlii vieții!//* Inevitabil vine și ciclul maturității, descris de poetă. *Acuma vremea a venit/ Să se întrebe serios./ De își duc viața cu folos,/ Și de-au făcut ce și-au dorit.//* (Maturitatea”, pag.42).

Din păcate, se apropie în baston acea bătrânețe (parcă sună mai plăcut

Elleny Pendefunda • Și a făcut Dumnezeu viețuitoare ale pământului, acrilic pe pânză, 2014

senectute), sfârșind ciclul vieții care începuse atât de frumos. Cu optimismul care o caracterizează, autoarea spune că: *Înțelepciunea bătrâneții/ Dă înțelegere, răbdare,/ Pricepere, îndemânare,/ Ce nu-i poți cere tinereții!//* Perioada vârstei a treia, se dorește a fi cât mai lungă, poeta având și un sfat: *Tu pentru-acel final fii pregătit,/ Când vieții o să-i tragi cortina,/ Ca nu cumva să-ți afli vina,/ Că tot ce-ai vrut nu ai îndeplinit!//* („Bătrânețea”, pag. 46).

În continuare, autoarea cărții prezintă sfaturi, moduri de comportament, stări sufletești, amintind un-mai câteva dintre acestea: „căsătoria”; „cum să crești copiii”; „conviețuire cu soacra”; „recunoștință pentru bunici”; „neînțelegeri dintre soți”; „urmările plecării părinților la muncă în străinătate”, dar și îndemnuri de tipul: „Fii optimist!”, „Fii milostiv!”, „Vei fi iar fericit!”, „Învață să te bucuri!”, „Vei izbuti!” etc.

Poeta, octogenară, Georgeta Paula Dimitriu, încheie prezentarea tabletelor, a sfaturilor pentru fericire, pentru o viață mai lungă, dându-ne exemplul personal: *Pe-un drum ce l-am bătătorit/ Cu glume, dragoste curată/ Eu doar așa am izbutit/ S-ajung la vârstă-naintată//*. Îi urez din toată inima să ajungă la vârstă centenară.

Recomand citirea acestui volum de poezii, o fericit pe autoare, care e la cea de a șasea carte a sa, așadar, scrie de multă vreme și sunt convins, bazându-mă pe vivacitatea și puterea sa creatoare, că nu se va opri aici.

VASILE LARCO

Proză satirică, pe un pretext cosmic

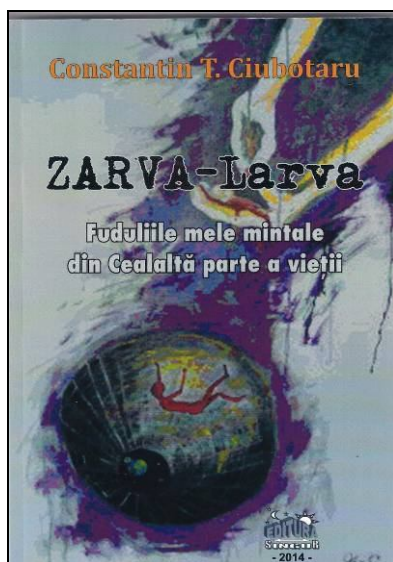
Deși unul dintre obiectivele editurii este lansarea unor autori care nu au putut publica la edituri mai cunoscute, inaccesibile, apar aici și autori cu o bogată activitate literară și culturală anterioară, membri ai uniunilor de creație, personalități deja conturate.

Astfel, Constantin T. Ciubotaru a scos mai multe cărți de proză scurtă și romane (**Apel în Kosmos, Doza de tupeu, La plezneală!, Blestemul șarpelui de piatră, Securiștii erau extraterestri, Pitici pe creier, Dor de Bucovina**), o carte tradusă în limba spaniolă, a apărut în multe periodice de cultură (*Meandre, Drum, Caligraf*) și a fost în centrul atenției în zone precum Udești-Suceava, locul de origine, care a dat mai mulți scriitori, între care pe unchiul său, Eusebiu Camilar, la Iași, unde a urmat studiile universitare, la Roșiorii de Vede, în Asociația Culturală Mileniul III, la Alexandria (festivaluri, juri, concursuri, lansări) și la București, unde recent am avut plăcerea de a-l prezenta cu ocazia lansării acestei cărți, la Târgul Internațional Gaudeamus.

Însuși scriitorul se consideră, în câteva articole, măritat sau importat din Bucovina în câmpia Română, nu este un „trancă-fleancă” și are ca avere un Mergedes (bicicletă) și un Mergerar (cărucior de piață), în schimb are patru copii reușiți și multe cărți publicate sau „pe țevă”!

În Postfață, editorul Ștefan Doru Dăncuș observă tragi-comicul, ironia și caracterul autobiografic al acestei cărți, care descrie evoluția unui cuplu, copleșit de o ambianță nesigură, luată drept „mers al lumii”.

Constantin T. Ciubotaru (**ZARVA-Larva. Fuduliile mele mintale din Cealaltă parte a vieții**, Târgoviște, Editura Singur, 2014) declară ironic, inspirându-se din simbolistica (demagogia) politică actuală (steaguri, culori de partid, sigle înșelătoare, lozinci, promisiuni) că titlul romanului putea fi „Portocaliul (Porto-hazliul) de... Miroase”!, aluzie transparentă la actualitatea zilei. Corelațiile dintre viața socială și literatură sunt ilustrate prin închipuirea lumii ca stare larvară și a literaturii ca „larva-zarva de cuvinte”. Obsedant este evocată

condiția de pensionar care dorește să fie în continuare activ, dactilografînd, la mașina de scris „Consul”, într-o cămaruță din spatele casei, folosită drept birou. Universul pe care îl construiește în roman este ambiguu, realitatea dură și ficțiunea cosmică împletindu-se în mod original. Ca într-o succesiune de imagini cinematografice, autorul aduce în fața cititorului obiceiuri balcanice, întâmplări cu tâlc, dintr-o lume fără cultură și fără idealuri, aservită parvenirii, puterii și banului, imagini de „chef mioritic”, cu „dame și copane”, mici și preținși „a-mici”, friptane și plăcinte cu poalele-n brâu.

Perechea de extraterestri trimisă pe Pământ să studieze și, poate, să salveze această lume, îi vede pe pământeni ca asociați dejecției umane. Binele, adevărul și frumosul, vechi precepte și idealuri ale antichității clasice, nedezmintite până în prezent ca specifice unei umanități evolute, au devenit arhaisme! Autorul observă cu pertinentă că binele societății nu a corespuns, în istorie, cu binele indivizilor și că, în același timp, omul nu este mulțumit de idealul la care a visat. Este parodiat dictonul latin *Amore, more, ore, re, prin Lole*! Ole! Le!, ceea ce sugerează reducerea aspirațiilor umane către preceptele enunțate până ce gândirea, cuvintele, rămân simple silabe sau onomatopee fără sens. „Conorășenii” sau „conurlățenii” sunt „educați partinic”, în spiritul vigilenței și suspiciunii (de tip canibal) față de necunoscuți.

La nivelul simplei lecturi, cititorul se întâlnește cu extraterestrii: profesorul K sau Kon și cu consoarta (cea destinată în sferele cosmice)

Ana. Numele acesteia îi prilejuiește autorului o incursiune în mitologia românească (Legenda Mănăstirea Argeșului sau Meșterul Manole), unde femeia a fost zidită, pentru ca o construcție să reziste prin sacrificiul uman, care pare nejustificat. Celor doi „li se umblă prin minte”, li se adaugă date și li se imprimă programul acțiunilor viitoare, proces similar cu „făurirea omului nou”, iar securiștii apar, ca febești, kagheniști sau moza-diști, toate denumirile evocând o lume aparent dispărută, continuând să funcționeze, să agreseze și să se îmbogățească, organizându-se, precum fauna inferioară, rezistentă, care se înmulțește prin divizarea celulei, sub alte denumiri și forme. Scriitorul face, ca filolog, numeroase asocieri și jocuri de cuvinte, precum BAFTA, care abreviază noțiunile binele, adevărul, frumosul, trăirea și amin/aiurea. Explică binele prin raportarea la morală, adevărul disociat, al altora versus al meu, frumosul fii nd cel interior. Scrie ab-surd, construind abmut, ab-olog, ab-chior.

Localizarea orașului Roșiorii de Vede, între Craiova, Pitești și Turnu Măgurele, este ușor de deconspirat: Portocaliul de miroase este la 100 km de Ova-crai, de (O)Pi(n)tești și la nord de Măgărelu!

E parodiat îndemnul „vă înmulțiți”, tradus, pentru cei doi extraterestri, prin acțiuni din tehnologia computerelor: butonați, scanati.

Dintre celelalte personaje, un galactic șef de clan, care pretinde că stăpânește un regat, cu nas corioat și supraponderal, vorbește despre clonarea „ginecoilologică” a semenilor săi și aruncă în sus mahmudele, gest cunoscut din imaginile televiziunilor și tabloidelor de astăzi. Un altul, profesor, e pasionat de manualele cu scriitorii promovați în mod exclusiv de către comuniștii proletcultiști, declarându-și lipsa de motivare pentru a lucra în școală. Mulți tinerii care au absolvit facultatea sau au ratat examenul de bacalaureat preferă să încaseze ajutorul de șomaj, după ce au refuzat să se ducă la posturile care sunt la țară, ignoră vremurile dure când părinții lor stăteau la cozi pentru alimente și butelii de aragaz, disprețuiesc munca și pe cei care muncesc, trăind din expediente, după principiul șmecherilor, leneși și descurcăreți. Multe dialoguri și întâmplări urmează →

CORNELIU VASILE

Întoarcerea la Ioan Alexandru sau Poetul, acolo unde există o Patrie

S-a spus, nu o dată, că o carte ne poate salva din mediocritate. Rolul acesta, credem, îl au cărțile ce nu pun stăpânire egoistă „pe o parcelă din grai”, ci statornicesc legile buneicredințe, viețuirea în infinitul adevărului și al frumuseții.

Antologia lui Nicolae Băciuț, **Întoarcerea lui Ioan Alexandru**, Editura Nico, Târgu-Mureș, decembrie 2014, aparține bunei-credințe, ilustrând, în opinia noastră, reflecția lui Ioan Alexandru din eseu *Poezie și filozofie* despre poetul-*fiu al luminii* care în buna sa credință are nevoie ca cel ce-i comentează lucrarea să fie „și el om de bună-credință pătruns de același ideal de perfecțiune morală.”

Citindu-l încă din adolescență și cunoscându-l, începând cu anii 80, ca student al Literelor clujene și, mai apoi, ca redactor al revistei *Vatra*, dialogând despre ce trebuie cuprins în noi din ceea ce au trăit înaintemergătorii, despre istoria ca viziune și iubirea ca eternitate, despre poezia care nu ignoră Logosul (a se

PROZA SATIRICĂ....

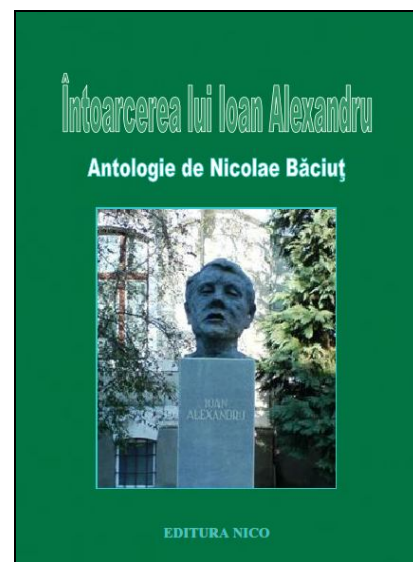
→evenimentele recente din viața socială, politică, școlară și culturală românească din prezent, derulându-se în același sens ca sub regimul totalitar, deși acesta a fost declarat depășit, romancierul sugerând că racilele sociale și deformarea personalității umane continuă sub auspicii la fel de grave, cosmetizate doar.

Constantin T. Ciubotaru are în spate o vastă experiență de viață și de profesor, a cunoscut diferite fațete ale realității și ale personalității umane, încercând și în acest roman să determine schimbarea oamenilor (cititorilor) prin faptul că le pune oglinda în față, pe un decor social demitizat, pasibil de decredibilizare. Spre deosebire de alți autori, care evită aceste teme sau zugrăvesc o lume orbitor de luminoasă, preamulțumiți de foloasele pe care le obțin din mai multe surse, inclusiv din publicarea, nu cu fonduri proprii, în tiraje mari și din asigurarea rețelei de difuzare a cărților.

vedea *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*, Editura Reîntregirea, 2005, p.18-26), apropiindu-se confratern de universul sapiențial și nădăjduirile poetului, Nicolae Băciuț poartă buna-credință pe care Ioan Alexandru i-o cerea receptorului operei sale. Reîntorcându-se la rostirile și rostuirile sacre din viața și opera poetului, Nicolae Băciuț își adresează șieși - și ne adresează – îngrijorătoarea întrebare: *De ce e marginalizat, astăzi, Ioan Alexandru?*; poetul care dorea să fim noi înșine prin puterea credinței și adevărul ființei fundamentat pe iubire de neam și jertfa istoriei, pe setea după *spațiul românilor*, pe *focul spiritual*. Poate că drepturile de autor, invocate de urmași, obturează valorizarea noii lecturi și exegeza critică, *reinserția operei în actualitate*. Dar, mai degrabă, credem că plasarea operei lui Ioan Alexandru în capitolele de opacitate ale receptării literaturii noastre ține de o convingere demolatoare împotriva celor aflați între Dumnezeu și neamul lor. În lenevia spirituală a zilei nu doar Ioan Alexandru, dar și Marele Blaga, dar și Coșbuc sau Goga, Agârbiceanu sau Liviu Rebreanu, Cantemir sau Heliade Rădulescu, magistrali în plămada divină a scrisului lor, sunt încarcerati într-un fond pasiv al literaturii și culturii noastre.

Antologia lui Nicolae Băciuț este semn de neacceptare a degradării culturale, a ocultării celui care știa că iubirea ne salvează din vremelnicie, aducând în literatura română, cum subliniază prefața antologiei, „o experiență unică, originală, care-și extrăgea seva deopotrivă din Pindar, din Sfântul Ioan Damaschin, din sutele de inmografi ai lumii creștine bizantine, din Grecia, Italia, Palestina, Siria, Cipru, Creta, dar și din, neîndoios, Eminescu, autor al imnelor mariane – Rugăciune sau Răsai asupra mea.”

Întoarcerea lui Ioan Alexandru este primul volum dintr-un copus exegetic pe care îl propune Nicolae Băciuț, îmbinând, cu efect, evocarea, studiul critic, interviul, reportajul, iconografia, numind, în esență, o atitudine intelectuală activă ce poate tăia, în parte, desigur, din excrescențele ignoranței, atitudine ce a însoțit ediția 2014 a *Colocviilor de la Nicula*, acestea înscriindu-și în program, printre altele, și actualitatea

operei lui Ioan Alexandru. Astfel, cei care au argumentat la Colocvii misiunea de poet „vestitor al unor înalte realități spirituale”, *pr. Ioan Morar, Luminița Cornea, Flavia Topan, Valentin Marica*, sunt cuprinși în antologia lui Nicolae Băciuț alături de interpretări aparținând exegeților *Lazăr Lădăriu, Răzvan Ducan, Gabriela Vasiliu, Aurora Stănescu, Livia Ciupercă*. Evocări și studii despre efigia în eternitate a lui Ioan Alexandru, lumină și iluminare, poetul și *Pustia*, metamorfozele eului, Imnele Transilvaniei, iubirea ce învârtă lumea mai departe susțin ideea antologatorului, aceea că Ioan Alexandru nu poate fi pus în opoziție cu nimeni, „nici dintre înaintași, nici dintre contemporanii săi, ci doar cu sine, cel care, din preaplinul sufletesc, revărsa binecuvântare.”

Paginile antologiei reliefează puterea poetului de a viețui *la origini*, de a fi acolo unde este posibilă o Patrie, lăsându-se pătruns de slava și realitatea ei. Scria Ioan Alexandru: *În graiul poezilor se mută realitatea spirituală și zilnică a unei Patrii cu toată slava ei*.

Întoarcerea lui Ioan Alexandru, prin paginile de exegeză, notele bibliografice și edificatoare imagini fotografice din ediția a V-a a *Colocviilor de la Nicula*, 2014, așază în unghi de reflecție și responsabilitate *neîntreruptă dăruire* a celui care, aidoma Mirelui, din poemul *Poetul și candela*, lasă să cadă cerul peste fire.

VALENTIN MARICA
Târgu-Mureș, 25 decembrie (ziua de naștere a lui Ioan Alexandru) 2014

Perspective narrative în basmul cult contemporan

Apărută la Editura Tim din Reșița, în condiții grafice excelente, cartea Adelei Lungu-Schindler, *Perspective narrative în basmul cult contemporan*, e o contribuție valoroasă la studierea basmului contemporan din perspectivă naratologică.

Lucrarea atrage atenția prin caracterul ei original sub raport teoretic și aplicativ. Autoarea și-a propus, urmărind aspecte ale evoluției basmului, să valorifice formele actuale de manifestare și construire ale unui arhitect. Repertoriul neomogen privind conceptele operaționale necesare analizei realiste în ultimele două capitole ale cărții a obligat-o pe Adela Lungu-Schindler să realizeze un dicționar de termeni preluați din naratologie, necesari ca premisă și instrument de lucru. Această situație a constituit, pentru autoarea lucrării, un avantaj în riguroasa încercare de a evidenția relația naratorului cu cititorul. Conturarea unui nivel teoretic de referință se dovedește util deopotrivă cititorului.

Alegând metode eficiente și adecvate temei de studiu, Adela Lungu-Schindler optează pentru o perspectivă fondată pe recuperarea și valorificarea unor principii fundamentale de analiză naratologică. Cele două niveluri, teoretic și aplicativ, se întrepătrund, se pun reciproc în valoare, ambele având rol și forță argumentativă.

Primul capitol, *Basmul. Ipostaze ale receptării*, prezintă cele mai importante definiții ale basmului, teoriile referitoare la originea speciei, clasificări, caracteristici ale basmului popular și ale basmului cult, diferitele forme de receptare de-a lungul timpului.

Mobilitatea termenilor utilizați în naratologie este de tip cantitativ, exprimându-se în creșterea numerică a inventarului de termeni și a inventarului de sensuri. Ca orice terminologie științifică actuală, terminologia specifică naratologiei este obținută, aproape exclusiv, prin împrumut. Avantajul termenului neologic este acela de a intra de la început cu statutul de termen de specialitate. Migrarea termenilor de la un cercetător la altul, de la o țară la alta este semnul prestigiului științific

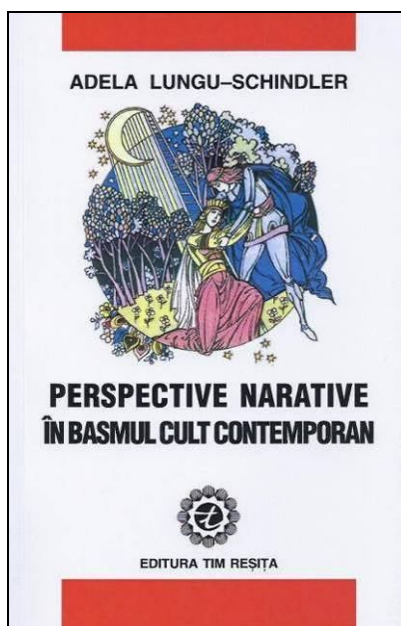
pe care cercetătorul sau teoria îl deține în tabloul contemporan al naratologiei. Semnificativ în acest sens este capitolul al doilea, *Dicționar de concepte operaționale*, care surprinde efortul autoarei de a selecta, folosind cu deosebire cercetările școlii formale, o listă de concepte operaționale, termeni ordonați alfabetic. *Dicționarul...* are caracter eclectic, termenii fiind preluați de la mai mulți cercetători: V.I. Propp, Umberto Eco, Gérard Genette, Jaap Lintvelt, Jean-Michel Adam, Françoise Revaz. O atenție deosebită a fost acordată noțiunii de perspectivă narativă, element care structurează ultimele două capitole.

Specificul structural și funcțional al basmului este urmărit sub aspect practic în capitolul al treilea, *Enciclopedia zmeilor de Mircea Cărtărescu – un posibil model de lectură*. Demersul interpretativ este plasat sub semnul unui numitor comun: modelul de lectură. Autoarea nu operează un simplu transfer terminologic, din contră, analizând atent textul cărtărescian distinge modalitatea originală de integrare a structurilor basmului într-o scriere postmodernă, care poate fi citită pe mai multe niveluri. „Pluralitatea operei” îi permite Adelei Lungu-Schindler să devină un receptor avizat în descifrarea semnificației *Enciclopediei zmeilor*. Angajată în procesul de receptare a basmului postmodern, cercetătoarea caută existența unor repere care să-i faciliteze înțelegerea semnalelor

paratextuale. Adela Lungu-Schindler reține efortul lui Mircea Cărtărescu de a-și sensibiliza prezumtivii cititori, câștigându-le adevărată și complicitatea. Totodată subliniază intenția autorului postmodern de a folosi semnale paratextuale pentru a se asigura că mesajul e transmis corect și eficient. Ansamblul de semnalări îi furnizează Adelei Lungu-Schindler chei de lectură utile pentru actualizarea potențialului semantic și pentru construirea sensului adecvat. În viziunea cercetătoarei, Mircea Cărtărescu adoptă un sistem modern de convenții, contrariind receptorul care ar încerca să interpreteze în mod rigid, formalist, *Enciclopedia zmeilor*. Sistemul postmodernist mizează pe cooperarea imaginativă a Cititorului Model și își solicită în chip explicit destinatarul intenției sale ficționale. Grila unei lecturi reușite – sugerează Adela Lungu-Schindler – implică și insistența asupra elementelor paratextuale. Capitolul la care ne referim însumează observații de finețe privind aspectele insolite ale lumii fantastice cărtăresciene. Ingenioasă este analiza structurii secvențiale a narațiunii celor zece povestiri eroice zmeiești, afectată de deformări specifice literaturii fantastice. Pornind de la observațiile clasice ale lui V.I. Propp, Adela Lungu-Schindler reține schema narativă „pe dos”. Pentru Cărtărescu, formulele și sintagmele tipice basmului conțin - ne asigură autoarea - „un amestec de parodie fină și joc inteligent al imaginației”. Examinarea atentă a basmului postmodern îi solicită Adelei Lungu-Schindler semnificative „plimbări inferențiale”. Fluxul narativ cărtărescian instituie o convenție epică menită să surprindă permanent cititorul, să-l implice în jocul textual.

Remarcăm abilitatea autoarei →
MARIA IVĂNIȘ-FREŢIU

de a combina expunerea abstractă cu prezentarea explicativ-descriptivă a conceptelor operaționale recunosci-bile în *Enciclopedia zmeilor*.

Ultimul capitol deplasează cercetare în direcția basmului cult contemporan.

Din perspectiva naratologiei, basmul funcționează ca hipotext pentru alte opere literare. Investigația are ca țință identificarea liniei directe urmată de basmul cult românesc în devenirea istorică a speciei în general.

Constatarea cea mai importantă este reductibilă la ideea că basmul cult contemporan se dezvoltă pe două paliere. Primul cuprinde narațiunile din zona literaturii pentru copii, acestea respectând îndeaproape modelul popular al speciei. Al doilea palier integrează cărțile care, pornind de la structura basmului, dezvoltă structuri epice moderne. Fără a acoperi întreg fenomenul basmului cult contemporan, autorii amintiți și operele lor schițează o imagine a valorificării speciei în prezent. Caracterul practic al cercetării îmbracă în acest capitol, relația de intertextualitate dintre *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă și câteva texte (*Povestea lui Harap-Alb* și *a crudului Spân* de George Cușnarencu și *Relatare despre Harap Alb*, romanul lui Stelian Țurlea) care pornesc de la această scriere, reformând-o în mod original.

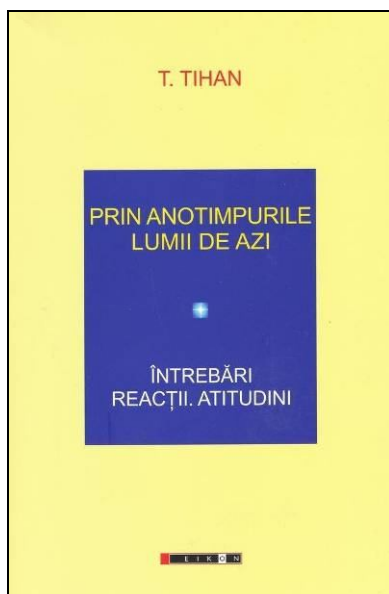
Cercetarea Adelei Lungu-Schindler relevă nu numai diversitatea perspectivelor narative în basmul cult contemporan, ci și evoluția acestora în timp.

Texte create de autori diferiți se dovedesc a fi unitare sub aspectul unei structuri epice și ușor de decodat pe baza unor criterii de lectură care implică terminologia specifică naratologiei.

Din acest punct de vedere subliniem că merită să fie avută în vedere și utilizarea didactică a volumului. Didactica școlară poate prelua, cu profit științific, sugestii oferite de această cercetare, a cărei publicare este binevenită.

Calități care certifică valoarea acestei cărți sunt suportul teoretic de actualitate, valorificarea unor concepte și sugestii provenite din această direcție, demonstrații elocvente. Toate acestea o transformă într-o lectură agreabilă și profitabilă.

O pledoarie pentru cultură și dialog

Stegar al unui sistem de valori în care dialogul constituie încă un „mod de a comunica”, dar, în aceeași măsură, și un mod „de a fi”, T. Tihan ține să ne conducă *Prin anotimpurile lumii de azi*, punând „întrebări”, menite a provoca „reacții” și „atitudini”, cum el însuși ne atrage atenția, din partea unor personalități de prim rang, alături de care, prin ani, a stat. Obligat de împrejurări, criticul s-a vrut, în tot cazul, un om informat, apt să pună în evidență nu doar specificitatea proprie creației acestora, dar și o experiență de viață care le-a permis să reziste prin vremi, chiar și atunci când ele nu le-au fost totdeauna prea favorabile. Or, ceea ce se impune, în astfel de cazuri, atenției, este tocmai conduita morală, care i-a ajutat, în clipe grele, să nu greșescă prea mult, ca oameni și savanți.

Prin dialogurile pe care le-a angajat, T. Tihan a reușit, în felul acesta, să ne apropie, intelectual și afectiv, de istoriile și problemele care ne-au marcat, ca popor, devenirea în timp. Căci faptele și evenimentele pe care le aduce el în discuție, vizează o perioadă ce se întinde de la ultimul Mare Război Mondial și până în zilele noastre. Oameni și momente, locuri și amintiri, revin în cele peste 450 de pagini ale cărții sale în ritmurile și felul de a înțelege lumea, proprii fiecăruia dintre interlocutorii săi. Dimitrie Vatamaniuc va vorbi, ca atare, despre anii săi de studenție la Universitatea din Cluj, într-un moment de restriște, căci și această instituție fusese obligată, în urma Dictatului de la Viena, să se

refugieze la Sibiu. Aici va avea și șansa de a se prenumăra printre audienții lui Lucian Blaga. Studentul de atunci și-l închipuia cu totul altfel pe marele filozof, în urma lecturilor dobândite la Cernăuți, pentru a nu constata, cu surprindere, că avea în față un cu totul alt om. Iar acesta, „Venea aplecat din spate, își căuta locul la catedră, cu oarecare ezitare, își scotea foile din servietă și, fără nicio pregătire, începea să citească monoton. Și citea, la fel, o oră întreagă, fără să-și ridice privirea din foile scrise pe amândouă părțile”. Tot acest important cârturar va invoca și alte figuri existente în acei ani în Universitatea clujeană, aducând amănunte pitorești, incredibile, de la un examen susținut într-o sală sibiană în care se auzea, îndepărtat, vuietul unui bombardament american la Ploiești. Readus mai aproape de zilele noastre, D. Vatamaniuc își va rememora și anii cât a fost redactor la *Almanahul literar*, devenit, din 1954, revista *Steaua*, la care va lucra, mai târziu, și cel care, cu o exprimare mai slobodă, avea să-l ia la întrebări, peste ani. Și nu doar fiindcă, stelist fiind, acesta va fi, la rândul-i, interesat de climatul redacțional existent în cadrul revistei, în acei ani de început, ci și de problemele de esență specifice literaturii și culturii române în evoluția lor istorică, dar și în imediat lor actualitate.

Întrebările pe care T. Tihan le pune interlocutorilor săi tind să-i determine pe aceștia să se dezvăluie așa cum n-o mai făcuseră, poate, până în acel moment. Oricum, ele se pliază de cele mai multe ori și pe așteptările acestora, și încă de o așa manieră, încât lasă impresia că, într-un fel sau altul, fac parte în chip firesc din logica internă a conversației. O conversație pe care criticul caută totdeauna s-o îndrepte cu tact spre problemele pe care le-a vizat de la bun început. Ceea ce face ca dialogul să nu se transforme într-un simplu, dar irelevant taifas.

Convins că „se cuvine să acordăm aceeași importanță celor care au decis, într-un moment sau altul, să se afle în dialog”, criticul le oferă și posibilitatea de a readuce în discuție fapte și întâmplări, oameni, locuri și amintiri, fiind mereu atent la modul în care fiecare din interlocutorii săi tinde să-și înțeleagă propria devenire în cadrul istoriei la care a fost obligat a se raporta. Exemplară, în acest sens, rămâne și lecția pe care ne-o oferă academicianul Marius Sala atunci →

TUDOR SĂLĂGEAN

când vorbește despre maestrul său. Discipol și colaborator al lui Al. Roșetti, de la care a deprins și arta managementului sau „spiritual organizatoric”, cum se numea ea altădată, lingvistul ardelean fusese un apropiat al lui Iorgu Iordan, ce care își botezase moștanul cu numele unui împărat vietnamez, Bao Dai. Marius Sala îi va privi pe maestrul său nu doar cu respectul cuvenit, dar și cu un binevoitor surâs, amuzat de rivalitățile lor academice. Căci, atunci când observa că e „trădat”, Iorgu Iordan nu ezita să-l apostrofaze, minimalizându-l, totodată, și pe „rivalul” său, ca un veritabil moldovean ce era: „Se cauți, dom’le la Rosătti? N-ai să înveți acolo!”. Fostul lor discipol îi iubea, însă, cu adevărat pe amândoi și le va da, peste ani, un semn de cinstit în clipa în care îi va evoca, în Discursul său de recepție la Academia Română, văzând în ei „Cei doi stâlpi ai înțelepciunii”. Și nu greșea deloc, considerându-i astfel.

„Istoriile” rememorate aduc în prim-plan figuri de seamă ale culturii române de azi. T. Tihan le urmărește pe toate cu atenție încredințat că fiecare în parte poate contribui nu doar la înțelegerea unui destin, ci și la conturarea mai fermă a unei lumi. Așa cum o va face și profesorul Ion Talos, care a fost silit, într-un fel, să ia calea exilului de un regim lipsit de orice repere valorice și morale și ale cărui remanente se fac, pe alocuri, evidente și în zilele noastre. Lucru observabil, de altfel, și din experiența unui alt important folclorist, cum a fost Ion Șeuleanu, unul dintre cei mai iubiți profesori ai Universității clujene, cel care, în periplul său transatlantic, a reușit să devină „un om care s-a eliberat de frică” pe care o încerca adeseori în țara sa. Despre lupta intelectualilor români cu un sistem politic perfid și dezavantajat vorbește și criticul literar Florin Mihăilescu, trecut și el printr-o experiență similară în periplul său la o remarcabilă Universitate din Franța. Tot el va aduce în discuție riscurile festivizmului în tratarea marilor valori ale literaturii române, ce duc la „îmbălsămarea și mumificarea lor”. Singurul care le poate scoate dintr-o scleroză tranchilizantă este spiritul critic, căci numai el poate da marilor valori posibilitatea „să trăiască și să reîntinerască”. Profesorul G. Gruia se va opri, la rândul său, asupra ciudatelor decenii postdecembriste, cele care au pus în lumină „universitari plini de masterate și doctorate”, a căror „contribuție” la dezvoltarea învățământului românesc rămâne „la fel de palidă

ca și competența din spatele acestor patalamale”. Considerații demne de interes aduce și psihologul Nicolae Jurcău. Plecat prea timpuriu dintre noi, fostul Profesor al Universității Tehnice din capitala spirituală a Transilvaniei observase, pe bună dreptate, și o degradare continuă a calității învățământului românesc. Iar în această ordine de idei ar fi de semnalat și faptul că, deși par a fi absorbiți doar de problemele specifice profesiei lor, medicii dovedesc, o dată în plus, că sunt cetățeni cu drepturi depline nu doar ai lumii culturale românești, dar și observatori de excepție în plan civic și chiar politic ai lumii în care au trăit și trăiesc. Medicul oncolog Doina Piciu pune, ca să spunem așa, un diagnostic corect, aducând în discuție lipsa de resurse materiale ce se face simțită în cercetările proprii domeniului său. Cercetătoarea are, însă, antene deschise și spre realitățile acestei lumi, dovedind că știe să iubească, de pildă, Parisul la fel de mult ca un om de literă. Chirurgul Mircea Bârsan observă că memoria titanilor medicinei este mult mai prezentă în Cluj decât în București. Tot el va face și o precizare descumpănitoare de tranșantă, pe care și alții probabil, ar trebui s-o aibă în vedere, de vreme ce, cum însuși spune, „la noi organizarea medicinei este încă pe model sovietic”. Iar directorul Institutului Inimii din Cluj, profesorul dr. Radu Căpăleanu, pune sub lupă „manevrele dezgustătoare ale comandourilor politice” din România ultimilor ani. Fapte care îi determină pe tinerii medici să își ia lumea în cap și să lucreze în alte țări, provocând, astfel, și o hemoragie de cadre, care se face tot mai adânc resimțită în plan național. Fenomen pe care îl va semnaliza și dr. Sorina Livia Pop, distins medic internist și cadru didactic universitar.

Criticul a știut să provoace aceste

Elleny Pendefunda • Neant și duhul lui Dumnezeu plutea deasupra apelor 40x50 acrylic pe pânză, 2011

amare confesiuni, dar și să le exploreze, punând accentele acolo unde ele erau imperios cerute de situațiile pe care interlocutorii săi le relatau. Iar dacă fiecare dintre ei și-ar putea revendica într-un anume sens, și calitatea de co-autori, calitate pe care T. Tihan le-o va și recunoaște, într-un prim pas, tot el va ține să ne atragă atenția că nici un răspuns n-ar putea exista în afara întrebării care i-a dat prilejul de a se exprima. Căci numai prin intermediul acesteia se poate institui un dialog. De aceea, și este necesar ca el să fie privit înainte de toate și sau, mai cu seamă, prin prisma celui care și-a asumat rolul de a da conversației o țință și de a conduce astfel „ostilitățile” în sensul dorit de el. Fapt care îl îndrituiește, de altfel, să se și considere ca veritabil autor al unui interviu.

Aducând în prim-plan o problematică de real interes pentru propriul prezent, T. Tihan se arată preocupat și de întrebările care par a fi rămas până în clipa de față fără răspuns. Iar, în acest sens, și insistă asupra evenimentelor care au schimbat în 1989 nu doar fața României, ci și a lumii de azi. Căci, în opinia criticului, abia acestea au marcat și adevăratul sfârșit al celui de al Doilea Război Mondial. E o perspectivă macro-istorică, pe care o și supune atenției nu doar unui distins diplomat, cum a fost Profesorul Liviu Petru Zăpârțan, ci și unui mare istoric, cum e academicianul Camil Mureșanu. Or, aceste personalități privesc cu interes încheierea la care criticul a ajuns, tocmai pentru că ea are și șansa de a se valida atunci când probele documentare vor fi puse cândva și la îndemâna cercetătorilor de peste ani.

„Sentimentul pe care îl avem, la încheierea acestei cărți, – ca să fim, la rândul nostru, în asentimentul autorului –, nu este câtuși de puțin liniștitor”. Și asta, tocmai fiindcă, așa cum observă T. Tihan, trăim într-o societate în care „tind să ocupe prim-planul nu atât valorile, cât, mai degrabă, flaul și impostura unei mediocrități ce are, câteodată, susținere chiar la cele mai înalte nivele politice”. Aflați, un timp, în compania personalităților alături de care criticul a stat, ne îngăduim, totuși, să observăm că, prin cartea sa, el ne-a oferit, până la urmă, și o instructivă trecere *Prin anotimpurile lumii de azi*. Trecere aptă să ne dea și reperele necesare pentru a crede că mai avem o șansă de a ne redresa, în măsura în care vom promova constant un climat propice valorilor și dialogului.

Corespondență Kirileanu-Iorga

Cercetarea și istoria literară se pot realiza, la cote maxime de competență, doar cu anumite calități, absolut necesare, cum ar fi expertiza științifică și deosebită atenție, meticulozitate și acribie. Asemenea calități le are cercetătorul și istoricul literar Nicolae Scurtu, cunoscut cititorilor români, probabil, în primul rând, prin rubrica permanentă *Restituiri* din cea mai apreciată și cunoscută revistă literară, *România literară*, publicație a Uniunii Scriitorilor din România.

Colecționar de manuscrise ale unor personalități - preponderent din lumea literară românească - Nicolae Scurtu este un împătimit cercetător al colecțiilor de manuscrise din marile biblioteci și arhive ale țării. Ne întrebăm de câte ore a avut nevoie Nicolae Scurtu pentru a cerceta, la *Biblioteca Academiei Române*, fondul de manuscrise *Corespondența primită de Nicolae Iorga*, cuprinzând 400 de volume. Desigur, N. Scurtu nu a contabilizat, în ore, efortul și durata documentării. Pasiunea nu are în vedere niște calcule meschine.

În cele ce urmează dorim să așezăm în fața cititorilor revistei noastre ediția realizată de profesorul doctor Nicolae Scurtu, cu titlul *G.T. Kirileanu și contemporanii săi*, volumul I, *Scrisori către Nicolae Iorga*, apărut la Piatra Neamț (Editura Acțiunea, 2012), editat sub auspiciile *Fundației Culturale „G.T. Kirileanu”*, printr-un proiect finanțat de Consiliul Local Piatra Neamț, care, după cum se vede, își prețuiește personalitățile.

Cărturarul G.T. Kirileanu (1872-1960), folclorist, cercetător literar, editor, în calitatea de bibliotecar al *Căsei Regale*, apoi de secretar general al *Fundației Ferdinand I*, a avut numeroase relații epistolare cu importante personalități ale vremii, fapt ce conferă o deosebită valoare corespondenței sale. În anul 1977, la Editura Minerva, a fost publicată *Corespondența* lui G.T. Kirileanu, ediție îngrijită de Mircea Handoca (n. 1929), într-un volum impresionant de 710 pagini, format A4. În acea ediție aflăm doar șaisprezece scrisori (ce se găsesc la Biblioteca Academiei Române, sub formă de ciorne) ale lui Kirileanu adresate lui N. Iorga, fără note de istorie culturală sau literară. În timp, au mai existat câteva încercări de editare a unor epistole din corespondența Kirileanu-Iorga.

Volumul editat de Nicolae Scurtu cuprinde o sută cincizeci de scrisori, trimise de G.T. Kirileanu lui Nicolae Iorga și soției sale, Ecaterina Iorga. Relațiile epistolare încep, după cum dovedește volumul, în martie 1903 și continuă, cu unele intermitențe, până la mijlocul anului 1932. Publicate în întregime, lectura acestor scrisori „stimulează interesul special pentru biografia și opera celui care a scris cel mai mult de când a apărut scrisul ca formă de comunicare”, cum declară autorul ediției în cuvântul înainte intitulat *Inscripție*.

Pasionatul cercetător și bibliofil, Nicolae Scurtu alcătuiește cu deosebită exigență volumul *Scrisori către Nicolae Iorga* trimise de G.T. Kirileanu. După redarea conținutului scrisorii, în *Note*, editorul menționează, la fiecare epistolă, locul unde se află originalul, inclusiv cota. Urmează explicații pertinente despre personalitățile menționate în scrisori. La fiecare scrisoare există cel puțin trei-patru note substanțiale, numerotate; la acestea, de multe ori, găsim trimiteri bibliografice ori informații în legătură cu un anumit conținut de idei la care se referă textul scrisorii.

În finalul volumului, un binevenit *Indice de nume*, deosebit de util cercetătorilor, este urmat de *File din corespondența lui G.T. Kirileanu*, ce cuprind facsimile ale mai multor scrisori. Facsimilele, foarte bine redată grafic, exprimă grija extraordinară a expeditorului.

În ceea ce privește conținutul scrisorilor, remarcăm o mare varietate, de la scrisori de transmitere a unor informații, la altele de recomandări ori de sugerare a unor persoane etc. În toate scrisorile, Kirileanu își arată admirația față de N. Iorga și opera lui: „*De-atâta vreme mă împărtășesc din paharul mântuirii, pe care, ca preot al cugetării și simțirii românești, ni-l înfățișați din altarul Istoriei și literaturii române.*” (scrisoarea din 11 aprilie 1906) „*Mare ne-a fost bucuria tuturor acelora care ne împărtășim din înălțătoarea d(umnea)v(oastră) activitate, că glasul d(umnea)v(oastră) va răsună și în sfatul țării pentru binele neamului și îndeosebi a sătenilor lăsați în părăsire*” (scrisoarea din 31 mai 1907). Unele dintre scrisori sunt de felicitare prilejuite de onomastică ori aniversare, transmițând sentimentele lui G.T. Kirileanu față de uriașa personalitate a lui Nicolae Iorga. Astfel, în decembrie 1910, urează „*din toată inima*” profesorului Iorga „*sănătate și rod însutit de pe urma uriașei munci ce*

desfășurați pentru cultura românească.”

Adresările sunt întotdeauna protocolare, exprimând respectul și afecțiunea deosebite: „*Mult onorate și iubite domnule Iorga*”, „*Mult stimat domnule profesor*”, „*Onorate domnule Iorga*”, iar formulele de încheiere, asemenea: „*Sunt al d(umnea)v(oastră) adânc devotat prețuitor*”, cu semnătura numelui întreg.

În ilustratele trimise din țară, în perioada unei călătorii, Kirileanu realizează legături între locurile pitorești și opera sau activitatea profesorului Iorga: „*Vizitând astăzi prea interesanta Mănăstire a Voronețului ne-am îndreptat gândul cu recunoștință și iubire la d(umnea)v(oastră) care ne-ați dat pilda și îndemnul întru îndreptarea pașilor noștri spre vechile urme de mărire, către un viitor mai bun*”. În nota la acest text, istoricul literar Nicolae Scurtu menționează: „*N. Iorga considera că o călătorie la un monument de artă echivalează cu citirea unei cărți. A îndemnat pe tineri, și nu numai, să viziteze și să cunoască în chip direct unele dintre vestigiile trecutului nostru istoric.*” Asemenea adnotări demonstrează dorința autorului de a spune mai mult, în acord cu întreg conținutul textului, cunoscând în profunzime opera și personalitatea savantului, învățător de neam, Nicolae Iorga.

Volumul prezentat se adaugă contribuțiilor remarcabile de istorie literară ale lui Nicolae Scurtu, care, prin publicarea unei bogate corespondențe referitoare la literatura română, constituie o adevărată restituire documentară întru iubire de trecutul nostru literar.

LUMINIȚA CORNEA

Psalm dragostei...

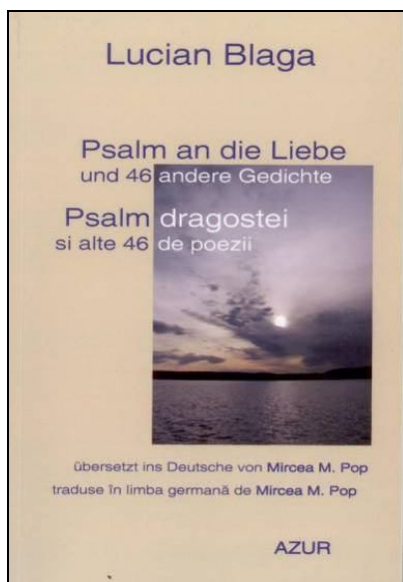
Mircea M. Pop s-a născut la 8 mai 1948 în comuna Mișca, jud. Arad. A absolvit Facultatea de filologie din Cluj, secția româno-franceză, în anul 1971. Din august 1989 trăiește în Germania, unde lucrează într-o bibliotecă juridică. A publicat mai multe volume de versuri, din care a selectat o antologie reprezentativă, *Arta de a fi vesel* (Ed. Tipo Moldova, Iași, 2012). La aceeași editură a publicat în anul 2013, *Secvențe literare germane*, în care comentează: cărțile unor scriitori de limbă germană născuți în România, cărțile unor scriitori germani despre România și cărțile unor scriitori români, traduși în limba germană. Mircea M. Pop a tradus el însuși din limba germană în limba română două volume ale scriitorului Oliver Roland, iar din limba română în limba germană, volumul *Psalm dragostei și alte 46 de poezii/ Psalm an die Liebe und 46 andere Gedichte* (Azur, Verlag e.K. Mannheim, 2013), de Lucian Blaga, volum pe care-l comentăm în continuare.

În *Cuvânt înainte*, autorul menționează că majoritatea poeziilor lui Blaga au fost traduse în germană de: Oskar Pastior (1967), Wolf von Aichelburg (1974) și Ruth Herrfurth (1980), dar aceste cărți au fost tipărite de edituri românești și au o circulație extrem de redusă în Germania. Mai există un volum bilingv, în traducerea germană a lui Georg Drozdowski, din 1963, tipărit la Biblioteca română din Freiburg, ceva mai cunoscut. După 1989, au mai apărut, tot în țară, trei volume bilingve cuprinzând traduceri din lirica lui Lucian Blaga, datorate lui Wolf von Aichelburg (două) și unul lui Georg Drozdowski.

Din lucrările filosofice ale Lui Lucian Blaga, în anul 2012 s-a tradus, de către Rainer Schubert, „Cunoașterea luciferică” (din „Trilogia cunoașterii”) la Lit-Verlag Viena/ Berlin/ Münster.

Revenind la volumul de versuri tradus de Mircea M. Pop, aflăm că întrucât poeziile blagiene mai cunoscute au fost deja traduse, el s-a ocupat de poeziile mai puțin cunoscute, care au apărut în addenda și periodice.

Din poeziile incluse în acest volum, cititorul german și român poate observa cu ușurință extazul expresionist blagian din poezia *Lume!*, provocat de miracolul existenței, dar și tristețea covârșitoare provocată de trecerea timpului (*Cântare pentru*

trecut, *Mă odihnesc lângă o piatră de hotar, La cincizeci de ani etc.*). De asemenea se regăsesc în aceste poezii selectate și traduse de Mircea M. Pop, temele majore ale liricii blagiene: fascinația mitologică (*Zamolxe*), religiozitatea paradoxal areligioasă (*Iisus și Magdalena, În mănăstirea de munte, Pașii profetului etc.*), elogiul satului tradițional românesc (*Alean arhaic, Muncă etc.*) dragostea târzie (*Tu, Începuturi, Prezența ta etc.*). Unui amănunt biografic din tinerețe, cumpărarea unui costum, Blaga îi dedică *Odă unui rând de haine nouă*. Desigur, un loc aparte se acordă poeziei *Psalm dragostei*, în care iubirea are puterea dea descătușa sufletul și trupul de greutatea telurului și de a readuce primăvara în toamna vieții poetului.

Iată că și din acest buchet de poezii, se relevă viziunea specifică blagiană asupra lumii ca întreg.

În ceea ce privește calitatea traducerii, ea se înscrie în redarea cât mai fidelă a semnificațiilor principale ale ideilor, construcția mai abstractă a textelor blagiene pretându-se la acest lucru. Numărul destul de mare de arhaisme sau expresii neaoșe din aceste texte au constituit de asemenea o piatră de încercare pentru traducător, acesta pus fiind în dificultatea de a căuta și alege în germană termenii cei mai potriviți.

Pentru promovarea culturii românești în lume, cartea realizată de Mircea M. Pop, *Psalm dragostei și alte 46 de poezii/ Psalm an die Liebe und 46 andere Gedichte* a fost premiată la Festivalul internațional Lucian Blaga, Sebeș, 2014, la secțiunea traduceri din lirica titanului din Lancrăm.

LUCIAN GRUIA

ANCHETA „VATRA VECHE” Muzeul „MIHAI EMINESCU” din Copou-Iași

„Cel mai ales între toți scriitorii acestui neam”, Mihai Eminescu, a sfîșit cu pașii săi numeroase locuri ale Iașiului. Proaspăt sosit la Iași (de la Universitatea din Berlin, în anul 1874), la îndemnul „Junimii”, a fost găzduit întâi în casa unuia dintre fondatorii celebrei societăți, Vasile Pogor, devenită, astăzi, sediul central al Muzeului Literaturii Române Iași. Apoi, a locuit o perioadă (cu Samson Bodnărescu) în niște chilii din curtea mănăstirii de la Trei Ierarhi (unde astăzi este sala gotică), iar, în 1872, în Bojdeuca lui Ion Creangă din Țicău.

Mihai Eminescu a eternizat locurile prin care a trecut, casele în care a locuit sau a intrat, străzile, parcurile. Iașul îi păstrează memoria prin numeroase mărturii care sunt prezente la fiecare pas. Dar, parcă, cel mai puternic sentiment de prezență a poetului îl ai atunci când te plimbi prin parcul Copou din Iași, când te închini teiului din același parc, tei care poartă numele Poetului.

Leșenii au crezut de cuviință, ca o datorie de suflet și de onoare a lor, să construiască, chiar în imediata apropiere a teiului din Copou și a bustului poetului (operă a sculptorului I. Mateescu), o casă Eminescu, de fapt un muzeu care se simțea necesar în Iașul atât de iubit de Poet. S-a ales cel mai inspirat loc.

Muzeul „Mihai Eminescu” din Copou a fost inaugurat în forma actuală și integrat circuitului național în 1989, la 100 de ani de la trecerea în eternitate a marelui Poet, numit de Constantin Noica „omul deplin al culturii românești”.

Pășind în muzeu, te întâmpină statuia Poetului (sculptură realizată de Dan Covătaru) care a marcat spiritualitatea românească, încât orice eveniment mare, artistic este raportat la El. Prima sală, „zodiac” sau „a destinului” e dedicată biografiei eminesciene. Prin intermediul unei expoziții cuprinzătoare de fotografii, documente, texte ilustrative și a celor mai reprezentative lucrări sunt prezentate jaloarele esențiale ale biografiei. Vitrinele și panourile au titluri precum: „Fiind băiet păduri cutreieram”, „Când visam în Academii...”,

LUMINIȚA CORNEA

„A turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă”, „Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul”, „Unde-s șirurile clare din viață-mi să le spun”, „Vino, frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin”. O vitrină cuprinde traduceri din lirica eminesciană, iar alta apariții critice referitoare la opera eminesciană.

Pregătindu-ne să trecem în sala următoare, ascultăm mai atenți explicațiile ghidului. Arhitectul Virgiliu Onofrei, realizând această impunătoare construcție, a gândit că trebuie, prin totul, să i se potrivească lui Eminescu, să fie o proiectare a operei lui Mihai Eminescu. De aceea, odată intrați în muzeu, ne recunoaștem micimea, ne simțim striviți de personalitatea Poetului, așa cum intrând într-o biserică suntem striviți de personalitatea lui Dumnezeu. Cupola, asemeni unei catredale, dă triumphiuri de lumină. În ansamblul ei, cum să numești această clădire? Catedrală? Templu? Castel? Oricum l-ai numi, e un loc închinat mai mult spiritului lui Eminescu, nu vieții sale. Lucrurile Poetului au dispărut după moartea Sa. A rămas opera. Aceasta contează. După îmbolnăvirea lui Eminescu, în iunie 1883, lada de manuscrise i-a fost luată și păstrată de Titu Maiorescu, care, în 1902, a predat-o Academiei Române. Manuscrisele eminesciene au fost cercetate de-a lungul deceniilor de G. Călinescu, Garabet Ibrăileanu, Perpessicius, Al. Oprea, Constantin Noica, Petru Creția, Vatamaniuc – am numit doar nume celebre.

Muzeul „Mihai Eminescu” din vestitul parc al Iașului ne oferă un contact direct cu opera lui Eminescu. Acesta este necesar pentru că aplecarea asupra poeziei și culturii noastre nu poate fi înțeleasă fără geniul lui Eminescu. Adevărat spunea N. Iorga, precum că „drumurile istoriei acestei nații trec prin inima lui Eminescu”.

Filozoful Constantin Noica strivit de complexitatea personalității lui Eminescu a remarcat că manuscrisele eminesciene reprezintă o comoară mult mai mare decât orice valoare și că marele public este lipsit de șansa de a le vedea, deoarece pentru a avea acces la manuscrisele Poetului trebuie să fii un nume mare. De aceea, recomandă ca acestea să fie puse în valoare în copii și expuse în vitrine. Ceea ce s-a realizat. Astăzi există în țară locuri unde manuscrisele

eminesciene se pot vedea, expuse în copii la loc de cinste: la Muzeul „Mihai Eminescu” din Copou-Iași, la Complexul Memorial Ipotești și la Păltiniș, locul preferat de Constantin Noica pentru trăirile sale filosofice.

Vitrinele cu manuscrisele eminesciene, în copii, se află în sala a doua a Muzeului din Copou, însoțite de texte ilustrative, precum afirmațiile lui C. Noica despre M. Eminescu: „omul acesta a trăit cu suferința de a nu ști tot” și despre Manuscrise: „Nu e de întâlnit în nici o cultură un document atât de impresionant și complex, în afară de caietele lui Leonardo”.

În aceeași sală, vizitatorul poate admira și o expoziție de tablouri, de opere de artă, donații și achiziții ale unor artiști cunoscuți sau mai puțin cunoscuți (mulți ieșeni) care s-au confruntat cu opera sau viața lui Mihai Eminescu. Amintim câteva nume: Octav Băncilă, Ligia Macovei, Dan Covătaru, Niculina Ilie, D. Hatmanu, G. Gheorghiu, Dan Pătrașcu, Traian Mocanu, I. Bârleanu, Eugen Ștefan, Al. Ichim, Costache Agafiței, Val Gheorghiu, M. Ispir, Ion Neagoe, Filip Marin, Liviu Suhar, Eugen Ștefan Bousca, G. Tărăbuș, M. Pavel ș.a. Ne oprim privirea asupra picturii în ulei „Eminescu și Creangă” de Octav Băncilă și asupra busturilor acelorași geniali creatori realizate de Niculina Ilie.

Vizitatorul mângâie cu ochii edițiile operei lui Mihai Eminescu, începând cu prima, tipărită de T. Maiorescu, după ce Poetul s-a îmbolnăvit, până la edițiile contemporane – cu cele 16 volume impresionante din ediția națională „Opere”, ediție critică întemeiată de Perpessicius în 1939 și editată la început de Fundația pentru Literatură

și Artă „Regele Carol al II-lea” și apoi de Academia Română. Toate edițiile prezentate sunt originale și de mare valoare. Obiecte în legătură directă cu M. Eminescu se găsesc la Casa Vasile Pogor, actualul sediu al Muzeului Literaturii Române din Iași. Este vorba de ceasul și inelul Poetului. În Muzeul din Copou se află un pian de epocă, valoros pentru că, în mod cert, a aparținut Henrietei, sora Poetului din Botoșani, cu care a păstrat cele mai strânse legături și care l-a îngrijit pe Eminescu bolnav, cu mare dragoste și devotament. Acest pian a fost sfințit de mâna Poetului, așa cum Iașul a fost sfințit de pașii Poetului. Astfel se poate spune că valoarea sufletească, afectivă depășește valoarea pianului construit la Viena în anul 1873, marca Friederich Ehrbar.

Vizita la Muzeul Eminescu din Copou oferă posibilitatea înțelegerii mai profunde a unei Opere și a unei Existențe care s-au identificat de-a pururi cu aspirația și destinul poporului român, popor pe care Eminescu l-a cunoscut, încă din copilărie „în cruciș și-n curmeziș”.

Ieșind din Muzeul „Mihai Eminescu”, și noi, ca orice vizitator, simțim ambianța culturală a întregului Parc Copou, cu Teiul Poetului, cu Obeliscul cu lei și Galeria de busturi ale atâtor personalități care, trăind la Iași, l-au îndrăgit pe marele Poet, ce, entuziasmat, spusese odinioară: „Doamne, ce poziție frumoasă are Iașul! De-aș avea bani, aș pune să se facă un pod de aici până în dealul Galata. Închipuiește-ți când acest pod ar exista, să stai în mijlocul lui, ce privești frumoasă ai avea, cred că în lumea întreagă nu s-ar mai găsi pereche!”

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

(I)

NAȚIUNEA ROMÂNĂ – ORGANIZARE SOCIALĂ
CONSTRUITĂ PE „DREPTUL GINȚILOR”

Despre romanul Marii Uniri a românilor pe care Mihail Diaconescu l-a intitulat *Sacrificiul* s-a scris mult și se scrie în continuare din diferite perspective teoretice și aplicative, respectiv exegetice. Lista acestor exegeze de o înaltă ținută intelectuală însumează mii de titluri. Mihail Diaconescu rămâne în continuare cel mai comentat romancier din cultura română contemporană.

Noi credem că exegeza mult comentatului roman *Sacrificiul* se află totuși abia la începutul ei.

Pe măsură ce ne cufundăm în lectura acestui roman, descoperim o *atmosferă socială* aparte, o riguroasă artă compozițională, date și simboluri istorice nebănuite, dezbateri de idei acaparante, ilustre personalități istorice devenite personaje literare, desfășurări epice tensionate rezolvate în momente culminante explozive, variate aspecte ale înfinitelor drame a relațiilor interumane.

Mai ales relevanța sociologică a romanului *Sacrificiul* impune, din punctul nostru de vedere, noi exegeze și evaluări.

Situându-ne într-o perspectivă sociologică, descoperim astfel că o concepție despre națiunea română ca realitate și organizare socială construită pe „dreptul ginților” este atent reliefată în *Sacrificiul*. Este o situație unică în istoria literaturii române.

Faptul că scriitorul Mihail Diaconescu este întregit de un filosof al istoriei, foarte atent la documentele de arhivă și la datele descoperite pe teren sau în biblioteci, de un estetician care a creat un amplu sistem speculativ dedicat vastei problematice a frumosului, dar și de un sociolog cu o puternică vocație analitică și teoretică apare cu forța celei mai clare evidențe. În acest sens, relația dintre funcțional, structură și formă în roman, este admirabil realizată.

Începem comentariile și notele noastre sociologice dedicate romanului *Sacrificiul* consemnând aici mai întâi modul cum Mihail Diaconescu își reprezintă națiunea română ca organizare socială construită pe „dreptul ginților”.

Dezbaterile tot mai aplicate care se desfășoară astăzi mai ales în Europa pe tema definirii și caracterizării națiunilor aduc noi elemente de susținere a dreptului acestora la existență, cunoaștere și protecție.

Tăvălugul așa-zisei globalizări a trecut deja peste arealul Europei, de la apus către răsărit, dar n-a reușit să topească națiunile în creuzetul proiectatului imperiu mondial, condus de „înțelepții” proclamați astfel în cercuri necunoscute, oculte.

Elitele sociale din arealul european, în esență elite naționale, continuă să aducă argumente prin care exprimă adevărul conform căruia națiunile sunt organizări sociale

derivate din „dreptul ginților”. De aceea, din nevoia apărării „dreptului ginților” la identitate („geneză”) și la „patrie” (țară), oamenii conștienți „de sine” au reconstruit mereu „socialul” pentru a-și gestiona necesitățile sociale și a face față presiunilor construcțiilor mecanice – imperiile și

feudele. „Globaliștii” trebuie să știe că națiunea (lat. *natio* = naștere, seminție) este expresia *perenă* a organizării sociale, derivată din „dreptul ginților”, pe suportul unor *comunități organice spiritualizate*, conștientă „de sine”, cu o identitate recunoscută și cu o „patrie” definită, care a păstrat și conservat fundamentul etno-spiritual – *etnicul fondator* –, ca simbol al identității.

Necesitățile *etnicului fondator* („*ethnos*”, „*natio*”) au generat procesele prin care gințile au reconstruit „socialul” ca procesualitate diferită de construcțiile mecanice – feudele și imperiile. Acestea au fost individualizate prin comunicarea verbală și întipărite în memoria colectivă prin comunicarea scrisă, a celor două elemente nucleare: „geneza” și „patria”. Astfel, națiunile, ca formă de organizare socială, au legat organic mediul de viață („patria”) de spiritul devenirii oamenilor, conservând și afirmând identitatea generată de „*etnicul fondator*”.

Națiunile au fost expresia voinței organice a etno-organizărilor cu identitate asumată și recunoscută („*voința națională*”).

Între națiunile lumii se definește și națiunea română, așezată de Pronie în arealul vechii Europe, numit generic *spațiul carpato-danubiano-pontic*.

Despre identitatea asumată și recunoscută („*voința națională*”) a românilor se vorbește în termenii specifici ai sociologiei, dar și în momente, descrieri, dialoguri și evocări simbolice, pe care numai arta epică le poate oferi, pe parcursul a numeroase pagini în romanul *Sacrificiul*.

De fapt, „*voința națională*” generează în roman evoluții, evenimente, conflicte, dezbateri, desfășurări ale unor mari mase în mișcare în sate și orașe – toate organizate în conformitate cu cele mai severe principii ale artei epice.

Națiunea română este o realitate socială ancestrală, construită de oamenii conștienți „de sine” prin intermediul organizațiilor generatoare de *armonie socială*, menținută prin *comunicare* și „*cunoaștere reciprocă*”. Faptul că în romanul *Sacrificiul* unele tradiții ale românilor sunt evocate foarte atent, în diverse momente cu caracter descriptiv și simbolic, este mai mult decât semnificativ.

Națiunea română s-a născut din necesități sociale, ale căror modalități de exprimare au depins de capacitatea oamenilor de a procesa informațiile sociale. Din vremuri imemorabile, națiunea română s-a diferențiat de alte națiuni, prin *inteligența* manifestată în menținerea proceselor sociale organizante și *rațiunea* cu care a stăpânit scopurile și mijloacele de satisfacere a necesităților sociale.

La fel ca toate națiunile lumii, națiunea română este →

AUREL V. DAVID

o matrice, fiind construită de oameni pentru a apăra „dreptul ginților” la „geneză” și la „patrie”. Ea a constituit, din vremuri imemorabile, arma cu care „socialul spiritualizat” din arealul vechii Europe s-a apărat împotriva construcțiilor mecanice – imperiile și feudele – apărute pe la toate marginile vetrei de viață.

Devenirea națiunii române – ca modalitate socială de exprimare a „dreptului ginților la geneză și la patrie” –, a fost legată organic de procesele sociale organizante, care au dezvoltat ideile *generatoare de voință socială și cultură*, oferind oamenilor posibilitatea de emancipare în cadrul „patriei”.

Despre *patrie* și *patriotism* se discută în numeroase pagini din romanul *Sacrificiul*. Întregirea patriei este idealul sacru al celor mai importante personaje (personaje-simboluri) ale sale.

Prin națiunea română, oamenii – consecința și expresia socializării – au întărit organicitatea „socialului”, asigurându-i perenitatea. La temelia națiunii române, clădită pe „*etnicul fondator*” în cadrul „patriei” s-a aflat *munca generatoare de valori sociale*. Oamenii – creatorii națiunii române – au devenit sursa valorilor sociale, conștientizate ca „*valori naționale*” (valori comunitare).

Noua formă de organizare socială a generat și menținut psihicul oamenilor conștienți „*de sine*” în stare dinamică și le-a conferit „*drept de cetate*” – condiția fundamentală a asocierii oamenilor liberi.

Consemnăm aici faptul că subtilitățile analizelor psihologice practicate de Mihail Diaconescu, îndeosebi modul cum el evocă această „*conștiință de sine*” a unor personaje simboluri, face din romanul *Sacrificiul* o creație reprezentativă pentru arta sa epică.

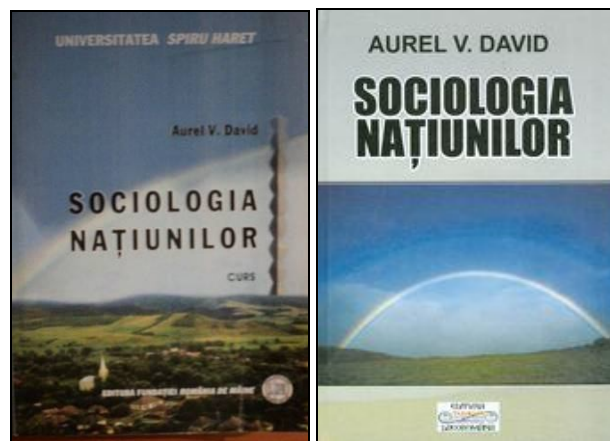
Națiunea română, caracterizată, din momentul genezei, prin „*conștiința socială*” devenită „*conștiință națională*” (derivată din conștiința de comunitate), a oferit mediul necesar generalizării experienței sociale și a definit autoritatea și competențele oamenilor conștienți că-i aparțin.

Națiunea română a încorporat organic procese sociale definitorii pentru comunitate (etno-organizare), a conservat și dezvoltat procesele sociale definitorii ale etno-organizării cu identitate asumată și afirmată („*gințile*”) și a recreat mediul social, cu caracter de perenitate.

Națiunea română are un „ *timp istoric*” – care generează ideile și sentimentele unei epoci și un „*spațiu social*” – construit pe fundamentul proceselor sociale menite să dezorganizeze raporturile de forță dintre oameni. Din acest motiv, națiunea română s-a aflat în relații de confruntare, chiar din momentul genezei, cu construcțiile mecanice – imperiile și feudele.

Ni se pare profund semnificativ faptul că, în romanul *Sacrificiul*, mediile puterii imperiale, organizate instituțional și juridic la Viena și Budapesta doar pentru a jefui tâlhărește națiunile aservite, sunt prezentate în capitole memorabile. Ironia, tragicul, caricaturalul, grotescul, accentele polemice, ca modalități ale artei epice, susțin descrierea mediilor aulice și administrative imperiale.

Caracteristicile națiunii române, definite genetic și afirmate în cadrul „patriei”, au fost date de *capacitatea de conviețuire* a oamenilor, integrați conștient într-o „*ordine*”, care a asigurat conexiunile între procesele

sociale organizante și a menținut raporturile între „*diversitate*” – specifică ființei umane și „*unitate*” – specifică națiunilor, ca unități sociale ale diversității.

Conviețuirea oamenilor în cadrul națiunii române s-a manifestat sub forma „*solidarității naționale*”, în realizarea căreia un rol fundamental l-a avut comunicarea verbală, limba română („*limba națională*”) și comunicarea socială (acțiunile sociale). Exemplul elocvent sunt creațiile artistice, produs al gândirii naționale, precum și cultura, expresia manifestării spiritului național. Nu întâmplător, Mihail Diaconescu ne vorbește în *Sacrificiul* despre un cenaclu literar care se întrunea la Beiuș, în casa avocatului dr. Ioan Ciurdariu-Ciordeaș, dar și despre alte cercuri în care se reunesc artiști, jurnaliști, filosofi.

Liantul „*ordinii*” construite de națiuni este *conștiința națională*, credința comună (religia) și cultura.

Națiunea română a fost, din vremuri imemorabile, organizare socială în care „*solidaritatea organică*” a reprezentat condiția existenței ei, iar *motivația rațională* a construit *voința socială*, în expresia ei națională, care a menținut-o ca unitate socială în procesualitatea sa.

Națiunea română a construit mediul social cel mai favorabil pentru satisfacerea celei de-a doua necesități fundamentale a oamenilor: *cultura*. În acest sens, în paginile romanului *Sacrificiul* sunt evocați poeți, autori de memorii, istorici, gazetari, participanți la cene literare, studenți, doctoranzi, posesori de biblioteci, oratori, teologi, filosofi, sociologi, politologi, juriști. Fluxul epopeic al romanului îi cuprinde pe toți în mod firesc. Portretizarea oamenilor de cultură susține arta literară prin care Mihail Diaconescu s-a impus în conștiința unor mari mase de cititori.

În noul orizont informațional, acțiunile și faptele oamenilor au devenit produse ale nevoilor sociale și nu ale intereselor de grup din care s-au născut imperiile sau feudele. Aceasta explică de ce, din vremuri imemorabile și până astăzi, națiunea română nu a reprezentat ansambluri de agregări și dezagregări neconținute, precum construcțiile mecanice, imperiile sau feudele, ci *procesualitate* marcată de „*stări departe de echilibru*”. Prin aceasta oamenii și-au menținut și afirmat permanent identitatea, conservându-și capacitatea de reproducere.

Națiunea română reprezintă, în același timp, o realitate ontologică „*în sine*” și „*pentru sine*”, întrucât are un „*timp*” și un „*spațiu*” al ei și se află mereu în „*stări departe de echilibru*”. Ea nu rămâne imuabilă, încremenită, întrucât este generată de procese sociale și, →

la rândul ei, generează și întreține procese sociale care satisfac necesități sociale și generează altele noi. Perenitatea ei este asigurată de activitatea producătoare de resurse și generatoare de libertate și de solidaritate în respectarea intereselor tuturor. Prin națiunea română a fost conservat etnicul fondator, spiritualizat, precum și memoria socială a generațiilor care s-au succedat în „*patrie*”, capabilă de a-și manifesta *voința de valoare*, cât și *voința de împărtășire a valorilor sociale*. Acestea sunt „*valorile naționale*”, singurele valori sociale care contribuie la menținerea și întreținerea solidarității umane.

Națiunea română este, din străvechime, rezultatul unui proces istoric al devenirii „*de sine*” a oamenilor, al capacității de transformare a comunității de limbă, de cultură, de tradiții și de obiceiuri, formate de-a lungul istoriei, într-o nouă conștiință identitară, comunitară.

Din momentul genezei, națiunea română a generat procese sociale prin care oamenii au stăpânit „*natura*”, s-au afirmat „*pe sine*” și au menținut „*socialul*” în stare de *civilizație*. Pentru întreținerea acestora, în virtutea „*dreptului ginților*”, oamenii au creat „*corpus*”-ul generator de valori sociale, numit generic *popor* (lat. *populus*, gr. *demos*).

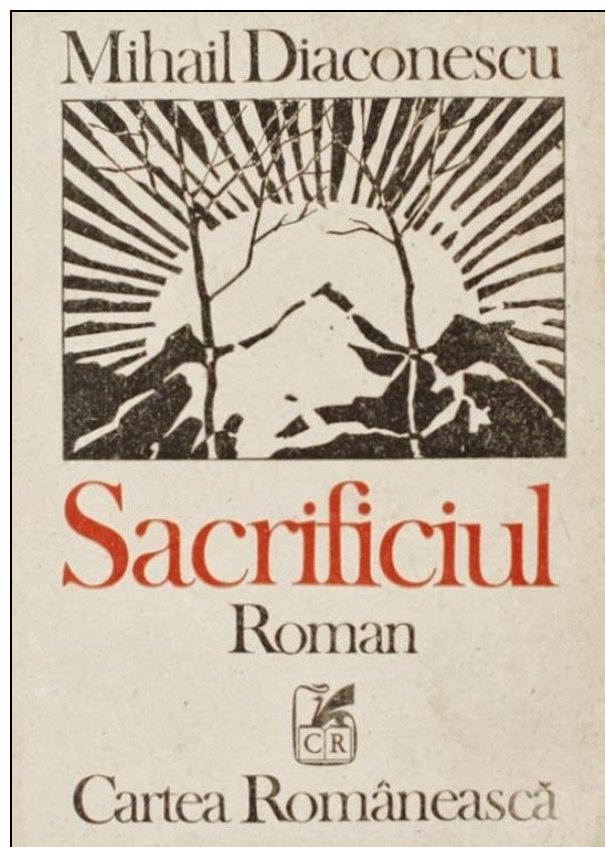
„*Poporul*” – constituit din *corpurile profesionale și socializante generatoare de valori sociale* –, a preluat misiunea generică a comunităților ancestrale privind producerea de resurse, precum și misiunile explicite ale așa-numitelor construcții gentilico-tribale, de apărare a spațiului de viață („*patria*”). Prin „*popor*”, națiunea a refondat „*conștiința de sine*”, a recreat sentimentul de siguranță în interiorul „*patriei*” pentru toți cei care produceau resurse în folos propriu și în folosul națiunii, au reconstruit tradițiile și au afirmat public valorile și interesele.

„*Poporul român*” a reprezentat starea definitivă a „*conștiinței colective*” în vatra de viață, precum și subiectul acestei *conștiințe comune* generate de națiunea română, ca organizare socială. Prin această *conștiință* s-a redefinit sentimentul apartenenței etnice, iar oamenii au luat act „*de sine*”, ca putere morală și socială, ca instanță prin care s-a desăvârșit omenirea prin civilizație. Credem că una dintre expresiile cele mai convingătoare ale artei epice diaconesciene este tocmai modul cum sunt reliefate în roman *procesele suferinței și de conștiință*, mai ales de conștiință, ale personajelor. Prin „*poporul român*”, națiunea română a devenit o „*stare*” care a exprimat comunitatea ideală de sentimente, reprezentări și credințe.

„*Poporul român*” a fortificat națiunea română în lupta cu imperiile și feudele și i-a conferit capacitatea de a se identifica prin „*geneză*”, limbă, religie, obiceiuri, aspirații și „*patrie*”. Prin „*poporul român*”, națiunea română a impus construcțiilor mecanice „*dreptul ginților*”, pe care l-a recuperat cu ajutorul *tradițiilor, culturii și activității generatoare de valori sociale*.

„*Dreptul ginților*” constituie fundamentul ideatic pe care marele romancier Mihail Diaconescu și-a clădit motivația investigării unei lumi învălmășite, tumultuoase, cu două sensuri și semnificații: *lumea imperiilor* – construcțiile socio-politice artificiale și *lumea națiunilor* – organizările sociale, temelia umanității.

Din documentările sale mereu repetate pe teren,

îndeosebi prin satele și orașele de pe valea Crișului Negru, apoi în țară și în străinătate, dar și în biblioteci, a ieșit o evocare epică cu caracter epopeic.

Din extraordinarul efort de gândire, de profundă cunoaștere, precum și dintr-un cuget și simțire unicat s-a născut un roman istoric neegalat încă în vremurile noastre, pe care autorul l-a intitulat, cu deplin temei – „*Sacrificiul*”.

Pentru noi, cei de astăzi, fii ai aceleiași nații și patrii, romanul este extrem de util, întrucât una dintre lumile zugrăvite cu măiestrie în paginile sale este lumea românească, în toată măreția, eroismul și tragismul său.

Mihail Diaconescu a scos din documentele istorice și din realitățile satelor și orașelor românești forța *dreptului ginților* în confruntarea cu imperiile, alegând ca studiu de caz națiunea română, multe secole aflată sub diferite stăpâniri străine, care mereu i-au ros marginile vetrei, i-au secătuit pământul de bogății și i-au împilat pe fiii ei.

Romanul „*Sacrificiul*” este, în fapt, o mare frescă socială, zugrăvită cu forța minții unui scriitor, care se revendică cu toată ființa din națiunea română. Este și un document artistic și social, susținut de surse istorice autentice.

Romanul „*Sacrificiul*” devoalează atât starea unui imperiu putred aflat la ceasul prăbușirii (imperiul austro-ungar), precum și „*tășnirea*” neamurilor (printre care și neamul românesc) spre lumina renașterii dintr-o cumplită robie imperială.

Cunoașterea destinului națiunii române i-a conferit romancierului dreptul de a susține artistic perenitatea națiunilor, demersul său constituind un ferm suport organic al studiilor teoretice și aplicative de sociologia națiunilor.

Îndreptător credinței și chip blândețelor:

Î.P.S. Ioan, mângâietor de suflete

Înaltpreasfințitul Ioan este cu adevărat mângâietor de suflete. După ce i-a mângâiat pe credincioșii și pelerinii aflați în Țara Sfântă, Î.P.S. Ioan, timp de mai bine de 20 de ani, a mângâiat sufletele credincioșilor din Covasna și Harghita. Doamne, cum au trecut anii?! Da, nouă ne-a oferit mângâiere și dragoste atâția ani, înălțându-ne întru credință și tradiție ortodoxă. Ne-a mângâiat cu privirea ochilor săi blânzi, de câte ori ne întâlneam, la biserici ori la hramuri de mănăstiri, unde reușea să realizeze sărbători creștine cu mare încărcătură duhovnicească și educativă. Senin, blând, deschis și bun cu toată lumea. Ne-a învățat că rugăciunea întărește credința, însuflețește nădejdea, înflăcărează dragostea, deprinde umilința, este scara cerului, conducând pe cărarea Raiului.

Înaltpreasfințitul Ioan își făcea timp să ne asculte bucuriile și durerile. Ne încuraja și ne îndemna la fapte bune. A condus cu atâta înălțare de cuget, cu atâta tărie de fapte și într-un chip atât de desăvârșit redeşptarea națională a credincioșilor ortodocși din Covasna și Harghita. Ne-a trezit pe toți întru vechea credință a strămoșilor noștri. Ne-a condus cu bucurie pe cărarea Raiului. Am lucrat timp mai bine de opt ani la realizarea volumului *Pe cărarea Raiului – convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan al Munților* (două ediții, 2010, 2014), cu titlul sugerat de Înaltpreasfințitul Ioan. Am fost de nenumărate ori la Episcopia Ortodoxă din Miercurea-Ciuc, l-am ascultat de numeroase ori de-a lungul anilor, nu totdeauna am avut bucuria să-l găsim liber pe Î.P.S. Ioan. Am învățat să am răbdare, am învățat multe. Am învățat că există o mare diferență între a auzi de Hristos, a vorbi despre Hristos și a-L cunoaște pe Hristos. Multe sfaturi mi-au rămas în suflet. Îmi amintesc acum cuvintele Î.P.S. Ioan, care se află și în cartea amintită mai sus: „Trăiți iertându-vă, ajutându-vă și iubindu-vă cu iubire sfântă!”

În sufletul nostru, fiecare dintre noi, cred, l-am asemănat pe Î.P.S. Ioan cu o persoană având intensă trăire duhovnicească. Probabil cea mai potrivită este alăturarea cu Sfântul Ierarh Nicolae – așa cum îl știm din copilărie, blând și bun, care ne mângâie și care ne iartă; în fața căruia privim cu sfială și cu frică de Dumnezeu.

Înaltpreasfințitul Ioan a afirmat într-un cuvânt de învățătură ideea că mulți copii cred că Dumnezeu este bun și blând ca Sfântul Nicolae. Frumoasă identitate!

Î.P.S. Ioan a mărturisit de multe ori – și la întâlnirea de rămas bun de la Catedrala din Sf. Gheorghe, din 21 decembrie, și în prima zi de Crăciun - 2014, la catedrala episcopală din Miercurea-Ciuc ori cu diverse ocazii, mai mult sau mai puțin oficiale, că nu se desparte ușor de preoții, monahii și credincioșii din Covasna și Harghita, din Eparhia Munților, cum îi place Înaltpreasfinției Sale să spună. A constituit astfel o Eparhie a Munților, neoficială, cum neoficial este și titlul de ierarh al Munților. Treptat, ambele denumiri s-au impus, devenind cunoscute în țară. De acum este greu ca cineva să-i ia acest titlul și această demnitate izvorâtă întru slava neamului românesc trăitor în Carpați și la poalele acestor binecuvântați de Dumnezeu munți.

Mărturisirea, transmisă nouă cu ochii înlăcrimați, că ne va pomeni în rugăciuni înaintea numelui mamei sale, ne-a emoționat până la lacrimi. Asemenea și afirmația: „o să-i port tot timpul în rugăciuni, oriunde voi umbla în lumea aceasta”, cu referire la credincioșii din Covasna și Harghita. Și noi, Înaltpreasfințite Părinte, vă vom purta în rugăciunile noastre, simțindu-vă aproape de sufletul nostru, ca pe un părinte bun, căruia ne rugăm de iertare. Vă păstrăm chipul nu numai pe o carte ori pictat pe sfinți pereți ai bisericilor ctitorite de Înaltpreasfinția Voastră, la Izvorul Mureșului, Sita Buzăului, Valea Mare, paraclisul Episcopiei din Miercurea-Ciuc ș.a., ci îl păstrăm în inima noastră.

Acum, la despărțire, plângem? Și în această privință ne-ați învățat ceva minunat: plângem așa cum părinții

plâng când își mărită fetele, dar, până la urmă, se bucură de norocul lor. Ne bucurăm, Înaltpreasfințite Părinte!

Dumnezeu ne-a dăruit nouă, credincioșilor din Munți, un ierarh care să ne zidească întru credință de neam și de țară, care ne-a învățat că rugăciunea și faptele bune sunt două aripi cu care omul se înalță spre cer. Î.P.S. Ioan s-a înălțat pe cărarea vieții la o importantă demnitate în ierarhia bisericească, aceea de Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, iar înălțându-se, ne-a lăsat pe noi cei de aici, mai buni și mai plini de har izvorât din dărnicia-i duhovnicească și din aleasă-i vrednicie. Cel mai greu este să găsești poteca spre inima omului. Î.P.S. Ioan a găsit-o, de aceea l-am simțit atât de prezent în sufletul nostru.

Înaltpreasfințitul Ioan va rămâne pentru noi, în continuare, Ierarhul Munților, chiar dacă de duminică 28 decembrie 2014 a devenit ierarhul unei părți din România aflată la brazda dinspre vest a țării, așa cum a afirmat la întronizarea de la Timișoara. Noi vom rămâne în inima țării, dar și în inima Înaltpreasfinției Sale, care a realizat o cărare între Covasna-Harghita și Banat, a realizat un arc duhovnicesc ortodox creștinesc între plaiuri românești.

S-a îndreptat spre acele meleaguri și spre acei credincioși, preoți și monahi, cu dorința de a le fi alături la bine și la rău, cu gând de mângâiere, cu năzuința de a-i cunoaște pe cei încredințați spre păstorire, pe fiecare, preot, monah și credincios, așa cum atât de bine i-a cunoscut pe cei din Covasna și Harghita. Considerăm că astfel va mai așeza o cărămidă la temelia ce există între românii din toate provinciile românești, dar și între românii din țară și cei din afara granițelor. Toți să lupte mai întâi „pentru pacea lăuntrică, duhovnicească, pentru că nu putem vorbi despre o pace generală pe planetă, într-o comunitate sau într-o familie, dacă fiecare dintre persoane nu are înlăuntrul ei această pace lăuntrică, pace în Dumnezeu, împăcarea cu Dumnezeu, împăcarea cu semenii și împăcarea cu sine însuși. Acestea sunt cele trei dimensiuni ale păcii duhovnicești”, afirmă hotărât Î.P.S. Ioan (*Pe cărarea Raiului. Convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan, al Munților*, Editura Sophia, București, p. 10).

Cu bucuria că Înaltpreasfințitul Ioan rămâne al nostru ca Ierarhul Ioan al Munților,

LUMINIȚA CORNEA

Dumnezeu se uită la inimă

(II)

„Dumnezeule, Îți mulțumesc”

(v. 11) Iată din nou o notă bună pentru fariseu, căci el dovedește că știe să fie recunoscător lui Dumnezeu pentru toate darurile Sale, deși mi-ar fi plăcut să-l aud spunând „Dumnezeul meu...” Ar fi sunat mai frumos și ar fi dovedit o relație mai apropiată și mai caldă între el și Dumnezeu.

Apoi fariseul s-a rugat astfel: **„Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni: hrăpăreți, nedrepti, desfrânați sau chiar ca vameșul acesta.”** (v. 11 și u.)

Dumneavoastră vedeți în această rugăciune de mulțumire ceva de condamnat? Dacă este ceva de condamnat, atunci cu siguranță că fiecare dintre noi se află sub condamnare. Cine dintre noi n-a avut ocazia să vadă oameni mutilați și rămași infirmi în urma unor accidente groaznice și să nu fi încercat un simțământ de recunoștință la adresa lui Dumnezeu, că a fost păzit de o asemenea tragedie? Sau cine nu a văzut oameni clătinându-se de băutură, sau violenți, în timpul unor meciuri de fotbal, sau în timpul mitingurilor politice? Câți dintre aceștia nu-I sunt recunoscători lui Dumnezeu că i-a scos din felul deșert de viațuire al lumii? Nu este un păcat să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-a scos de pe cărările rătăcite ale lumii și ne-a pus înainte alte valori și o altă perspectivă a vieții. Dimpotrivă, fariseul nu poate fi acuzat de faptul că, în rugăciunea sa se compară cu semenul său. Și noi o facem adesea, fără măcar să ne dăm seama.

„Eu postesc de două ori pe săptămână și dau zeciuală din toate câte câștig” (v. 12), zice fariseul, amintind de niște realități din practica vieții sale religioase. Ceea ce spune el sunt lucruri adevărate, căci e conștient că se află înaintea unui Dumnezeu atotștiutor. A posti de două ori pe săptămână, este o dovadă de înfrânare a poftelor, o dovadă că avea o voință puternică și o dovadă de biruință a unor poftes adânc înrădăcinate în firea omului.

Să ne oprim acum din analizarea versetelor biblice și să observăm care a fost greșeala atât de gravă pe care a făcut-o fariseul, încât rugăciunea sa nu a putut fi primită la cer. Unde a greșit? Ce a făcut el, sau ce nu a făcut, astfel încât Mântuitorul să afirme despre el că s-a coborât acasă mai puțin îndreptățit decât vameșul? Pentru că, din punctul lui de vedere, nimic din ce spune el nu este greșit. Avea fapte bune, credea în Dumnezeu, se ducea la Biserică. Era convins că are toate calitățile bune, că e sfânt, e desăvârșit și că nu are nicio greșală.

Cu toate acestea Domnul Hristos nu i-a socotit de bună rugăciunea. De ce? Pentru că el nu cerea nimic de la Dumnezeu, doar că se lăuda, ca un om desăvârșit ce se credea. Și aștepta să fie văzut și lăudat.

Dacă este ceva grav în viața acestui om, de altfel foarte religios, este faptul că nu mai simte nicio lipsă, nici o nevoie pe care să o aducă înaintea lui Dumnezeu.

Și, odată urcat pe pedestalul propriei sfințenii și perfecțiuni, îi privește și îi tratează pe toți ceilalți oameni cu un dispreț fără margini, mirându-se cum de-i mai suportă pământul.

El nu-și vede propriile greșeli, căci el nu poate greși, în schimb vede greșelile altora, pe care le descoperă și unde nu sunt, le critică, le osândește, le exagerează, trâmbiându-le pe un ton arogant și disprețuitor.

Există multe povestiri în Scriptură, cu ale căror personaje și noi ne putem identifica.

Obişnuim să spunem că și noi am greșit la fel ca persoana respectivă sau că am biruit la fel ca un anumit personaj biblic.

Elleny Pendefunda • Îngerul meu sau facerea luminătorilor pe firmament, acrylic pe pânză, 2013

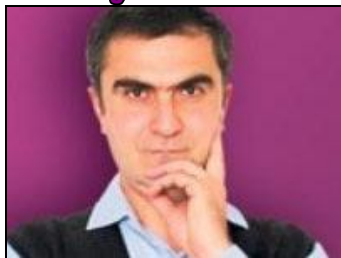
Personal însă, nu îmi amintesc să fi auzit pe cineva spunând că seamănă cu fariseul din poveste. Dar dumneavoastră? De câte ori v-ați privit în oglindă? În obiectul acela pe care îl întâlnim la tot pasul. Acasă avem cel puțin una, din magazine e nelipsită și de multe ori avem una și în geantă. De cele mai multe ori ne uităm în oglindă ca să vedem ce nu este în ordine la noi și să remediem. La fel trebuie să privim toți în Sfânta Scriptură, în pericopa evanghelică de astăzi, să căutăm cu sinceritate a ne recunoaște starea reală în care ne găsim și să Îl lăsăm pe Dumnezeu să lucreze în noi și să ne schimbe, pentru a putea fi o mărturie spre slava Sa.

„Un frate a mers la un bătrân și l-a întrebat, zicând: părinte, ce voi face, ca mă supără mândria și înălțarea? Răspuns-a lui bătrânul: bine faci, fiule, că doar tu ai făcut cerul și pământul. Aceasta auzind fratele, s-a umilit cu inima și, făcând metanie până la pământ, bătrânul a zis: iartă-mă, părinte, că nici una din acestea n-am făcut. Zis-a lui bătrânul: dacă Cel ce a făcut cerul și pământul s-a smerit pentru noi, noi care suntem tină și țărână, pentru ce să ne înălțăm? Și așa s-a smerit fratele de cuvintele celui bătrân, și cu mult folos a mers la chilia sa, smerindu-se și umilindu-se în inima lui”.

Ne putem da seama ușor că Mântuitorul a vrut să scoată astăzi în evidență un păcat: mândria, și o virtute: smerenia. Din aceste motive, parabola a fost, este și va fi de-a pururi actuală, căci farisei, adică oameni mândri, fățarnici și prefăcuți au trăit și vor trăi întotdeauna.

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Vatra veche dialog Sociologul Mirel Bănică

Pelerinajul – o călătorie spiritual-duhovnicească de la moarte la Viață, de pe pământ în Cer...

(II)

Doctor în științe politice la Universitatea din Geneva - Elveția, cu stagii de specializare la „École des Hautes Études en Sciences Sociales” din Paris și la Universitatea Laval, în domenii ca sociologia memoriei, sociologia religiilor, geopolitică, alumni al Colegiului „Noua Europă” din București, actualmente cercetător științific în cadrul Institutului de Istorie a Religiilor la Academia Română, Sociologul Mirel Bănică este prezent, an de an, în rândurile marilor pelerinaje religioase de la noi din țară, studiind fenomenul și încercând totodată să-l trăiască personal, în mod simplu, autentic. Așa l-am întâlnit și noi în rândul format spre moaștele Sfintei Parascheva, când a acceptat să ne vorbească despre pelerinajul văzut atât prin ochii obiectivi ai cercetătorului, cât și prin ochii plini de sensibilitate, de emoție și de uimire ai celui care crede...

*

– Prima întrebare se referă la tema ce vă frământă cel mai mult acum, în ultima perioadă: fenomenul pelerinajelor. Când și cum a început pasiunea pentru studiul pelerinajului, dar și practica pelerinajului? Cele două au fost concomitente?

– Eu vă mulțumesc și este o mare onoare pentru mine să fiu aici, cu atât mai mult cu cât Portalul dumneavoastră nu mi se pare doar foarte bun și eficient pe plan de comunicare, ci cred că este, pe viitor, una dintre porțile de scăpare în fața decesului presei scrise și greutăților pe care presa scrisă le are. Cred că acesta este viitorul comunicării, nu atât celei bisericești, cât și a celei în general.

Explicația este una foarte simplă: pelerinajul e pentru mine, în primul rând, un subiect de cercetare, un proiect academic. A merge și a participa la un pelerinaj constituie ceea ce se numește teren antropologic, dar partea științifică nu poate rămâne

disociată de pasiunea de a fi în mijlocul mulțimii și de a încerca să înțelegi, nu să explici - lucru foarte dificil, ceea ce se întâmplă în interiorul unui pelerinaj. Totul a început cu un pelerinaj din anul 2009, în data de 13 octombrie, pe o ploaie grozavă și pe un frig de 3-4 grade, care mi-a scurtcircuitat reportofonul și telefonul mobil. Vă amintesc acest detaliu nu pentru a vă arăta cât de greu este în pelerinaje, ci pentru a introduce o primă idee, anume că pelerinajul se învață din mers. În primii ani de pelerinaj, cei care participă la el sunt nepregătiți, neștiind ce greutăți presupune acesta, venind poate mai mult din încântare sau din curiozitate. După 2-3 ani, însă, când pelerinajul devine dependentă, el se învață, iar pelerinii știu cum să se pregătească mai bine să înfrunte frigul și ploaia și să-și atingă scopul final, închinarea la sfintele moaște.

– A doua întrebare se referă la istoria pelerinajului din țara noastră. Cum a evoluat pelerinajul în România postdecembristă?

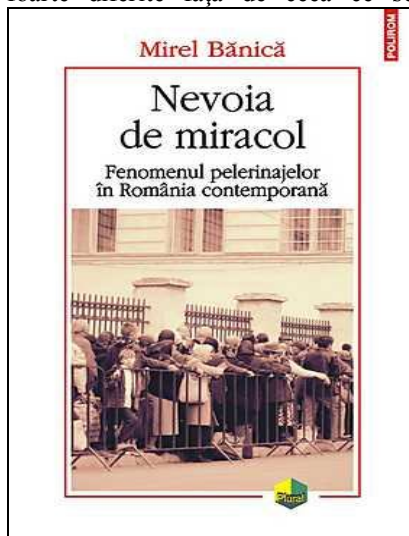
– Dacă este să coborâm și mai mult de atât în istorie, putem afirma că orice pelerinaj din lumea aceasta, fie că este vorba de pelerinajul de la Iași, de la Prislop, de la București, de la Nicula, de la Curtea de Argeș sau de la Lourdes - Franța, nu poate fi disociat de o anumită evoluție istorică. Personal, am întâlnit citate și fragmente extraordinar de interesante în romanul „Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă”, al lui Mihail Sadoveanu, în care autorul descrie atmosfera de pelerinaj de la Sfânta Parascheva. Imaginați-vă că acum câteva sute de ani, lucrurile nu erau foarte diferite față de ceea ce se

întâmplă acum; aceeași emoție caldă, fumul de tămâie, oameni emoționați, momentele de corporalitate și amestecul de oameni din diferite categorii sociale. Revenind la perioada contemporană, pot spune că pelerinajele sunt vechi și noi în același timp. Vechi pentru că sunt o practică religioasă la fel de timpurie ca și creștinismul și ca toate celelalte religii monoteiste, și noi pentru că rândul de așteptare din perioada actuală, uneori de proporții gigantice, cum s-a întâmplat și în acest an la pelerinajul de la Iași, datează de pe la jumătatea anilor '90. Și dacă ne uităm bine, ele coincid pe undeva și cu ieșirea deplină din comunism, cu o Biserică Ortodoxă care începe să înțeleagă și să compună cu timpurile moderne, și care găsește această formă de practică religioasă, reinventând-o. Cred că în pelerinaj putem distinge mai multe momente istorice foarte clare, bine precizate: perioada de formare, de uimire și de necunoaștere a anilor '90, perioada de consolidare la începutul anilor 2000, perioada de creștere, care a coincis cu acel mini boom economic al României din perioada 2006-2008, o mică perioadă de reazăzare, după 2008-2009, și saltul spectaculos ca număr de participanți din anul trecut, anul acesta, și cred că și din anii viitori. Trebuie, însă, să precizăm că un pelerinaj are legile lui: există pelerinaje uriașe care au dispărut, pelerinaje mici care s-au mărit și au persistat, altele care s-au stabilizat. Nu poți desena evoluția unui pelerinaj.

– Cine sunt astăzi, într-o lume secularizată, participanții la pelerinaj?

– Nu cred că lumea de astăzi e atât de secularizată pe cât se spune. În primul rând, țin să amintesc că la începutul anilor '90 Biserica Ortodoxă Română nici nu accepta termenul de secularizare, privită doar ca o boală a Occidentului. Abia mai târziu a intrat în vocabularul frecvent, referindu-se la pierderea credinței, însă eu cred că valorile spirituale și credința nu se pierd niciodată. Sunt foarte puțini ateii în lume, iar aceștia, de multe ori, ca o stranie coincidență, sunt oameni mai credincioși decât credem noi. La ei e totul alb cu negru, nu există acele nuanțe de gri care există la majoritatea dintre noi, și în negația absolută pe care o practică, ei îl mărturisesc pe Dumnezeu într-o manieră foarte interesantă, pe care →

STELIAN GOMBOȘ

NEVOIA DE ȚARA SFÂNTĂ

Necesitatea unei astfel de cărți am considerat-o imperativă din mai multe puncte de vedere.

Mă număr printre cei care au avut șansa să fie pentru a doua oară pelerin în Țara Sfântă.

De fiecare dată o astfel de experiență nu poate să fie decât diferită, ca trăire, chiar dacă, în mare, traseele s-ar putea, inevitabil, să coincidă.

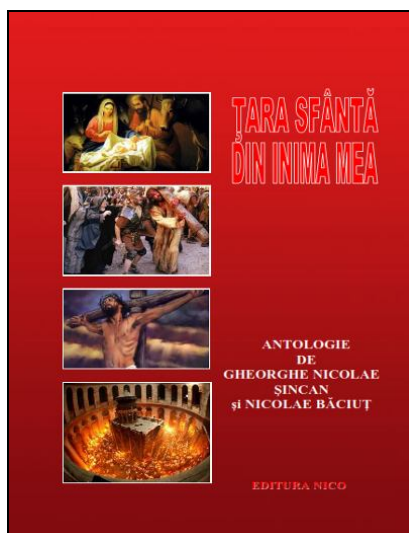
Există însă ceva ce dă distincție primei întâlniri cu locuri din Țara Sfântă, cu un plus de emoție, cu un plus de fascinație.

A doua oară lucrurile se schimbă. Emoția e surclasată de dorința de a afla date în plus, detalii, nuanțe care, fatalmente, pot scăpa prima dată.

Pe de altă parte, amintirea unui astfel de pelerinaj poate fi un câștig pentru fiecare pelerin în parte.

Fiindcă, de această dată, cei care încearcă să evalueze o astfel de întâmplare fericită din viața lor nu sunt scriitori, nu au nici experiența, nici exercițiul scrisului.

Atunci când i-am îndemnat să scrie, chiar acest lucru l-am cerut: să nu fie preocupat de exigențele stilistice ale scriiturii, ci să fie firești, sinceri, să traducă în cuvinte după chipul și asemănarea trăirilor proprii ceea ce au

simțit în ritmul, totuși, alert al unui pelerinaj de ceva peste o săptămână, interval în care nu pot fi văzute foarte multe lucruri, în care unele scapă, altele sunt percepute epidemic.

Dar există un inefabil al primei întâlniri, care nu trebuie ratat, care nu trebuie nici lăsat în voia amintirii, care trebuie consemnat ca o spovedanie, ca o mărturisire pentru cei care nu au ajuns niciodată și nici nu vor ajunge vreodată în Țara Sfântă.

Eu am trecut printr-o experiență a mărturisirii, în 2014, când pelerinajul făcut prin purtarea de grijă a Î.P.S. Andrei, atunci arhiepiscopul Alba Iuliei, mi-a creat oportunitatea de a

scrie și publica un jurnal de călătorie, „Sacru și profan în Țara Sfântă”.

Constat, peste timp, că a fost un lucru bun, pentru că viața vine cu evenimentele ei și poate acoperi ca o lavă amintirile. Dar rămâne cartea, documentul, care poate reactiva acele amintiri, poate transforma un pelerinaj real, într-unul nou, imaginar, cu toată încărcătura nostalgiilor.

Am sugerat pelerinilor să fie ei înșiși și, fiecare, după puteri, să consemneze gânduri despre ceea ce s-a adunat în inima lor, o Țară Sfântă din inima fiecăruia în parte.

După un astfel de pelerinaj, fiecare are o Țară Sfântă a lui, alta decât cea pe care și-a imaginat-o.

O carte a pelerinilor nu face decât să dea coerență unei proiecții a sacralității, ca într-o împreună rugare.

Un pelerinaj în Țara Sfântă e, poate, visul oricărui creștin. O carte cu amintiri despre Țara Sfântă nu poate decât să potențeze o experiență, oricum am privi lucrurile, unică, iar pentru cei mai mulți, singulară.

„Ghidul” de acasă, preot dr. Gheorghe Nicolae Șincan, în rezonanță cu ghidul din Țara Sfântă, Elena Yitshaki, o moldoveancă de-a noastră stabilită în Israel, prin căsătorie, au făcut memorabil unui pelerinaj de folos, merinde de drum până la capătul vieții, speranță pentru viața veșnică de apoi.

NICOLAE BĂCIUȚ

MIREL BĂNICĂ...

→nu o acceptă, dar care este în fond o mărturisire pură. Repet, nu trăim într-o lume secularizată, iar lucrul acesta se vede în practica și în componența pelerinajului. În cercetarea mea de teren, cât și în cartea pe care o voi scoate anul viitor, m-am ferit să fac o tipologie pelerină, pentru că paleta este atât de largă și structura rândului se schimbă de la un an la altul. Pelerinii sunt muncitori, țărani, oameni de la țară, corporatiști, elevi, studenți. Dacă îmi cereți însă să fac un portret al pelerinului standard, acesta ar arăta în felul următor: este femeie, are peste 55 de ani, condiția financiară nu este dintre cele mai slabe, mai ales dacă vine de la distanțe mari, a redescoperit religia ortodoxă după '90 și este tipul de om care a prins „gustul” pelerinajului ca formă de sociabilitate extraordinară și care își poate demonstra sieși că poate să reziste unor probe fizice și spirituale deosebite. Trebuie luat în considerare aici și aspectul psihologic profund al pelerinajelor, care este de multe ori neglijat, anume teama fiecăruia dintre

noi, mai ales pe măsură ce înaintăm în vârstă, de moarte. Sfintele moaște, în mod deosebit cele ale Sfintei Parascheva, ridică o afirmație fundamentală profundă: sfinții bineplăcuți lui Dumnezeu, deși sunt morți, ei sunt vii. Cred că, cu cât omul înaintează în vârstă, cu atât înțelege mai bine, și teologic, și spiritual pelerinajul; îl spiritualizează mai mult. Un alt procent semnificativ din pelerini, pe care îmi e greu să-l cuantific, îl reprezintă cei atrași de sacru, pentru că racla Sfintei Parascheva, a Sfântului Dimitrie iradiază divinul. Nu poți descrie ce este sacru, e asemeni magnetului care atrage pilitura de fier. Un alt aspect interesant este că pelerinajul în lumea ortodoxă este foarte diferit de pelerinajul catolic. Acolo se merge pe jos, 100, 200, chiar și 1.000 de kilometri până la Compostela și ajungi la catedrala unde se găsește Sfântul Iacob, cel care a înviat un bătrân care a murit pe drum, permițându-i să ajungă la locul de pelerinaj, după care a trecut la Domnul. Făcând o mică paranteză aici, cred că mass-media nu a înțeles absolut deloc ceea ce s-a întâm-

plat în cazul femeii din Prahova care a decedat: în rând, pe un eșantion atât de mare, nu rândul te ucide, iar acea sărmană femeie, pentru care am tot respectul, putea muri și în spital, la autobuz sau mergând pe stradă. Poate părea ciudat ceea ce spun, dar cred că ea a avut o moarte plăcută lui Dumnezeu. Revenind la pelerinaj și la sacral inerent pelerinajului, este interesant că pelerinajul ortodox are anumite trăsături care îl apropie de pelerinajul din islam, pentru că islamul are morminte ale sfinților lor, care suntenerate, exact cum venerăm noi sfinții noștri. În lumea catolică nu există această impregnare de sacru. Am spus toate aceste lucruri pentru a observa cât de universal este pelerinajul, pe de o parte, iar pe de altă parte, complex și cu forme particulare pentru fiecare religie, confesiune, țară și regiune. Și în România, pelerinajele sunt aceleași, dar nu seamănă între ele. Cine își închipuie că pelerinajul de la Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava seamănă cu cel din București, de la Sfântul Dimitrie, se înșală amarnic.

ÎNTE FANTASTIC ȘI REAL - O CĂLĂTORIE A SPIRITULUI

Am avut, ca și în alte dăți, ocazia de a citi (pe rând, pe fiecare) cele cinci povestiri, din cartea profesorului Adrian Botez, *Nălucirile abatelui Bernardo – cinci povestiri fantastice* și pot să mărturisesc, acum, că impresia lăsată de povestirile adunate în volum e mai puternică: laolaltă, povestirile spun, parcă, mai mult, parcă altceva!

Să mă explic: în orice carte străbate, vrând-nevrând, intenția de comunicare a autorului, gândul său tainic, cu privire la ceea ce are de spus. Iar profesorul Botez nu este un autor oarecare. În cele cinci povestiri, el amestecă într-atâta realul cu imaginarul, încât te întrebi, pe bună dreptate, dacă mai are vreo importanță faptul că abatele a existat cu adevărat, sau e doar o plăsmuire, realizată cu meșteșug, de autor. Mai întâi, numele: are un parfum iberic tradițional, autentic, imposibil de tăgăduit: **Bernardo Gaizca Mendieta y Savayo y Alcántara!**

Parcă și vezi un zid, dintr-un castel de piatră, garnisit cu portretele, întunecate de negura anilor, ale bărboșilor și mustăcioșilor înaintași. Pe urmă, amănuntele, unele istorice, care par de netăgăduit, localizările, în spațiu și în timp, conferind o impresie de autenticitate, greu de pus la îndoială. Apoi, poveștile! Atâta talent de narator i-a hărăzit creatorul său abatelui, că te întrebi, nedumerit, cine povestește? Autorul, pe care îl știu, sau aburoasa persoană a abatelui, poposit, parcă, din adâncimi de veac, înfășurat într-o rasă ponosită de călugăr (franciscan, pe câte înțeleg), drept în fața ta, ca să dea glas uimitoarelor întâmplări, care de care mai minunată. Mărturisesc, sincer, că eu nu văd carne pe trupul abatelui, alta decât a autorului cărții. El este, în carne și oase, povestind, cu gura altcuiva, încă una din minunatele plăsmuiri care îi cutreieră mintea și pe care, în neasemuita sa dărnicie, ni le împărtășește.

Am citit, desigur, destule povestiri intitulate „*fantastice*”. Cele ale lui Eliade aduc în discuție, aproape exclusiv, problematici foarte

omenești. Relativitatea spațiului și timpului, precaritatea ideilor omenești despre posibilele lumi și, mai ales, despre cauză și efect... – în fine, nu despre asta e vorba acum. În povestirile, zgârcit drămuite, ale profesorului Botez, dansează, ca niște adevărate iele, ideile! Îndrăznețe, unele, altele aproape de erezie. Mi se năzare că le-aș fi deslușit, pe câteva dintre ele. Fin cunoscător al creștinismului, autorul aduce în discuție mai multe decât lasă să se vadă fiecare povestire luată separat, transgresează spațiul real, intră, plin de curaj, în lumea „*cealaltă*”, nevăzută, „*ceea lume*”.

E zugrăvită moartea, altfel decât ne-am obișnuit (?), nu un schelet drapat în negru, cu o coasă pe umeri, metaforă palidă, scornită, parcă, de o minte prea simplistă, ci moartea apare, în viziunea autorului, ca o femeie imposibil de seducătoare, răspândind o groaznică lumină pârjolitoare, indecentă aproape, care provoacă, într-adevăr, catastrofe teribile. „*Experiențele*” abatelui sunt prezentate cu un realism atât de izbitor, de viu, încât totul devine aproape cinematografic: „*Tânărul se azvârli, cu trup și suflet, ca-ntr-o adevărată explozie a ființei lui, la pieptul iubitei celei imposibil de frumoase, cu plete-albe-de-flăcări, luminând oceanele universului tot*”.

Dar descrierile! Abundența amănuntelor este aproape picturală, căci, acolo unde un povestitor neexperimentat ar „*tușa*”, grăbit și neatenț, un soi de caricatură, Adrian Botez pictează cu lumină și umbră,

totodată, cu penelul aburos al metaforei în proză. Am amintit aici (fără să mai citez, spre a vă îmbia la lectură) portretul schivnicului din peșteră, din povestirea „*Abatele, schivnicul și diavolul*”: „*Era, după câte puteam să-mi dau seama, un om înalt, dacă s-ar fi îndurat să se ridice în picioare. Extrem de slab, cu o barbă albă și nefiresc, incredibil de lungă, înprejurul lui răsfirată, precum o băltoacă albă, care lumina orișice beznă, fără să mai fie nevoie de jarurile lemnului ars. Presupunând că n-ar fi luminat barba fantastic, de poveste - atunci ar fi fulgerat, în mod sigur, orișice întuneric, cu ochii lui albaștri, enormi. Atât de larg deschiși, dilatați spre uimire mahnită, de parcă așteptau, în cuprinsul lor (scăpărând ferm și sever!), să se verse, dinafară într-înșii (nu conta când, ci înfăptuirea în sine!), toate răzgândirile și amănările lumii, spre izbăvirea într-o siguranță*”.

Dar ultima povestire din volum - „*Abatele și imaginea din oglindă*” - cea care mi-a pus din greu la încercare biata mea ființă creștină, nu îndeajuns de bună cunoscătoare întru ale credinței, e „*summa*”, sau, dacă vreți, „*culmine*”, căci imaginează o imposibilă întâlnire cu însuși Dumnezeu, unul bizar, parcă pus pe șotii, permițându-și să vorbească, așa cum se exprimă autorul, „*ușuratic despre începutul lumii*”. Ideea unui Dumnezeu disperat că El nu mai are cui să se plângă, așa de nouă și de teribilă pentru mine, aproape că m-a îndemnat să nu mai citesc mai departe, ca să nu cad în păcatul ereziei. Ei bine, mărturisesc, n-am putut răbda, am citit până la capăt, minunându-mă mult și înțelegând mai puțin, căci pe unele cărări ale minții autorului e greu de mers, fără călăuza temeinică a lecturilor ecleziastice.

Nu, hotărât lucru, nu vă mai spun nimic, prea palide sunt relatările mele, față de satisfacția autentică a lecturii, față de bucuria de copil, ascultând basmele bunicilor, pe care vă invit s-o rețrațiți, citind. Lectură plăcută!

OCTAVIAN CONSTANTINESCU

Adrian Botez, *Nălucirile abatelui Bernardo – cinci povestiri fantastice*, Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2014.

O carte despre românescul din noi

Scriitorul și compozitorul Marin Voican-Ghioroiu este unul dintre valoroșii creatori de opere literare și muzicale, trăitor în România tainică, în acea țară a neamului acesta unde sufletul și inima sunt două coordonate spațiului unde dorul ne suspină pe umăr veșnicindu-ne. Spun asta pentru că i-am citit fieare carte apărută până acum, i-am ascultat creațiile prin vocea inegalabilei soprane Rodica Anghelescu observând că ele poartă în sine dragostea românesc.

Recenta carte apărută la Editgraph, Buzău, intitulată sugestiv „**Doina de jale. Gheorghe Zamfir preamărind pe Eminescu**”, arată, în prima parte, și talentul de eseist al lui Marin Voican-Ghioroiu. Un eseu despre muzică și frumos cu referire la *Doina de Jale* a maestrului Gheorghe Zamfir, cel mai mare artist al naiului ivit din seva pământului pe care a pășit cu vreme în urmă Mihai Eminescu.

Doina a fost cântată la Ateneul Român, pe 15 ianuarie 2014, unde a avut loc un spectacol omagial ÎNCHINAREA LA LUCEAFĂR, dedicat poetului național la 125 de ani de la trecerea în eternitate. Participant la această manifestare, Marin Voican-Ghioroiu găsește prilejul de a ne face cunoscută, mai din aproapele inimii, Doina de jale (combinație între nai și orgă), o capodoperă a lucrărilor muzicale românești.

Explicând în detaliu trăirea săvârșită prin ascultarea doinei, autorul pătrunde în poveștile copilăriei sale, cu haiduci pe care-i chema Iancu Jianu, Pinte Viteazul, Gruia lu' Novac, Toma Alimoș, eroi doiniți cu jale de fluierul și versul țaranului necăjit de neubire. Modul cum e descrisă curgerea doinei din naiul maestrului, când lin, când aprig, asemenea dorului nostru și referirea la dulceața copilăriei petrecute printre neînfricații luptători întru libertate, arată că Marin Voican-Ghioroiu este un fin analist al interiorului uman românesc, așa de bine exprimat auditiv de naiul lui Gheorghe Zamfir.

Doina din naiul Zamfirului jeluiește atât rostul românului oropsit, prin veacuri, cât și pribegia compozitorului printre străini, departe

de tăcerea pământului și de oful mamei stând pe prispă cu ochii spre zarea cea mare, așteptându-și feciorul.

Eseul lui Marin Voican-Ghioroiu arată, uneori, prin vers, deslușiri ale semnificațiilor doinei, ca lacrimă a bucuriilor și necazurilor românului: *Tristețe mânca-te-ar corbii, / Să te bag sub firul ierbii, / Și peste tine să calc!...* Sau: *Maică, măicuța mea!... / Pâinea, miere de-ar avea, / Apa, vin de s-ar făcea... / Nu este ca-n țara mea...*

Dacă prin nai simțim zbaterea sufletului românesc, prin orgă ni se prevestește învierea Mântuitorului (această Doină de jale a fost coloana sonoră a filmului ADORAȚIA SFINTEI FECIOARE MARIA). Semnificându-se prin această creație a Zamfirului, îngerescul din firea neamului românesc.

Cămașa de zăpadă

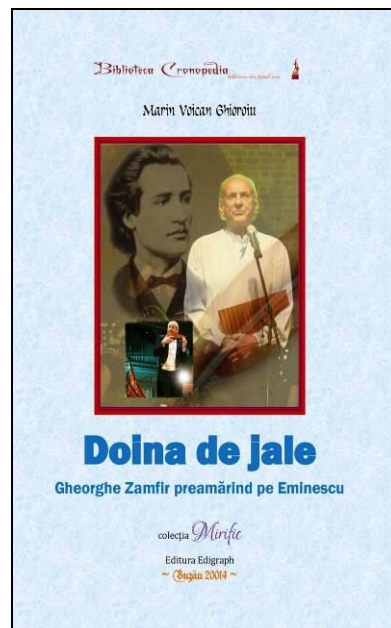
mărșăluiesc lungi trenuri prin burguri
transilvane
ducând cu ele vântul
transcristalizat
ascultă-mi zice mama cum doarme
codru Ioane
și cum se mută iarna încet din sat în sat

pe buturugi de carpen eu sparg
tăcerea-n două
un cer se surpă-n ape și-un râu mai
curge-n cer
aș vrea să prind văzduhul cu
palmele-amândouă
să-l scutur de ninsoare până ce norii
pier

de teamă toți ai casei se-ascund între
cojoace
ciobanii zac de-o vreme pe fluier de
os
sunt cel mai tânăr mire ce nu știe să-
mbrace
cămașa de zăpadă pe visul lui frumos

se-aude-un zvon de cântec venind de
nicăurea
lovindu-se în treacăt de orice munte
slut
ascultă-mi zice mama cum plânge-n
somon pădurea
când țăpării trufași securile-și ascut

IOAN VASIU

Din când în când, cu abilitate reportericească, în eseul său, autorul revine la realitatea spectacolului închinat Eminescului, fapt ce demonstrează că în spatele eseistului stă reporterul de suflet Marin Voican-Ghioroiu.

A doua parte a cărții cuprinde o destăinuirea autorului, pe o margine de inimă: **Dor de Eminescu: Părinte drag, Poet iubit! / Tu poți cu Dumnezeu să stai/În poarta sfântă de la Rai; / Că ai muncit și ai tot trudit... / Ca versului să-i dai mărire,/Iar chipul mamei ai cioplit, / Și-n aur fin, cuvântu-ai dăltuit,/În inimi pentru nemurire. // Prin armonii nepieritoare, / Și-n ritmul muzicii cerești, / Ai pus arome pământești / Și murmur dulce de izvoare, / În simfonii nemuritoare... / Cadență timpului ai dat; / Spre înălțimi le-ai ridicat / Spre glorie nepieritoare!**

Pe o altă margine de inimă se deșiră versurile din partea a treia a cărții – Dor și numai dor din dealul Ghioroilor –, ele fiind fragmente din amintirile autorului când copilărea în satul natal, jucându-se cu poeziile lui Eminescu, laolaltă cu doinele ori baladele lăutarilor ce încălceau limbile și linișteau, pentru o vreme, sufletele celor ce poposeau în cărciumioara lui Ilie Voican.

O carte frumos scrisă, un autor cu talent și aplecare către valorile românescului din noi.

prof. dr. GEORGE BACIU

DESPRE PUTINȚA ÎNTOARCERII PRIN ÎNĂLTARE...

Că o întoarcere a noastră la Începutul Tuturor Începuturilor este posibilă – așa cum, plecând și (re)venind prin gând de visare, ARITIA m-a lăsat o dată mai mult să înțeleg – o esențială rememorare a Genezei Noastre poate integral justifica... În acest sens acceptat, gândul revelator al Stagiritului trebuie reconsiderat, o dată mai mult, acum: "ANANKE STENAI... Oprește-te, spre a putea merge mai departe..." Sau, altfel, urmând gândul ultim al Aritiei, deplin cuprinzător: "Unind Cerul și Pământul, învățați să priviți înainte... Iar noi toți să deslușim enigma Omului Nemuritor care sântem..."

ÎNTOARCEREA, în cele din urmă... Iată un dar de trăire înțelegătoare a lumii, dar pe care cerescul Om Arhetipal – Adam Kadmon – l-a redobândit odată cu matricea pământeștii sale (re)nașteri... Căci, potrivit Poveștii Facerii de Om, Adamul de Lut atât de uimitor modelat după Chipul Înalt Vibratil și atât de viu prin aura luminii sale biologice, a fost menit să primească mai apoi – în matricea acestei vitaliza(n)te lumini – și sensurile Asemănării Iluminate, ale extremei conștiințe că: DUMNEZEU ESTE... Astfel, complet configurat prin Chip și Asemănare, OMUL și-a recuperat pas cu pas Dreptul-de-A-Fi-El-Însuși, dreptul Sinelui de Recunoaștere, privindu-se în Oglinda Zâmbetului lui Dumnezeu, pentru a-și spune mereu și mereu: "ACESTA SUNT EU... Venit în această viață spre a întrupa un spirit și pentru a-mi spiritualiza trupul..."

De ce? Pentru beneficiul unei cât mai înalte întoarceri ACASĂ, prin tot ceea ce avem de făcut armonic pentru corpul nostru (neagresându-l prin hrană nebună sau efort excesiv), pentru sufletul nostru (prin stări iubitoare și emoții benefice inimii) și pentru spiritul nostru (prin gândul ancorat în adevărul-valoare că DUMNEZEU ESTE... și că EU SUNT...). Sinergia acestor stări, exprimată printr-o unică și cuprinzătoare vibrație-frecvență, va fi aceea care – în momentul plecării – se va ridica exact acolo unde a ales să fie, potrivit unei iubitoare rezonanțe. Altfel spus, o întoarcere în Ierarhia de Lumină potrivit valorii proprii noastre vieți, înălțându-ne acolo printr-o unică și obiectivă "Judecată de Apoi"... Noi despre noi și pentru noi, adică... cum ne așternem, așa vom visa... Sau, așa cum deja Aritia m-a lăsat să înțeleg, dăruindu-mi atât de special Sensul unui Întorcător AKASHA și șoptindu-mi în gând: „EU SUNT TU... TRĂIEȘTE-MĂ, AȘADAR, MAI DEPARTE...”. Ce revelație...

De data aceasta, pentru MANUAL, gândul revelator a rezultat și din punerea alături – fără o ordine anume aleasă – a tuturor titlurilor de poem pe care, cu puțină vreme înainte de Marea Plecare, le-am dăruit Aritiei... Neștiind prea bine ceea ce atunci, clarvizionar, îi ofeream de fapt...

A rezultat acum un coplesitor „poem al poemelor” dedicat ALESEI DE LUMINĂ, un înălțat VOAL AL ÎNGERULUI (DES)CÂNTAT. Așa cum simbolic ne vine el, NOUĂ, de dinaintea nașterii, ca un ÎNALT ALES DE VIAȚĂ, ca un DESTIN menit a fi trăit prin stropi de Liber Arbitru, întorși în gheizer spre sus, cerește, după ce au fost trăiți deja, pământește... Viața ca un Poem... Uluitoare, înălțarea...

CÂNTEC DIN (DES)CÂNT...

nu te-aș fi căutat, dacă nu te-aș fi găsit,
pulbere de aur, noroi al stelelor,
de dincolo de (ne)mărginire, te-aduc din nou...
am fost acolo, încep să mă descopăr, să-nțeleg...
ca vraja să nu piară,
acum, când a sosit timpul, din nou,
acum, pentru întotdeauna,
pe banca din fața bisericii trăsnite, trăind deja,
Curcubeul, raiul de după rai, inițiatcă aducere aminte...
cercul de foc, înconjurător,
voalul, miresei de lumină
din bună dimineață, raza de senin...
mi-e dor de-atât de multe, câte sunt:
de sufletul clar și-atât de-armonic, nesfășiat,
păstrându-și Voalul...
de fluviul de poeme, Alesei de Lumină...
Alesei de Lumină, altfel, chemarea,
din noapte-nspre zi: ce ar fi, dacă?...
ce ar fi dacă, pe rană, suflet de pus,
atât de măiastră, plutirea,
darul de-a fi unică, dimineața...
ah, dac-aș putea sa te regăsesc, atât de-ntrebătoare trăire a
trăirii...
renaștere, din visurile vremii, frântură de rai,
pământește...
prin menirea căderii în trup, ridicarea...
în plin zbor, capăt de izvor...
iață de ce, adevărul: atât de bună,
grădina maicii de fiu...
iață de ce, darul de ziuă, atât de mulți ani...
cerului din cer, inimii din inimă...
A-Ri-Ti-Ei, dirijorul de fluturi, darul simfoniei:
Tu și Eu, dor de alt mereu, din nou și din nou,
altfel de cadou...
Tu și Eu, Curcubeu și Voal, împreună-val...
atât dintotdeauna, înflorind cununa,
prin alt chip de rostire, noi, doar devenire...
Măiastră, ia-mă, inima-mi te cheamă...
rugăciune repetată, din nou, ia-mă... ia-mă, fără
să ții seamă...
răspunsul, doar să știi că știu: prin culoare de gând,
ceresc dar, pământului meu...
nebuneasca intuiție-a inimii, un altfel de alături:
alergat de cai, de ce nu mai stai,
de ce nu mai stai, alergat de cai...
ne-alergând, plecând...
gând din gând, iar (des)cântând:
pădure fără de secure,

Pământul și Cerul, legând efemerul...

TRAIAN-DINOREL STĂNCIULESCU

Ceața

Coborâse printre ultimii. Oamenii sosiți odată cu el, deja se împrăștiaseră cu repeziciune care încotro, precum frunzele smulse de vântul toamnei. Ceasul indica ora amiezii și faleza era aproape pustie. Ajunsesse în stația de taximetre. Tresări auzind din spate un scrâșnet de frâne și întorcând capul observă o mașină luxoasă care tocmai parcase. Portiera tocmai se deschisese cu o mișcare smucită și din mașină coborî aproape rostogolindu-se, un ins mic de statură, care își roti capul ca o giruetă privind cu o mină nerăbdătoare în stânga și-n dreapta și întâlnind privirea lui Platon, exclamă deodată surprins: „Ce mică-i lumea! Ce faceți pe-aici, domn' profesor?” Dacă n-ar fi fost vocea aceea pe care n-o putuse uita, mlădiindu-se ca un șarpe pe nisip între tonalitățile de linguscală microasă și vilenie, Platon nu l-ar fi recunoscut în ruptul capului, pe fostul său elev Virgil. Mic, dar îndesat, cu tenul negricios și ochi lunecoși ce priveau mereu pe-alături, însă te țintuiau cu îndărătnicie tocmai atunci când mințea mai mult, nu se străduise niciodată cu temele. În timpul orelor era mereu surprins de profesori că se joacă în bancă făcându-și de lucru cu tot felul de juculețe, pe telefonul de ultimă generație oferit de către părinți pentru a-l stimula să învețe. Nu se sinchisea niciodată de observațiile făcute pe care le asculta cu o mină plictisită ca și cum nu l-ar fi privit și odată așezat în bancă, își relua cu nonșalanță ocupațiile. Față de ceilalți colegi era deseori răutăcios, fiind primul care încerca să-i ironizeze cu orice prilej și să-i instige pe unii împotriva altora, însă cel mai bine, se pricepea să îi păcălească pe ceilalți și să-i determine, doar el știa cum, să facă tot felul de schimburi avantajoase pentru el, să le vândă nimicuri ce nu-l mai interesau și să-și cumpere de la alții pe te miri ce, ceea ce-și dorea. Însă cu învățatul nu se spetea și era mereu în pericol de a rămâne corijent la mai multe materii. Și apropierea fiecărui sfârșit de trimestru, era marcată de prezența mamei sale, care devenea nelipsită de pe holurile liceului, străjuind ușile claselor, ale

cancelariei și aținând fără nicio jenă calea profesorilor. Cu aspect umil și afișând mereu o figură de tragediană, târa după ea nelipsitele papornite pline și atunci când reușea să încolțească vreun profesor, începea să se roage de el de ei, neuitând să-și intercaleze promisiunile printre lamentații.

Nici Platon nu scăpase de insistențele ei, însă el o repezise: „Dacă fiului dumitale nu-i place materia mea, nu comentez, nu îl pot obliga să-i placă și să o știe de zece, dar din câte am observat este inteligent și sunt convins că dacă ar vrea și ar citi măcar o singură dată lecția ar ști să spună cât de cât ceva, măcar de cinci. Însă dacă nici atât nu se deranjează să facă, de ce m-ar deranja atunci pe mine că rămâne el corijent sau repetent? Înseamnă că asta își dorește, sau poate că... vă dorește”. Nu uitase privirea plină de furie a mamei lui Virgil, însă avusese dreptate; acesta reușea cumva să știe atât cât să treacă la materia lui. Mai târziu, spre marea sa mirare, aflase că Virgil devenise un important politician dar și un influent om de afaceri. De bunăvoință sa depindeau multe. Și soarta multora. Știa să promită dar și să aducă aminte celor cărora le facilitase ceva, că-i sunt datori. Era un negustor înăscut. Platon îl privi curios. Pântecul impozant al acestuia împungea spațiul dintre ei, precum un degetul curios impunând în același timp o barieră, iar ochisorii îi lunecau la fel ca odinioară, ferindu-se să se expună privirii directe a interlocutorului și totodată încercând – asemeni unui prădător - să nu scape nicio secundă din ochi, nimic din ceea ce se petrecea în raza sa vizuală. Neplăcut impresionat de ceea ce observa, Platon își mută greutatea de pe un

picior pe altul și-i răspunse evaziv, simțindu-se deodată ca un elev nesigur de sine: „Călătoresc și eu... Merg să-mi văd nepotul”. Și privirea i se opri pe ramurile trandafirului crescut lângă marginea bordurii din apropiere. Între cele două ramuri cu boboci ce încă se răsăteau în razele soarelui de toamnă, strălucirea o pânză de păianjen în mijlocul căreia, nemișcat, ca și cum ar fi fost deja mort, dar prinzând bine cu picioarele ramificațiile pânzei, aștepta răbdător prădătorul. Imaginea îi păru atât de neplăcută, încât privirea se reîntoarse pe chipul interlocutorului.

„A, da, nepotul... Am auzit, condoleanțele mele, domn' profesor” spuse Virgil și mâna se întinse să-l bată pe umăr cu înțelegere, însă fiindcă nu ajunsese acolo, se mulțumi să-l atingă ușor pe braț. „Și – continuă Virgil ca și cum n-ar fi observat neplăcerea lui Platon – este adevărat că nu s-a găsit absolut nimic din... nicio urmă, la locul ambuscadei?... Adică am auzit că după explozie, unii dintre supraviețuitori, au spus când și-au revenit la spital că au apucat să mai vadă o mașină de teren plină de civili – probabil rebeli - care a apărut de după un deal în viteză și care, după ce a mitraliat minute în șir, a dispărut fără urmă într-un nor de praf. Și că pentru doi dintre cei ce făceau atunci parte din patrulă nu s-a găsit nicio urmă, nici măcar o identificare ADN nu s-a putut face. Mă gândeam că poate l-ar fi putut lua cu ei, nu crezi?”

Platon tresărise. Cât de des se gândise și el la această posibilitate... Cum zile, luni în șir se amăgise agățându-se de această idee ce-i părea alinătoare, cu toate că știa că dacă s-ar fi adevărit, nu ar fi avut deloc de ce să se bucure. Rebelii erau necruțatori cu prizonierii.

„Nu, nu cred că a fost posibil!” își auzi el glasul dintr-o dată aproape răgușit și aspru în timp ce își simți cămașa pe sub sacou lipindu-i-se rece de spinare. „Ei, ce să-i faci, păcat totuși... răsună neplăcut de aproape, glasul nepăsător al lui Virgil, în timp ce acesta mai privi o dată spre intrarea în parcare. Apoi, ațintindu-și pe neașteptate privirile în ochii lui Platon adăugă: „Totuși, nea Platone, știi cum se spune în popor, viii cu viii și morții cu morții”. →

TANIA NICOLESCU

peisaj de iarnă cu rodie

te potrivești
brațelor mele precum un zbor
aripii din care a fost
zămislit

doi lotuși
pe un ram de apă
singura creangă care nu se rupe
sub greutatea rodului

în brațele tale
sunt rodia
din care privighetorile
își culeg boabă cu boabă
întâia oară
cântecul

între un sărut
și cealaltă secundă
extrasistola cerului
consecrată iubire

euphoria

încă un an înveșmântat
în lut
chinuitor de albastru
pune sigilii
te mângâie pe pleoape

ca pe-un copil
regăsit
după ce-a fost pierdut

atât de noi
încât silabisești
tăcerea mea
un fel de dializă cu cerul
a cui ești tu
azi sunt a ta

printre tușe calvin klein
arșiță
sărutul în care m-am risipit
ca nisipul cel mai fin
lihnită de lumina pământeană
mă sculpez încă o dată
divin
nezeiță

universal donatoare de iubire

caut cu privirea
la grinda cerului
biciul lui Dumnezeu
rămas uneori în cui
întrebările femeii sunt altfel

să ies din nesine
ca dintr-o apă neagră
joc șotron de lumină
pe sub sălciile vieții

încep drumul înspre izvoare
invers decât știam
dinspre catapeteasmă
către pământuri
să mă îmbrac în lege
ca în taină
pruncul adus la botez

atunci de-abia
voi fi un râu de stele
coastă din soare
femeie
împărtășită floare de rodie
prin miezul roșu
al luminii

VIOLETA DEMINESCU

→Stupefiat de felul în care Virgil începuse să-l tragă de șireturi, Platon asculta parcă fără să respire perorația lui Virgil, care continuă: „Mă gândesc că mata care acum ești pensionar, ai timp berechet, nu ca noiăștilalți, care vezi, în curând va fi campanie și avem nevoie de ajutoare, nu sunt suficienți doar oamenii de partid, că de, sunt și ei oameni și nu le pot face pe toate, așa că am avea nevoie de ceva ajutoare... oameni serioși și de cuvânt, ca mata. Că știi cum este lumea, de cerut, cer toți, mereu, dar de dat o mână de ajutor... mai va”. Fața lui Virgil strălucea de o bucurie neștiută decât de el în timp ce, cu precizia unui radar, continua să-și rotească ochisorii de la dreapta la stânga. „Și-apoi, dacă suntem ajutați, nici noi nu uităm... știu că ai și mata nevoi, ca tot omul, ai un nepot, nu? Și cine nu știe cât este greu în ziua de azi să poți să te asiguri cu toate cele necesare. Hai, uite, nu este nevoie să-mi răspunzi chiar acum. Mai trebuie să ne mai întâlnim, să mai stăm de vorbă. O să te mai caut eu când vom începe să umblăm prin

județ cu campania. Îți las cartea mea de vizită și dacă te hotărăști – ar fi bine cât mai repede – mă suni, da? Sănătate, nea Platone, că asta-i cea mai importantă, nu-i așa, că restu’, doar cum dă cel de sus, nu? – adăugă el, cu un zâmbet mijit în colțul gurii, ce-i păru acestuia prefăcut. „Ne mai auzim noi!” – adăugă deodată precipitat Virgil și fără a-i mai da lui Platon răgazul de a răspunde, îi îndesă în buzunarul hainei o carte de vizită – cu o dexteritatea ce dovedea obișnuința de a să strecura un bacșiș, răsucindu-se apoi pe călcăie ca să se îndepărteze în grabă către o siluetă înveșmântată în negru, ce-și făcuse apariția în parcare, coborând dintr-un Range Rover. Era un preot cu barba încărunțită. „Văd că te ții de glume, părințele, că parcă nu asta era ora la care conveniserăm să ne întâlnim, dar las eu de la mine... mai auzi Platon apostrofarea cu care Virgil îl întâmpină pe preot, în timp ce se îndepărtau amândoi.

Privirea i se reîntoarce fără să știe de ce, asupra paianjenului din mijlocul plasei agățate între ramurile tufei

de trandafiri, ca și cum ar fi dorit să se asigure că acesta este încă viu. Nu se mișca. Culoarea lui îi aduse aminte de ceva ce văzuse la o emisiune pe care o urmărise pe discovery și-n care se explica mimetismul, dându-se ca exemplu printre altele, păianjenul cu aspect de găinaț de pasăre. La fel de dezgustător ca aspect ca și cel ce se legăna pe pânza dintre trandafiri, păianjenul-găinaț aștepta până când naiva insectă, lăsându-se păcălită de inofensiva sa aparență, se apropia suficient de mult și atunci își releva adevărata sa natură. O neașteptată pală de vânt, legănă pânza păianjenului și acesta își mișcă cu grijă un picior. Încă viu, încă la pândă, continua să aștepte cu răbdare în mijlocul pânzei sale. „Totuși, este doar un prizonier al propriei pânze” – își auzi Platon gândul, pe când se întorcea să privească în direcția în care plecase Virgil. Dar acesta nu se mai zărea.

Apropiindu-se fără grabă de primul coș de gunoi, Platon scoase din buzunar cartea de vizită și-o lăsă să alunece în gura-i întunecată.

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ
Maria-Magdalena Crișan
critic de artă (1946 - 2010)

Nici până astăzi, la aproape cinci ani de la dispariția Mariei Crișan, nu mi-am revenit după șocul pe care l-am avut la 31 mai 2010, când am aflat trista veste. Am iubit-o mult, era un om de o discreție, eleganță, cultură și bunătate rar întâlnite.

Am cunoscut-o prin mama, criticul de artă Amelia Pavel, cu care era prietenă. Când veneam în București s-o vizitez pe mama, mă întâlneam și cu d-na Maria Crișan. Avea o mașină cu care mă conducea de colo-colo. Iar în mașină îmi povestea cu mare veselie tot felul de întâmplări din viața ei: cum a plecat de la Cluj și a venit la București, cum a trecut peste diferențele culturale, cum nu s-a uitat niciodată înapoi, încrezătoare în ce-i va aduce viitorul. Mă cucerise curajul ei. Trăgea puțin un picior (sau cel puțin așa mi-o amintesc eu), dar nu dădea nicio importanță inconvenientului.

Mama avea deja o vârstă înaintată și îmi dăduse, scrise pe un bilețel, două numere de telefon ale unor prietene ale ei, în cazul în care s-ar fi întâmplat ceva. Unul din cele două numere era al Mariei Crișan.

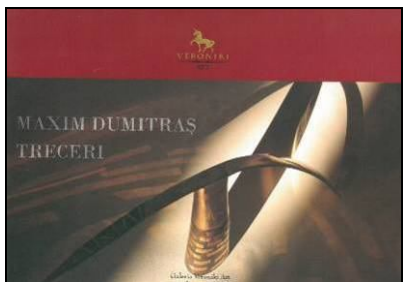
În decembrie 2003 mama a plecat dintre noi, la 88 de ani și Maria Crișan a fost lângă ea în ultimele zile. Eu am ajuns în București abia în vara următoare, în 2004. Atunci m-am întâlnit cu Maria Crișan și cu încă o prietenă a mamei. M-am dus cu ele în apartamentul în care locuise mama, unde erau bibliotecile cu cărți de artă pe care mama dorise să le doneze Academiei de Artă Plastică. Maria și cu cealaltă doamnă m-au ajutat la selecționarea și transportul cărților.

Maria Crișan mi-a povestit cum mama, în ultimele zile, întreba de mine. Din păcate, în acea perioadă, din Canada n-am putut prinde la telefon Bucureștiul. Fratele meu, Toma, reușea – de la Chicago – să vorbească cu mama, dar eu nu prindeam fir decât la ore imposibile. Eram neconsolată, mă gândeam că poate mama a avut impresia că am neglijat-o, dar poveștile Mariei Crișan m-au liniștit.

În 2004, dna Crișan conducea o Galerie de Artă situată aproape de Televiziune. M-a invitat în acea vară să văd o expoziție a unei pictorițe și,

pentru că îl cunoșteam pe Octavian Sava – plecat dintre noi pe 2 decembrie 2013 – și pentru că îl știam amator de artă, i-am propus o vizită la Galerie. D-na Maria Crișan și d-l Octavian Sava fuseseră colegi la Televiziune și s-au bucurat să se revadă după mulți ani. Nu știusem că d-na Crișan lucrase și la Televiziune, m-a impresionat lungă și variată ei carieră, mi se părea atât de tânără...

Revenită în Canada, am început să-i citesc, online, cronicile de artă și articolele din "Observatorul Cultural". O admiram din ce în ce mai mult, aveam o afinitate de idei cu aceeaș doamnă și, când am revenit în București, după câțiva ani, ea conducea acum o altă Galerie de Artă, într-o clădire nouă și elegantă, situată la șosea, lângă lacul Herăstrău. Numele Galeriei m-a auzat: „Veroniki”. I-am spus că era imposibil ca eu să uit așa un nume! Am vizitat acolo expoziția unui artist pe care ea mi l-a prezentat în termeni foarte elogioși – și câtă dreptate avea! – Maxim Dumitraș. Felul în care mi-a vorbit Maria Crișan despre artist m-a făcut să-i admir și talentele ei didactice. Am întrebat-o atunci dacă nu vrea să predea cursuri, a râs cu poftă și mi-a spus că n-ar fi exclus să încerce și asta.

Am păstrat catalogul acelei expoziții, din care ofer cititorilor *Vetrei vechi* câteva fotografii.

Am revenit în Canada și mi-am reluat activitatea de lecturi ale articolelor ei în „Observatorul cultural”. Uneori o sunam din Canada ca să-i spun cât de mult mi-au plăcut ideile ei din vreun articol și ea se bucura grozav. Maria-Magdalena Crișan a colaborat constant, timp de cinci ani, la „Observatorul cultural”.

Când am văzut, căutându-i articolul ei săptămânal, în nr. 527 al revistei din iunie 2010, titlul **In memoriam: Maria-Magdalena Crișan**, am avut un puternic șoc. Autorul articolului, Mihai Plămădeală, dădea biografia ei, dar nu și cauza dispariției. Nu puteam crede, doar vorbisem recent cu ea, nu știam dacă fusese bolnavă, nu înțelegeam de ce a murit și misterul planează în inima mea până astăzi. Cu discreția și modestia care o caracterizau, nu-mi pomenise niciodată de premiile pe care le primise și despre care am aflat tot din articolul dlui Plămădeală:

- 1995 – diploma de Susținător al Artelor din partea Uniunii Artiștilor Plastici din România.
- 2003 – Premiul „Margareta Sterian” pentru activitatea curatorială de la Palatele Brâncovenești de la Mogoșoaia.
- 2005 – Premiul pentru Critică al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Maria-Magdalena Crișan, un nume de care mulți poate nici n-au auzit. Un nume purtat cu grație de un om frumos, a cărui dispariție prematură m-a îndurerat profund.

VERONICA PAVEL LERNER,
Canada

BIBLIOTECA BABEL

CÉSAR CURIEL

CÉSAR CURIEL, poet și prozator, s-a născut în anul 1969, în orașul Durango.

De foarte tânăr se simte atras de lumea fascinantă a literaturii și face voluntariat la Radio Universidad Durango. Mai târziu, colaborează cu posturi de radio din mai multe țări în emisiuni cu tematică literară.

În prezent, colaborează la ziarul „Presa de Colorado”, unde editează rubrica literară „Cuvinte și litere”.

Parte din scrierile sale poetice au fost traduse în mai multe limbi: engleză, italiană, suedeză și română, publicate în reviste sau rețele sociale.

Dintre cărțile sale amintim: *Poeme libere*, poezie, 2009; *Cu muzica în vene*, proză, 2010; *Sunt poet!*, proză, 2011; *Sărutul morții*, proză, 2014; *Oglinzi ale sufletului* etc.

PENTRU DURANGO

Totul e exil în tine
până și privirea care îmi
străpunge
nostalgia din trup
ești țărâna din mână ce se uită
la relicva traumelor mele;
mâinile tale îmi sapă
fiecare vis, pe care-l fac din lut

în emisfera pe care o trăiesc
după războaie și amintiri.

Tu... Paradisul meu
Eden captiv demult pierdut
în umbra prafului care mi-a
scăldat trupul

astăzi sărbătoresc cu zgomot
că încă mai trăiesc
când ascult clopotul
și-s umbră în venele tale
aceleași pe care le aduce
rândunica
în ciocul ei de făurar cu lut
când amintirea mea îți va țese
gingășia
pântecelui
care pictează pereții
mult doritei mele speranțe,
de a mă întoarce în brațele tale
himeră,

dacă nu mai e viață

să mă fac pământ!
Sepulcru deschis
să fiu parte din moștenirea ta,
din cerul tău care e cerul meu
din viața ta care e viața mea
chiar dacă orașul meu drag,
sunt atât de departe.

POEMUL XIX

Mor!
Sub cerneala ce dezbracă noaptea
sfâșiind liniștea copacilor
ce cad adormiți

sunt aceiași ce cheamă
ambarul ochilor tăi
sub lumina diafană ce rupe ceața
cea care se ascunde în întuneric
și îți păstrează chipul.

E imposibil să ascunzi de atâta
frumusețe
când sublimă și nudă te înalți în
nostalgiile mele
în nopțile complice viselor mele
tu mă sâruiți.

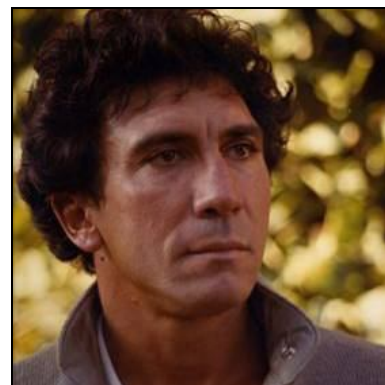
INVITAȚIE

Vino, să ne facem din istorie
povestea
și cei care vor citi versurile în anii
ce urmează
să se întruchipeze în fiecare
noapte în trupul tău!

**Prezentare și traducere de
ELISABETA BOȚAN**

Reinaldo Arenas

(Cuba)

(16 iulie 1943-7 decembrie 1990)

Nu mortul ne sperie

Nu mortul ne sperie,
ci surpriza de-a vedea cum uităm
de moartea lui și de durerea noastră
imensă.

Cel plecat rămâne, noi pornim. Nu
mortul se retrage.

Noi suntem cei ce discutăm
deasupra cadavrului care privește mut
posibilitatea de-al urma
supraviețuind. Când
divizăm amintirea celui mort
(jocuri ale timpului, scanare macabră)
nu la cel dispărut privim: noi suntem
cei

ce rămânem întunecați
ca să înțelegem cum să privim fără
groază
la cel ce va putrezi cu o groază
imensă.

Sonete din Infern

Tot ce putea fi, chiar dacă a fost,
nimic n-a fost cum ai visat.
Dumnezeul nenorocirii s-a angajat
să-i dea un alt sens realității.
Alt sentiment, niciodată anunțat
acoperă până și dorința împlinită
de felul în care plăcerea ce ne încântă
încă
nu poate fi niciodată asemenea celei
închipuite.
Când visul tău se va fi împlinit
(o misiune dificilă, greu de îndeplinit)
nu vei avea senzația că ai triumfat
mai degrabă rămâne în creierul tău
obosit
intuiția obscură de a fi trait
escrocheria prezentului dedesubtul
veșniciei.

ALICE VALERIA MICU

BIBLIOTECA BABEL

DANIEL MONTOLY

DANIEL MONTOLY s-a născut la Montecristi, Republica Dominicană, 1968. A studiat dreptul la Universitatea Autonomă din Santo Domingo (UASD). A fost finalist în concursul de poezie Latin Poets for Humanity, și câștigător al celui de poezie organizat de revista „Niedergasse” și „Editor's Choice Award” al The Internacional Poets Society. A publicat în primul volum de colecție Sensibilități (Spania, Ed. Alternativa), Maeștrii necunoscuți ai poeziei hispano-americane (USA, Editura El Salvaje Refinado), Antologia tinerilor poeți latino-americani (Uruguay, Editura Abrace) și în Tinerii poeți cântă păcii (Sidney, Australia,

Casa Latino-americană). Verbul neîngrădit (Editura Apostrophes, Santiago de Chile), Antologia noii poezii hispano-americane (Editura Lord Byron, Lima, Peru) și antologia nord-americană: A Generation Defining Itself - In Our Own Words (AMW Enterprises, North Carolina).

Parte din poemele sale au fost traduse în: portugheză, engleză, română și germană.

Colaborează activ cu diverse publicații literare și administrează blogul „El Wrong Side”, dedicat difuzării literaturii hispano-americane.

LIMITA SE DESPRINDE

Se desprinde
ochiul fără limite dacă îl
pun
în ultima ei privire
pe care mi-o amintesc.
Astăzi cea care mă
privește e o altă femeie
vocea ei nu se oprește
cu ceasul, și nici cu
cântecul
cocoșilor
legănându-se în echinoxuri
de gâturi nocturne
căutând joaca în
răspunsurile mele

cu cărțile uitării
în alte limbi.

DACĂ VREODATĂ

Dacă vreodată
peste noi înșine va cădea
din nou
strălucirea picioarelor sale
întensificând fiecare noapte
extenuată, și ea
care abia visează famelice
vise
lamentări de fond
naufragiat de tracasări
transformate în călăreți
fără aventuri,
va trăi mulțimi de amiezi
fără nopți cu dinți,
la marginea invocărilor
bând fără încetare
sorbituri de lumină.

SIMFONIE PĂGÂNĂ

”Cu trist mister se lasă
seara...”

Juan Ramón Jiménez

Cântul subversiv
al frunzelor
amuțește
cu albeața

pașii
se prelungesc
precum scuzele
omenești
în față rigoarea
indomptabilă

și capriciile
soarelui

se celebrează
aplaudând
cu ale lor
buzes rupte.

Cântul
frunzelor
înflorește
orizontal
orbirii

caută
și așteaptă
dintr-o inadvertență
miscelane
care să genereze
o nouă formă
de muzică
păgână.

COLECȚIONARUL DE MARIONETE RUPTE

De la tine am moștenit
această putere de a potoli
zgomotul
altor nume din viața mea,
zilele înorate
peste ariditatea numelui
meu de familie,
densitatea caracterului când
dorm;
inelele din gât
pronunțând ”pe urmă”,
pasiunea de a colecționa
imagini oarbe
și marionete rupte

**Prezentare și
traducere de
ELISABETA BOȚAN**

Luis de Gongora

SONET (1)

Al gurii dulce....

(*La dulce boca que a gustar convida*)

Al gurii dulce, beat sub ispitire,
de perlă freamăt distilând glazură,
nectar de Ida'n patos ce v-ajură,
lui Zeus pururi dați-l prin potire;

dar, ca ibovnici, buzele supuse
în dezmiardarea poftelor nu vă fie.
Prezență, Eros, dubiului solie,
ascuns ca șarpe flori-venin v-aduse.

Ci nu vă-nșele-n faptul zilei roze,

spunând că roua-le roșind mireasma
ivit-au vina, sănii, spre-apleca-va

lui Tantal mere!... Instigând fantasma,
fugiți în Clipă,-aflând că a iros e....
De-Amor rămâne razna-i și otrava....

SONET (2)

Unui pictor flamand

(*A un pintor flamenco*)

Răpindu-mi chipul pelerin cu-o mină
de repetare-a periei nu multă,
rămân datorul pânzei de exultă
și soarbe-a sete spirit să obțină

lumina pură ce din glod se cere.

De-al imitării prag probând să treacă,
degeaba spaima de cenușă, dacă
deja eteru'n splendid foc – tăcere –

Flamandul hubăr a nemoarte-l scrie,
cruțând scânteia ce divinul stelnice
de timp uitării trupul și-l ales-a....

Frunzarii veacuri surda stejărie
din oarbe trunchiuri numără
sumernic....
Pe simțuri reazem nu durează-
asceza....

**Tălmăcire de
PETRU SOLONARU și
CRISTIAN PAVEL**

MAREA DE BIJUTERII

(I)

Thailanda. Mă aflu pe cea mai mare insulă a fostului regat Siam. Șoferul ambalase mașinuța în care aveam mereu tendința să strâng din umeri ori de câte ori ne strecuram printre alte vehicule în trafic. Bucuros de client, parcă mergea la nuntă! Sătul de zgâlțâituri și salturi m-am întors spre el să-l admonestez când, un ultim viraj scurt luat într-o veselie m-a înfipt cu nasul în coviltir, apoi mașinuța s-a oprit brusc, gata-gata să intre într-un perete. Liniștea care a urmat pârâiturilor m-a învăluit ca o plapumă de vată. Nevenindu-mi să cred că ne-am oprit, m-am uitat în jur. Într-o parcare curată, tot felul de autocare care arătau luxos.... O intrare monumentală, împodoba o clădire mare, urâtă, cenușie, care arăta a buncăr de beton. Am coborât cu picioarele înțepenite și m-am uitat la șoferul care mă privea rezemat de volan. Cu un gest m-a invitat să mă duc spre intrare.

„Du-te, du-te, parcă spunea, eu aștept aici...”

Se vedea că e rutinat. Cine știe câți turiști amețiți de zgâlțâituri adusesese acolo. Cu un gest leneș a scos un pachet mototolit de țigări, și-a aprins o țigară, și s-a întins pe banchetă.

Curios, dar și circumspect, am pus rucsacul pe umăr și, fără să mai întreb ceva, am intrat voinicește, hotărât. De-a lungul unui coridor lung, aștepta un șir de femei îmbrăcate într-o

uniformă care aducea cu cele purtate de personalul care întâmpină oaspeții la intrarea în hoteluri. Arătau ciudat, plasate de-a lungul pereților goi de beton. Cum am intrat, prima dintre ele m-a ochit și s-a apropiat imediat de mine. În mână avea un mic aparat de comunicare radio.

– *Good day, sir!*

– *Helo.*

– *Where are you coming from?*

– *Sorry?*

– *Which country are you coming from, sir?*

„Ia uite tată, ce mă întreabă...”

Femeia aștepta zâmbitoare.

– *Europe, am răspuns ușor blazat, I'm coming from Europe... ă. Sweden..*

– *Ok, please follow me.*

Imediat s-a întors pe călcăie și-a a luat-o din loc vorbind în aparatul pe care-l ținea în mână. Eu după ea. La capătul coridorului, am intrat într-un hol surprinzător de luxos față de betonul de până atunci. Câteva thailandeze îmbrăcate în costume specifice m-au luat în primire, numai zâmbet...

– *Doriți ceva răcoritor....*

– *...?...*

– *O Cola, ceai....*

– *Ăă... Cola..*

Peste o clipă m-am trezit cu o sticlă aburindă în mână... cu pai. Fetele se uitau la mine zâmbind languros ca și când ar fi văzut cine știe ce VIP. N-am apucat să sorb o înghițitură.

– *Hej!*

Luat prin surprindere de salut, m-am întors. În fața mea, o femeie mai în vârstă, în uniformă bineînțele.

– *Hej!*

– *Ne pare bine că ai venit să ne vizitezi...*

– *Păi... da...*

– *Voi fi ghidul tău prin marele nostru magazin.*

– *Ăăă... ce fel de magazin?*

– *Cel mai mare magazin de bijuterii din Asia.*

– *Bijuterii?*

– *Da, nu știi?*

Unii din cei cu pretenții la democrație, cred că a tutui e una din metodele, din obiceiurile care îi fac pe oameni să fie și să se simtă egali unii cu alții. De aceea am privit-o curios pe femeia care nu prea vorbea bine limba suedeză, și mă tutuia. Aș fi vrut s-o întreb de unde până unde, dar m-am răzgândit. Suedia e una din

țările vest-europene care a primit un număr foarte mare de thailandezi din motive... umanitare. Turiștii suedezi, ca și mulți alții din alte țări, au întâlnit în Thailanda o sumedenie de fete care se pricep de minune la masaj, mai ales la cel erotic, care masaj i-a făcut să creadă că viața lor sexuală destul de anostă, a dat de izvorul cu apa vieții... Așa s-a umplut Europa de Vest de thailandezi de ambele genuri, care nu s-au mulțumit numai cu atât, ci și-au chemat și rudele, care, la rândul lor, au găsit alți vestici în căutare de ceva aparte.... Odată cu ei a venit și apetitul pentru mâncarea thailandeză, mâncare cu gust bun de altfel, și uite-așa au apărut restaurantele *Thai* care au împânzit Europa...

Mă gândeam la toate astea, mergând cu sticla în mână pe urma femeii care intrase într-un alt coridor scund și lung. Între timp, observasem că fiecare turist, în funcție de țara din care venea, era întâmpinat de cineva care vorbea limba respectivă.

„Ce organizare, măi frate... tre' să fie ceva aparte aici...”

La capătul coridorului, am intrat într-o sală imensă împărțită în sectoare care arătau ca un labirint, sală forfotind de turiști care se plimbau de-a lungul standurilor din fiecare sector într-o liniște absolută.

Imensitatea spațiului, rigiditatea pereților fără ferestre și a plafonului din beton, m-au făcut pentru o clipă să mă opresc în loc. Aveam strania senzație că mă aflu într-o încăpere subterană. Lumina rece a neonului scălda totul într-o nuanță nefirească. Singurul lucru care mai atenua ciudata atmosferă, era mișcarea, forfota tăcută a mulțimii. Siluete aplecate cu gâtul întins se uitau la exponate. Mi-a venit să râd. Semănau cu gâturile întinse ale găinilor din crescătorii când ciugulesc hrana. Toate în același timp. Nedumerit încă, mă pregăteam tocmai s-o întrebe pe ghidă ceva. N-am apucat.

– *Ce pietre prețioase preferi?*

Am rămas mut! Femeia mă privea serios, cu ochii migdalați lucind rece în lumina izvorâtă din plafonul imens.

– *Păi... smaraldele... am zis la întâmplare.*

– *O clipă...*

ALEXANDER BIBAC

Întoarcerea la Saint Gervais

Motto:

„Toate lucrurile care sunt pline de amintiri degajă o visare care te îmbată și care te face să mergi rătăcind mult timp...”

Victor Hugo

(I)

Pentru Dumitru Sinu, visul american a prins contur la mulți ani după plecarea din România. Peregrinări îndelungi, începând cu lagărele pentru refugiați din Iugoslavia și Italia, continuând cu aventura franceză, care a avut cel mai puternic impact asupra sa, Canada – cu lecțiile ei de viață și mai apoi Statele Unite – au adunat în sufletul lui amintiri pe care aripile timpului n-au reușit vreodată să le șteargă. Pe toate ți le împărtășește cu mare drag dacă ai prilejul să stai de vorbă cu el. Personal, de câte ori am avut privilegiul să-l ascult, m-am simțit asemeni unui spectator fidel care vizionează un foileton inedit, foiletonul unei vieți tumultuoase în care se îmbină armonios realitatea, aventura și spiritul. Și nu degeaba am folosit motto-ul de mai sus, ci pentru că tot ce urmează să dezvălui în continuare se datorează amintirii, o amintire fără egal rămasă în sufletul prietenului meu despre un loc, despre o țară care i-a fost o mare parte a vieții de refugiat, a doua patrie – Franța!

Vremurile bune din Franța au fost invocate în permanență în discuțiile cu prietenii sau cunoștințele sale. Șansa de a cunoaște atâtea minți luminate, de a se bucura de prezența unor personalități culturale de marcă și de a-și lua tainul de hrană spirituală după bunul plac al sufletului nu surâde oricui, așa că temerarul octogenar se consideră cu-adevărat norocos și din acest punct de vedere. Iată că ajunge în Statele Unite, este căsătorit cu o femeie deosebită de origine franceză, are o fată superbă născută la Montreal și un băiat venit pe lume la Los Angeles, parcă anume pentru a-i întregi visul și totuși, adesea, în discuțiile cu amicii, care n-au fost niciodată puțini sau de calitate îndoielnice, Dumitru Sinu trăiește cu nostalgie anii petrecuți în Franța, în special în Paris, orașul unic în lume din punctul lui de vedere

și al multor alora care au gustat din preaplinul dărnicii sale. Gândul de a se reîntoarce în Franța prindea contur încet, încet. Își dorea foarte mult ca țara lui Voltaire să deschidă orizontul cunoașterii pentru copiii săi și aceștia să aibă posibilitatea să învețe bine limba franceză și să descopere cultura poporului francez acolo, la el acasă. Animat de gânduri nobile, purtând în suflet numai amintirile frumoase și fără a lua în calcul altfel de aspecte care puteau converge spre o latură mai puțin benefică a acestei noi aventuri, nea Mitică își ia într-o zi întreaga familie și pleacă spre Paris.

„Mitică, tu nu ai venit în Franța, tu ai plecat din America!”

Revenirea la Paris i-a dat ocazia să-și revadă prieteni dragi și să inspire în tihnă parfumul amintirilor... Aici se bucurase de prezența, grija și prietenia familiei Bunescu, participa-se la atâtea acțiuni culturale unde ascultase vocile unor intelectuali de marcă, scriitori și filozofi ai diasporii, și nu numai. Toate învățămintele unui trecut de care-și amintea cu plăcere, oricând, îi folosiseră mult în experiența canadiano-americană de mai târziu, păstrându-le și-acum ca pe niște comori.

Întâlnirea cu Cornel Crișan, unul dintre prietenii cu care a trecut frontiera la sârbi, îi va schimba însă traiectoria, trezindu-i-se interesul pentru Saint Gervais, localitatea spre care prietenul său îl îndrumase și unde va rămâne pentru următorii opt ani din viață, împreună cu soția și cei doi copii.

Când s-au revăzut, Cornel s-a bucurat, dar n-a ezitat să-l întrebe mirat: Păi, ce-ai făcut, Mitică? „Am venit în Franța!” – a fost răspunsul lui nea Mitică. Mitică, tu n-ai venit în Franța, tu ai plecat din America! – i-a replicat Crișan pe un ton ușor ridicat, asemeni unui profesor care enunță cu fermitate un mare adevăr, îndemnându-și studentul la reflecție. „E mare lucru să pleci din America – îmi ex-

plica acum nea Mitică. America este America! În orice țară din lume te vei duce și dacă-i vei întreba pe cei de acolo unde ar vrea să locuiască, majoritatea îți vor spune – în America! Nu a fost ușor să renunț la America.” Cu toate acestea, a renunțat, dar nu definitiv, și-a realizat dorința de a-și educa copiii în spiritul culturii franceze și, totodată, de a revedea Franța și oamenii minunați pe care i-a întâlnit acolo.

Saint Gervais – un nou început?

Cornel Crișan absolvise facultatea în Franța și acum era inginer chimist la Paris. Era bucuros că Mitică revenise și i-a recomandat să se stabilească la Saint Gervais, un orașel superb, așezat la poalele Alpilor, în apropiere de Mont Blanc, de unde răzbat peste vreme, glasurile a trei civilizații învecinate: Franța, Elveția și Italia. Nu după mult timp Cornel îl va urma pe nea Mitică, și se va muta la Saint Gervais împreună cu soția și cei cinci băieți ai lor. Orașel cochet, cu clădiri construite într-un stil arhitectural deosebit, aparținând începutului de secol XX, cu străduțe pietruite și curate și cu un aer de burg elvețian, aseasonat din plin cu finețea și lirismul parfumului franțuzesc și vioiciunea specifică italienilor din vecinătate, orașelul din Alpi a fost cât se poate de primitiv cu Dumitru Sinu și familia lui. Încă de la sosirea în Saint Gervais, norocul îi surâde lui nea Mitică: prima persoană cu care intră în contact e un cetățean francez care se afla în fața casei sale și...cosea iarba. Mănat parcă de nostalgia verilor de-acasă, din Sebeșul de Sus, când mergea la coasă alături de ai săi, Nea Mitică s-a apropiat de francez, cerându-i voie să-i ascute coasa. Cu o precizie de invidiat și o plăcere cum nu mai simțise demult, el unduie cutea pe tăișul ce va curma suspinul ierbii, continuând să discute cu francezul rămas mut de uimire: nu mai →

OCTAVIAN D. CURPAȘ
Phoenix, Arizona

văzuse pe cineva care să ascuță coasa fără să arunce măcar o privire spre lama oțelită. Apoi i-a cerut voie să cosească și mânuind-o cu îndemănare, a câștigat de îndată simpatia și prietenia bătrânului. Mărturisindu-i că dorește să se stabilească în Saint Gervais împreună cu soția și cei doi copii, nea Mitică primește pe loc invitația de a locui în casa omului. S-a instalat în locuința francezului și a rămas acolo timp de 8 ani. „Plăteam doar 200 de dolari pe lună” -, îmi povestește nea Mitică. În tot acest timp, s-a înțeles foarte bine cu francezul, care zilnic servea masa cu ei; doamna Nicole gătea foarte bine, fiind dintotdeauna o gospodină desăvârșită. Proprietarul era comunist convins și mereu îi spunea lui Dumitru Sinu: Noi nu suntem comuniști de ieri sau de azi! Noi am creat Camera Comunelor! Amicul meu îl asculta fără să-l contrazică, nu ducea lipsă de diplomatie, ba chiar după câțiva ani de când se cunoscuseră i-a făcut cadou o excursie în Rusia. Francezul s-a întors dezamăgit: voise să vadă cum trăiește muncitorimea sovietică și parcă imaginea ce și-o făurise asupra comunismului începea să își piardă din consistență. Îi povestise multe lui nea Mitică și din fiecare relatare răzbătea câte-o umbră ce se-așternea ușor, ușor, peste ceea ce până atunci, aproape că idealizase. Simpatice și atent, francezul răsplătește darul lui nea Mitică – excursia în Rusia -, cu o atenție inedită: un borcan cu caviar!

„Vreau ca urmașii mei să învețe limba lui Voltaire!”

Pentru a intra în legalitate, imediat ce s-a instalat la Saint Gervais, Dumitru Sinu a contactat oficialitățile locale. A mers la primarul orașului pentru a solicita viza de ședere în Franța. De ce vreți să locuiți aici? – a venit întrebarea plină de suspiciuni a primarului din Saint Gervais. „Îmi doresc ca urmașii mei să învețe limba lui Voltaire. Noi vă facem un serviciu rămânând aici!”, i-a replicat dezinvolt românul. Primarul, sugubăț în felul lui, nu a ezitat atunci să glumească: Noi avem aici pe unul care mătură... îl cheamă Voltaire! și i l-a arătat lui nea Mitică pe geam. Dar a fost amabil, dându-le aprobarea de care aveau nevoie și apoi, pe tot parcursul șederii lor la Saint Gervais le-a facilitat, an de an, reînnoirea vizei fără a fi nevoie să mai meargă la Paris.

În Saint Gervais, localnicii erau mult mai prietenoși ca la Paris. Toți se cunoșteau între ei și odată câștigându-le simpatia, erai privit ca și unul de-al lor. Marea majoritate a locuitorilor de-aici dețineau proprietăți atât la munte cât și la șes și le valorificau pe fiecare cum puteau mai bine. Se ocupau cu tăiatul lemnului, munceau mult, dar știau să se și relaxeze atunci când era nevoie și, slavă Domnului, aveau la îndemână atâtea mijloace s-o facă!

Saint Gervais – o oază de liniște, prospețime și relaxare!

Orășelul turistic Saint Gervais primea pe tot parcursul anului o mulțime de vizitatori care iarna se

bucurau de privilegiul de a schia sau patina, iar vara profitau din plin de aerul curat de munte și de posibilitatea de a practica nestingheriți alpinismul sau alte sporturi extreme. Apropierea de Mont Blanc, cel mai înalt vârf din Alpii francezi și din Europa de Vest, cu o altitudine de 4810 m, amplasarea orașului însuși la cota de 850 m, oferea vizitatorilor săi oportunități nelimitate de relaxare și practicare a sporturilor albe, pe pistele amenajate pentru schi și patinoare. Lui nea Mitică mediul îi era oarecum familiar, pentru că se născuse la poalele munților și trăise prima parte a vieții în satul natal, situat aproape la aceeași cotă ca și orașelul în care se instalase acum, la deplină maturitate.

Clădiri elegante din care răzbat șoapectele unei epoci pline de farmec și romantism, străzi pe care găsești zilnic la promenadă oameni cu fețe luminoase, panorama inegalabilului Mont Blanc și peste toate, frumusețile montane din împrejurimi, confereau orașelului-stațiune o atractivitate deosebită. Paradis alb pe timp de iarnă și adevărat puzzle de peisaje feerice, cu păduri seculare și pajiști pline de flori în verile însorite, acest colț de rai te izbăvește de umbrele gândurilor și te transpune într-o lume pură, liniștită, patriarhală, care parcă

este făurită de mâna lui Dumnezeu anume ca să dăruiască curățime pentru suflet și minte. Stațiunea de azi, recunoscută ca fiind ținta celebrităților – actori, scriitori, oameni politici – un loc ideal pentru petrecerea concediilor, vine cu un plus de modernism și modalități de relaxare multiple, întrunind toate calitățile pentru a fi ridicată la rang de perlă a Alpilor. Pistele de schi moderne și patinoarele, instalațiile de transport pe cablu care fac legătura cu celelalte stațiuni din acest areal, snowpark-ul amenajat la standarde profesionale, atrag iarna o sumedenie de turiști care, cu certitudine revin pe timpul verii să se bucure de frumusețile locurilor și posibilitățile de relaxare ce se deschid în fața lor la orice pas. Piscinile cu apă termală valorificată în slujba omului de mai bine de 200 de ani, zecile de trasee montane și locurile neatinsse de suflul civilizației – în care uiți că trăiești în secolul vitezei, regăsindu-te doar în unduirea florilor sau cântecul zecilor de specii de păsări ce viețuiesc în păduri -, terenuri de golf sau tenis, manejuri, posibilitatea practicării sporturilor extreme – toate fac parte din minunățiile oferite de Saint Gervais-ul de azi, care l-a înfiat pe nea Mitică timp de opt ani... Orașelul nu este unul izolat de restul civilizației, dimpotrivă, este situat la o oră distanță de aeroportul din Geneva, iar la poalele muntelui opresc mereu trenuri în gara Le Fayet. Cum spiritul lui Dumitru Sinu este mereu viu, indiferent de locul în care se află, întotdeauna el găsește ceva care să rezoneze cu mediul în care trăiește; așa a făcut și la Saint Gervais, jucându-se cu cuvintele a compus o poezioară nostimă legată de pasiunea pentru sporturile de iarnă: „Ce bine-i pe patine / De-ai ști cât e de bine / Mereu aş patina, deloc n-aş învăța / Ce bine-i pe patine!”. Gândindu-se apoi la implicațiile asupra studiului sau renunțării la studiu în favoarea distracțiilor, poezia continua astfel: „Ce bine-i lângă tablă / Când știi tot ce te-ntreabă / Îți pune nota 8 și-ți spune: bine, treci la loc! / Ce bine-i lângă tablă! // Ce rău e lângă tablă/ Când nu știi ce te-ntreabă / Îți pune nota 3 și palme câte vrei / Ce rău e lângă tablă!”. Asta și în contextul în care copiii săi începuseră deja să studieze în Franța.

Vatra veche dialog Pavel Cușu

Revedere emoționantă după
zeci de ani (I)

După publicarea evenimentului de la minele de uraniu din Ciudanovița în care, într-o noapte, și-au pierdut viața 11 mineri, în cartea mea intitulată „În două lumi” au început să apară după lecturarea ei, copiii celor răpuși ca să aducă lumină în jurul acelor zile și a urmărilor suferite de ei. Domnul Chișe, unul dintre veteranii locurilor, l-a găsit pe Cușu Pavel, fiul unuia dintre minerii care au murit în acel accident, ca să comemorăm momentul și să-i facem o încheiere creștinească.

Ben Todică : Bine v-am găsit, fraților! Ați ajuns?

Cușu Pavel: Acuma am venit din Timișoara, m-am lăsat definitiv și mi-a zis nea Chiș de tine. Sunt vreo 34 de ani de când nu ne-am văzut, din '80 sau din '81 când ai plecat tu, nu?

B.T.: În '79

C.P.: A, da, în '79. Eu știu că ultima lucrare pe care am făcut-o cu tine era capra aia de derulat cablu electric, dacă îți amintești. Ți-amintești?

B.T.: Da, da, da...

C.P.: Măi, da' ne vezi?

B.T.: Vă văd foarte bine, extraordinar de bine vă văd.

C.P.: Noi nu te vedem pe tine.

B.T.: Voi nu mă vedeți? Păi trebuie să setezi, să te duci la tine la skype, la call, și te duci în jos și ajungi la video și te duci pe săgeată la video și apoi la video settings și trebuie să setezi calculatorul să prindă camera mea.

C.P.: Măi, acum, cum să-ți spun eu ție, ca să mă mai bag eu acolo acuma...

B.T.: Bine, nu te mai băga. Bine că eu vreau să vă văd pe voi. Pune o poză cu mine acolo că e în regulă.

Toți râd.

B.T.: Da, pentru că pe mine mă vedeți mai des prin filme, dar eu nu vă văd pe voi.

C.P.: Nu ne mai vezi?

B.T.: Ba, acuma vă văd foarte bine, dar nu așa de des, ci numai acuma cu camera și pe Cușu nu

l-am văzut din '79 sau așa prin video-urile pe care le-am făcut eu, ca filmul ăla din '74 pe care l-am făcut cu el la restaurant, „La Răscruce”, sau cum trecea prin fața băii miniere din Ciudanovița.

C.P.: A fost scos un mic filmuleț făcut la răscruce, nu am putut să aflu cine a făcut filmul și cu ce ocazie a fost răscrucea aceea în '74?

B.T.: Păi, atunci am făcut filmul pentru că Exploatarea minieră din Banat sărbătorea 25 de ani de existență și mi s-a cerut de la „direcție” să fac un film documentar alb negru despre exploatarea minieră. Și era o secvență despre felul cum își petrec muncitorii timpul liber.

C.P.: N-am putut să fac legătura. Îl știu doar pe Vasilică din cei doi, cu care stăm la masă și bem o bere, mâncăm ceva și nu știu cine sunt ăia. Îți dai seama...

B.T.: I-ai uitat, i-ai uitat.

C.P.: Sigur, precis că-s de la București ăia, dacă zici că evenimentul a avut scopul ăsta – 25 de ani de minerit.

B.T.: Și-acuma tu ce faci, care e situația ta?

C.P.: Dragul meu, am lucrat după ce am ieșit la pensie de la mină în 1992, am mai lucrat încă 3 ani, am zis ca să salvăm „Puțul 5”, m-am reîntors în '94 până în 1997 când șandramaua a picat, cum se vede și azi... Și apoi, m-am angajat în echipa de restaurare la Teatru Mic, Teatrul Mihai Eminescu din Oravița... și am lucrat 16 ani acolo, Mai veneam prin Oravița, dar mai rar, și acum m-am localizat definitiv aici.

B.T.: Vă văd pe amândoi foarte bine, nu vă faceți probleme, stai aproape de calculator ca să te aud bine, asta-i mult mai important.

Elleny Pendefunda • Eu și lumina sau crearea zburătoarelor, acrylic pe pânză, 2013

C.P.: M-am stabilit aici în Oravița, N-am reușit să-mi cumpăr ceva în Timișoara, îmi trebuia mulți bani. Am avut și mai multe probleme cu căsniciile, astea m-au dat înapoi, dar nu m-am lăsat până la urmă, mi-am revenit. Acum mă taxează vârsta, am îmbătrânit.

B.T.: Asta se întâmplă cu noi toți, numai Nicu Chișe o duce cel mai bine, el stă ca un băiat tânăr, vânos, în cabină, viață de șofer..., știi? El n-a lucrat în subteran!

C.P.: Da, domnule, trăsăturile și le-a păstrat, el s-a păstrat, are el un secret. Tu când mai vii în țară?

B.T.: Da, și e și viguros. Nu m-am decis încă când voi veni. Deocamdată nu este un motiv bine încheiat ca să vin în țară, că e distanța mare și costă mult. Dacă nu se justifică așa de bine venirea asta este cam greu în perioada asta grea când nu prea se găsește de muncă să investești bani atât de mulți, știi? Că înainte, când erau mama și tata era în regulă, dar acum dacă ei nu mai sunt, e cam greu să te hotărăști să pleci la un asemenea drum, când mai multe neamuri am acuma în China decât în România.

C.P.: Cu timpul, n-o să mai ai nicio motivație să vii încoace. Nu mai ai la cine.

B.T.: Da, motivația este, dar e vorba de bani mulți și de distanță, plus de asta sunt problemele care le aveți în Europa, mi-e cam frică să mă aventurez pe-acolo cu nesiguranța care circulă prin Europa.

Sună telefonul lui Ben vorbește în limba engleză.

Bine, hai să revenim la discuție. Deci, care e situația ta acuma? Ești pensionar și unde locuiești?

C.P.: Tot acolo unde am stat, lângă căminul tineretului, de 31 de ani m-am mutat acolo, mi-am renovat apartamentul și discut cu domnul Chișe ce-i de făcut în Oravița că este un oraș pierdut. Chiar nu sunt mulțumit că am ales zona ăia, puteam să mă ocup de-o casă, dacă tot mă leagă de Oravița asta copilăria mea, de realizarea mea profesională, dar acum spre bătrânețe, constat că n-am ce să fac aicea, nu mă pot implica în →

BEN TODICĂ

nimic aici că nu merită. Mulți au pierit, mulți au plecat, mulți nu vor să facă nimic și constat că este un oraș mort.

B.T.: Eu credeam că tu, care ai fost din Jitin te-ai retras acolo unde a fost casa bătrânilor.

C.P.: Da, dar vezi, mulți au pierit, eu am pierdut legătura cu cei rămași, nu mai am rude acolo, doar niște colegi care au lucrat la mină, în rest...

B.T.: Casa nu mai există?

C.P.: Au fost niște probleme..., nu prea aveam legătură materială cu Jitinul, doar spirituală.

B.T.: Ok. Hai să începem cu copilăria, că noi doi eram copii care aveam trotinete și mergeam cu ele la tine, la Jitin, la tine acasă. Mai ții minte? Eu, cu Nicolae Pleșa și alți câțiva mergeam la tine la Jitin, frigeam, coceam cartofi, una, alta. Mergeam pe drumul ăla pietruit, cu gropi. Hai să începem amintirile din copilărie. Cum ai ajuns de la Jitin la Ciudanovița?

C.P.: Extraordinar, ce multe îți amintești! Era o nebunie atunci cu trotinetele, că eram săraci și trebuia să le facem noi că nu se găseau de cumpărat. Asta a fost nebunia noastră cu Jitinul.

B.T.: Mai ții minte că mi-am făcut trotinetă cu ataș din cutie de marmeladă?

C.P.: Ne-am lăsat și trași de motorete... acele trotinete la care veșnic se rupeau spițele... În fine, a fost o copilărie frumoasă, cu problemele de atunci, specifice anilor '62. Am fost vecini de bloc. Păi ce aveam acolo la Jitin... Când s-au luat părinții mei, la tata i-a murit soția, la mama soțul și fiecare avea trei copii, eu am rezultat accidental la 43 de ani ai mamei. Atunci când a fost colectivizarea în '54, tata nu prea a fost de acord cu colectivizarea și a trebuit să vină la mină, și-au ajuns în șantier. După aceea noi ne-am cunoscut. Copilăria mea a început la Jitin și a continuat la Ciudanovița, pe șantier.

B.T.: Da, stăteai la prima scară și eu stăteam la scara a treia.

C.P.: Unde stătea Turturea, dacă ți-l mai amintești.

B.T.: Da, da. Și tu mergeai la școala generală cu noi, nu ?

C.P.: Da am mers și în Jitin, și în Ciudanovița. Depinde cum era vremea. Ai mei se duceau vara la

Jitin și iarna eram în șantier, la blocul A. Când a murit tata eram la Blocul A și vara urma să mergem la Jitin.

B.T.: Tu îți mai aduci aminte ce profesori aveai la școala generală la Ciudanovița ?

C.P.: În primul rând era profesorul Sperlea Dorel, profesor de istorie, care a fost director, după aia profesoara Surulescu, profesor de limba rusă și matematică, profesorul de educație fizică... nu mi-l mai amintesc.

B.T.: Dogaru.

C.P.: Da, Dogaru, uite că-ți amintești tu, apoi a fost soția celui de la casa albă care lucra la serviciul personal, inginerul Ștefănescu...

B.T.: Da, da, doamna Ștefănescu. Îți aduci aminte, ceva momente frumoase din timpul școlii generale? Clipe sau întâmplări mai dragi, aventuri, ce ți-au rămas în minte din școala aia?

C.P.: Știu că am fost prima generație de 8 clase când s-a inaugurat școala din Ciudanovița, deci eu am fost prima generație care a inaugurat-o și prima generație care am absolvit 8 clase. Atunci a început cu 8 clase școala generală.

B.T.: Mai ții minte în ce an a fost?

C.P.: Da, în 1965, când am dat și capacitatea în vară, la vreo 12 materii.

B.T.: Hai să trecem la momentul accidentului de la mină! Reculegem momentul când ai aflat vestea accidentului. Erai acasă, dormeai, cum ai aflat despre accident? Că am înțeles că tatăl tău a murit atunci.

C.P.: Da, nenorocirea s-a întâmplat în schimbul trei. Era la revizie...

B.T.: Da, și tata a lucrat la revizie.

C.P.: Tata era pe partea orizontală, întreținea calea ferată, era într-o echipă de întreținere. Îmi amintesc, tatăl tău, domnul Todică, *fie iertat*, era cu revizia puțurilor. Dimineața, pe la ora zece am aflat vestea asta tristă. Noaptea a avut loc incendiu și au murit 11 oameni. Nu erau toți din aceeași brigadă, erau și sondori. Când am primit vestea, eram nelămuriți, nu știam exact, au murit, n-au murit. Eu fiind copil, aveam 11 ani atunci, n-am prea realizat lucrul ăsta, dar mi-am dat seama abia a doua zi când a venit un

Elleny Pendefunda • Compoziție cu vâsc

un elicopter de la București, de la Ministerul Muncii (nu mai știu cine era la minister) și au aterizat acolo pe Golgota. Eu m-am dus cu o grămadă de copii să vedem elicopterul că nu mai văzusem până atunci.

Abia a doua, a treia am început să realizez că într-adevăr s-a produs tragedia și atunci eu și mama am plecat la Jitin, acolo l-or adus și a fost înmormântat.

Nu se mai cunoaște mormântul lui... După două luni moare și mama. S-a necăjit, a suferit, rămăsese doar eu cu ea, și până la urmă am rămas orfan, a murit și ea în același an, la diferență de două luni.

B.T.: Cine a avut grijă de tine?

C.P.: Voinea, el mi-a devenit tutore. Cel care repara televizoarele și radiourile la vremea aceea.

B.T.: Voinea bătrânul sau tânărul?

C.P.: Voinea Gheorghe, fratele după mamă. Mama a dat indicații.

B.T.: Care făcea și pe operatorul la cinematograf?

C.P.: Exact. Aa, nu, ăla era Ghiță, nepotul nostru era și eu sunt unchiul lui.

Culmea era că unchiul era mai mic decât nepotul.

B.T.: Aha...

C.P.: Din cauză că m-am născut târziu, al șaptelea copil, rezultat în căsnicia a doi părinți care aveau fiecare la rândul lui câte trei copii.

B.T.: Ce s-a întâmplat cu ceilalți copii, frații tăi?

C.P.: Nu mai sunt în viață, sunt singurul supraviețuitor care am rămas. Eram bătrâni față de mine, era diferență între mine și ei de 15-16 ani. Nu mai am pe nimeni.

Vatra veche dialog MICHAELA ȘI ALEXANDER RUSTANDI

„Fără România, Europa ar fi un trup a cărui inimă, oricât de robustă ar fi, n-ar bate cu vigoarea dorită”

Interlocutorii mei – soții Michaela și Alexander Rustandi, din Belgia – au toate datele unor parteneri de discuție care îți țin atenția trează și încordată: biografii interesante și convingeri la fel. Iată ce ne spune – despre viața ei – doamna Michaela Rustandi:

– M-am născut la 3 aprilie 1941, la București. Tata, Titu Niculescu, a fost colonel genist în armata regală, fapt care, sub comuniști, era gata-gata să-mi distrugă viața: mi s-a interzis să urmez o facultate. Am făcut o școală sanitară, secția pediatrie, alături de sora mea geamănă, Gabriela. Mai toate fetele din clasa noastră erau fiice de „foști”: boieri, ofițeri, politicieni etc., reprezentanți repudiați și hăituiți ai așa-numitului „regim burghezo-moșieresc”. În 1967, m-am căsătorit cu Alexander, născut în 1938, care-i indonezian și care era student la Filologie în București. Gabriela s-a măritat cu un inginer, Alexandru Gliga; au emigrat apoi în SUA, azi sunt cetățeni americani. Ce să vă mai spun? Mi s-au pus piedici și în calea măritişului; am fost silită să aștept multă vreme aprobarea Consiliului de Stat. Între timp, Alexander era la Paris, își continua studiile la Sorbona. Când, în sfârșit, am avut în mână aprobarea căsătoriei, m-am dus după el, în Franța. Acolo, în 1969, s-a născut fiul nostru, Julien-Patrick, care azi e un violonist de renume. E cetățean american și locuiește la Chicago. Alexander, soțul meu, a îmbrățișat religia mea, e acum ortodox. Și Julien-Patrick e ortodox. Și, ca ortodox, și-a dorit o soție de

aceeași religie, pe care a găsit-o la Târgoviște.

– **O viață tumultuoasă...**

– Tumultuoasă și după aceea! Alexander, după terminarea studiilor universitare la Sorbona, a devenit consul al Indoneziei în R.F. Germană. Trei ani și jumătate am trăit în Berlinul de Vest, după care a fost mutat în Belgia, la o secție consulară, unde a lucrat opt ani. Apoi, ca diplomat, a lucrat și în SUA, unde ne-am simțit foarte bine. În România, în anii '60, în timpul președintelui Suharto, unchiul său, a fost ambasadorul Indoneziei. Acum, ca și mine, este pensionar, dar încă muncește, e om de afaceri. Are o fabrică de mobilă în Indonezia, exportă în America, Belgia, Olanda, Germania... Dar l-am convins să nu stăm acolo, prea e cald... Locuim aici, în Belgia, unde ne-ați găsit, în orașul flamand Antwerpen. O dată pe an ne ducem la Chicago, la Julien-Patrick. Venim și în România, unde am recăpătat unele proprietăți confiscate de comuniști. Bunăoară, în 2014, am stat în România două luni, în august și septembrie.

– **De ce ați ales Belgia ca loc al retragerii?**

– Ne place mult Belgia, iar aici, la Antwerpen (Anvers), avem și o Parohie Ortodoxă Română, „Nașterea Maicii Domnului”. Protopopiatul Ortodox Român al Olandei și Belgiei flamande (Flandra) s-a alcătuit din parohiile „Sf. Grigorie Teologul” din Scheidam, „Sf. Ioan Gură de Aur” din Haarlem și „Nașterea Maicii Domnului” din Antwerpen, prin decizia 284/10 noiembrie 2001 a Înalț Preașfințitului Mitropolit Iosif al Mitropoliei Europei Occidentale și Meridionale, cu sediul la Paris, în jurisdicția căreia se află parohiile și comunitățile române din Franța, Elveția, Spania, Portugalia, Italia, Olanda, Belgia, Anglia și Irlanda. Soțul meu a fost chiar de la început președintele

Consiliului parohial. Ne bucurăm, deci, cum v-am spus, că în orașul în care trăim există o parohie românească, iar cei care frecventează biserica sunt ca o familie-model pentru toți românii din zonă, copiii acestora fiind crescuți și educați în credința ortodoxă și în iubire față de România, țara noastră mamă.

– **Dumneavoastră, stimate domnule Alexander, ce aveți de spus? Până acum, doar ați ascultat.**

– Întrebați-mă tot ce doriți...

– **Cum – și de ce – ați devenit ortodox?**

– Grație lui Dumnezeu și prin dragostea mea față de România, binecuvântată vatră a ortodoxismului. Inspirat a fost cel care a numit-o Grădina Maicii Domnului. România este a doua mea țară. Este țara mea de suflet. Acolo am cunoscut-o pe Michaela, tot acolo am cunoscut valori spirituale care mi-au luminat viața și sufletul. L-am întâlnit în țara dumneavoastră pe bunul Dumnezeu, care m-a ajutat să trăiesc după o boală foarte grea. Am decis, deci, să renunț la credința musulmană și să mă botez, trecând la ortodoxie.

– **Știu că nu-i deloc ușor să cuprinzi, în câteva cuvinte, o țară... Îndrăznesc, totuși, să vă întreb: ce mai înseamnă țara mea, România, pentru dumneavoastră?**

– O țară frumoasă, cu un popor ales și binecuvântat de Dumnezeu. Temperamentul românilor și felul lor de a fi mă fac să mă simt excelent în România.

– **Dumneavoastră trăiți în Belgia, eu în România, ambele țări fiind în Uniunea Europeană. Numai că sunt mari diferențe între ele, în ce privește nivelul de trai – și nu numai. Cu ce condiții vom prinde din urmă Belgia?**

– Cu condiții destul de multe, unele chiar dure. Nu avem ce face, trăim într-o lume care își pune – și trebuie să-și pună mereu, dacă dorește progresul – condiții peste condiții. Condițiile pe care le pune României Uniunea Europeană sunt cele pe care, la ora aceasta, și le pun chiar românii înșiși: redresarea economică a țării, reevaluarea bogățiilor și a posibilităților ei, în scopul fructificării lor la cote tot mai depline și mai înalte. Și, firește, eradicarea fenomenelor ce se opun mersului înainte.

– **Corupția?... →**

IOAN BARBU

Elleny Pendefunda • Iarnă în Domenii

– Da, corupția și tot ceea ce este alături de munca onestă, probă. Iar dumneavoastră, românii, sunteți – n-o spun numai eu – niște vechi și pătimași adepți ai unei astfel de munci. Aveți o istorie care vă face cinste, o cultură care vă face cinste, o inteligență care v-a făcut celebri, o civilizație care v-a impus Europei. Ca beneficiari ai acestor daruri, care nu pot decât să impulsioneze munca, sunteți salutați și stimați în Europa unită. Din păcate, la un sfert de secol de la căderea comunismului, li se reproșează românilor, pe bună dreptate, o corupție scandalosă, existentă nu atât în masa populației (dar și aici!), cât mai ales la vârf. Este, se pare, la ora de față, cel mai grav impediment în drumul României spre spațiul Schengen.

– **Nu pot fi decât bucuroși de părerile pe care vi le-ați făcut despre țara mea. Vă mulțumesc!**

– Ca unii care, de-a lungul întregii dumneavoastră istorii, și mai cu seamă sub comunism, ați suferit atât, dar ați și luptat eroic, plătind cu sânge prețul libertății, meritați cu siguranță un viitor cât mai bun.

– **Dvs. ce spuneți, doamnă Michaela? Dl Alexander Rustandi ne-a așezat în față un viitor în culorile cele mai roz. Dar prezentul? Cum apărem noi, românii de azi, în ochii străinilor, ai Europei unite?**

– Ne ilustrăm, înainte de toate, nu atât prin avuțiile și frumusețile țării, cât prin inteligența noastră. Aceasta e valuta majoră cu care călătorim prin lume.

– **Mai există guri rele care spun că nu merităm a fim primiți în Uniunea Europeană...**

– Nu se poate concepe o Europă unită fără România. Occidentul nu-și ajunge sieși, are nevoie de România. Fără România, Europa ar fi un trup a cărui inimă, oricât de robustă ar fi, n-ar bate cu vigoarea dorită. Era nevoie de români ca să se accelereze bătăile acestei inimi.

– **Care a cam îmbătrânit...**

– Exact.

– **Cândva, boierii noștri aveau un „leac” – așa îi spuneau – când se simțeau obosiți, îmbătrâniți, părăsiți de puteri: o legătură cu o tânără, robustă și frumoasă țărăncuță... Sigur că, după ce se simțeau iar în puteri, nu mai voiau să știe de ea. Vă spun asta ca să vă întreb: nu cumva și Europa se va purta cu noi la fel?**

Nu cumva o să ne întoarcă spatele, după ce se va folosi din plin de români, de suflul teafăr și proaspăt pe care îl vom pompa în arterele ei ades sclerozate?

– Hai să spunem altfel: nu că ne vor întoarce spatele, ci că ne vor trata ca pe niște rude sărace, pe care eviți să le inviți la masă, mulțumindu-te să le arunci, acolo, niște firimituri... Dacă asta se va întâmpla – iar în ce mă privește, nu cred că se va întâmpla! – vina va fi a noastră, a românilor. Va însemna că n-am izbutit, prin munca și prin civilizația noastră, să ne cucerim locul la masă. Și să vă mai spun ceva. Între alte daruri, noi aducem Europei credința în Cel de Sus. Aici, într-o lume atât de tehnicizată, de secularizată, de preocupată atât de intens de bunuri materiale, credința e departe de ceea ce este ea la noi. Aici, mărețele biserici sunt mai mult goale. La noi, în România, sunt pline. Iar printre cei ce umplu până și cel mai îndepărtat lăcaș sunt și tineri, foarte mulți tineri. Nu credeți că acesta va fi unul din marile noastre atuuri în competiția cu lumea și timpul?

– **Avem, însă, și noi, românii, faliții noștri, cum se spune... Sunt, din păcate, prea mulți cei care și-au pierdut credința, apucând-o pe căile răului. Ce facem cu ei?**

– N-o să-i aruncăm, n-avem unde... Și-apoi, sunt și ei tot români. Tot ce putem face este să le smulgem veșmântul întunericului – veșmânt care, de multe ori, poartă însemnele bogăției – și să-i îmbrăcăm în haina pocăinței. Cu sau fără voia lor!

– **Vă mulțumesc, stimată doamnă Michaela și stimată domnule Alexander Rustandi! Fie ca gândurile Dvs. despre România să se înfăptuiască, prin ajutorul bunului Dumnezeu, dar și prin strădania națională!**

Elleny Pendefunda • **Lumina din adânc**, Dumnezeu a despărțit lumina de întuneric, acrylic pe pânză, 2012

BIBLIOTECA BABEL **Arjan Kallço**

Stea strălucitoare

Strălucești atât de amețitor azi încât semeni cu o stea care, eclipsată de soare, cuprinde de ciudă fiecare noapte. Stai aici lângă mine, și lasă-mă să te admir, căci nu există altă alinare. Deja presimt că-n zori voi suferi din nou când vei păși peste-acest prag.

Îndrăgostiți

Pe Romeo și Julieta destinul fără de noroc i-a despărțit din nou. Povestea lor e la fel de cutremurătoare și-acum și se prelungește la nesfârșit. Shakespeare nu se gândise că iubirea s-ar putea întoarce pe străzile Atenei. Ea, împietrită în balconul singuratic din Verona, așteaptă făt frumosul s-ajungă. El, în templu cel vechi, între grațioasele zeițe ale Atenei, se bucură de fiecare clipă.

Icoană

Portretul tău ca un înger ceresc Este-o icoană vie ce în tăcere freamătă marea inimii mele. Valuri ce cresc și răbufnesc în răvășirea minții. Ah, cât aș vrea să sărut, buzele tale cămoase și apoi și apoi, aș muri fericit.

Coloanele

Coloane cenușii ce duc apăsarea timpului. aceleași riduri, astăzi parcă mai adânci. Înțelepciunea închisă între ziduri tăcute niciodată nu se va risipi. Trec încet prin fața lor: maeștri-nvățați sculptați între ucenicii lor, figuri fără glas din veacuri. Au avut cui să-mpărtășească dăruirea.

Traducere NICOLETA CALINA

CHIRIAȘ LA BLOC, ÎN MAREA METROPOLĂ

Să fii chiriaș într-un apartament la bloc, într-una din suburbiile marii metropole canadiene, nu e tocmai un lucru simplu. Nu e simplu nu din cauza chiriei care, fie vorba între noi, e destul de măricică pentru un 3 și 1/2, apropiindu-se de 700 de dolari lunar, fără consumul de energie electrică, pe care îl plătești separat... Să zicem că ne-am acomodat cu ideea că asta este situația deocamdată, ne putem muta când se încheie perioada pentru care am semnat un contract - un an - putem alege ceva mai convenabil, că sunt oferte, cu totul inclus, la preț mai mic. Acum nu am știut, am fost presați de niște evenimente, poate ne-am grăbit și, oameni de cuvânt cum suntem, cuvântul dat e cuvânt și trebuie respectat, iar semnătura, mai ales, te obligă... Descoperi cu întârziere că geamurile glisante nu prea glisează, că apa caldă vine în valuri, cald-rece, rece-cald, că ușa are o hibă și încuietorea are capricii de primadonă, ba vrea, ba nu vrea să se deschidă... Cum te pricepi la toate, pui mâna pe scule și rezolvi problemele, una câte una, nu te plângi "consierge"-ului, adică administratorului de bloc.

Dar, hai să vedem avantajele! Stai la etajul întâi - poziția ideală, nu? - n-ai mult de urcat pe scări, ai toate ferestrele spre soare, cu vedere spre marele bulevard și spre grădinile pline de vegetație din zonă.

Sub apartamentul tău, nu știi dacă locuiește sau nu cineva, n-ai observat nicio mișcare, așa că dai muzica mai tare uneori. Nimeni nu ți-a bătut în țevi (nici nu sunt), nu ți-a pus bilet în ușă, nu te-a oprit pe scară, nu te-a pârât la "nenea concierge"-ul...

În dreapta ta, într-un apartament similar, locuiesc două tinere trecute de 30 de ani, o roșcată și o brunetă, ambele cu plete, frumoase, fumătoare și foarte tandre una cu cealaltă. Nu știi care este natura relației lor, nici nu te interesează, una vorbește cursiv franceza și engleza, cealaltă doar engleza, așa că roșcata face pe translatorul când se întâmplă să vă vedeți și să vă conversați pe balconul împărțit în două de o bară metalică. Ele ies seara la o țigară sau mai multe, depinde de cum e vremea. Au o recoltă bogată de chiștoace în toate

Cartier în Montreal

Bloc cu apartamente de închiriat în Rive Sud-Montreal

ghivecele, în care nu crește nicio floare... La tine sunt câteva ghivece cu plântuțe verzi, le îngrijești, stai de vorbă cu ele, le întrebi ce mai fac, cum s-au distrat toată ziua, cât tu ai fost la muncă...

Ele freamătă emoționate și te răsplătesc cu câte o florică. Tocmai este deschisă, într-un vas de ceramică stacojie, o floarea-soarelui bătută. Ai adus semințele de peste mări și țări, ai îngrijit plântuțele și, ca și cum ar fi știut că asta aștepti, planta cea mai răsărită te-a răsplătit cu minunea asta de floare, rotundă și galbenă... ca un soare. Au admirat-o și domnișoarele... Cu ele n-ai nicio treabă, își văd de viața lor, îți vezi de viața ta...

În stânga ta, locuiește o familie tânără, cu doi copii mici, de grădiniță. Copiii rareori își fac simțită prezența, sunt prea liniștiți chiar, parcă nici n-ar fi copii. Și cum să fie altfel, când au părinți extrem de grijulii, au renunțat chiar și la slujbe, pentru a-i crește. Nu se plâng, trăiesc foarte bine, sunt ceea ce se cheamă "bien etre"-iști, au de toate, au mașină... De unde? Din ce? Păi, din banii statului, din ajutorul social! Nu sunt singurii, sunt destui pe-aici. Le mai trebuie câte ceva pentru răsfățul cotidian, că iarba costă, și atunci li se oferă posibilitatea să câștige un ban în plus, fără a se speti de muncă..., ceva ușor, aproape banal. Îi vezi pufăind mulțumiți, așezați comod în șezlonguri, la balcon. Îi privești discret, pe sub sprâncene, ca să nu-i offenseze atenția pe care le-o acorzi, îi saluți politicos și ei îți răspund cu un zâmbet larg și

binevoitor. Alături de ei stă tolănită șarla maronie, iar copiii se joacă în vreo încăpere...

Vizavi de tine, ușă-n ușă cum se zice, stă un tip cam singuratic. E cam ciudat, nu prea iese sau iese foarte puțin din casă, televizorul merge la el, dat la maximum, zi și noapte, iar pe lângă ușa lui se strecoară în hol un fum înecăcios, ca de paie jilave, cărora li s-a dat foc și ele ard mocnit... Asta se întâmplă mai ales după vizitele unui bun amic de-al lui, un tip dolofan și care arborează un zâmbet cât toată fața, de la o ureche la cealaltă, când se-ntâmplă să dați nas în nas pe hol...

Însă, cel mai interesant personaj e cel care locuiește în apartamentul de deasupra ta. Nu are nicio parteneră, dar nu e singur. Două cotărle uriașe, negre și lăptoase, sunt colocatarii lui. El este un tip cu tabieturi și disciplină serioasă. În fiecare noapte, fix la ora trei, începe prima ședință de dresaj. Auzi patrupedele sărind să prindă obiectele pe care stăpânul le aruncă. Uneori mai ratează și se aud bufnituri în parchet. Urmează o serie de rostogoliri, îmbrânceli, larmă, hărmălaie, sărituri, hârjoană, lătrături... Durează totul până la ora patru. Tu ar trebui să dormi la ora asta, că ai o slujbă care cere concentrare și atenție, dar poți?

Nu poți, așa că te resemnezi. Cu dopurile de burete în urechi, te amăgești că, poate-poate, mai prinzi un pui de somn. N-ai de unde să știi cum își petrece tipul ziua, dar seara, când te întorci acasă de la lucru, cu plasele cu târguieli în ambele mâini, de multe ori te încrucișezi cu el și companionii lui patrupezi chiar la ușa de la intrarea în bloc. Tu dai să intri, ei vor să iasă... ții ușa cu piciorul, mâinile ți-s ocupate, ca și ale lui, care duc în lesă "vițelușii lătrători"... Trebuie să te arăți iubitor de animale, pentru că chiar ești, deși, în cazul de față, numai iubire nu se poate spune că le oferă stăpânul lor...

Ți-a bătut o dată la ușă tipul. Ascultaseși seara niște muzică, după obiceiul tău. Te-ai gândit că poate îl deranjaseși... Ai dat să te scuzi... O, nu! Nu era nicio problemă cu muzica. Voia doar să vadă ce scule posezi. Când a văzut ce dotări ai, s-a liniștit și te-a poftit la el, ca să-ți arate dita-mai boxele, cât niște dulapuri, și un perete întreg, de sus până jos și de la dreapta la stânga și invers, plin cu aparatură sofisticată, butoane, taste și clapete. Ți-a luat fața, ce mai? Ți-a spus atunci că fusese un DJ căutat, un maestru în materie, fusese..., acum se retrăsese... →

ANICA FACINA

Interferențe culturale

„POST SCRIPTUM” LA ALCALÁ

De curând, în orașul natal al lui Cervantes a avut loc un eveniment cultural internațional, găzduit de unul dintre cele mai emblematicke edificii culturale ale sale, Universitatea din Alcalá, Facultatea de Filozofie și Litere, care și-a propus ca în numele poeziei să creeze o punte de lumină a verbului între două continente: Europa și America Centrală.

E vorba de prezentarea oficială a cărții bilingve (spaniolă-română) POST SCRIPTUM a poetului salvadorian Andre Cru-chaga, eveniment organizat și prezentat de poeta româncă Elisabeta Boțan, traducătoarea cărții, ceea ce demonstrează că dincolo de imensitatea oceanului și de zidurile concretului, poezia își impune zborul prin intermediul metaforei, pentru a ne înfățișa un alt orizont cultural.

Ca o interesantă și în același timp fericită coincidență ce dă o semnificație specială acestei zile o reprezintă faptul ca în aceeași dată să se sărbătorească pe continentul american „el Día de la Virgen de Guadalupe”, cel mai înalt simbol spiritual

al etniilor mesoamericane.

În fața unui public numeros, format în majoritate din spanioli și români, seara a început cu multă emoție pricinuită de lectura celor două scrisori primite din Salvador de la autorul cărții și de la fondatorul revistei *Tres Mil*, César Ramírez Caralvá, revistă printre a căror colaboratori se numără și Elisabeta Boțan.

Prezentarea autorului și a traducătoarei cărții a fost făcută de Luis María Compés Rebato, președintele Asociației Scriitorilor din Madrid.

Despre carte au vorbit traducătoarea sa împreună cu scriitoarea spaniolă Olga del Carmen Becerra, licențiată în filologie hispanică, aparținând Institutului de Studii Complutense, coordonatoare și moderatoare de radio a Grupului PARNASO.

După care a urmat o dezbatere despre traducere, pro și contra, în care traducă-

toarea a fost supusă întrebărilor la care ea a răspuns cu argumente convingătoare în numele profesiei pe care a îmbrățișat-o din aceeași pasiune pentru litere.

Evenimentul a fost presărat cu momente muzicale susținute de câțiva artiști care au delectat publicul cu vocile lor: argentinianul Juan Delgado, interpret de tango; tânăra artistă alcalaină Ester Lorente, interpretă de muzică pop; solista româncă a corului Harmoniae Sacrae din Madrid, soprana Luminița Soporan; acompaniament la chitară Raúl Chiochio.

Și, cum era firesc, nu au lipsit nici momentele poetice, în limba spaniolă au recitat Olga del Carmen Becerra și Cristina Penalva Pastor, coordonator și moderator al programului de radio „Letra Pequeña” RUAH (Radioul Universității din Alcalá).

Din partea Institutului Cultural Român din Madrid a asistat Ioana Alupoie, coordonator de evenimente culturale.

De asemenea, trebuie menționați colaboratorii evenimentului: Universitatea din Alcalá, Facultatea de Filozofie și Litere, Grupo Parnaso și revista TRES MIL din Salvador.

ELISABETA BOȚAN

CHIRIAȘ LA BLOC....

→”De ce?”, te-ai întrebat în sinea ta, fiindcă nu părea mai vârstnic decât tine. ”Și câinii? Și antrenamentele cu ei în fiecare noapte, la ora trei fix? Și furișarea la plimbare, seara?” - întrebări care îți dădeau ghes, dar nu i le puteai pune..., fiindcă nu voiai. ”Și..., de cine, domnule, te temi?” În casă, te așteptai să fie dezordine, miros de animal... Nu! Totul era desăvârșit aranjat, nu mirosea urât, iar câinii te priveau cu ochi atenți, din niște cuști de lemn lustruit, așezate în câte un colț de încăpere...

Mai stă o bătrână corpolentă, la parter. Are și ea un câine, pe care îl scoate la plimbare, sau câinele o scoate pe ea, de câteva ori pe zi. Merge greu femeia și înțelege că animalul îi este mai mult decât un sprijin. Îi este tovarăș și prieten. Rareori o vizitează o femeie tânără, care are o fetiță drăgălașă... Intră, stă câteva minute, iese, pleacă. Niciodată nu aduce vreun pachet, vreo plasă cu cumpărături, doar trece...

Te înțelege bine cu pensionarul septuagenar care a lucrat la avioane, dar n-a zburat niciodată la viața lui cu avionul... E singur, nu consumă alcool, dar fumează copios. A fost cândva și el un om la casa lui, a avut

familie, nevastă... Are trei fete măritate care nu-l vizitează niciodată, dar el le vizitează lunar pe fiecare, imediat ce ia pensia. La o săptămână după asta, te întreabă dacă poți să-i împrumuți niște parale până luna următoare, că uite, așa și-așa, a avut niște neprevăzute și a rămas fără resurse... Asta a fost prima dată, la primul împrumut. Acum nu se mai obosește să explice nimic, tu îl înțelegi, el știe că tu înțelegi și dincolo de cuvinte, e parolist, îți returnează banii la termen, dar, după o săptămână rămâne din nou în pană...

Din când în când, se întâlnește cu fosta nevastă, de care este divorțat de ani buni. Merg la o cafea, la o înghețată, dar nu vor să-și reunească singurătățile. Cunosc prea bine traiul lor sub același acoperiș și nu mai riscă. Ar fi păcat să strice frumoasa prietenie la care au ajuns la bătrânețe...

Ca orice bloc care se respectă, are și blocul ăsta o ”tanti Maricica”, o atâteștiutoare. E politicoasă, plină de bunăvoință, îți ține ușa, să nu fii tu nevoit să scotocești după cheie, că degeaba ai suna la interfon, nu-i nimeni la tine ca să apese pe buton și să-ți deschidă ușa. Știe asta și se face utilă... Se oferă să te ajute la bagaje, te felicită că ești gospodăru, că faci

cumpărături de unul singur... O altruistă, tanti Maricica! Într-o duminică, pe la ora după-amiezii, ți-a bătut în ușă. Ai ieșit cam somnoros, că tocmai adormiseși. Credeai că vrea ceva... De unde? Te-a întrebat, în engleză, dacă acolo stă Michel... I-ai răspuns în franceză că nu, nu stă niciun Michel la tine... Pe urmă ai observat că la balconul ei flutură drapelul canadian, cel cu frunza roșie, nu cel cu crinul albastru, al Quebecului. Aha, e federalistă Maricica! ai concluzionat..., nu e naționalistă... Dar tu crezi că-i ”ciripitoare”, e părerea ta, că e nevoie peste tot de asemenea oameni, se știe doar.

Când ai un răgaz și nu ai chef să faci nimic, nu te poți împiedica să nu te gândești la toți vecinii tăi cu admirație...

Toți sunt cetățeni onorabili, care trăiesc bine, fără să muncească, nu plătesc taxe la stat, nu se stresează, nu se scoală cu noaptea în cap, sunt relaxați și amabili...

Și tu ești un cetățean admirabil și ei chiar te admiră, mai ales că muncești din greu, îți plătești toate taxele la stat, la timp, pentru ca să fie oameni care să trăiască bine și să aibă spor...la stat.

Nimic nou sub soare! Voilă!

ANDRÉ CRUCHAGA, LUMI ȘI SUBURBII

André Cruchaga e unul dintre poeții care trăiesc cu claritatea conștiinței și respect pentru univers. Acest fapt se reflectă într-un mod special în poemele sale, versurile scrise de el sunt izvoare de înțelepciune care străbat peisaje de o frumusețe amețitoare.

Poetul posedă arta de a transforma dezolarea în frumusețe și lamentările într-o operă simfonică. Folosește cuvintele cu arta unui jonglator, construind cu o ușurință uimitoare metafore din care creează tablouri cu multiple planuri, creând în același poem o infrastructură de lumi și periferii, între lumini și umbre, între vise și miraje.

André Cruchaga se situează în prima linie a celor mai însemnați scriitori contemporani care caută universul unui paradis pierdut. Însă el nu se retrage din lume, ci își inventează propriul său abecedar secret și creează un limbaj inconfundabil, precum o ceremonie sacră, cu imagini fantasmagorice, coduri și simboluri.

Trăiește în poezie și pentru poezie, aceasta fiind destinul său. Și, chiar și așa, uneori, după cum el însuși mărturisește: „poezia nu e făcută doar din aripi și zbor, beția sa, deseori ne face să ajungem la fund”.

Ochiul e căutarea sinelui, „îmi strig numele”, într-un univers supus efemerului care limitează ființa în căutările sale. Îndepărtarea de paradisul pierdut este evidentă și căutarea febrilă a unei căi de scăpare. Paradisul e definit în concret ca fericire, ca ultimul eșafod al unei lumi pierdute. Regretul și compasiunea contemporaneității atavice, preocupantă, îi provoacă poetului suferință.

Timpul capătă dimensiuni specifice, e parte din real, e propria istorie în trecerea implacabilă a individului, iar persoana lucidă simte nevoia de a-și pune întrebări și de a raționa asupra existenței, dat fiind faptul că ființa umană pare a fi programată în a se distruge.

Întrebările materializate sau nu, rămân în idea că cititorul va intui că

există un fir de speranță și durerea cauzată de această lume e percepută într-o formă metafizică.

Chiar dacă aproape niciodată nu vorbește de Dumnezeu, calea sa e una spirituală suflarea lui Dumnezeu se poate întrezări și simți în multe alte elemente, cum ar fi „catedrala aurorei”, „străluciri”, „urna sufletului”, tămâia, lumina candeliei, întâlnirea inefabilă cu scrierea, care ar putea fi chiar muza, harul de a scrie, etc.

Cuvintele nu sunt doar un instrument de căutare, ele capătă corp și identitate, primesc atribute umane, pulsează în ritmul inimii, ajung să fie infidele sau tiranice.

Au puterea de a răni sau chiar de a dărâma ziduri. Cuvintele nu mai sunt un liant de comunicare ci un obstacol pentru ea.

Asta îmi amintește ceea ce a scris Antoine de Saint-Exupéry: „vocea e izvorul discordiei” acum când cuvântul poetului se înalță cu claritate nu îi oferă eului său posibilitatea de a purta un dialog cu lumea care îl înconjoară.

Libertatea interioară e o evadare după o lungă inițiere, „mi-am ros pantofii în asfalt”; și „acel zbor la distanțe scurte în mijlocul barbariei”, indică faptul că drama e în afară, iar poetul are puține și efemere momente pentru a ieși din cotidian, din realitate, pentru a-și trăi fericirea în singurătate.

Poezia e o luptă cu lumea, efortul de a recupera paradisul care se prăbușește unde eul său se poate salva

numai prin căutarea interioară, în poezia sa „ușă” reprezintă ochiul care își întoarce privirea spre el însuși. Universul exterior e un țărnam abrupt, lipsit de ospitalitate, unde sufletul nu-și găsește odihna, veghea, într-un colț al inconștientului colectiv autodestructiv, vulnerabil în fața „barbariei” contemporane.

Parantezele pe care le folosește sunt metafore unde el explică sau încearcă să se justifice în fața sa, nu în fața unui posibil lector, deoarece marii scriitori scriu pentru ei înșiși, e plăcerea de a scrie, e un mod de salvare, un exorcism: „nicio sfârșiere nu a fost mai mare decât propria mea scriere, – o știu acum (exact acum) când cobor în luntrea morților”. Iar scrierea e o „metamorfoză”.

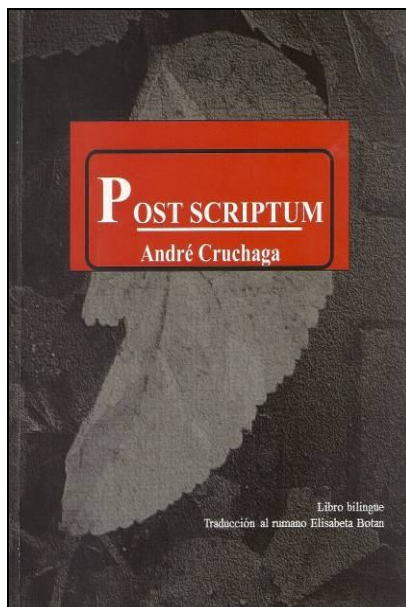
În această călătorie prin intermediul lecturii pe care ne-o oferă cartea POST SCRIPTUM se poate savura acest mister îmbucurător, printre întrebări neliniștitoare și descoperiri, între scurgerea timpurilor și descifrarea viselor.

Orice lector, oricât de exigent ar fi, rămâne fascinat din prima clipă, de călătoria sa „prin trenurile copilăriei”, ca să ajungă să „străbată căile memoriei” până la un drum care are ca martori, proprii săi pantofi, și de a răscoli prin cușorul copilăriei.

Poezia lui André Cruchaga e călăuzită de lumină și, dincolo de lectură, ea ne arată calea spre „catedrala cuvântului”.

ELISABETA BOȚAN

(Articol publicat în suplimentul cultural TRES MIL, al ziarului *Diario Co Latino*, Nr. 5598, anul CXXII, 7 iulie, 2014 din Salvador)

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumesc atât pentru urări, cât și pentru revista pe care mi-o trimiteți constant. La mulți ani dumneavoastră și revistei pe care o conduceți!

Daniela Varvara

Citesc cu plăcere revista VATRA VECHE și sunt onorată că mi-o trimiteți. Versurile pe care le semnați mă impresionează și îmi permit să vă restituim un poem ...

MARGINE DE LER

*Doamne, care ești în cer,
Doamne din cuvinte,
într-o margine de ler,
o să-mi pun veșminte,*

*într-o margine de zi,
o să fiu o zare;
la nepuse întrebări
semnul de mirare.*

*Doamne, care ești în cer,
Doamne, nu veni la mine,
într-o margine de ler,
voi fugi la tine.*
19 septembrie 2014

NICOLAE BĂCIUȚ

Domnule Băciuț, tocmai am semnat petiția de contestare a detașării abuzive la care v-a supus ministrul de două zile. Sunt indignată! Am speranța că se va reveni asupra acestui ordin vădit tendențios și veți fi beneficiarul unui binemeritat act de dreptate! Cunoșc activitatea dumneavoastră ca astrict și știu prea bine care este motivul *deportării* dv., tocmai de aceea mi se pare aberantă ipocrizia lor de a pretinde că ei sunt cei persecutați și periclitați în identitatea națională!

Vă salut cu respect și vă doresc puterea și curajul de care aveți nevoie pentru a înfrunța și depăși neîntârziat această situație neplăcută!

Detașați-vă, acum, în preajma sărbătorilor, de toate aceste mizerii, astfel încât să vă puteți bucura de un Crăciun frumos și fericit în sinul familiei!

Prof. dr. Valeria Bîlț,

Inspector școlar de specialitate limba
română și management școlar ISJ
Maramureș,

Felicitări pentru ceea ce faceți, stimate domnule Băciuț.

Mulțumim pentru gândurile bune și vă dorim și noi Crăciun fericit și binecuvântat. La mulți ani cu sănătate multă, bucurii și frumoase împliniri.
Cu stimă

Anca Opreș,

Ambassadeur de Roumanie en Suisse

Vă mulțumesc pentru minunata revistă, Vă doresc și eu sărbători fericite și La mulți ani!

**Mircea Maran,
Vârșet, Serbia**

Pentru Băciuț Nicolae și toți colaboratorii revistei *Vatra Veche*, Vă doresc din tot sufletul un Crăciun fericit, multe bucurii și La Mulți Ani 2015!

De peste mări și țări,

Daniela

Stimate Domnule Băciuț,
Felicitări pentru revistă; un an nou cu sănătate și toate bucuriile.

Pr. Theodor Damian, PhD

Professor of Philosophy and Ethics Audrey
Cohen School for Human Services and
Education Metropolitan College of New
York

Mulțumiri pentru revistă, domnule Nicolae Băciuț. Binecuvântate să fie sărbătorile de iarnă și pentru familia Domniei voastre, iar anul 2015 să fie cu sănătate și cu împliniri după voia gândului. LA MULȚI ANI !

Cu prețuire aleasă,

Veronica Oșorheian

Dragă domnule Băciuț,

Vă mulțumesc frumos pentru revista pe care am citit-o cu multă plăcere, ca și pentru urările de sărbători.

Vă rog să primiți din partea mea și a scriitorilor pe care i-am tradus și care s-au regăsit în paginile frumoasei reviste *Vatra veche*, urările noastre pentru un Crăciun Fericit și Un An Nou 2015 prosper cu sănătate și noroc!!!

Cu drag,

Flavia Cosma

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț,

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea excelentului număr 12/Decembrie 2014, al revistei "*VATRA VECHE*", a domniei voastre!

Calde și sincere felicitări, pentru realizarea acestui număr de excepție, "*sărbătorește*", în înaltul/sacral și adevăratul sens al cuvântului!

Profund recunoscător și mulțumitor, pentru publicarea, în acest număr, a celor două poeme ale mele: "*Sentimentul Luminii*" și "*Viziune de cronică*"!

...Vă urez multă, multă sănătate! – și un Crăciun Luminat de Steaua de la Bethleem! Să întâmpinați, în familie, cu toată bucuria Duhului, Nașterea Mântuitorului Lumii! Doamne, ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfântă Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie și frăție întru Duh,

Adrian Botez

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă trimit o recenzie nouă, la o carte de proză a unui autor pe care îl cunosc personal, chiar și la Târgul Gaudeamus ne-am întâlnit, unde eu i-am făcut prezentarea, la standul Editurii Singur din Târgoviște, nefiind programat, însă prezent!

Cu bunăvoință dv., sper să apară în revista *Vatra veche*, pe care o editați. Cu deosebită stimă,

Corneliu Vasile

Stimate prieten și colaborator literar Nicolae Băciuț,

Vă re-transmit, cu întreaga noastră prietenie și admirație, cronică de carte, precum și o

completare, prin imagini de coperte și printr-o fotografie, a materialului literar anterior trimis, în cazul în care sunt necesare, ca anexă la respectiva cronică de carte, pe care v-am transmis-o, așa cum am mai zis, cu un număr de zile în urmă...

Sper că este posibilă publicarea în paginile prestigioasei dvs. reviste literare!

Cu mulțumiri anticipate,

Persida Rugu

Mulțumesc pentru revistă. Felicitări pentru înalta ținută a revistei!

Sărbători binecuvântate, multă sănătate, pace în suflet și în casă, spor în toate!

La Mulți și Buni Ani!

Cu aleasă prețuire,

Irina Lucia Mihalca

Domnule scriitor, domnule Nicolae Băciuț

Vă iubim! Vă iubim! Vă dorim sănătate!

Vă suntem aproape!

Cu Dragoste și Sinceritate,

Viorica Popescu -

L.S. Brașov

Mult stimate dle redactor-șef,

Vă mulțumesc, din suflet, pentru răspuns. Să fiți iubit de cititori precum iubiți îndrăgita dumneavoastră revistă, extrem de valoroasă prin conținut și realizare artistică, pentru că suflul ei degajă harul Bunului Dumnezeu cu care sunteți idubitabil înzestrat pentru ai da naștere număr de număr, cu un inegalabil talent!

Sper că v-a plăcut cartea „Călătoria” recum și recenzia dlui prof. Dolinski, secretarul Societății pentru Cultură din Bucovina.

Decebal Alexandru Seul

Stimate Domn,

Mă încântă revista *Vatra veche* de câte ori o primesc. De data aceasta a ajuns la mine prin amabilitatea dnei Elena Buică. M-ar onora nespun dacă aș intra pe lista Dvs. permanentă de distribuție.

Mă gândeam și să supun niște articole pentru atenția Dvs., în caz că interesează. Zilele acestea o să iasă de sub tipar cartea mea *Departate de Tara cu Dor*, la editura Napoca Nova.

Poate veți vrea să includeți niște recenzii literare semnate de dnele Elena Buică și Cezarina Adamescu.

Vă mulțumesc,

Milena Munteanu

Vă felicit, Domnule Băciuț,

pentru gestul onorant pe care l-ați făcut față de Domnul Valentin Marica, prezentându-l cum - cu siguranță - nici nu se aștepta.

Și efortul dvs. nu este la îndemâna oricui, pentru că am înțeles că revista pe care am primit-o prin e-mail este un supliment al nr. pe decembrie al „Vetrei vechi” care urmează să iasă „la lumină”.

Vă doresc un an 2015, mai bogat și mai luminos, pentru Dvs. și pentru cei care vor țina în mână, citind, *Vatra veche* !

Cu aleasă considerație,

George L. Nimigeanu

La mulți ani cu sănătate și fericire!

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

Este excepțional numărul! Absolut excepțional! Nu mi-am imaginat că ar putea fi atât de bogat și de variat! De fapt, e o carte în toată puterea cuvântului, densă, frumoasă și valoroasă! Construiești, construiești! Să fii sănătos și bucuros, să poți zidi în continuare! Mulțumesc,

Mariana

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Vă trimit acest scurt mesaj cu o întârziere cauzată de internarea mea în spital, unde a trebuit să suport o intervenție chirurgicală. Vreau să confirm că am primit, prin poștă, cele două numere ale revistei *Vatra veche*, pe care mi le-ați trimis și vă mulțumesc pentru acest lucru. Dacă se poate, vă rog să îmi trimiteți și mie, în format PDF, ediția aferentă lunii decembrie a minunatei reviste pe care cu onoare o conduceți. Vă mulțumesc anticipat. Dacă nu este târziu, vă pot trimite, pe calea internetului, un grupaj de poeme dedicate iernii. Toate cele bune.

Ioan Vasiu,
scriitor și jurnalist

Mulțumim, prietene Nicolae!
Sper că s-au rezolvat problemele tale curente! Trecem, din când în când, prin inevitabile câmpuri stupide... Felicitări pentru revistă, mulți ani cu sănătate și inspirație!

Lucian Vasiliu

Mulțumesc pentru revistă și urări! Vă felicit pentru profesionalism și vă doresc sărbători fericite!
Cu stimă,

Petru Birău

Mulțumim pentru urări și pentru minunatele pagini de lectură.
Vă dorim un an mai bun decât cei anteriori!
Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu

Mulțumesc frumos pentru revista Dvs. Fiți binecuvântat!
Un Crăciun luminos și binecuvântat, alături de cei dragi!
Cu mult drag,

Georgia

Mulțumesc foarte mult pentru toate numerele trimise. Le "răsfoiesc" întotdeauna, găsesc multe lucruri care mă interesează. Felicitări! La mulți ani!
Cu stimă cordială,

Sorin Antohi

Stimate domn al culturii,
Ați scos un număr superb, omagial, pentru d-l Valentin Marica. Splendid!
Toată admirația pentru efortul dv de a ni-l aduce pe d-l Marica mai aproape de fiecare dintre noi.
Acuma înțeleg cât de ocupat ați fost, poate ca nici n-ați avut timp să vă deschideți felicitările electronice de Sf. Nicolae. Oricum, printre ele era și una a mea, vă puneam alături de celălalt Nicolae (din viața mea), Nicu Steinhardt.
Cu deosebită stimă,

Veronica Pavel Lerner
Canada

Stimate domnule Băciut,
Am primit ieri, de la profesorul Sasu, varianta electronică a numărului nou din *Vatra veche*. Ca de obicei, vă felicit pentru munca extraordinară pe care o faceți. Am constatat, totuși, ca interviul cu Mircea Săndulescu nu apare integral. Știu că materialul e amplu, însă, din câte am înțeles la începutul colaborării, nu se pune problema spațiului.
De mai bine de zece ani, Mircea Sandulescu nu a mai acordat un interviu în România. Ar fi păcat ca un text atât de frumos să nu se bucure de vizibilitatea cuvenită. În plus, cuvintele prin care este prezentat autorul nu mi aparțin. Aș fi scris cu bucurie introducerea, dacă mi s-ar fi cerut.
Sper să putem găsi o soluție pentru apariția integrală a interviului.

Vă doresc sărbători fericite, liniște și putere de muncă!
Cu gânduri dintre cele mai alese,

Flavia Topan

N. Red. Interviul a fost planificat în două episoade, al doilea fiind găzduit în acest număr.
Mulțumim pentru revistă, domnule Băciut, și, văzând Marius Căldăraru - inspectorul pentru romii de la OLT- cum și-a bătut joc Cherata anul trecut de Concursul „Fuli” la Craiova, a cerut să facă el în 2005 concursul la Slatina.
Eu am aprobat, căci știu că tânărul rrom Marius Caldararu este de cuvânt și serios.
Așa că, dacă veniți în "surghiun" la Slatina, căutați-l și pe Marius.
Crăciun fericit și Mulți ani cu sănătate, Dvs, și familiei!

Gheorghe Sarău

M-aș bucura să pot pune umărul la Festivalul Fuli. O merită din plin. Dar o voi face de pe poziția de aici, are Oltul destui oameni de ispravă, ca să nu fie nevoie de mine.
Sărbători cu lumină în suflet,

N. Băciut

Dragă Nicu,
Am primit numărul 12/2014, care, ca toate celelalte numere, este foarte bun, substanțial, plin de interes. Mă bucur că se continuă publicarea *Jurnalului de repetiții* la *Livada de vișini*. Cristi a făcut un lucru extraordinar că și-a notat toate discuțiile și le poate reproduce acum cu atâta precizie. Avem un model de analiză a piesei lui Cehov, care a și dus la realizarea unui spectacol excepțional, de care îmi amintesc cu mare plăcere, până la amănunte, și acum, la aproape 30 de ani de la premieră. Asemenea documente, de care *Vatra veche* nu duce lipsă, sunt o adevărată comoară de istorie culturală.
Am aflat din presă, apoi de pe internet de măsura abuzivă a doamnei Hegedüs. Sunt convins că a fost un ordin politic, că sunt unii de la UDMR care nu te mai voiau la Târgu-Mureș, alt fel nu-mi pot imagina abjecția pe care a făcut-o. Sper însă că noul ministru al culturii va anula ordinul aberant, dacă nu a și făcut-o deja. Avem nevoie de tine aici!

Cu drag,

Zeno Fodor

Vatra veche se poate citi și pe siteul:
<http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-12-2014>
e-manuel

<http://cititordeproza.ning.com/>
<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>
https://www.rebelmouse.com/Cititor_de_Proza/
<https://www.facebook.com/cititor.de.proza.rrepubica>

Mulțumim frumos și Sărbători Fericite! Îmi pare nespuse de rău de ce se întâmplă în țară, dar sperăm să treacă. Suntem alături de dvs. și am postat petiția pe facebook și am trimis-o și la prietenii mei.

Dumitru Ichim

Mulțumiri din inimă. Sărbători fericite!
Aștept să se repare nedreptatea ce vi s-a făcut cu "transferul" în Oltenia.
Doamne, ajută!

Th. Codreanu

Mulțumim frumos! La mulți ani cu bucurii și realizări de top ca și până acum!

D. I. Dinca și Dorin Ivan

Acum când în prag răsună colindele și pe la ferestre înfloresc dalbe florii iar oamenii de zăpadă ascultă forfota lumii, vă doresc Sărbători Binecuvântate și un An Nou plin de împliniri sufletești atât celor din redacția *Vatra veche* cât și dumneavoastră personal domnule Nicolae Băciut!
Aceași cititoare fidelă,

Katalin Cadar

Mulțumesc mult pentru revistă și urări! Multă sănătate și fericire! La mulți ani!

Panaite Chifu

Mulțumiri din suflet, Sărbători fericite și mulți ani sănătoși pentru toată echipa,

Dimovici

Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului să vă aducă multă sănătate, putere și liniște. Suntem alături de Dumneavoastră
fam Eugen și Elena Mera

Stimate Domnule Băciut,
Suplimentul Valentin Marica oferă o gamă largă de informații, studii și referințe critice despre activitatea unei persoane foarte interesantă.
Mulțumesc.

Hans Dama

Mulțumim tare mult pentru cadoul cultural oferit cu atâta generozitate!
Sărbători cu bine și să ne vedem sănătoși!
Sper că totul este bine...Am semnat o petiție on line, va fi de folos, nu?
Te îmbrățișez prietenește,

Doina Cociș

Cu mulțumiri și cu binecuvântare. Sărbători fericite și La mulți ani!
+Serafim

Dragă Domnule Băciut,
Aceleași calde gânduri! Vă întorc urările înmii!

I. A. Pop

Superb numărul 12/2014, ca de altfel toate numerele! Mii de mulțumiri!
Vă doresc un Crăciun Fericit și multă pace sufletească!
Cu multă admirație și respect,

Veronica Pavel Lerner

Mulțumesc, vă doresc un Crăciun Fericit, să treceți cu bine necazul pricinuit de către unguroaică.
La mulți ani!"

Ion Giurcă

Mulțumesc pentru revistă.
Sărbători fericite,

Elena Nica

E un „curent” intens pe nume Nicolae Băciut și pleiada celor sensibili și talentați!
Doamne-ajută la cât mai multe frumuseți literare!

Georgiana Jungheatu

De obicei, când primesc revista și văd la destinatar și adresele pe care ți le-am recomandat, mă bucur în sinea mea și îți adresez în gând cuvintele de mulțumire, știind că eforturile tale nu sunt zadarnice. Astăzi, însă, ceva mă îndeamnă să îți las cunoscute în mod expres mulțumirile mele pentru bijuteriile culturale pe care le împărtășești cu mine, cu noi toți, făcând tu astfel arcul peste timp la care au aspirat fondatorii *Vetrei* și în care spiritualitatea românească are nădejdea perpetuării spre veșnicie.

Îți doresc putere și rezistență în toate cele prin care treci și îți amintesc, dintr-o nefericită și îndelungată experiență personală, că, totuși, binele învinge întotdeauna răul și că opririle îi vizează mereu numai pe oamenii de calitate, numai pe cei a căror ființă și muncă reprezintă o valoare incontestabilă și, care, în același timp, reprezintă o amenințare pentru caracterele obișnuite cu orgolii ieftine și manevre de culise înjositoare. Sunt convinsă că vei razbi cu bine și ți se va face dreptate. Vei trece cu bine și peste asta, în spiritul înălțător al generației noastre, pentru care învățătura este învățătură și cartea - carte, iar Cuvântul și Onoarea sunt puse fără șovaială în slujba Culturii.

Să ai sărbători liniștite și îmbelșugate, împreună cu cei dragi din familie și dintre prietenii reali, un Crăciun fericit și un An Nou cu mult spor!

Cu multă colegialitate și prietenie,

dr. Felicia Ionescu

Dragă domnule Băciut,
Se cuvine să vă mulțumesc întreit, astăzi. Întâi de toate, vă mulțumesc pentru răspuns. Îi voi transmite lui Mircea Săndulescu veștile despre apariția interviului - m-a întrebat în vreo două rânduri despre el, semn

că, la rândul-i, este încântat de ocazia de a apărea în paginile revistei.

În al doilea rând, am primit de la doamna Cornea, cartea despre Ioan Alexandru, în format electronic. Vă felicit pentru inițiativă și pentru bunavoia de a-mi publica materialul modest.

În al treilea rând, vă mulțumesc pentru sugestia de a publica un studiu despre Mircea Săndulescu. Este un om extraordinar și un scriitor pe măsură. Se cuvine mai cunoscut; și mai citit.

Din păcate, nu pot garanta că voi avea interviul cu Nedelcovici pentru ianuarie. Oamenii răspund destul de greu. Vă țin la curent cu evoluția evenimentelor.

Ar mai fi un lucru, despre care am vrut să vă scriu, chiar săptămâna trecută. Colaborez cu domnul Aurel Rău, pentru o corectură, la un volum de proză scurtă. Mi-a vorbit, la un moment dat, despre interviurile pe care le-a acordat, de-a lungul vremii, și mi-a spus că vă cunoaște. M-am bucurat să constat, cu drag, că lumea e tare mică.

Toate gândurile mele de bine și, din nou, urări de sărbători împlinite,

Flavia Topan

Stimate domn Nicolae Băciut
Sunt scriitorul Constantin T. Ciubotaru, președintele Asociației Culturale "Mileniul 3" din Roșiorii de Vede, Teleorman.

Elena Buică este teleormăneancă și ne-a făcut onoarea să lanseze la noi ultimile cărți apărute. Una dintre colegele noastre, poeta Domnița Neaga i-a făcut o prezentare, pe care a trimis-o doamnei Rodica Lăzărescu. Deoarece tocmai în martie, anul viitor ar putea s-o publice, (Pe decembrie este prea târziu, și numărul următor... probabil că atunci o să apară), ne-a recomandat revista domniei voastre. Vă expediem cronică și vă rugăm să o publicați, dacă îndeplinește cerințele redacției.

Cu cele mai alese sentimente de prețuire,
C.T.C.

Domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 12/2014. Un număr reușit, dens, teme de suflet, importante. Meritoriu textul despre Ioan Alexandru, memoria lumii literare trebuie împropătată cu viața și opera marelui poet. Am reținut poemul semnat de Nichita Stănescu și celelalte texte. Felicitări pentru munca depusă, pentru rezistența în fața agresiunii nejustificate! Iarna este mai frumoasă cu temele la care am fost chemați să participăm. Am postat revista pe blog pentru a fi citită și de alte persoane. Mulțumesc și pentru poemele publicate!
Multă sănătate!

C. Stancu

Mii de mulțumiri!
Felicitări pentru altitudinea intelectuală și estetică a revistei!
Sărbători fericite!

Ștefan Vlăduțescu

Domnule Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc pentru revistă și vă sunt aproape în a trece peste mizeria zilei care s-a abătut peste activitatea românească a

dumneavoastră. Nu pot fi răzuiți sfinții de pe zidurile bisericilor când vor nebunii și netrebnicii!!

Sărbători liniștite și binecuvântate,

Dumitru Velea

Sărbători cu sănătate, bucurie și speranță pentru domnia ta și cei dragi, dragă Nicolae!
Ani lungi și revistei!

Cu drag,

Mariana Codruț

Mulțumiri pentru revistă, Sărbători fericite, ani încă o sută să scoateți *Vatra veche*, izvor de cultură, arie întinsă de manifestări culturale, formatoare de opinii, mângâiere pentru sufletul cititorului, factor de răspândire a spiritualității românești într-o provincie dacică râvnită de urmașii tuturor hoardele ce i-au păscut cândva iarba verde de acasă...

Constantin Hușanu

Minutată, foarte bogată revista! Felicitări!
Toate trec... La mulți ani inspirați, cu sănătate trupească și bunăstare sufletească!
Crăciun fericit! Un Nou An mai bun! Florile dalbe,

Liviu Ioan Stoiciu

Dragă Nicu,
Mulțumesc pentru anul acesta în care mi-ai trimis "Vatra" - am cetit-o mereu - recunosc, mai mult articolele ce-mi erau mai aproape!
Îți doresc multă sănătate și sper că noul ministru să repare ceea ce am condamnat cu toți în petiția semnată !!!

Cristian Ioan

PS. Felicitările de Crăciun vin separat!

Vă mulțumim, domnule director Nicolae Băciut!

Vă citim cu mult drag,

Ben Todică,
Australia

Mulțumiri, domnule Nicolae Băciut, pentru revistă.

Vă doresc multă sănătate și toate cele bune!

Elisabeta Boțan,
Spania

Mulțumiri sufletești pentru excelenta revistă! Iată că se poate! Am semnat petiția on line privitoare la detașarea lui Nicolae Băciut!

Dăncuș

Domnule Băciut,
Am semnat petiția cu speranța că va fi un semnal care să schimbe nedreptatea care vi s-a făcut. Să aveți sărbători fericite și multă sănătate.

Cu respect,

Carmen Ardelean

Dragă Băciut, confrate,
Îți cer permisiunea să reproduc în Lumina lina, nr.1/2015, New York, poemele tale de la pagina 7 din *Vatra ta veche* și fierbinte... Confirmă, Sănătate,

M. N. Rusu
New York

Vă mulțumesc din inimă, stimate poete Nicolae Băciut

Vă doresc sănătate și inspirație

Ognean Stamboliev,
Bulgaria

Domnule Băciut,
Vă port în rugăciuni pentru sănătate, o să vă mai scriu până revin acasă. Îmi pare nespuse de rău că sunteți supus nedreptăților și că unii au piatra în mână. Ați trecut cu demnitate prin și mai rele. Bunul Dumnezeu vede sufletul fiecăruia. În Biblie scrie de 366 de ori NU TE TEME. Păstrați nădejdea.
Cu prețuire și stimă,

Gabriella

Vă mulțumesc pentru revistă
Vă felicit pentru alcătuire. Nume mari. Îmi plac articolele dvs.
Vă doresc multă sănătate și Sărbători fericite!

Paulina Popa

Felicitări pentru acest număr și pentru dârza ta luptă pentru normalitate, împotriva abuzurilor unor neprieteni ai culturii naționale. Îți urez un an 2015 mai bun, mai senin, într-o țară pe care ne-o dorim revenită în zona firescului și omeniei!
La mulți ani, cu sănătate!
Cu drag și prețuire,

Ion Cristofor

Mulțumesc pentru reviste și urări.
Sărbători fericite și un an nou cu sănătate și împliniri.

Antonia Iliescu

Stimate domnule Băciut,
La mulți ani în pragul Crăciunului și al Anului Nou!
Vă mulțumim pentru frumoasa revistă. Vă rog să ne trimiteți adresa dv. și nr. de telefon pentru că vrem să vă trimitem niște cărți ale noastre. De asemenea, soțul meu, Ioan Adam, dorește să vorbească cu dv. Am semnat și noi petiția inițiată de doamna Lăzărescu referitoare la abuzul mutării dv. (ca pe vremea apusă demult...) Tel. nostru este: 0213146014 sau 0744376605

Georgeta Adam

Felicitări sincere pentru revistă, o voi citi după ce mă întorc de la Iași și Urări de bine în NOUL AN, din Haifa, cu prietenie,

**Bianca,
Israel**

Mulțumiri pentru noul număr al "Vetrei vechi".
Sărbători fericite și La mulți ani! –
Cu drag,

Ion Pop

Mulțumesc pentru revistă. Vă trimit un grupaj de poezii din vol. *Diminețile sufletului*, în curs de apariție, în ianuarie 2015, la ed. *Pim*, Iași. Să-mi scrieți dacă doriți colaborarea mea.
Sărbători fericite!

Olga Al. Diaconu

Vă mulțumesc pentru gestul lunar atât de generos. Sărbători fericite! Sănătate și bucurie întregii familii.

Maria Jorz

Domnule Nicolae Băciut,
Primiți vă rog acum, în preajma sfintelor sărbători, urările de bine din partea mea și a familiei, chiar dacă e răsfirată prin lume, cu

mulțumirile ce se cuvin pentru bucuria de a primi revista *Vatra veche* cu regularitate, urându-vă ani mulți și fericite atât dumneavoastră cât și redactorilor și colaboratorilor.
Doamne ajută și La mulți ani.

Ioan Bândilă

Am primit revista, mulțumesc!! Sărbători fericite! Să uitați de răutatea unor oameni.
Se dă cu pietre DOAR în pomul cu roade!!

Alexandru Jurcan

Stimate domnule Băciut,
Mulțam pentru actualul număr.
Sărbătorile Crăciunului și Anul Nou 2015 – cu deplină sănătate, bucurii, împliniri, prosperitate, bunăvoință și pace!
La mulți și buni ani!

Hans Dama

Doamne ajută să se termine cu bine!
Nu trebuie să-mi mulțumiți. O fac cu toată înțelegerea unui om care trăiește într-o stare de conflict permanent, cel puțin de la 1 decembrie încolo.
Mulțumesc și pentru revistă. O voi citi cu cea mai mare plăcere, știind că voi găsi în ea subiecte extrem de interesante și de calitate.
Sărbători fericite și un an nou aducător de liniște, înțelegere, armonie și multă multă sănătate!
Cu prețuire,

Mihaela

LA MULȚI ANI MUREȘENILOR, cu valuri-valuri de simpatie pentru forța și demnitatea cu care domnul Nicolae Băciut își sprijină statura morală într-un infern al dezumanizării și al abuzurilor criminale.
Cu toată prețuire,

Cezarina Adamescu,
redactor *Vatra veche*

Frățior drag,
Înainte de toate îți doresc la rândul meu sărbători luminoase și pașnice, menite să ne apropie emoțiile și înțelesurile într-una și aceeași unificatoare trăire.
Apoi, îți mulțumesc mult, mult, pentru darul de a-mi fi îngăduit un atat de aparte RESTITUTIO, prin MANUALUL OMULUI... O apariție care îmi îngăduie să fiu mai departe alături, fie și simbolic, de Aritia... Configurând astfel - prin picăturile de *Vatra Veche* - structura profundă a unei serii de cărți spirituale care îmi vor încununa viața.
Cu siguranță că și Aritioara - care tocmai a primit PREMIUL ACADEMIEI LUMINII pentru cartea sa ARHITECTURA LUMINII. ÎNȚIERE ÎN SEMIOTICA FORMELOR SACRE - este fericită acolo sus, de unde nu numai că ne privește, dar ne și susține... Așa cum îngerilor protectori le este îngăduit să o facă. Și în numele ei, așadar, te îmbrățișez cu iubire și prețuire.

Traian

Dumnezeule... Ce bucurie! Incredibil!... Am deschis calculatorul să număr semnăturile care, deși se adună zi de zi, tot puține mi se par. Multă sănătate! Cu „Vatra veche” chiar vom avea sărbători fericite!

Carmen Sima

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Îmi face o deosebită plăcere să vă urez un Crăciun fericit și un An Nou, cu sănătate, în primul rând, dar și cu bucurii și împliniri pentru Dumneavoastră și pentru familie.
La mulți ani!

Stan V. Cristea

Am văzut *Mă dusei să trec la Olt...*
Câteodată o lovitură de acest gen îi obliga pe cei din jur să reflecteze la ce ar fi dacă județul ar rămâne pe mâna unui funcționar dezinteresat ori ce ar fi fost dacă tu ai fi rămas în America ori dacă te-ai fi așezat în alt capăt de țară.

Ar fi fost nu numai săracire culturală, ci absența a mișcării culturale, cred că mulți înțeleg acum în ce măsură se sprijină pe tine tot ce înseamnă promovare a literaturii și a culturii în acest județ! Nu e vorba numai despre fenomenul *Vatra veche*, care nu știu dacă mai are undeva egal în țară prin amploarea lui, ci despre tot ce înseamnă publicare de carte, jurizarea concursurilor școlare, promovarea personalităților mureșene, vernisarea unor expoziții, susținerea manifestărilor culturale etc. etc.
Ești inima culturală a Mureșului și e vizibil acest lucru. Vrem să rămâi aici, cu noi!

Cu drag,

Mariana Chețan

Te deranjează dacă voi încerca să postez pe petiția online aceste cuvinte (adaptate la persoana a treia)?

Mariana

Vă mulțumesc, din tot sufletul, pentru Revistă și gândurile frumoase.

Vă doresc, la rândul meu, încă o dată, dumneavoastră, familiei și tuturor celor ce vă sunt dragi, un An 2015 cu multă sănătate, bucurii, belșug și minunate împliniri.

LA MULȚI ANI.

Cu aleasă prețuire

Anca Opreș

Ambassadeur de Roumanie en Suisse

Scuze pentru lipsa la apel - am fost 10 zile în munți, langa Belș/în Apuseni, și nu am avut net. România e minunată, la fel ca marea majoritate a românilor! Mulțumiri pentru 'reviste și urări.

Eugen Cojocaru

Felicitări - mulțumiri pentru revistă (și buna întâlnire pe care ne-o asigurați prin revistă cu IPS Ioan) Un 2015 al bucuriilor vă urează

Cornel Ungureanu

Domnule Băciut,
Vă mulțumesc pentru revistă și urări. Am înțeles că treceți printr-un moment dificil, sunt alături de dumneavoastră și sper să-l depășiți cu bine. Vă doresc sărbători fericite, multă sănătate, iar aspirațiile dumneavoastră să se îndeplinească. La mulți ani!

Dorian Marcoci

Stimate domnule Nicolae Băciut,
La mulți ani cu sănătate și mai ales putere să vă luptați cu cei care sfidează cultura română. Vă trimit un mic text Eminescu despre Gogol,

Dumitru Velea

Mulțumesc! Felicitări pentru efort și pentru
ținuta revistei!
Sărbători fericite și un An Nou cât mai bun!
Cu prețuire,

Valentin Busuioac

Când am văzut ce vi se întâmplă, am crezut
că veți lăsa "Vatra..." cu focul stins. Nu știți
câtă bucurie mi-a adus numărul din
decembrie...

Anica Facina

Am citit suplimentul *Vatra veche*... Cine si-
ar putea dori ceva mai mult???

Un număr întreg... felicitări și pentru V.
Marica!! Bravo lui că are un prieten ca
dumneavoastră... azi sunt așa de
rare gesturile de prietenie și generozitate,
mai ales în lumea literară... Nu am
defavoruri, nu mă plâng, dar știu că prietenii
de valoare sunt rari.

Vă doresc mulți ani de colaborare cu
oamenii pe care-i prețuiți!

Am nou cu bucurii noi!

V. Bălaj

Un munte de cultură, un munte (o Golgotă)
de cărți *scrise*, dar și „o carte imensă despre
spectacolul lumii, cartea *vorbită*, răsfirată în
eter, argumentum al calității de *martor* la
incandescențele lumii și vieții” (cum însuși
se definește), Valentin Marica s-a dăruit
deopotrivă familiei și cetății, devenind un
stâlp de lumină al spațiului transilvănean, în
care s-a format ca OM și cetățean, și pe
care-l reprezintă cu cinste în spațiul național
și nu numai.

Vă felicit, Domnule Nicolae Băciut, pentru
acest număr dedicat lui Valentin Marica!
Ne-ați dăruit o BUCURIE spirituală rară,
văzând/ascultând atâția oameni frumoși,
vorbind despre un om frumos!

Vă urez ca, împreună (depășind cu bine
malversațiunile grotești ce vă au în vizor), să
vă continuați activitatea cu aceeași forță și
același incontestabil succes!

Domnului Valentin Marica, mulți ani cu
sănătate, cu dragostea familiei, înconjurat de
prietenii și cu fericirea de a-și realiza rând pe
rând proiectele!

Sânziana Batiște

Dragă Domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru urări. Nu mai speram
să vă gândiți și la mine. Am aflat de
nedreptatea ce vi s-a făcut. Însă nu pierdeți
speranțele, așa ceva trebuie combătut.
Valoarea Dvs. nu are dreptul să fie călcată în
picioare de doamna respectivă. Însă sunt
convinsă că puterea o să vă ajungă și să
treceți peste toate cu bine. (...)

Ioana Heidel,
Germania

Domnule Băciut,

La mulți ani! Crăciunul de anul acesta v-a
pus în față o încercare grea, sub forma unei
grave nedreptăți pe care unii dintre mai-
marii zilei atât de trecătoare v-au tulnit-o.
Dar cu cât este mai ticăloasă fapta care vrea
să vă strivească, cu atât mai prețioasă este
smerenia cu care se cuvine s-o primiți.
Nimic din eroismul aparent neverosimil al
"Vetrei vechi" nu se va știrbi, nicio fibră a

neamului nostru nu va da înapoi, nici o
câtime din limba română nu se va pierde.
Tot ce pătimiți are forță de simbol și ne
atinge în egală măsură. Tot ce se urzește
acum ne amintește de Horia. Tot ce ne
umilește, prin dumneavoastră, ca redactor-
șef al unei publicații românești într-o mare
de ostilitate străină, ne urcă, încă o dată, pe
aceeași cruce pe care, de-a lungul istoriei
noastre cu rădăcini atât de vechi de nici nu
le mai știm, au purtat-o, cu lacrimi în gât,
toți cei vrednici de o faptă românească
oarecare.

Și eu sunt român, domnule Băciut.

Prof. dr. Ana-Irina IORGA
Liceul Teoretic "Dimitrie Cantemir"

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Vă trimit un text și pentru Antologie (vol.
II), la care alătur fotografia poetului-actor
Dominic Stanca și coperta cărții "Între două
fronturi" (1935), de Dr. Dominic Stanca
(tatăl poetului-actor).

Cu aleasă prețuire,

Livia Ciupercă

De la Baci Culai, cele mai cinstite urări de
sănătate către Băciut Nicolae și toți ai săi
dragi! Mulțămim pentru colinde și Dar! Dar,
io, doar cu cât mai pot din ce mi s-a dat, nu
mai am decât aieste urări să Vă ofer.

Nicolae Ciobanu

Doamne, ajută! Vă mulțumesc, mereu mai
târziu, pentru bucuriile lunare dăruite și vă
asigur că vă am în continuare în inimă, cu
tot ceea ce faceți pentru literatura și cultura
română. Vă trimit, la rândul-mi, ca dar de
sfârșit de an, două grupaje de poezii semnate
de Veronica Stănilă și Ioan Bute, două
povestiri aparținând lui Eugen Verman și,
pentru că îmi mai aduc aminte din când în
când de poetul care am fost, o fantezie lirică
personală.

Toate cele bune și un an spornic în 2015!

Cornel Galben

Crăciun fericit și un An nou bun, cu sănătate
și succese!

Stimate colega, Vă mulțumesc foarte mult
de colind. M-ați dat gata cu așa un colind.
Foarte frumos! Și mai vreau să vă
mulțumesc și de interviul publicat, realizat
de Ben Todica.

Dacă sunteți de-acord, vă voi trimite un
material, un eseu semnat de mine.

Cu drag,

Cristina Bălaj Mihai

Ceea ce se întâmplă cu surghiunirea în
judetul Olt etc. e inimaginabil și
absolut scandalos!

Fie ca totul să rămână o amintire urâtă!

Stefăniță Regman

Am primit și am citit cu aceeași mare
plăcere dintotdeauna. Felicitări! Sărbători
fericite și noi succese în noul an!

Cu cele mai bune gânduri,

M.B.B.

Vă adresez adânci mulțumiri pentru noul
număr al revistei.

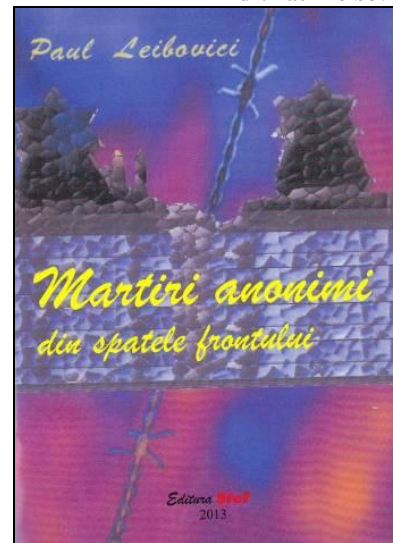
Felicitări și La mulți ani!

Ioan Nistor

Stimate Domn,

Vă mulțumesc pentru interesanta și bogata
revistă „Vatra veche”. Îmi permit să vă
propun publicarea în revistă a copertei cărții
mele. Mulțumesc și un an bun.

dr. Paul Leibovici

Am citit cu plăcere ultimul număr și vă
felicit sincer. Vă doresc mult succes în
redactarea viitoarelor numere.

Radu Moșoc

P.S. Am atașat informativ o istorie a unui
dicționar care a dispărut din toate
bibliotecile din țară.

Excelente ambele numere pe decembrie !
Felicitări ! Până la urmă, acesta este cel mai
bun mod de a răspunde nimicniciilor și
ticăloșilor de tot felul. Dar să ne aducem
aminte: "PER ASPERA, AD ASTRA !"

Mihaela Mudure

Mulțam, Nicolae, vatră prietenească veche!
Mulți ani! Îl admirăm și-l ascultăm și noi de
multă vreme pe baciul carpatin Grigore cel
unic!

Lucian Vasiliu

Stimate Domnule Băciut,

Vă mulțumim, acum, în plină Sărbătoare a
Nașterii Domnului, pentru darul constant al
Vetrei vechi, cu care ne bucurăm de multă
vreme.

Vă dorim să aveți puterile pentru a duce
această lucrare mult timp, frumoasă și
binefăcătoare fiind culturii noastre, de azi și,
poate, de mâine. Sărbători fericite,
Dumneavoastră, familiei, colaboratorilor. La
mulți ani!

Fam. prof. Ioan Sterea
Deva

Dragii mei,

Multe mulțumiri, multă sănătate, succese și
armonie în toate ce întreprindeți în 2015!

Cu drag și dor din Germania,

Bonti

Mulțumesc pentru noul răsfaț intelectual,
domnule Băciut!

Crăciun fericit și un An Nou cu împliniri și
sănătate!

Aurora Ștef

La mulți ani fericiți, "Vatră veche", - mereu actuală peste toate timpurile!
La mulți ani, dle Nicolae Băciut!
Cu prețuire,

Lidia Grosu

Mulțumesc pentru cele două numere ale revistelor trimise în decembrie, mai ales că unul dintre ele conține și o recenzie amplă a ultimei mele cărți, care a apărut recent la o editură bucureșteană.

La mulți ani! Sărbători frumoase și luminate de căldura colindelor!

Cu mult drag,

Ioan Gheorghișor

Stimate redactor-șef, N. Băciut!

Vă mulțumesc frumos că mi-ați trimis tot anul revista d-voastră, după opinia mea foarte valoroasă! Am o singură întrebare: Mioara Kozak, "fosta" mea prietenă pe care apreciez foarte mult ca profesoară-model, de ce nu publică nimic în această revistă? Aș dori foarte mult să citesc scrierile sale, am și o carte de la ea. Sper că nu este ceva problemă!

Cu ocazia sărbătorilor vă doresc și eu, profesoară de maghiară-franceză (în ultima vreme și engleză) familiei d-voastră sărbători fericite și An Nou plin de succese în lumea artei literare, a poeziilor de eternă valoare care ne mângâie sufletul totdeauna, Cu stimă,

Sofia Komjászegi

Distinși prieteni,
Superb, numărul omagial, dedicat domnului Valentin Marica. Felicitări pentru ceea ce a realizat în viață, atât pe tărâm literar cât și pe cel obștesc.

Cu mulțumiri,

George Roca

Mult stimat domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc din suflet pentru revista "Vatră veche", pe care o citesc lunar prin amabilitatea domniei voastre, și vă rog să primiți, spre publicare, cronică literară scrisă

de poetul Ioan Mazilu Crângașu pentru cel mai recent volum pe care l-am publicat. Cu înaltă prețuire!

Florica Ceapoiu

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciut! S-aveți un Crăciun minunat, de vis, cu sănătate și fericire, putere de muncă pe mai departe, pentru a continua aceasta nobilă menire pe altarul literaturii și-al culturii.

Nicolette Orghidan

Mulțumesc și Sărbători fericite,

Zoe Petre

Professor emeritus

Universitatea din București

Îmi permiteți să vă mulțumesc din inimă pentru tot ce mi-ați trimis în acest 2014

Vă doresc multă sănătate și putere de muncă în anul 2015, La mulți ani, cu sănătate și fericire,

Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Stimate Domnule Redactor-Șef Nicolae Băciut,

Mai întâi de toate, felicitări Dumneavoastră și colaboratorilor apropiați cu care reușiți, lună de lună, să scoateți în lume o revistă ce-și merită numele! Mulțumiri pentru expedierea cu promptitudine! Ne bucurăm sufletele de fiecare dată când o primim pe e-mail.

Sărbători fericite! La mulți și frumoși ani!

Cu aleasă prețuire,

prof. Elena și Vasile Flutur

Vă mulțumim pentru darul făcut lună de lună când *Vatră veche* poposește în calculatorul nostru. Vă dorim ca noul an să vă aducă mai multă recunoștință din partea celor pentru care vă risipiți energia și talentul dumneavoastră. La mulți ani cu sănătate vă urează

familia prof. Băciut Ioan din Solovăstru

Buna ziua si La Multi Ani!

Va retrimis materialul pentru ianuarie, trimis de mine inițial pe 3 decembrie, ca să fiu sigură ca l-ați primit. Mulțumiri pentru tot!

Cu admirație și respect pentru tot ce faceți.

Veronica Pavel Lerner,

Canada

Dragă domnule Băciut,

Am descoperit cu bucurie și chiar din momentul primirii mail-ului dvs. faptul că ați publicat în revistă materialul dnei Ileana Vulpescu. Îmi exprim abia acum gratitudinea, pentru că au plecat, în sfârșit, toți musafirii, eu fiind în permanență personalul de serviciu.

Vă doresc ca în anul 2015 să aveți parte de sănătate, liniște creatoare și împliniri frumoase pe toate planurile vieții! La mulți ani și dacă mai primiți colindători întârziți ca mine, atunci eu o fac cu primele 100 de pagini ale romanului, revizuite. Merge încet, de parcă l-aș rescrie... Sper, totuși, într-un rezultat bun, pentru că și feed-back-urile de până acum au fost frumoase și îmbucurătoare. Cum s-ar zice, am testat piața și rezultatul este pozitiv.

Cu prețuire,

Doina Chereches

Stimate Domnule Băciut,

Aruncând o privire retrospectivă asupra anului care tocmai se încheie, ajungem la concluzia că 2014 a fost pentru noi emoțional, plin de succese și concluzii edificatoare.

Intensa prezență a pictorului Radu Maier, atât în mass media din România, cât și pe plan internațional – a fost posibilă doar cu ajutorul nemijlocit al Domniei Voastre, prin care ați contribuit la promovarea Galeriei noastre de Artă "Raduart".

Vă mulțumim pentru colaborare și sperăm să extindem legătura noastră și în anul care vine.

Vă dorim Sărbători Fericite alături de cei dragi, sănătate, un An Nou plin de bucurii, pace și realizări multiple.

Cu cele mai alege gânduri,

Radu și Svetlana Maier

CENACLUL LITERAR "NICOLAE BĂCIUT"

O nouă ședință de lucru a cnaclului literar „Nicolae Băciut” a avut loc la Colegiul Național „Al. Papiu Ilarian”, din Târgu-Mureș, într-o atmosferă solemnă, de studiu, așa cum le stă bine unor „artiști ai cuvântului”.

Au fost prezenți scriitorul Nicolae Băciut, conducătorul cnaclului, doamna Rodica Puia, inițiatora cnaclului, elevii – membri fondatori ai cnaclului și alți iubitori de literatură, susținători ai proiectului, precum: prof. Luminița Boboc, psih. Daniela Ilioaș, prof. Geta Novac, bibliotecar Camelia Biriș.

După o scurtă informare privind funcțiile administrative ale cnaclistilor (de exemplu: președinte Dragoș Burghelia, vicepreședinti – Ruxandra Săplăcan și Andrei Dălălu), activitatea s-a derulat respectând următorul program:

♦*Evocare* – Nichita Stănescu (31 de ani de la trecerea în neființă a poetului), printr-un impresionant recital susținut de elevii noștri, „*Cuvintele se roteau, se roteau între noi...*”, dar, mai ales, prin reconstituirea unor inedite „*dialoguri*” între Nichita Stănescu și Nicolae Băciut.

♦Prezentarea unor creații literare – poezie și eseistică – în lectura autorilor (elevi din clasa a XI-a), texte supuse dezbaterii critice a auditoriului.

Au citit: Andrei Dălălu – „*Moartea poeziei*” (text poetic) și Tudor Mărginean „*Conștiința culturală și sensul culturii*” (eseu).

Debutanții au avut astfel parte de sugestii valoroase în ceea ce privește arta scrisului, bucurându-se de apreciere (coerență ideatică, substanță), dar au fost și avertizați asupra limitelor: clișee, încifrări excesive, locuri comune, stridente, excese descriptive etc.

♦Donarea de către scriitorul Nicolae Băciut a unui număr impresionant de cărți – 51, creație proprie, bibliotecii liceului.

Elevilor noștri le va fi de-acum facilitată pătrunderea în universul creației mentorului lor spiritual, înțelegând, totodată, principiile ce l-au călăuzit pe artist în tot acest timp: „*Scrisul e meseria mea. E condiția mea existențială. Scriu ca și cum aș respira. E ceea ce mă ține în viață... Scriu cu religiozitate pentru scris. Scriu cu responsabilitate și respect. Dublu respect. Pentru mine și pentru cititorul meu*” (Nicolae Băciut).

Vă mulțumim, Nicolae Băciut, vă mulțumim că sunteți alături de noi!

Prof. LUMINIȚA BOBOC

LUMEA LUI LARCO

Stimate maestre Nicolae Băciut,
vă felicit pentru tot ce-ați pus pe
„Vatră” în anul ce-a trecut, urându-vă
mult succes în viitor, inspirație,
putere de muncă și sănătate deplină!
Revista să dăinuie peste veacuri,
știind că:

Nicicând nu poți schimba destinul,
De-aceea spun pe românește:
Că „Vatra veche” e ca vinul...
E bună chiar de se-nvechește!

VASILE LARCO

RONDELUL ÎNCEPUT ULUI DE AN

E sacul vieții-i mai ușor,
Un an de zile-a dispărut,
Ce se adună la trecut,
Scăzând din cei de viitor.

Greșelelor plătesc tribut
Ca orișicare muritor...
E sacul vieții-i mai ușor,
Un an de zile-a dispărut.

Dar sper să am de-acuma spor
În ceea ce am de făcut,
Știind de-un fapt ce pare scut;
Având o spuză de umor...
E sacul vieții-i mai ușor.

RONDEL DE IARNĂ

Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai,
Pe-afară nu prea poți să stai,
Căci soarele-ncălzește-n rate.

Îngheață jarul pe vătrai,
Zăpadă e pe săturate,
Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai.

Căldura-i scumpă, din păcate,
Subvenție de vrei să ai,
De la ghișeu îți spune: Stai!
Răbdare, omule, socoate...

Trei luni de iarnă sunt de toate.

PROTECȚIA ORĂTĂNIILOR

De când în Uniune am intrat,
Ca stresul să n-o ia la vale,
Găina are spațiu-asigurat...
Dar oamenii dorm în canale.

IARNA ÎN FAMILIE

Afară-i ger, în casă-i frig,
Cu toții stau în pat covrig,
Dar atmosfera se-ncălzește
Când iar de bani se amintește.

LUCEAFĂRULUI POEZIEI ROMÂNEȘTI

Tu luminezi o lume-ntunecată,
Dar e-o imagine ce clar surprinde;
Că-n viața asta veșnic zbuciumată
De unde nici lumina nu se prinde!

UNUI ȘCOLAR

De bani gata e-un fecior,
Fire sprintenă, vioaie,
Și e tare săritor...
Sare-ntruna la bătaie!

RĂSUNETUL BANULUI

Banul e-o monedă veche,
De la om la om se plimbă,
Sună bine la ureche
Și „dezgheață” orice limbă.

ILUMINAREA STRĂZILOR

Edilii-s puși pe multe fapte,
Sunt becuri, alta-i România,
Se vede și în miez de noapte
Cum strălucește... sărăcia!

Elleny Pendefunda • Casă la țară

PRIN ȚARA DE SUS

(Cu gândul la Mihai Eminescu)

Trecând, nu poți să nu oprești,
Venind din zările albastre,
Și să săruți la *Ipotești*
Icoana poeziei noastre.

Săruți, îngenunchezi ușor,
Faci semnul crucii spre Iisus,
Te duce gândul la izvor
Și la *Luceafărul* de sus.

Spre *Lacul* cel cu nuferi plin,
Înconjurat de falnici tei,
La *Floarea-albastră*, la suspin
Adânc pornit de dragul ei.

La buciul din vârf de deal
Ce sună-a jale uneori,
La *Făt - Frumos*, făr' de egal,
Să-l vezi o dată și să mori.

Dar și la *Plopii fără soț*
Te duce gândul să rămâi
La pândă și să prinzi un hoț
Ce fură dragostea dintâi.

Te duce gândul zburător
La cerbii ce vin să se-adape,
Iar eu *Mai am un singur dor*
Să fiu mereu de voi aproape!

TIMP ȘI NESĂBUINȚĂ

Un fapt de condamnat rămână,
Învinuit e-ntreg poporul:
Prezentul îl avem în mână
Și-i dăm adesea cu piciorul.

DAR ȘI PERSPECTIVĂ

Pe-al României mândru plai,
Ca peste tot oriunde-n lume,
Prenumele de mic îl ai,
Dar cât de greu îți faci un *nume*!

CELUI CARE SE LUPTĂ CU DROGURILE

El motiva cu minte trează
În unul dintre monologuri:
Că de o vreme se droghează,
Doar, doar va mai uita de droguri.

PUBLICITATE AGRESIVĂ T.V.

Când observ că o reclamă
Prin splendoarea ei surprinde,
Mă abțin, de bună seamă:
Calul bun din grajd se vinde!

VASILE LARCO

Literatură și film

TRENUL LUI SIMENON

Belgianul Georges Simenon, creatorul comisariatului Maigret, scria 60-80 de pagini pe zi. Extrem de prolific, a compus vreo 200 de romane și 150 de nuvele. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a locuit în Vendée. Unii spun că a colaborat cu germanii, alții îl consideră apolitic. Din cauza asemănării numelui Simenon cu Simon, Gestapoul l-a suspectat că ar fi evreu. La sfârșitul războiului a fost pus sub investigație. Se pare că a negociat drepturile de adaptare a cărților sale cu niște studiouri germane.

În anul 1961, apare romanul *Trenul*, despre refugiații belgieni din 1940. Regizorul Pierre Granier-Deferre a ecranizat cartea în 1973. Joacă actorii Jean-Louis Trintignant, Romy Schneider, Serge Marquand. Exodul începe cu trenul aglomerat, în

care urcă și Julien cu soția sa însărcinată. Iată că vor fi urgent separați: ea va beneficia de clasa întâi, în timp ce el urcă în ultimul vagon, unde o cunoaște pe misterioasa și tentanta Anna. Mai

apoi, după bombardamente, trenul va fi separat în două. După sosirea la Rochelle, Julien va obține dovada necesară care să ateste că Anna e soția lui. Finalul filmului se îndepărtează de romanul lui Simenon. Julien sacrifică totul pentru femeia iubită. Ideea acestui deznodământ aparține actorului Trintignant, care a povestit regizorului ce ar face el în acel caz de viață.

Interesantă e trecerea de la imaginile de arhivă la ficțiunea colorată. Inserturile documentare sunt perfect integrate. Muzica lui Philippe

Sarde constituie un important atu al filmului. Uneori lipsește ritmul, iar spaima se diminuează nejustificat. Trenul ne duce cu gândul la cușcă, capcană, spațiu închis, neputință. Trintignant își joacă personajul cu eleganță și prestanță, iar Romy Schneider e magnetică, tulburătoare, cu priviri unice, hieratice.

ALEXANDRU JURCAN

Film

"Exodus: Zei și regi"

regia Ridley Scott

Filmul *Exodus* este povestea unui om care a avut curajul să înfrunte un imperiu, a unui erou care ar fi considerat azi un terorist. Nu este ușor să refaci povestea biblică a lui Moise, istorie produsă și reprodusă poate de mii de ori în toate formele posibile de media. Realizarea capitolului biblic nu oferă spectatorului nimic nou; ea este în schimb reprezentată cu multă violență, lipsă de clasă, de măiestrie și de înțelepciune divină.

De asemenea, este lipsită de dinamică și profunzime în construcția personajelor, structurii și dezvoltării conflictului. Dialogul foarte sărac, pare destinat în mod intenționat analfabeților. Versiunea lui Ridley Scott apare ca o carte pentru copii cu poze mari și două cuvinte explicative sub imagine.

Singurele aspecte noi sunt trucajele produse pe calculator: miracolele lui Moise cu apa înșăngerată, broaștele, lăcustele, grindina, gândacii etc. sunt excelent executate. Scott a fost întotdeauna

fascinat de trucaje electronice, însă o istorie majoră care stă la baza creștinătății nu se poate reprezenta ignorând simțul umanității, emoțiile, spiritualitatea și credința divină. Filmul e plin de aroganță, cu dialog în doi peri și dublu sens sau... contra sens, asemănător discursurilor și atitudinii politicianilor noștri care iau decizii lipsite de responsabilitate și discernământ, decizii care distrug intenționat valorile create.

Biserica se lasă și de această dată strivită de știință și de logica atee. În acest film, Dumnezeu și-a pierdut toate drepturile, astfel fiind pusă sub semnul îndoielii chiar temelia identitară a umanității. Dumnezeu a devenit un fel de imaginație schizoparanoică a lui Moise care nu dă impresia că ar crede în Creator.

Regizorul Ridley Scott e un mare

artist, fapt ce reiese din imaginile extraordinare de pe ecran. Inșă probabil că suma de 140 de milioane de dolari nu ar fi fost aprobată de Pentagon dacă nu s-ar fi schimbat scenariul în concordanță cu noua ideologie mondială, ceva asemănător cenzurii lui Ceaușescu. Din cauza amenințărilor "teroriste", Pentagonul a devenit administratorul financiar al Hollywoodului, distrugând individualitatea și talentul multor artiști, un aspect tot mai proeminent în industria de film americană.

Filmul parcă urmărește să-i supere pe toți, pe creștini și în mod special pe evrei, prin denaturarea capitolului biblic care îi atestă ca popor ales. Un film sărac în substanță. Două stele pentru imagine și efecte.

BEN TODICĂ

Teatru

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag

JURNAL DE REPETIȚII

(VII)

Repetiția VII 25.02.1985

Corectura textului la actul II.

Harag: Scena o putem începe cu șareta adusă de toți cântând și Ranevskaia care împrăstie bani. Monica iar n-are țigări, dar mâine o să aibă. La pagina 35, replica lui Lopahin cu „N-aud nimic” în text, Piscik nu-i prezent, dar eu vreau să participe. Lopahin: „Aseară am fost la teatru, am văzut o piesă nostimă”. Și Piscik zice: „Ar fi mai bine să vedeți mai puține piese”. Și începe un spectacol al lui. Vine spre Lopahin care zice: „A fi... sau a nu fi...” și încep un spectacol de sunete, gen spectacol antic. Piscik, Lopahin și Gaev se prind de mână și cer aplauze de la Ranevskaia, care le spune: „Ce viață cenușie duceți...” După aceea, îi aplaudă moale.

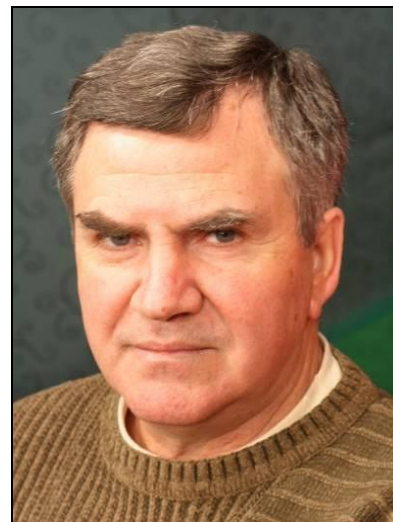
Cristian: Poate că Lopahin n-ar trebui să intre în joc.

Harag: Dintr-un punct de vedere, ai dreptate. Dar un personaj nu e nevoie să păstreze tot timpul o linie consecventă. E vorba de logica cealaltă, de scenă, care e diferită de logica normală. Și Lopahin are momente de relaxare. Odată, mă aflam întâmplător la Tg. Mureș și mă cheamă urgent directorul Moldovan (Jules Moldovan) la teatru. „Da’, ce e?” „A venit o delegație iugoslavă și am nevoie de ajutor, că tu îi cunoști”. Masă în sala de protocol. Vin la teatru să-i ajut. Moldovan: „Gyuri, nu te supăra, spune-mi cum se numește Bulă la sârbi?” „Lalo”. „Nu te supăra, trebuia să întreb asta, că vreau să le spun un banc!” Era ceva absurd, trecuseră la glume. Lopahin poate să-și permită să nu fie țeapăn, deci mai face și glume.

Trebuie găsite dimensiunile monologului lui Trofimov. Intervine aici dimensiunea. Cum citești textul și cum repeți piesa, fără să-ți dai seama, te prinde în capcană textul propriu-zis și începi să cauți logica primară în text, ca și cum ai juca piesa la radio, pentru că, instinctiv, după logica teatrului, colectivul de actori caută logica monologului. Dacă la acest monolog – și nu pot să mă detașez de teatrul modern al lui Genet și Ionesco

– în fond, tot ce spune el se poate interpreta ca și când ar fi un intelectual revoluționar. La Mineapolis, unde e director Ciulei, directorul adjunct m-a condus și mi-a spus: „Vreau să vezi și trupa comunistă”. Consiliul artistic, președintele era un director adjunct al trustului care finanțează teatrul. Mă întâlnesc cu Eugen Lyon, regizorul trupei comuniste – cu investițiile trustului. Zicea: „primul spectacol îl dăm în Pentagon, apoi în trusturi...” „Păi pe voi cine vă plătește?” „Trustul” – dar asta e teatru comunist. Pare ciudată treaba asta, să-ți plătești dușmanii. De ce spun asta: textul piesei nu trebuie să corespundă cu ideile pe care vrei să le scoți în evidență. Nimeni nu și-ar pune problema că „săracii muncitori, cum au trăit acum 80 de ani!” Am două roluri sau trei care mă disperă ...! Tu, Cornel, trebuie să selectezi și să te hotărăști cum ieșim din încătușarea textului. Zici că lumea trebuie schimbată și toți pleacă, se plictisesc și rămâne numai Ania, care e curată și naivă și stă cu ochii mari. Tu nici nu observi că ea te ascultă.

A doua propunere despre Trofimov: vorbește ca la Ionesco, spune tot textul, dar neinteligibil – nu zic că esența nu trebuie să se înțeleagă –, dar textul să fie incoerent. Toată lumea stă și nu înțelege nimic. Să nu se înțeleagă direct replica, ci replica are un înțeles mai adânc. Primatul logicii nu-i așa important. La Godot, este un monolog în care înțelegi esența, dar cuvintele nu. Și atunci Lopahin începe să explice contrapunctul foarte clar și răspicat, încât nici el nu înțelege. E tot atât de

absurd cum e monologul lui Trofimov. Am spus toate astea, să nu fim legați cu lanțul de text, să zburăm în afara textului. Marx a scris *Capitalul*, pentru ca să se elibereze clasa muncitoare, dar niciun muncitor din lume n-a citit *Capitalul* și nici nu l-ar înțelege, atât e de complicat. Intelectualitatea face revoluția și creează noi societăți, dar ideile nu sunt pentru larg consum. În teatru, poate să meargă până la paroxism. Personajul Trofimov e foarte complex. În teatru, nu poți să joci în general, că-i cel mai tâmpit lucru, păstrând trăsăturile personale ale personajului, să treci la complex. Asta e capcana în care cădem cu toții, când e vorba de text și de logica textului. Poate că nu e o hibă când mai evadezi. Astăzi, de exemplu, distracția a devenit foarte limitată. Citesc un lucru foarte interesant, un prieten mi-a dat în manuscris amintirile. Într-un pasaj descrie cum s-au distrat într-o vară la Buziaș. Tenis și ștrand, plimbări, în fiecare seară dans. Distracțiile erau mai umane, nemecanizate. În provincie, dacă mergi acum cu mașina seara prin sate vezi următorul lucru. E o construcție stas în toate comunele, căminul cultural, cofetăria, cârciuma. În fața lor stau tinerii. Unul merge cu bicicleta, alții stau și discută. Asta este distracția care a devenit liniară și foarte simplificată. Și în Iugoslavia și în Ungaria și în România. Nu există ceva mai dureros decât să vezi că oamenii se șablonizează (povestește scena din filmul italian în care toată familia se ceartă, urlă, dar când începe televizorul, se opresc toți și se uită).

CRISTIAN IOAN

Festivalul Internațional de Teatru Oradea (FITO)

DESPRE ÎMPLINIRI ȘI RATĂRI

Festivalul Internațional de Teatru Oradea (FITO) se dezvoltă vertiginos și tinde să devină unul dintre cele mai mari și mai importante manifestări teatrale din țară. La a doua sa ediție publicul a putut urmări, în cadrul a peste 80 de reprezentații, 69 de realizări scenice dintre cele

mai variate, cuprinse în 5 secțiuni: 18 spectacole în cadrul Concursului de Teatru Scurt (ajuns la ediția jubiliară XX), 13 în afara concursului, invitate pentru valoarea lor deosebită, 17 montări pentru copii și adolescenți, 8 realizări ale studenților de la școlile de teatru și 13 ale unor mici teatre independente, prezentate în secțiunea *Fringe*.

A fost un veritabil maraton teatral, desfășurat pe parcursul a trei săptămâni, timp în care peste 500 de artiști și cam tot atâția tehnicieni de scenă din toate colțurile țării, dar și din Belgia, Italia și Franța, au adus în capitala Bihorului un nemaipomenit de puternic suflu de artă vie, proaspătă, autentică, bogată în semnificații majore.

Seleționerul spectacolelor, eminentul critic de teatru Ion Parhon, vorbea de notorietatea artiștilor prezenți pe afișul festivalului, precum și de diversitatea temelor abordate și a soluțiilor scenice folosite de realizatori. Eu aș sublinia în plus și calitatea deosebită a majorității spectacolelor (cel puțin a celor peste 30 pe care am reușit să le văd eu) și care fac din festivalul orădean unul de maxim interes.

În cele ce urmează nu voi trece în revistă tot ce am vizionat la Oradea, ci mă voi opri doar asupra câtorva spectacole care, în ciuda diversității lor, aveau un important element comun: abordau – prin subiecte total diferite și cu mijloace de expresie dintre cele mai variate – una dintre problemele arzătoare care ne preocupă pe toți în cel mai înalt grad: cea a împlinirilor și ratărilor din viața noastră de zi cu zi.

Astfel, *Yom Kippur* de Hanna Azoulay Hasfari (Teatrul de Nord Satu Mare, regia Eugen Gyemant), un spectacol rotund, încheșat, cu personaje atent conturate și bine fixate tipologic, vorbește despre reușită și rată, despre neînțelegeri, reproșuri, renunțări, despre visuri nerealizate și dureri înăbușite în cadrul unei familii ai cărei membri s-au îndepărtat unii de alții, dar și despre reconciliere în Ziua Iertării.

Tot despre rată vorbește și *one-man show-ul Omul cu chitara* de Jon Fosse (Teatrul „Aureliu Manea” din Turda, regia Mihai Măniușiu), în care Marius Bodochi realizează o excelentă creație în rolul unui bătrân muzician, figură de clovn istovit, obosit, dezamăgit, dar lucid. El vorbește despre fatalitate fără disperare, fără ranchiună, convins că trebuie să-și asumi soarta, să ai puterea să renunți la aspirațiile pe care nu le poți împlini și să te bucuri că ai putut aduce puțină alinare sufletească celor care ți-au ascultat muzica.

Într-o altă reușită actricească, *one-women show-ul Cinci ore cu Mario* de Miguel Delibes (Teatrul „UNTEATRU” din București, regia Mariana Cămarășan), Carmen (foarte bine interpretată de Florina Gleznea), fire pasională, tumultuoasă, îi destăinuie lui Mario (soțul ei decedat), pentru prima oară în

viață, toate trăirile din viața ei, dramatice sau comice, triste sau vesele, toate nemulțumirile și frustrările, toate reușitele și toate eșecurile. Trecherile bruște de la exuberanță la disperare sunt firești în interpretarea actriței, perfect motivate prin firea personajului, sunt precis cântărite și fin nuanțate.

Amalia respiră adânc, *one-women show-ul* scris de Alina Nelega (Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, regia Tudor Lucanu), i-a oferit tinerei actrițe Anca Hanu posibilitatea unei creații deosebite. Ea trece în revistă viața unei femei simple care trăiește în comunism, într-o lume absurdă, care încearcă să te prostească, să te înșele, să-ți spele creierul, să-ți inoculeze idei false. Amalia reușește însă să-și păstreze judecata limpede, să rămână ea însăși, să înțeleagă din ce în ce mai bine realitatea societății în care își duce existența și asta o scapă de perversitatea conștiinței, de ratarea sufletească și o transformă într-o învingătoare. Iar Anca Hanu trece prin toate stările și toate vârstele eroinei sale cu un desăvârșit firesc, ne face s-o îndrăgim pe această Amalia care înfrânge sistemul tocmai prin normalul vieții ei.

Cancun de Jordi Galceran (Premieră Națională la Teatrul „Regina Maria” din Oradea, regia Theodor Cristian Popescu) aduce în scenă o poveste stranie despre două cupluri prietene puse în situația, după un sfert de veac de căsnicie, să-și analizeze viața, sentimentele, cu luciditate și să evalueze cum ar fi fost dacă, atunci când s-au cunoscut, perechile s-ar fi format alt fel, dacă ar fi trăit o viață la care n-au visat niciodată. Indirect, și aici s-a vorbit, până la urmă, tot despre împlinire și rată, despre cum a fost și cum ar fi putut fi.

Același teatru orădean a prezentat, în coordonarea artistică a coregrafului Florin Fieroiu, și un spectacol nonverbal, de teatru-dans, intitulat *Life Sequences Profiles*. Prin acțiuni fizice foarte scurte, dar de o bogată expresivitate corporală, ni se expun o serie de aspecte ale societății contemporane dominată de instincte, obsesii, conflicte, furie, neputință, în care momentele de liniște, de gingășie, de înțelegere sunt rare, chiar și seducerea unei alte persoane făcându-se tot în forță, cu duritate. Trăim pe culoare paralele, spune spectacolul, într-o lume în care nu ne pasă de ceilalți, o lume în care ori învingem, ori ne ratăm. Tristă concluzie!

Din păcate, nu am văzut spectacolul *Panică* (Teatrul Nottara București, regia Theodor Cristian Popescu). Textul lui Mika Myllyaho ne prezintă trei bărbați, prieteni din copilărie, care se reîntâlnesc într-un moment de criză al vieții fiecăruia dintre ei și își recunosc – cu sinceritatea frustă, chiar dură uneori pe care le-o permite vechea lor amiciție – toate temerile, neîmplinirile, frustrările, cu speranța că tocmai această relație puternică și loială dintre ei va fi suportul care-i va ajuta să-și refacă viețile. Din cele mărturisite de alții, spectacolul a fost o reușită.

Aducerea în lumina reflectoarelor Festivalului Internațional de Teatru Oradea, în modalități dramaturgice și spectacolice foarte diverse, prin spectacole de certă valoare artistică, a temei extrem de preocupante a succesului și insuccesului, împlinirilor și neîmplinirilor, reușitei și eșecului, a însemnat pentru Teatrul „Regina Maria”, un succes deplin.

ZENO FODOR

Mici artiști mari

Elleny Pendefunda

„Porți spre geneză sau Maxima lumină”

Suzana Fântânariu și Elleny Pendefunda la Expoziția de la sala Calderon, București, 3.X. 2014

Porți spre geneză, începuturile creației divine, este un titlu generic pentru opera tinerei **Elleny Pendefunda**, cuprinzând un ciclu extins de lucrări pictate cu lumină interioară, cu spirit și har vegheată de îngerul-*habitas*, mereu dematerializând (lumină-întuneric, cuvânt-lumină) dar niciodată demolând. Amintirile și întâmplările biografice supuse unei bune cunoașteri a textului biblic au creat terenul spre o stare de comuniune spirituală tainică, raportată la viața religioasă făcând-o autentică, iar creațiile ei devenind o adevărată revelație. Această experiență imagistică și probă vizual-memorialistică a determinat-o pe **Elleny Pendefunda** să conceapă proiectul *Genesis sau viziunea începutului, Porți spre geneză*. Artista aflată în hățișul unor cartografii subiective, reconstituie, trăiește aventura făcerii lumii cu aripa de înger în zbor. Este o călătorie scrisă, de(scrisă) și pictată cu har și prematuritate. Cu viziune, transcende la starea de asceză atunci când transmiterea unui mesaj divin este trăire interioară și necesitate spirituală. Grea încercare pentru frăgezimea vârstei sale, dar **Elleny Pendefunda** nu are vârstă, fiind stăpânită de darul cel mare, *harul* și este vegheată de îngerul-*habitas*. Prin lumina ochilor întrevădem miracolul Creației și a Creatorului.

Excesul de mișcare în câmpul pictat „implozie-explozie” „introvertire-extrovertire” marchează o stare sufletească de neliniște, dar și de bucurie în procesul creației vizuale sub auspiciile libertății dar mai ales al purității, al angelicului specific vârstei, îngerul fiind „mesagerul lui Dumnezeu în grădina unde s-a zămislit talentul” (Liviu Pendefunda).

Artista realizează impresionante picturi capturând și dominând suprafețe mari ce au impus rigori nespecifice vârstei reușind o fascinantă transmitere a mesajului și al expresivității limbajului plastic către public direct prin expoziții personale sau indirect prin reproducerea imaginilor în prestigioasa revistă „Contact internațional” fiind membru activ în colegiul redacțional. Vorbim deja de măiestrie, forță, viziune și originalitate prin modalitatea savantă a enunțării impulsului ideal. O „cosmogonie cromatică” densă și pură ce conferă imaginii finale un spectacol impresionant prin viziunea specială asupra pânzei pictate și nu colorate. Este vorba de nașterea formelor prin tușa expresivă de culoare și de procesul

spațializării dând acces luminii și întunericului să se extindă în „ecranul” tabloului. Modul de exprimare liber, direct spontan, contrazice regulile rigide ale „compozițiilor” în periplu explorării picturii. **Elleny Pendefunda** eliberează pictura de mecanismul sec al obținerii imaginii prin intervenția pensulației decorative. Autoarea „modelează” cu pensula – creând spațiu volumetric concav, adâncimi misterioase, ondulatorii prin folosirea scărilor valorilor, a contrastelor, a juxtapunerii culorilor în funcție de viziune și necesitatea mesajului transmis. Sunt vizibile acele trasee născute din impulsurile interioare transformând pânza într-un material expresiv și estetic.

Universul plastic al autoarei prin unicitate, mesaj sacru, originalitate, expresivitate, are în vedere câteva principii: echilibrul, ritmul, armonia, măsura, diminuate sau rănite uneori în funcție de febrilitatea actului creator. Artista a ajuns la o maturitate compozițională prin interacțiunea dintre factori legați de: experiența de viață, rațiune, inteligență, afectivitate, sensibilitate, temperament, caracter dar și de cei motivaționali: intensă trăire extatică de a elabora o lucrare sub impulsul imaginii divine.

Elleny Pendefunda este artista dialogului între om și divinitate, între om și natură, între zi și noapte, între roșu și alb, între verde și negru, între cer și pământ, între pictură și poezie, între rimă și culoare, între cuvânt și lumină. Aflată sub zodia angelicului, solară, purtătoare de constelații tânăra artistă este gloria purității și inocenței în pictură și poezie.

Remarcabilă este sincronizarea acestui nobil și străvechi procedeu al picturii de șevalet cu exigențele derutante ale epocii moderne pentru că pictura aparține contemporaneității cu libertate deplină de exprimare. Formată în matricea culturală a familiei Liviu și Julieta Pendefunda și a școlii de specialitate, Colegiul de artă „Octav Băncilă” din Iași, **Elleny Pendefunda** are preocupări prin similitudine pentru: pictură, literatură, muzică, dans. Tânăra artistă vorbește deja în limbajul universal al artelor vizuale și al limbajului literar intrând astfel în atenția specialiștilor și a publicului din țară și străinătate. Destinul său personal marchează o excelență oportunitate ca talentele de excepție din România să fie cunoscute prin reprezentanta de frunte a generației tinere, **Elleny Pendefunda**.

Sacral este un sentiment religios în baza căruia există după cum afirmă Mircea Eliade, „o convingere interioară și personală”, iar trăirile de acest tip duc la unitate, sinteză, armonie sufletească și conferă realității un „Centru absolut”. Pentru Gottfried Wilhelm Leibniz, universul este constituit dintr-o infinitate de *monade* (unități dinamice de energie). Aceste *monade* sunt organizate de Dumnezeu, el însuși Monada Supremă, centrală, iar omul moral, liber cu multiple disponibilități spre cunoaștere, trebuie să caute a înțelege ordinea rațională a acestei lumi „cea mai bună dintre toate lumile posibile”. Iată periplul cunoașterii întreprins de tânăra **Elleny Pendefunda** prin dubla sa vocație: poet și artist vizual.

„Întreaga natură este cuvânt, ca sentiment al spiritului, cuvânt adică – deoarece spiritul este totdeauna cuvânt, adică artă, ca sentiment al naturii, și natura este totdeauna artă, cuvânt adică sentiment al spiritului.” (Rosario Asunto, *Scrieri despre artă, filosofia grădinii și filosofia* →

SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA

în grădină Ed. Meridiane, București, 1988, p.189.) Pentru artistă **Elleny Pendefunda** relația cu natura există în câmpul imaginar. Ea este contopită cu visul. Gândul înaripat, starea de grație a artistei este invers proporțională cu starea de „închidere” din spațiul fizic al atelierului. Relația cu natura, divinitatea, este intensificată de memorie și vis. Enunțăm câteva titluri în sprijinul demersului analizei: *Catedrală în amurg*, *Planete în delir*, *Canicula*, *Taina pădurii*, *Miracolul pădurii* etc. Gaston Bachelard, în *Poetica reveriei*, consideră că putem „privi cu pasiune estetică peisajele văzute în vis”, căci „orice peisaj este o experiență onirică”. Starea creativă și nevoia de evadare din limita unui spațiu dat o determină pe **Elleny Pendefunda** să abordeze într-o serie coerentă de picturi pe pânză sub titlul de *Porți spre geneză* o „peisagistică” relaxată, prin nașterea unui spațiu sacru subiectiv. Este și modul de gândire filosofic al lui Lucian Blaga legat de condiția ființei, a naturii umane în transcendența ei simbolică, într-un orizont propriu existenței umane numit „orizontul misterului și al revelării”, cu putere de semnificație a actelor umane, ca acte de creație.

Atrasă vizibil de tematica religioasă, remarcăm o limpezime a concepției lucrărilor care exprimă o siguranță a intuițiilor primare, a filonului subconștient. Lucrările sale circumscriu în câmpul simbolic unitar, centrat pe obsesia arhetipală a infinitului și profunzimii, în spațiu și timp, obsesii pe care le întâlnim la nivelul determinantelor stilistice în istoria artelor sau, altfel spus, poate la posesia „în efigie” a naturii și istoricității, cu toate conotațiile ramificate care pot lua naștere de aici. Ele hrănesc în fericitul caz al **Ellenyei Pendefunda** și acel pomenit vizionarism al lucrărilor atât de evident în remarcabilele lucrări: *Îngerul meu sau facerea luminătorilor pe firmament*, *Separarea uscatului din ape*, *Crearea celor doi mari luminatori* etc. Creația Logosului întărește ideea că omul interior este făcut iar cel exterior este plăsmuit din lut (*mater-materia-Geea*): „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Biblia, *Facerea 1*, 26 ; 2, 7.). Omul devine o parte din Dumnezeu care este pretutindeni și în noi. În prima lucrare dedicată *Genezei*, Dumnezeu este întrevăzut fără forme definite. Totul este întunecat dar lumina sălășluiește în interiorul Lui.

Omul este alcătuit din trup și spirit, simbolizând împreună nemurirea transcendenței, el este „ființă spre moarte” cum afirmă Heidegger. Lumea interioară este de fapt lumea exterioară a omului. Sinele corporal poate fi înțeles ca „profunzime” a Eului, iar profunzimea e „strălucirea vizibilului”, a treia dimensiune. „Însuflețirea lăuntrică” a lumii și a corpurilor este fundamental legată de problema Ființei (Maurice Merleau).

Elleny Pendefunda este racordată la câteva obsesii profunde ale spiritului creator din totdeauna, autenticitatea și valabilitatea. Observăm o sinteză a limbajului, profunzimea unui exercițiu de imaginație creativă ridicată la cote înalte. În gândirea plastică de formație abstractă nu lipsesc elementele simbolice: pasărea (fregata) ochiul, piramida, existând determinarea de a căuta noi mijloace de reprezentare cum ar fi cele din lucrările *Adam* și *Eva*.

Dihotomic, albul strălucitor și negru ivoriu spre albastru demonstrează puterea maximei iluminări ale spațiului contemplativ imaginat în bipolaritate.

Elleny Pendefunda • Zămislirea omului, acrilic pe pânză, 2014

Elementele primordiale ale lumii apă, aer, foc, pământ stau să vegheze la construcția lumii sub ochii mirați ai adolescenței **Elleny Pendefunda**. Opțiunea artistei pentru simbolistica celor două culori acromate contrastante este pe lângă crearea spațiului și aceea de a susține culorile vii, pure, cum ar fi: roșu, galben, verde sau întreg spectru (culorile curcubeului). Este expresia unei energii interioare descătuse, dirijate spre procesul de coagulare și astfel înspre unitatea stilistică a lucrărilor. Această tendință spre bipolaritate nu este în direcția simplificării reci sau a fracturării rigide între cei doi poli aflați în câmpul de investigație al semnelor plastice. Efortul artistei este acela de a motiva intervalele și de a da consistență spațiilor interstițiale, fiind în măsură să poată „stăpâni” limbajul plastic în incursiunea de înserare a materiei colorate supusă reconversiei artistice pe suprafața pânzei. Picturile **Ellenyei Pendefunda** nu lasă să se întrevadă o posibilă criză de vid din contra exista multă consistență și intensitate în suprafețele „abstracte”. O lume a petelor vii în mișcare continuă, fără repaos o facere și refacere a materiei fluide în amestec cu lumina. Peisajele interpretate ca fragmente ale unei naturi divine atent modelate și valorizate creează un efect spațial la nivelul impulsului ideatic. Lumina albă, strălucitoare, catifelează relieful peisagistic imaginat mărind contrastul între cerul albastru „atins” de griuri colorate luminoase și pământul tern. Două proprietăți importante ale culorii, strălucirea dată de puritatea ei și luminozitatea dată de cantitatea de lumină ce poate fi absorbită de culoare, determină o anumită putere de expresie a imagisticii. Culorile cu efect termodinamic, reci sau calde sunt „utilizate” pentru înțelegerea relațiilor dintre lumină și umbră, dintre aproape și departe. Lumina este caldă, umbra este rece. Culorile în umbră au tendința de a se apropia de albastru, iar în lumină sunt atrase de galben. Cu cât culorile se îndepărtează de prim planul „scenei”, cu atât se răcesc mai mult. Prin amestec culoarea capătă luminozitate dar își pierde din intensitate de aceea artista folosește culorile în starea lor pură. **Elleny Pendefunda** știe aproape tot registrul cromatologiei lui Johannes Ithen dovedind profesionalism și aplicare spre cercetarea științifică a zonelor de maximă importanță plastică. Alăturarea a două sau a mai multor tente cromatice, acea frecvență juxtapunere se regăsește în discursul plastic al artistei. Rareori autoarea recurge la două culori juxtapuse creând un contrast mai blând, de o →

anumită moliciune. Remarcăm predilecția către refuzul de a impieta lumina, ocrotind-o. Niciun contrast energetic, violent nu diminuează puritatea și strălucirea ceea ce induce către receptor ideea de sacralitate. Culoarea ca materie nu este un simplu element de acoperit suprafața, ci este vibrație, sensibilitate și viață.

În lucrarea *Chaos*, este folosită o gamă largă de nuanțe de la roșu la violet, prin suprapuneri creând un spațiu nedefinit, fără timp.

Fuzionarea culorilor-*aqua*, fluidizarea culorii, ca materie e practică în anumite lucrări în care apa curge ca și timpul („pantha rei”, „totul curge” – Heraclit). Magnifică viziune la nivel ideatic când mările, oceanele se desprind de uscat: *Separarea uscatului din ape, Eu și lumina sau Crearea zburătoarelor, Dumnezeu a creat peștii cei mari, Zămislirea plantelor* sunt câteva titluri edificatoare.

Mănuirea instrumentului, a pensulei este parcă un îndemn venit din partea „protectorului” din interiorul luminos al artistei configurând un început de „călătorie inițiată” la care autoarea aspiră. Vibrația tușei configurează imaginea unor aripi în zbor, o înlanțuire de aripi, o horă de aripi îngerești. Febrilă atingere a suprafeței și mișcare gestuală a pensulei pe suprafața tabloului precum degetele care apasă melodios pe clapele pianului !

Culoarea utilizată ca și comunicare cu divinitatea nu este așezată convențional într-un spațiu dat, ci ea creează un alt spațiu ca apoi să întregască toată această întrevedere în bunul dialog al cuvântului cu timpul.

Adam și Eva sunt singurele lucrări pe verticală amintind preferința artistei pentru alegerea orizontalității cadrului dreptunghiular al pânzelor înțelegând prin aceasta semnificația liniei de orizont de la ea în sus sau în jos precum și infinitatea traseului de la stânga la dreapta, de la alfa la omega. Remarcăm în plan stilistic o anatomie utopică prin solidificarea culorilor în pete mici – forme rotunde, înnodate, un vegetal antropomorf bazat pe simbolul bărbatului și al femeii, moștenitorii raiului. Corpurile lor sunt fără epidermă, decorticate configurând mai degrabă niște „lanțuri cromozomiale”. Este proba de vârf a **Ellenyei Pendefunda** în ceea ce privește registrul imaginativ și inteligența creatoare surprinzătoare prin ineditul elementelor simbolice propuse: Adam, o literă, un Y și o planetă, Marte. El, bărbatul încorporat în culori reci, și femeia, Eva, o altă literă, un X și o planetă, Venus Ea, femeia înfășurată în culori calde, ei în grădina Edenului ca epifanie a Paradisului, (după comentariul lui Liviu Pendefunda). Deosebit de plastică este această metaforă a verticalizării lui Adam prin Ișă: „femeia care mi-ai dat-o ca să mă țin drept” (Facerea, 3, 12). Corpul se verticalizează pentru a deveni în matricea cosmică o ureche totală capabilă să audă informațiile, pentru a deveni Vorbire, Cuvânt căci „Omul nu este decât Cuvânt! El se naște spre a deveni Numele său care, închis în labirintul embrionar din „noaptea uterină”, organizează totul în jur. Creat de Cuvântul lui Dumnezeu, Omul este vibrația secretă, care îl modelează și îl plămădește, îl modulează și îl cântă până ce devine el însuși Cuvânt” (Annick de Souzaenelle, *Simbolismul corpului uman*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1996, p. 345.)

Mărul, acest fruct-simbol, „Fruct al cunoașterii și libertății” cum îl numește abatele E. Bertrand este fructul

Ellenyei Pendefunda • Copacii și brațele râului din Eden, acrylic pe carton, 2014

Arborelui Vieții, simbol al reînnoirii, al prospețimii, oferindu-ne revelația unei purificări, transfigurarea lui fiind produsă sub imperiul luminii paradisiace. În accepțiunea plastică a **Ellenyei Pendefunda**, mărul este sferic centrat ca echilibru și frumusețe, cel roșu aparținându-i lui Adam și cel verde Evei.

Cei doi arbori edenici - pomul vieții cu cele patru ramificații: prudența, curajul, cumpătarea, dreptatea, iar în mijloc - duhul sfânt, imaginat ca o tornadă, constituie o interesantă compoziție ilustrativ-simbolică, una din lucrările în care are loc interferența limbajelor: cel grafic și cel pictural (*Copacii și brațele râului din Eden*).

Prin abordarea cu măiestrie a temelor biblice, în registrul excesiv-pictural, desenul este absorbit de această materie colorată vie. **Ellenyei Pendefunda** creează pentru sine și receptori un confort spiritual animat de fascinanta triadă: suflet, spirit și corp. Urmele mișcărilor curbe, semicurve, circulare ale tușelor de culoare netulburate, proaspete și energice creează un spațiu teluric sau celest niciodată văzut, ci doar imaginat. Acolo, departe, se aude un murmur, o alunecare, o comunicare, o „facere”, tot așa cum auzim foșnetul pensulației pe suprafața virgină a pânzei imaculate declinată în alb atunci când ideea îngerului este dictată și „scrisă” prin aripa lui de har.

Artista delimitează formele destructurate, organice de formele precise prin albul păsării (fregata), decupat grafic (*Eu și lumina sau crearea zburătoarelor*) sau piramidele rigurose stabilizate în contextul peisajului oniric. Pictorița inventează prin roșu pompeian, aplicat piramelor, sistemul de alăturare al elementelor solide dându-le echilibru și spațiu necesar lecturii materialității filtrate de percepția spirituală. →

Întunericul conține Lumina, din adâncul Lui iese lumina, acel întuneric care niciodată nu a fost creat de Dumnezeu este expus privitorului prin mijloacele picturale ale divinului. Și dacă paralel cu aceasta Cuvântul este scris în caietul de alături înseamnă că raportul între cuvânt și pictură, între Cuvânt și Lumină este în măsură să alimenteze speranța desăvârșirii Creației.

Elleny Pendefunda, prin dorința ei de absolut, este o vizionară, o creatoare a spațiului divin deschis, capabilă să reverse culori în albia luminoasă a lumii amestecându-le cu timpul (*Și-a făcut Dumnezeu viețuitoare ale pământului*). Artista excelează în registrul cromatic dominând materia și spiritualizând-o. În lucrarea *Răsărit de lumină sau Să fie lumină*, ca într-o explozie solară, bulgărele de lumină pare a avea „corporalitate” prin concentrarea într-un nucleu alb a cercului magic imperfect dar protector, suspendat de arcada verde fosforescentă a lumii invizibile. Așezat la marginea spațiului curb, verdele fosforescent este odihnitor chiar dacă este tulburat pe alocuri de straturile mișcătoare ale întunericului.

În lucrarea *Lumina din adânc sau Dumnezeu a despărțit lumina de întuneric*, explozia de stele naște focare strălucitoare de lumini. Ca într-un joc de artificii, punctele iluminate sunt „întrupate” într-un fel de arbori misterioși învăluți în mantii transparente. Sunt prelați pregătiți pentru a participa la epopeea despărțirii luminii de întuneric. **Elleny Pendefunda** creează în lucrările sale insule de lumină un simbol al centrului spiritual primordial, știind că noțiunea de insulă cu valoare sacră este apropiată de cea de sanctuar.

În pictura *Chaos*, stingerea în neant a formelor și energiilor este firească. Straturile transparente, fluide comportându-se ca o „materie maleabilă” cum scrie Roland Barthes. Amintim aici celebrele fotografii ale lui Lucien Clergue „drumul unei iviri progresive în afara haosului primitiv” (Roland Barthes *Limbaajul nisipului*, Secolul XX 1-2.) Ca reacție de apărare a sentimentului nemărginirii Elleny Pendefunda obține miraculos o concentrare maximă a interiorității. În acel imens pustiu, artista se regăsește și re trăiește momentul căutând o altă dimensiune, nevăzută.

Și pentru că zămislirea se face de sus, inteligența creativă a Elleny Pendefunda o determină să „construiască” un univers dinamic, dens la polul superior al lucrării și tern la polul inferior în pictura cu titlul biblic: *Și a făcut Dumnezeu viețuitoarele pământului*. Un pasaj între calmul imploziei din partea de jos și dinamica zonelor din vecinătate prin alăturarea culorilor intense, vii, *catharsiene* empatizează cu suprafețele mari de alb sacralizat. Tușa de culoare de la stânga și de la dreapta în val către „centru” de sus în jos sau de jos în sus, către departe, este „aici” și „acolo”, cum ar spune Andrei Pleșu.

Așezată în curcubeu care este descompunerea luminii, la trecerea ei prin picăturile de ploaie, în culorile care o compun. *Aceasta este cartea nașterii cerurilor și pământului*, cer strămoșesc, generații de ceruri..., dar înainte de aceasta să fi fost chaosul?

Răspunsul poate îl va da în timp prea tânără înzestrată cu har, **Elleny Pendefunda**.

3 octombrie, 2014.

Elleny Pendefunda

Suzana Fântânariu

Elleny Pendefunda • Adam, omul,
acrylic pe carton, 2014

Elleny Pendefunda • Eva, femeia, soția lui Adam,
acrylic pe carton, 2014

Stare prozei

Musca în lapte

Aștern o felie groasă de parizer proaspăt peste posmag. Mușc din posmag o dată, alung musca. Mai mușc o dată din posmag. Dinții îmi sunt înfipti în posmag. Dunga de parizer în formă de lună mi s-a lipit de cerul gurii. Îmi eliberez dinții din capcană, pun posmagul pe prispă. Înghit luna. Iau din căldarea de sub șopron o cană cu apă. Cu poala cămășii spăl ugerul iepei. Mulg iapa în altă cană. Torn pe gât jumătate din laptele muls. Vâr pe gura câinii bulgărele de posmag, fac un vârtej cu posmagul la fundul câinii, pe urmă expun posmagul la soare. Uneori las posmagul pe marginea prispei la soare câte trei, câte patru zile de august.

Sâmbătă, la furat

Ieri, sâmbătă dimineața, pe data de 18 aprilie, după ce mi-am băut cafeaua, șeful m-a delegat în Sediul Central. Trebuia să aduc de acolo proiectorul. A doua zi, în sala florală, urma să difuzăm la ora 15 un film pe ecran mare. Pe data de 18 aprilie, la cafea a luat parte și Călin, paznicul bibliotecii. L-am rugat să mă însoțească până la SC. Aveam de parcurs Aleea Clasicilor. Mergeam printre bănci și bârfeam cu paznicul despre cum a fost ieri. Ajunși la SC, fata tunsă scurt care veghează la poartă ne-a luat la întrebări pe ambii. Și tot ambii o priveam cu coada ochiului, căci pe ușa laterală venea înspre noi doi, legănându-și cele peste o sută de kile, directoarea Instituției. Am rugat-o pe directoare să ne ierte.

OLEG CARP (Chișinău)

Premiul revistei *Vatra veche* la Festivalul Național de Literatură Aghata Grigorescu Bacovia, 2014, secțiunea „Proză”.

OCHIUL CICLOPULUI

Elleny Pendefunda • Voința divină

Directori de onoare

Acad. MIHAI CIMPOI

Acad. ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea

Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca Vasile Gribincea (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Ben Todiciă (Australia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2015 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2014-0952